

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶעֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת וירא תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

משנה

בת חלל יוכי - דוקא נטק, בדקתני ואזיל דבת חללה שנסאת ישראל כשרה לכהונה. לעולם - בת בנו ובת בן עד סוף כל הדורות כל חללים זכר וזכר - בת האחרון פסלה כבת הראשון. אבל בת בתו מיראל כשרה, דלא חמירא בת חלל מחללה, דאמרין: בתה של חללה מיראל כשרה לכהונה. ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה - ועמא ליק' בגמרא. דוקא ישראל, אבל כן שנשא חללה - בתו חללה, דכל ולד הולד ביבית איסור כהונה - דהו חללה. חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה - בגמרא פרק הא תנא ליה רישא בת גר זכר - ואפילו מיראלית, כבת חלל זכר ופסולה לכהונה. אבל בת גיורת מיראל כשרה. ועמא דבבליה הני תנאי דפלגי בבירות מפרש בגמרא. רבי אליעזר בן יעקב אומר כו' - לית ליה האי דיקא,

[ובי תימא איכא למיפרך מזה לזרעו שכן יצירתו בעבירה כו' - מימיה אמאי לא אמרין נבעלה לפסול לה זוכיה, שאין יצירתה בעבירה, ופסולו ואי פרתייה לא נבעלה לפסול לה, שכן גר אצלה מעיקרא - זרעו זוכיה, חזר הדין זכר, ושמואי ואי כאן עד השמיא, או יש שום פירכא. תוספות ושינוי.

הר

1 **משנה** בת חלל זכר - פסולה מן הכהונה לעולם.
 2 **ישראל שנשא חללה** - בתו כשרה לכהונה. **חלל שנשא בת ישראל** - בתו פסולה לכהונה. רבי יהודה אומר: בת גר זכר כבת חלל זכר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: **ישראל שנשא גיורת** - בתו כשרה לכהונה, וגר שנשא בת ישראל - בתו כשרה לכהונה, אבל גר שנשא גיורת - בתו פסולה לכהונה.

3 **אחד גר, ואחד עבדים מושחררים, אפילו עד עשרה דורות, עד שתהא אמו מיראל. רבי יוסי אומר:** אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה. **גמרא** מאי לעולם? מהו דתימא: מידי דתנה אמצרי ואדומי, מה להלן - לאחר שלשה דורות, אף פאן נמי - לאחר שלשה דורות, קא משמע לן. "ישראל שנשא חללה". מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון: נאמר פאן "ולא יחלל זרעו בעמיו" ונאמר להלן "לא יפגא בעל בעמיו" מה להלן זכרים ולא נקבות - אף פאן זכרים ולא נקבות. - אלא מעתה בתו של פהו גדול תישתרי! מי פתיב בנו? "זרעו" פתיב, "לא יחלל זרעו בעמיו". - בת בנו תישתרי! - פתיב "לא יחלל זרעו", מקיש זרעו לו, מה הוא בתו פסולה - אף בנו - בתו פסולה. בת בתו תישתרי! - אם כן גיורת שוה מאי אהני ליה? "חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה". הא תנא ליה רישא: בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם - אידי דתנא רישא ישראל שנשא חללה - תנא נמי סיפא חלל שנשא בת ישראל. מתניתין דלא פרבי דוסתאי כן יהודה. דתינא, רבי דוסתאי כן יהודה אומר: בשם שבגי ישראל מקנה טהרה לחללות - כך בגות ישראל מקנה טהרה לחללים. מאי טעמיה דרבי דוסתאי פרבי יהודה? אמר קרא "לא יחלל זרעו בעמיו" - בעם אחד הוא דמיחל, בשני עממים אינו מיחל. תנו רבנן: "לא יחלל זרעו" אין לו אלא זרעו, היא עצמה מינו? אמרת קל וחומר: מה זרעו שלא עבר עבירה - מתחלל, היא שעברה עבירה - אינו דין שמתחללת? - הוא עצמו זוכיה, שעברה עבירה ואין מתחלל! - מה להאי? שכן אין מתחלל בכל מקום, תאמר בהאי שמתחללת בכל מקום. ואם נפשך לומר - אמר קרא "לא יחלל זרעו", לא יחולל זה שיהיה פשר ונתחלל. מאי "אם נפשך לומר"? - וכי תימא, איכא למיפרך: מה לזרעו - שכן יצירתו בעבירה - אמר קרא "לא יחלל" - לא יחולל זה שיהיה פשר ונתחלל. תנו רבני: איזו היא חללה? כל שגולדה מן הפסולים. מאי פסולים? אלימא פסולים לו - בגין מחזור גרששתו, דפסולה לו ובניה כשרים, פתיב "תועבה היא" - היא תועבה, ואין בגינה תועבים! - אמר רב יהודה: הכי קאמר, איזו היא חללה - כל שגולדה מן פסול כהונה. - גולדה? אין, לא גולדה - לא? הרי אלמנה וגרושה זונה, דלא גולדה וקא הויא חללה! - אמר רבה: הכי קאמר איזו חללה מן היתר? שאלה שעת הפושט כלל - כל שגולדה מן פסול כהונה. מאי מן היתר? אמר רב יצחק בר אבין: הכי קאמר, איזו היא חללה שעיקרה מדברי תורה, ואין צריכין לפרש מדברי סופרים - כל שגולדה מן פסולי כהונה. תנו רבנן: אלמנה אלמנה אלמנה - אינו חייב אלא אחת, גרושה גרושה על כל אחת ואחת, ונתתה ונתחללה ונתגרשה ונתארמלה - אינו חייב אלא אחת. אמר רב: אלמנה אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת. האי אלמנה היכי דמי? אלימא שבא על אלמנת ראובן, ועל אלמנת שמעון, ועל אלמנת לוי, אמאי אינו חייב אלא אחת?

הר
 4 אפילו חלל ישראל, ואם ביאתו בעבירה שאינו של ממונת - דהו חולד חלל. והרי מחזור גיורתו - תועבה - כלומר, בעת עבירה. והרי אלמנה - לכהן גדול, וגרושה לכהן הדיוט, שמתחללת בביאתו. וכן זונה מביאת פסולין שבא עליה כהן הדיוט נקראת חללה, ללקות עליה משום חללה. דכל איסור כהונה נושה אותה חללה בביאתו. מותרת - מפרש לקמן. הכי קאמר - איזו היא חללה המותרת בתורה - שעיקרה ממשמשתמי המקרא. שכתב "חללה לא יקחו", ואין צריכין לפרש מידי סופרים, ומביא. כל שגולדה מאיסור כהונה - דסתם חללה איסור כהונה - זוכיה לחלל. אבל חללה הנעשית לחלה על ידי ביאה - והרוביכ לדרשה בה מקרא, כגון זו שהיתה כשרה ונתחללה. אלמנה אלמנה אלמנה - בא על אלמנה שבה של שלש שנות של אלמנות. אינו חייב אלא אחת - לקמן מפרש לה. בסדר - כסדר הזה: שנתאלמנה תחילה ונשאת לשני וגושה, ונשאת לכהן ונתחללה, ואחר כך נבעלה לאחד מן הפסולים או לקרובים בעלית זונה, ועשית זונה. דמפסולי כהונה - חללה איכא, זונה ליכא, ומשאר איסורים - זונה הויא, חללה לא הויא. כולקמן. וינתה - מקורבין, או ממונת. ונתחללה - שבא עליה כהן ועשאה חללה, שהיתה אסורה עליו משום זונה. אינו חייב אלא אחת - לקמן מפרש טעמא.

הרי גופים מוחלקים ושמות מוחלקים - נראה דבכרי נקט שמות מוחלקין, שהרי על כל שלשה נשים נדות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת, ואף על פי שחן שם אחד, כלומר שכולן נשים לאיש אחד, כדמפרש ובכריתות פרק ג (טו,א), אלא האי דנקט שלש אלמנות של שלשה בני אדם - לאו דוקא, והוא הדין שלש אלמנות של אדם אחד. וכן משמע, מדמשני: אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביותה, ולא משני שבא על שלשה אלמנות של אדם אחד, מכלל דכרתי גזונא חייב שלשה. **פירוש** לכתן גדול שבא על אחת אלמנה - תימה, מאי קאמר בסמוך דרבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור? אימא: דאיסור חל על איסור - לית ליה, איסור מוסף - אית ליה, האי היה האיסור משום אחרות, וכשתאלמנה איתוסף בה איסור אלמנה, והדין איסור מוסף לגבי משוח מלמדה שאינו אחיה, וכל נדשים אחרות לכתן גדול איסור מוסף הוא גבי אחרות, כשהרי מעיקרא דאיתא בברייתא למחרת דרבי שמעון אפילו איסור מוסף לית ליה, אי נמי, יש לומר דהכי מיתיה: כיון דרבי שמעון לית ליה איסור על איסור, ואף על גב דאיתא איסור חמור על הדין חמור, כי היא דמקרא בגילה ביזם הכפורים, דלא חל איסור יום הכפורים שהיא כבדת על איסור בגילה שהיא כלאו - הכי אית לן למימר דלית ליה איסור מוסף באיסור קל על איסור חמור כי הדין דכתן גדול שבא על אחותו אלמנה.

מאי

הרי גופין מוחלקים, הרי שמות מוחלקים! אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביותה. היכי דמי? אי דלא אתרו ביה - פשיטא דאינו חייב אלא אחת, אלא דאתרו ביה אפל חדא וחדא - אמאי אינו חייב אלא אחת? והתנן: נזיר שהיה שותה יין כל היום פולו - אינו חייב אלא אחת, אמרו לו "אל תשתה" "אל תשתה" והוא שותה - חייב על כל אחת ואחת! - לא צריכא, שבא על אלמנות ראובן שהיתה אלמנת שבעון, שהיתה אלמנת לוי. מהו דתימא: הרי שמות מוחלקים, קא משמע לן: גופים מוחלקים בעינן, ולפיא. "אלמנה וגרושה וחלה וזה", האי תנא מאי קסבר? אי קסבר איסור חל על איסור - איפקא נמי? ואי קסבר אין איסור חל על איסור - אפילו חל על איסור - לית ליה, איסור מוסף - אית ליה. אלמנה אסורה לכתן גדול ושריא לכתן הדינא. הויא לה גרושה, מיגו דדאיתוסף לה איסורא לגבי כהן גדול, ועדיין שריא למיכל בתרומה. הויא לה חלה, מיגו דדאיתוסף איסורא למיכל בתרומה - איתוסף איסורא לגבי כהן גדול. אלא וזנה מאי איסור מוסף אית בה? - אמר רב חנא בר רב קמינא: הואיל ושם וזנת פוסל בישראל. תני תנא קמיה דרב ששת: פל שהוא ב"קח" הרי הוא ב"לא יקח", פל שאינו ב"קח" - אינו ב"לא יקח", פרט לכתן גדול שבא על אחותו אלמנה. אמר ליה: דאמר לך מיני - רבי שמעון היא, דאמר אין איסור חל על איסור, רבי שמעון אומר: האוכל נבילה ביום הכפורים - פטור. דאי רבנן - הא אמרי: איסור חל על איסור. אפילו תימא רבנן, כי אמרי רבנן איסור חל על איסור - הני מיילי איסור חמור על איסור קל, אבל איסור קל על איסור חמור - לא חייל. איפקא דאמרי: הא מיני - רבנן היא, דאמרי: איסור חל על איסור. וכי אמרי רבנן איסור חל על איסור - הני מיילי איסור חמור על איסור קל, אבל איסור קל על איסור חמור - לא חייל. דאי רבי שמעון - השתא איסור חמור על איסור קל לא חייל, איסור חמור קל על איסור חמור: קא משמע לן. אמר ליה רב פפא לאביי: ישראל הפא על אחותו, וזנה

נזיר שהיה שותה וכו' - וכל הני חייב במלקות קא מיירי. לא צריכא - שבא ביאה אחת על אלמנת ראובן שהיתה וכו'. איסור מוסף אית ליה - שהוא חל על איסור. כשהאיסור השני מוסף עליה לאוסרה במה שהיתה מותרת לו מתמת איסור ראשון - אית ליה שהוא חל, אף על פי שהיתה אסורה לו מתמת איסור ראשון - ללתיחייב שותים. הילכך בזמן שחן כסדר - יש בכולן איסור מוסף כדמפרש ואולי: אלמנה לא היתה אסורה לכתן הדינא. גרושה מנו דאיתוסף עליה - מתמתם לו גרושה. איסור אצל הדינא, שהיתה מותרת לו. איתוסף בה איסור גרושה אצל כהן גדול - ואף על פי שאסורה לו כבר, ומחייב שותים. למיכל בתרומה - אם בת כהן היא. מנו דאיתוסף בה איסורא - איסורא מיהו מוסף פולחן, בל שהיא חייבא כדילפינן מ"לא יחלל" דנתחלה מקדושתה. איתוסף בה איסור לגבי כהן גדול - ללקות אף משום חללה. מאי איסור מוסף אית בה - במה נאסרה משום זה שלא נאסרה קודם לכן? הואיל ושם וזנת פוסל בישראל - כגון אם וזנתה תחתיו נאסרת על בעלה. הבא נמי, אף על גב דהאי וזנת לאו תחת בעלה הוא - מיהו שם וזנת אשחן ביזם מוסף פולחן, בל שהיא חייבא - והוא אשה בבתוליה יקח' וסמך ליה "אלמנה וגרושה וחלה וזנה לא יקח", כל שאתה קורא בה כשהיא בתולה "יקח", דראיה לכתן גדול - ושנו ב"ב"לא יקח" הא היתה אלמנה. פירש לכתן גדול וכו' - שאינו לוקה עליה משום איסור כהונה, אלא משום איסור אחרות.

פסור מכת - דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל איסור נבילה דקדים. אם נתגבלה מערב יום כפורים, הרי קדם איסור נבילה, ואם נתגבלה ביזם כפורים - אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב. משום אם מן החי. איסור חמור על איסור קל - דאמרי שהוא מכת. לא איסור קל בו - כגון אלמנה לכתן גדול, על איסור אחרות שהיא כבדת. ואיכא דאמרי הא מיני - דאיצטרך ליה למילף דלא ליחול איסור אלמנה לכתן גדול על איסור חמור. וכן ה"א - דאמרי איסור חל על איסור. הילכך איצטרך להו למילף דהני מיילי איסור חמור על איסור קל, אבל קל על חמור - לא חייל. איסור כהונה שאנו - שריבה כהן הכהוב מצות יחירות. הילכך אפילו קל על חמור דעלמא ליחול, קא משמע לן. וזנה משוי לה - פשיטא ליה דזונה חמור לה, אבל נבילה בעילת פסול, ואסרה לכתן משום זונה. אלא על

מיביעא ליה חללה מי משוי לה ללקות כהן עליה משום חללה, או לא? לכתן גדול מיביעא - מהדיוסותו נאסרה עליו? כשם שחלוקת נזירה מינה וחללה - האמורות אצל כהן הדינא, שייחד לה לאו לעצמה "ואשה גרושה מאישה לא יקח" (ויקרא בא), ללמך שאם וזנה וחללה וגרושה היא - לוקה עליה אף משום גרושה, כך חלוקה ככהן גדול אף על פי שאמור (לו) בו כלאו אחד. פשיטא מיניע ניע - בתמימה; וכי מפני שנעשה כהן גדול נתמעטה קדושתו? הלא מהדיוסותו נתלקה עליו לשני לאתן כך חלוקה אלמנה מנרישה כו' - שאם היתה אלמנה וגרושה וחללה וזנה - חייב על כל אחת ואחת. והאי דנקט תנא לפלוגי אלמנה לחודה, ולא איצטרך לפלוגי חללה מזונה - משום דחללה דמוחלקת מזונה מבחן הדינא קים לן, דגלי גרושה והוא הדין בחללה. אבל אלמנה דאיתוספא בכהן גדול, ולא מציעו בה שתחלקה - איצטרך ליה למילף. חללה לפה נאסרה - הרי אסורה לכתן הדינא לומר לך: אין חללה אלא מאיסור כהונה. מקרא יתירה דרשינן, דהאי הדרר כתבה - להכי כתבה, לומר שתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה וגרושה, שאין איסור נדה אלא בכהנים. ולא כתבה אחר וזנה, שמציעו שם וזנת פוסל בישראל, לומר לך שאין נקראת חללה אלא מביאת פסול כהונה לבדה. ולא מביאת איסור נדהה אף בישראל. ונאמר לחלן - בכהן הדינא. מה כאן - בכהן גדול, ורע חולין, דכתבי "לא יחלל". הילכך - הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה. כהן - הדינא, או כהן גדול שבא על אחותו פניה. וזנה

והוא חמור על איסור קל לא חייל, איסור חמור קל על איסור חמור: קא משמע לן. אמר ליה רב פפא לאביי: ישראל הפא על אחותו, וזנה

האי קרא רישא בבין גדול - פירוש: דכתיב "אלמנה לא יקח", וסיפא בבין הדיוט, כתיב "ומרע ישראל" ודרשין שנורעו בתוליה, ומירי בכל כהנים. וקשה, דמכל מקום "ומרע ישראל" קאי נמי לבין גדול כמו לבין הדיוט! וראיה לפרש: ורישא בבין גדול - דכתיב "אלמנה וגורשה לא יקח כי אם בתולות" והא ליתא אלא בבין גדול, סיפא דקרא דכתיב "האלמנה אשר תהיה אלמנה מבין יקחו"

האי קרא רישא בבין גדול - דכתיב "אלמנה וגורשה לא יקחו כי אם בתולות" והא ליתא אלא בבין גדול. וסיפא בבין הדיוט - דקאמר "בתולות מורה בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מבין יקחו" וזו סלקא דרבי רחמי בר אבא: שהיא אלמנה ממוחסה הראוי להשיא לכהונה, כדדריש ליה רבי יהודה לקמן: מן המשאים לכהונה. ואלמנה שתהא מותרת לבין לא משכח לה

1 - היינו כון הדיוט דוקא. לא צריכא בנכסים
2 בדפלו בלא כשהוא גוסס - ופירש בקנז: נכסים.
3 לאו דהימניה קרא לאב להבירו, משום מנו דאי
4 בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה - לא אק ובה ביה.
5 אפילו רבי מאיר, ודמה אדם מקנה דבר שלא
6 בא לעולם - דדבר באומר "אדם מסתובב ויבוא לי
7 כשהיה גוסס נתונים לך" - דלא אמר כלום.
8 הואיל ובשעה שבאים ליה ולא בר מתנה הוא.
9 דקטבר מתנה הדגוס לא מהניא. אבל היכא דבא
10 ממשע כבורה - מניא. ולהכי נכס כשהוא גוסס,
11 ולא נקט בנכסים שפולו לאחר מיתה. דהא ודאי
12 אפילו בתורת כבורה לא מהני ליה דבריה. דאין
13 הכבור נוטל בראי מבחוק. היינו ראי -
14 בדשמו עדיין לא היה מוחזק בתו, אבל ראיין
15 לבא לו, ורחמנא אמר "בכל אשר ימצא לו",
16 משמע מתוך פירושו דתניתא דגוסס אינה כלום.
17 וכמו כן שי דקדוקים, דגוסס אין משמו לבחוב וג'
18 לאשתו - אין חוקין, דגוסס שרע עמיו כלום.
19 וקשה: בדמכסות שמתות (פרק א) אמרין: הגוסס
20 היה הוא כחי לכל דבריו, נדרו - נדר, והקדשו -
21 הקדשו ומיהו. והאי יש לדחות: דהתם היינו דוקא
22 בנדר הקדש - דאמריתו לגבוי כמסירתו
23 לדיוט, אבל בעלמא - לא. ומכל מקום קשה,
24 דאמרין בפרק "מי שאחוז" (גיטין ע"ב), שחט בו
25 שניש או רוב שנים, ורמז אלמר "כתבו ותנו וג'
26 לאשת" - וכתבו ותנו. ואין לו גוסס גדול מזה,
27 שבודאי ימות! ולכאורה "כל הגוי" (שם ח"א), מיהו
28 אמרין: המביא גט ממדינת הים והדיוט זקן או
29 חולה - נתנו בחוקת שהוא קיים. ודייק בבמרא,
30 אמר רבא: לא שנו אלא שהניחו בחוקת שהוא
31 חולה, אבל ניהו בחוקת שהוא גוסס - לא יתנו
32 דחישינן שמא מת. משמע: אי איהו דיעני בודאי
33 שערין הוא גוסס - נתנו בחוקת שהוא קיים.
34 והיו גט. אלמא דגוסס כל דבריו קיימין לבן נהנה
35 ל: ודאי גט דבריו קיימין. והבא גט במתנה
36 היינו טעמא דמתנתו אינה כלום - משום
37 דמסתבר - פשיטא דבריו קיימין. והא דנקט גוסס
38 ולא נקט חולה ששנתק - משום דמתמכא
39 ותרפא. ואו היא בידו להקנות, אבל גוסס - אין
40 רגילות שיתרפא. וחולה נמי ששנתק ותרבין
41 בראשו - דבריו קיימין.
42 קידושא

דיב. דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והשתא שקיל ליה בתורת ירושה. כשהוא גוסס - לאחר שהעיד כן, אהני ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא גוסס - שיטול זה חלק בן כבורה. ואי לאו דהימניה קרא לאב להבירו - משום מנו לא היה מוחזק בבירה לא מהני ליה דבריה. דאין הכבור נוטל בראי מבחוק. היינו ראי, שבאים לעולם לא בר מתנה הוא. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה. ודגדגו אפילו בתורת כבורה לא מהני ליה דבריה. דאין הכבור נוטל בראי מבחוק. היינו ראי, שכשמת עדיין לא היה מוחזק בון אבל ראיין לבא לו, ורחמנא אמר (דברים כא) "בכל אשר ימצא לו". **משנה** אם שלו קדמו קידושיו קידושין - בדטליה לשליחותיה דשליה ש'לו קדמו - קידושיו קודשין, ואם של שלוהו קדמו - קידושיו קודשין. ואם אינו ידוע שניהם

האי קרא רישא בבין גדול וסיפא בבין הדיוט!? -
1 **אמר ליה: אין.** - וכתב קרא הכי? - **אמר ליה: אין.**
2 **דכתיב "וגר אלהים מרם יקבה ושמואל שכב בחיכל**
3 **ה".** וקלא אין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד
4 **בלבד! אלא:** "וגר אלהים מרם יקבה" - בחיכל ה',
5 **"ושמואל שכב"** - במקומו. "האלמנה אשר תהיה
6 **אלמנה מכהן יקחו" מכהן - אין, מישאל - לא?!**
7 **הכי קאמר: מכהן יקחו - מישאר כהנים יקחו.**
8 **תניא נמי הכי: "מכהן יקחו" - מישאר כהנים יקחו.**
9 **רבי יהודה אומר: מן המשאים לכהונה יקחו.** רבי
10 **יהודה לטעמיה, דאמר: בת גר זכר כבת חלל זכר,**
11 **כל שאותה נושא בתו - איתה נושא אלמנתו וכל**
12 **שאי איתה נושא בתו - אי איתה נושא אלמנתו. רבי**
13 **יובי אומר אף גר שנישא גיורת".** אמר רב המנוא
14 **משמיה דעולא: הלכה פרבי יובי, וכן אמר רבה בר**
15 **רב חנה: הלכה פרבי יובי. ומיוסם שתרב בית המקדש**
16 **נהנו כהנים סילסולי בעצמן פרבי אליעזר בן עקב.**
17 **אמר רב נחמן, אמר לי הונא: בא לימלך - מורים**
18 **לו פרבי אליעזר בן עקב, גשא - אין מוציאים אותה**
19 **ממנה, פרבי יובי. משנה האומר "בני זה ממזר" -**
20 **אינו נאמן, ואפילו שניהם מורים על העובר שבמעה**
21 **ממזר הוא - אינם נאמנים, רבי יהודה אומר: נאמנים.**
22 **גמרא מאי "ואפילו שניהם"? - לא מיבעיא קאמר;**
23 **לא מיבעיא איהו דלא קים ליה, אלא אפילו איהו**
24 **דקום לה - לא איהו מנוא. ומה מיבעיא היכא דאית**
25 **ליה חוקה דכשרות דלא הוימני, אלא אפילו עובר**
26 **נמי דלית ליה חוקה דכשרות - לא מיהויגי. רבי**
27 **יהודה אומר נאמנים." דכתניא: "פירו" - ופירו**
28 **לאחרים. מפאן אמר רבי יהודה: נאמן אדם לומר "זה**
29 **בני בכור". וכשם שנאמן אדם לומר "זה בני בכור" -**
30 **כך נאמן אדם לומר "זה בן גרושה" ו"זה בן חלוצית".**
31 **וחקמים אומרים: אינו נאמן. אמר ליה רב נחמן בר**
32 **יצחק לרבא: בשלמא לרבי יהודה - היינו דכתיב**
33 **"פירו", אלא לרבנן "פירו" למה ליה? - בצריך הפירא**
34 **למה ליה קרא? מנו דאי בעי מיתבא ליה מתנה - מי לא יהבי ליה? - בנכסים שפולו לאחר**
35 **מיון. ולרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, "פירו" למה ליה? - שפולו**
36 **לו כשהוא גוסס. משנה מי שתנו רשות לשלוהו לקדש את בתו, והלך הוא וקדשה; אם**
37 **שלו קדמו - קידושיו קודשין, ואם של שלוהו קדמו - קידושיו קודשין. ואם אינו ידוע**
38 **שניהם**

דיב. דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והשתא שקיל ליה בתורת ירושה. כשהוא גוסס - לאחר שהעיד כן, אהני ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא גוסס - שיטול זה חלק בן כבורה. ואי לאו דהימניה קרא לאב להבירו - משום מנו לא היה מוחזק בבירה לא מהני ליה דבריה. דאין הכבור נוטל בראי מבחוק. היינו ראי, שבאים לעולם לא בר מתנה הוא. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה. ודגדגו אפילו בתורת כבורה לא מהני ליה דבריה. דאין הכבור נוטל בראי מבחוק. היינו ראי, שכשמת עדיין לא היה מוחזק בון אבל ראיין לבא לו, ורחמנא אמר (דברים כא) "בכל אשר ימצא לו". **משנה** אם שלו קדמו קידושיו קידושין - בדטליה לשליחותיה דשליה ש'לו קדמו - קידושיו קודשין, ואם של שלוהו קדמו - קידושיו קודשין. ואם אינו ידוע שניהם

שניהם נותנים גט - אם באת לינשא לאחר. **גמרא** משום דנרא קום ליה ביוחסין - וכשמנא מוחסת קידשה לו, וביטל את השליח, אבל איתנא דלא קום לה ביוחסין, אימא אף על גב דקידשה עצמה - לא ביטלה את השליח, ולא סמכה על קידושה, דסברא: דלמנא שליח משבח מיהא מנה. **אביי** אית - בבבא אה אנשא למיחס כל דהו, ולא

טעמיה לשליחות דשליח, ואפילו מוקדשה לרועה, והא דקדים קדשה - סבר: דלמנא לא משבח, אבל אי משבח - לא טעמיה. וקידשה היא בענין - בו בינים, והרי היא בגורת - בדקדוה נענית אם יצאה מרשות האב להיות קדושה קדושה, ומצאנוה בגורת בו בינים. הרי בגורת לפנינו - וקדושה קדושה, ולא שש אביה. חיישני קדושיי גינתם - שמוא כדקדשה האב נערה היתה, וקדמו קידושיי. **אי נטא בתוך ששה ימים** - חדשים שבין נערוה לבגרות, דאמרנין: אין בין נערוה לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. כשהביאת קדושיי גינתם - אינה ששה להיות בגורת אלא ששה חדשים, ופעמים שהיא ממתרת לבגור, וסומניה בכרים דרדיה, כדתנן במסכת נדה (מא.א), פנה, כוחל, וצמל. **הא אמר רב** הרי גורה נערה - הא כל אותה קדושה חדשים בחוקת נערה היא, עד שנכרי בסמיני בגרותה. וכי בדקוה בפניא, ויורשתא בגורת - מי ימר דצפרא נמי בגורת היא? ודלמנא השתא הוא דבגרתה **איתא** אחר ששה - חדשים. והא ודאי משלמא לה כל ששה חדשים - ברה לה: וכי נמנא בעריה הוא דליכא את טפי איכא את אלא בלבד קאמר? לא גרס, ומדחיק תיסק אדעתא למימר הכי? מי קאמר אין בין נערוה לבגרות פחות מששה חדשים. וקדושיי גינתם דמשלים שית - אביה בבוהק היא בעריה, והיום הזה היא בחוקת שתבגור, מדהשתא בגורת **בצפרא** נמי בגורת - שכל יום היא בחוקת שבתא. על גבי - בכלים שדחיל בו, בין שהיא ברשות היחיד - שספק טומאה טמא בו, בין שנעשו ברשות הרבים - שספק טומאה טמור בו. **טמאות** - דלאו ספק הוא, אלא דאי, אלמא, אמרנין: כשעת מציאתן חוחוקין ליה מעיקרא, הכא נמי נימא: מדהשתא בגורת - בצפרא נמי בגורת, שכל יום היא בחוקת שתבגור! תיתי לריעותא - טמא על חוקתה, והא חריס לפרקי. **הכא** - גבי קידושיי האב, דהא לריעותא אית. דאיכא: הרי בגורת לפנינו, אבל אם באת לומר העמד אשה על חוקתה - וינא ומדלם שית לאו חוקת בגרות ולא חוקת נערוה אית בה, שדוים היא עשרה השתחונת, הית בנדק את החבית - תמיד, שלא תחמיץ, והניח אותה החבית להיות מפרש עליו וחוקץ, כלומר להיות טמא עליה בעשרת תרומותיה, כשבא לשתות מכל שמה לוגין טבל במקום אחר, אומה: הוה שני לוגין בחבית פלונית תרומה על מאה לוגין הללו, וכן עושה תירי, ואחר כך נמצאת חומץ, ואין ידוע מאימיה החמיצה, וכל תרומה שסמך עליה משתחמיצה - לא תיזק, דקסבה: יין וחומץ

קידושה אביה בדרך בו וקידשה עצמה וכו' - ואם תאמר: אמאי אפילו רב ושמואל בבבאי גוינא? פגלו בקידשה אביה גירדא, כמה דפירש דפליגי בקידשה אביה ואחר כך קידשה היא עצמה! ויש לומר: דרדאי לא פליגי בקידשה אביה לחור, דבדיחה מודה שמואל דאינה מוקדשת, דאמרנין: העמד אשה אחזקת פניה כמו שזרתה קודם שקידשה, והרי היא בגורת לפנינו, ואין קידושיי האב קדושיין, אבל עתה, שקדשה אף היא עצמה - ליכא חוקה דפרייה, דממה נפשך איש איש היה - וא שמוא קדושיי אביה, וא שמואל קדושיי רדיה, וליכא האי סברא, ומשום הכי פליגי שמואל. **אילימא** בתוך ששה וכו' - מתוך פירוש רש"י משמע דבדקה בתוך ששה ומצאנוה בגורת, ומשום הכי פריך: דאם לימא וכו', ואין נראה, דלעולם לא תתהר לבגור תוך ששה, אלא מירי דבאה לפנינו אחר ששה, ולא גרסינן "השתא הוא דבגרת", תוספות ישנים.

ושמואל מאי דאמר מנהא - רב ואמאי, לרב נמי תקשי, דעד כאן לא קאמר רב דמצפרא נמי בגורת היא - אלא משום דליכא חוקה דנערוה, כדפירש בקונטרס. אבל אי הוה חוקה דנערוה - מודה רב דאמאי אוחזקת, והכי נמי גבי מוקה, איכא חוקה דשלמי ויש לומר: דלרב נמי קשה, ונקט שמואל - משום דפריך ליה בהדיא טפי.

כל שלשה ימים דאי - לא גרסינן: הראשונים, דהא פליגי בה אמוראי (בבבא בתרא צא.א), דאיכא למנא דאמר שלשה ימים הראשונים - דאי יין, מבאן ואילך - ספק, ואיכא למנא דאמר שלשה ימים האחרונים - דאי חומץ, ומקודם ספק, ואיכא למנא דאמר דולשת ימים הראשונים ודאי יין, ושלשה ימים האחרונים - דאי חומץ, ורביתים ספק.

אדרבה העמד מוקה על חוקתו ואומר לא חסר - לשון אדרבה קשה, דהוה ליה למימר לחומרא מודה, הכא איכא לפרושי: הכי שריפני עלה קדושיי, אבל גבי יין לקמן אין שייך ליישב כך. תוספות ישנים.

הקרו - הרי חסר לפנינו. - **הכא נמי**: הרי בגורת לפנינו! - **השתא** הוא דבגרתה, - **התם נמי**, **השתא** הוא דחקרו! - **התם תרתי** לריעותא, **הכא** דהא לריעותא. **ושמואל**, **מאי שנא מקביות?** **דתניא**: **הוה בודק את החבית** להפריש עליה תרומה וחולף, ואחר כך נמצאת חומץ, **כל שלשה ימים** - ודאי, **מבין ואילך** - ספק. **ורמינן** חבית אפקוה; **מאי שנא דהתם** דאי, **ומאי שנא דהתם** ספק? **ואמר רב** חנינא מפוראי: **מאן תנא חבית?** **רבי שמעון** דהיא, **דגבי מוקה נמי ספקא משיי**. **דתניא**: **כל טהרות שנעשו על גבי למפרע**, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - **טמאות**. **ורבי שמעון** אומר: **ברשות הרבים** - טהורות, ברשות היחיד - תולין. **אבל לרבנן** - **טבל למפרע!** - שאני התם, דאיכא למימר: **העמד מבל על חוקתה**, ואימר לא ניתקן. - **אדרבה העמד יין על חוקתה**, ואימר לא חתמינן? - **הרי החמיץ לפנינו**. **הכא נמי**, **הרי היא בגורת לפנינו** - **השתא** הוא דבגרתה! - **הכא נמי** **השתא** הוא דאחמיץ! - **התם תרתי** לריעותא, **הכא** דהא לריעותא, **דאיכא**. **נימא פתנאי**, **מי**

שני מינין הן. **כל שלשה ימים דאי** - גרסינן, ולא גרסינן הראשונים. אמוראי פליגי בה בבבא בתרא (צא.א), איכא למנא דאמר כל שלשה ימים הראשונים שאחר הבדיקה שבדקה ומצאה יין - הרי היא בחוקת יין דאי, וכל טבלים שחלה תרומתן בה באותן שלשה ימים - מתוקנים הן, מבאן ואילך - ספק, והוא תרומה ליאסר לזרים, ויחזור ויתרם, השמא כבר החמיצה ולא איתה תרומה, ואיכא למנא דאמר: כל שלשה ימים שלפני בדיקה זו האחרונה שמצאה חומץ - הרי היא בחוקת רדאי חומץ, ואם עשאה אותו שלשה ימים תרומה על מקום אחר - אינה תרומה, ומותרת לזרים אם יתקנה בעמך גמור בפחות משלשה ימים. וזו שנומצאת חומץ - בידוע שלשה ימים שיש שנתקלמה. **מבאן ואילך** - משלשה ולמפרע ספק, והוי תרומה ליאסר לזרים, ויחזור ויתרום. **מאי שנא** - גבי מוקה דמחוקתין ליה בחסר משעה ראשונה שהתחננה בחוקת שלם, דקתני: כל טהרות שנעשו על גביה, אפילו ברשות הרבים - טמאות. אלמא: לאו ספק הוא. דאי ספק הוא - הוה ליה למימר ברשות הרבים שחורתי. והאי מוקה על כרחיך בתחלתו השלימיהו בארבעים אהא, וקא מחוקתין ליה מהאי שעתא בחוקת ספק רדאי. **ומאי שנא** - דאי חבית דקתני: מבאן וחולץ ספק, ולא אמרנין משעתא דסלקי רדיו מלבדו החמיץ. **ואמר רבי חנינא** - גרס. ברשות היחיד תולין - ככל ספק טומאה לרבי שנתקן רדאי תולין, כדפרש טעמא בשמעתא מקביותא גזרה (גא.א), דלא דמי לספק טמא, דהתם יש גלגלים לרבי. **מבל על חוקתה** על ידי חבית לרבי דאמרנין: מדהשתא בגורת - בצפרא נמי בגורת. **נימא כחנאי** - הא דרבי ושמואל.

[והן] אין מוציא מידו בלא ראייה - ואם תאמר. כיון דתנא דהוא מוציא מידים אפילו החוקק בהם. בלא ראייה - כל שכן דאין מוציאין מידו ויש לומר: דהא קא משמע לן דבראייה מידא מוציאין. דהוא אמינא כיון דלא כתב 'בכדמחלך על רלוהיה כו' - אפילו בראייה לא מפיק רב. ויתוספת נשיבין. ל' איכא למימר העמד הגוף על חוקתו - פירוש:

ותהוי נערה יומא דמשלים שיהי' היה היום עשויה להשתנות. ואם כן אין בה חוקה דנערת ולא חוקה דגברות! ורבינו יצחק פירש: דרגולתן הן לבא בבקר. ואין שירי חוקה פירש: **אלא** - הכי מן מפקא נפשח מחוקה - אי מספקינן לה כבערות? הרי היום אין לה חוקה משום דבר. לא מנערת ולא מגברות. שהרי היום עשויה להשתנות

במכחשתו - פירש בקונטרס: שמכחשת אביה. ואומרת: גברתי

מאתמול. ולא דק. דהא יומא דמשלים שית איהר. ואי סלקא דעתך לא פליגי אמאי קפיד - כי עבדי רב יוסף בר מנשיא עובדא במכחשתו. דהא שמואל נמי מודה לרב דאינה מקודשת? אלא שמע מינה דפליגי דהא באין במכחשתו. דרב נמי דקאמר מלתיה דאינה מקודשת - באין במכחשתו. ורב יוסף עבד עובדא כותיה. ואית ספרים דגרסי: והלמא כי עבד רב יוסף - באין במכחשתו. ולפיכך כעס שמואל. דאפילו רב נמי מודה לשמואל דיעתיק. וצריך גט מספד. רב יוסף עבד עובדא דלא כח. ולא נהירא. דהא מתוך לישנא דגמרא משמע לכלל הפחות כרב עבדי. כדקאמר. עבד עובדא כרב.

והילכתא כותיה דרב - ודא עבד וג דבבבול

גמרא קיימא לן (בברכות מט.ג) דהילכתא כותיה דרב באיסורי - הותרך לפסוק כאן הלכה כותיה. משום דאיכא אמוראי דפסקי כשמואל. **מביא** ראיא על הבנים ואינו מביא ראיא על האשה - פירש בקונטרס: שהאשה היתה נבדקת כבר בארבע אמדות קודם שהולכה למדינת הים. ובגמרא מוקי בברוכין אחרייה. ואם תאמר: מיהו קא משמע לן מתניתין דאין צריך להביא ראיא על האשה? פשיטא. דכיון דנבדקת כבר דשוב אין צריך להביא ראייה ועוד קשה: אמאי אצטרך לחזור למדינתה? הא הני ליה ברישאי. לכן פירש שרבי יצחק. אין צריך להביא ראיא על הבנים - שהן שול. דלא אמרינן שהאשה האשה איש אתר מברוכין הים. ולא על האשה שהיו בניה. דכיון דברוכין אחרייה. מתה מביא ראיא על הבנים - פירוש: שהבנים שלו מן האשה שמתה. אבל אינו מביא ראייה שהם מן האשה שחלכה עמו למדינת הים. ורדעין בה שהיא מיוחסת. שהרי כבר בדקוה. לא מאחר שהביא ראיא שהבנים הם מאותו שמתה במדינת הים - אין צריך לן להביא ראייה שאתה איש היתה מיוחסת. דאין לחוש שלקח אשה אחרת שם והולדי ממנה אלו בנים. דהסתמא מאשתו שהוציא אותה כן. מאחר שלא שמענו שנשא שם אשה אחרת. ואשר שהוציא מאכא - כבר בדקוה קודם שחלכה למדינת הים.

ל' **בשתי נשים** - מביא ראייה על האשה ועל הנשים. על הגדולים ועל הקטנים. אמר ריש לקיש:

”אבן ישראל - מתוך מהדורת (שטיינזולץ)” רש"י

מי מוציא מיד מי - הכותב נכסיו לאחרים ולא שיר כלום. דקיימא לן (בבא בתרא קמ"ג.) שבכיב מרע שאין מתנתו מתנה. אם עמד. וגלי דעתיה. מולא שירי מיד - הדמיה מחמת מיתה היה. ואם בריא היה - ומתנתו מתנה. ועכשיו הוא אומר שכיב מרע הייתי. והן אמורים: בריא היה. מי מוציא נכסים מיד מי? **הוא מוציא מיד מי?** אם עמדו והחוקק

בנכסים. ואין צריך להביא ראייה שהיה שכיב מרע. ואפילו הוא בריא עכשיו בשעת חוזה - לא אמרינן. מהדשתא בריא - מעיקרא בשעת מתנה נמי בריא. יבי' נתן אומר אי בריא הוא - עכשיו. בשעת חוזה - עליו להביא ראייה. ואי לא מיתיה - מחוקקין ליה כי השתא. הייתי כרב. ושמואל דאמר כרבי יעקב - דלא אויל בטר השתא. אלא אמרינן: עבד בשעת מתנה שכיב מרע היה. התם כו' - וכיון דספקא הוא אמרינן: העמד מן על חוקה שהיה מחוקק בה קודם מתנתו זו. שהיה ספק. מי איכא למימר העמיד נתנה על חוקתו - ותהוי נערה? יומא דמשלם שית אבן בה לא חוקת נערות ולא חוקת גברות. שהיום היא עומדת להשתנות. מי ספקא נפשח מחוקה - כלומר. כי מספקין ליה בעברה. מי מספקין לה מחוקת הרבה נערות ביום משלם שית? במכחשתו - דהא דקתני: הרי היא גוברת לפנינו - במכחשתו לאביה. לומר: כבר גברתי מאתמול. כולי עלמא ביילי לה - קפידא הוא דקפיד עליה. ואמר: לכל תלמידים נמדתא הכמה שבק קטן. שיראים לסמוך על חכמתם. ולהרתי ספק אשת איש. והאי מדרבנן ביילי ליה - הכמה בקבא רבה - שפכו לו חכמה יתירה. וסומך על בינתו עלתיו. ולומר: מהדשתא גוברת - בצפרא נמי גוברת? אמאי קפיד - הא רב במכחשתו קאמר. והאי דעבד עובדא כותיה - במכחשתו עבד. אלא ודאי אין במכחשתו פליגי. והאי - בנשא מחחשתו עובדא.

משנה אינו צריך להביא ראייה לא על האשה

על הבנים - כדמוקי בגמרא: בקטנים וברוכים אחרייה. דבדוקת איתן. ואין צריכיה לייחס על ידי עדים. מביא ראיא על הבנים - שהיו בני אותה אשה. ואין צריך להביא ראייה על האשה - שהיתה מיוחסת. לפי שכבר בדקוה אחרייה כשנשאה אותה. מביא ראייה על הבנים - שהיא כרוכין אחרייה. מתה ואלי בניה - שהיא שום הוכחה - מביא ראייה על האשה שהיא מיוחסת. ועל הבנים שנשאתה אשה היה. **גמרא** וכולן - דקתני מתניתין: אין צריך להביא ראייה על הבנים. בברוכין אחרייה - נדבקין אצלה. הנו רבנן: נשאתי אשה במדינת הים מביא ראייה על הנשוא ואילו: כאלו בנים אמרו - בקטנים. ולא בגדולים. דאם הביא ראייה על הגדולים שאין כרוכין אתר האם - אין מביא ראייה על הקטנים. **בנשא אחת** - שאמרה אשה אחת נשאתי. אבל אמר: שתי נשים היו ומתה האחת. ואילו בנים שלו זו - מביא ראייה עליה שהיא מיוחסת. ועל הבנים שהם בניה. על הגדולים ועל הקטנים. ואפילו כרוכין אחרייה - שדמא בניה של חברתה היו ורגלתן. ל' **בשתי נשים** -

ל' **בשתי נשים** - מביא ראייה על האשה ועל הנשים. על הגדולים ועל הקטנים. אמר ריש לקיש:

ל' **בשתי נשים** - מביא ראייה על האשה ועל הנשים. על הגדולים ועל הקטנים. אמר ריש לקיש:

רב שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים במונן שאשתו עמו - משמע דלרבנן אפילו אשתו עמו אסור להתייחד עם שתי נשים. ואפילו לרבי שמעון נמי, עם שתי נשים ואשתו עמו הוא עבירה, אבל עם אישה אחת - אפילו אשתו עמו אסור. וקשה מהדאי דפרק "אין משמיעין" (עברול דר. כה. כה.) גבי דא דתני: לא תתייחד אישה עמהם. ובעי עלה

בגמרא: במאי עסקינן? אילמא: בחד - ודוכותא בישראל מי שריזי וחתן לא יתייחד בו! מוסיק: באשתו של נכרי עמו. נכרי - אין אשתו משמרתו. ישראל - אשתו עמו משמרתו. ומרלא מתי - לא התם כרבי שמעון - משמע דאפילו כרבנן נמי אתיא. ובאשה אחת נמי משמע דשרי בשאשתו עמו. לכך נראה לרבינו יצחק דלרבי שמעון אינו אסור אלא כשאין אשתו עמו. והכי גרסינן: רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים, ובזמן שאשתו עמו - ואין מנעון בפונדק. מפני שאשתו משמרתו. ויתאן אפילו לרבנן, ואפילו עם אישה אחת.

כי הדיא מעשה דהדיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה - פירש רבינו חננאל: מעשה באשה אחת שהיתה בוכה ומתאוננת על קבר בעלה, והיה שם אדם אחד שחיה בשומר תלוי אחד, וצוה לו המלך לשומרו. ובא אצל האשה ופיתה אותה, ורמעה לו. וכשחזר אצל התלוי לא מצאו, והיה מצטער מאד מפחד המלך. אמרה לו האשה: אל תחזק, קח בעלי מקברו, ותלחו במקומו. ואפיקתיה לבעלה, ותלחה. הרי לך שאפילו בשעת אבינות נתגבר יצרה עליה. אך הקונטרס פירש שתי לשונות. בלשון אחד גרס: ורבנן - כי הדיא עובדא דהדיא איתתא. עובדא ואפיקתיה. והכי פירושו: לרבנן, אפילו תביר יצור כדאמר - ש' לחוש, ודפנימם שאין שם אבינות ועושין עצמן כאלו נושאין תינוק מת, ורוצאין לעבדיה. כי הוה עובדא דהדיא איתתא. הוה עובדא ואפיקתיה לתינוק חי בחוקת מת לעשות עבירה עם ההולך עמה לקבורו. ועוד פירש לשון אחר: דלא רסין "ורבנן" אלא הכל ממליתיה דרבא: שאלו, והכי פירושו: כלומר מי יתרעם אדם על חטאו - דיו חיים שנתינו לו, כי הוה מעשה דהדיא איתתא, כדאינת בספר חסידים: מעשה באשה אחת שהיו לה שבעה בנים ומת אחד מהם, והיתה בוכה, ואמרו לה: אל תבכי, ואם לאו - עוד ימות בן אחר. ולא שתקו ומת אחר, וכן עשתה עד שמתו כולם, והיא אחרי כן, מחמת שנתאוננה על מדותיה. ולהאי פירושא לא גרסינן "דהוה עובדא ואפיקתיה".

מללקין מה יתרעם על מדותיו, וכי גבר על חטאיו? דיו חיים שנתתי לו. - ורבנן: פי ההוא מעשה דהיהו איתתא, דבנה עובדא ואפיקתיה. "אבל אישה אחת". אמר רב יהודה אמר רב: לא שנו אלא בכשרים, אבל בפרוצים - אפילו בי עשרה נמו לא. הנה מעשה והוציאנה עשרה בנפשה. אמר רב יוסף: תדע, דמיחברי בי עשרה ונגבי בשורא ולא מיכספי מהדדי. ניקא מסייע ליה: מוסרין לו שני תלמידי חכמים שפא יבא עליה בדרך. תלמידי חכמים - אין, אינשי דעלמא - לא! - שאני תלמידי חכמים, דירעי לאתרוי

נקורים נקורים בעיפה - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. אמר רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא במשקים לבנים, אבל במשקים אדומים - אם איתא דנקור מידע. ודילמא בלעתיהו עיפה? - אמר רבי יוחנן: דבר זה שמע ברבי, ופירושו של שמו: לא שנו אלא במשקים לבנים, אבל במשקים שנים, ויבדק בה, אבל משקים עכורים - לא. משנה לא יתייחד אדם עם שתי נשים, אבל אישה אחת מתייחדת עם שני אנשים. רבי שמעון אומר: אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים, בזמן שאשתו עמו, ואין עמקה בפונדקו, מפני שאשתו משמרתו. מתייחד אדם עם אמו ועם בתו ואין עמקה בקירוב בשר, ואם הגדילו - זו ישנה בכסותה וזה וכן בכסותה. גמרא מאי מעמא? - תנא דבי אליהו. הוואל ונשים דעתן קלות עליהן. מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: רמו ליהוד מן התורה מנין - שנאמר "כי יסתד אחיד בן אמה". וכי בן אם מסית, בן אב אינו מסית? אלא לומר לך: בן - מתייחד עם אמו, ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה. - פשטיה דקרא במאי תתיב? - אמר אביי: לא מיבעיא קאמר; לא מיבעיא בן אב דסני ליה, ועיני ליה עצות רעות. אלא אפילו בן אם, דלא סני ליה - אימא צייתי ליה, קא משמע לן. ונשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים, אבל לא באיש אחד ושתי נשים. אבא שאול אמר: אף באיש אחד ושתי נשים. - אפילו תיקא ונקבר שאול, בשעת אבינות תביר יצריה. - ורבנן סברי לה כרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: "מה יתאנון של אדם חי גבר על חטאו" - אפילו בשעת אבינותו של אדם, יצרו מהתגבר עליו. - ואבא שאול: פי תתיב ההוא - במתירעם על מדותיו פתיב. והכי קאמר: מה יתרעם על מדותיו, וכי גבר על חטאיו? דיו חיים שנתתי לו. - ורבנן: פי ההוא מעשה דהיהו איתתא, דבנה עובדא ואפיקתיה. אמר רב יהודה אמר רב: לא שנו אלא בכשרים, אבל בפרוצים - אפילו בי עשרה נמו לא. הנה מעשה והוציאנה עשרה בנפשה. אמר רב יוסף: תדע, דמיחברי בי עשרה ונגבי בשורא ולא מיכספי מהדדי. ניקא מסייע ליה: מוסרין לו שני תלמידי חכמים שפא יבא עליה בדרך. תלמידי חכמים - אין, אינשי דעלמא - לא! - שאני תלמידי חכמים, דירעי לאתרוי

נקורים = *בוקור* בלעז, שנקרו תרגומים בעיפה. תולין - עם זיהו על של תרומה - חיישין שמה שחו התרגולין ממשקן המכאים ובעוד המשקה טופח בחרטומיהם נקרו בעיפה. ומקאמר שני דברים הללו עשואם מבי שיש בו דעת כלול. ושנינו באחת מן תולין - מכלל דתינוק תולין. כרבי - גדול הדור. רבי יודע כל לו. ופירושו לא שמע

עליו. ודאומים נמי היה לו לפרש ולחלק בין צולאים לעבורים. משקין צולולין נוחין לילביל. שבבואה של תינוק - דמנין קיטתו פניו. משנה עם שתי נשים - עמיה - דבן של ושתיהן נרות להתפתות ולא תירא זו מחברתה - שאף היא תעשה כמותה. עם שני אנשים - שהאחד בוש מחבירו. מתייחד אדם עם אמו - טעמא מפרש בגמרא. וישן עמיה - דבן של אמו. ובעודו קטן קאמר דישן עמה בקירוב בשר, כדמרש ואילי. הגדילו זה ישן בכסותו כי - וכן הבת עם אביה בעודה קטנה. גמרא מאי מעמא? - תנא דבי אליהו. ונשים, באשה שמתיהדת עם שני אנשים? דעתן קלה עליהן. ושתיהן נרות להתפתות. אלא - להכי נקט קרא "בן אמה" - לומר שהבן מצוי אצל האם. פשטיה דקרא במאי תתיב - לענין פשוטו של מקרא, שמדבר בהסתה. אמאי נקט "בן אמה"? בן אב בני ליה - לפי שממעט בחלק ירושתו. בן אם לא בני ליה - שאין להם חלק ירושה ויהו, זה יורש את אביו וזה יורש את אביו. ולא כאבא שאול - דאמר: איש מתייחד עם שתי נשים. כל שלשים יום - ולד שמת בתוך שלשים יום אין צריך לכבדו במותו להציאו לקבורה לא במטה ולא בבליבה, אלא בחיק. ונקבר באשה אחת ושני אנשים - ואין צריכים רבים ללוותה, אלא שלשה. אבל לא באיש אחד ושתי נשים - משום יחוד, שלא היו בתי הקברות סמוכין לעיר. מה יתאנון - מה מדוע יתאנון אבותו לשמוך על כך מלהזכר ביצרו? כל זמן שהוא חי צריך להיות גבר על חטאיו, שאם לא כן - היא יצרו גובר עליו ויחטאנו. פי מרותיו - על קורותיו הקורות אותו. מה יתאנון אבותיו - למה יתאנון אדם חי, למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו, אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתינו לו חיים, ולא הבאתי עליו מיתה. וכי גבר על חטאיו - מה יתאנון עליו, ולבדקו אותו חי? בתמידה ורבנן - אפילו תביר יצריה כדקאמר, ש' לחוש. פעמים שאין שם אבינות ועושין עצמן כאלו נושאין תינוק מת, ורוצאין לעבדיה. כי הוה עובדא דהדיא איתתא ואפיקתיה לתינוק חי בחוקת מת לעשות עבירה על ההולך עמה לקבורו. לשון אחר ממזיר חוק, ולא חסין "ורבנן", אלא כולה באבא שאול גרסי: דיו חיים שנתתי לו, כי ההיא איתתא, דארמין במזעו קטן (מ.ב.) שקשתה על מנה יתר מדאי עד שמתו שבעה בניה והיא אחריהם, מחמת שנתאוננה על מדותיה. "דהוה עובדא ואפיקתיה" לא גרסינן. והוציאנה עשה אנשים כמשה - בחוקת שהיו מתה, וקלקלו עמה. ואשת איש היתה. ומחברי עשרה ונגבי

כשורא - שיש בה משוי לעשרה. מוסרים לו - בית דין, מי שקנא לאשתו ונסתרה, הוא מעלה להשקות - מוסרין לו בית דין שבעירו שני תלמידי חכמים, שמה יבא עליה בדרך. שדיי נאסרה עליה, כדתנן (פסח מ.ב.) "שנמאה? שנמאה?" אחד לבעל ואחד לבעול. אם בא עליה - שוב אין המים ברוקן אותה. דכתיב (מקדש ב) "ונקב האיש מעון" בזמן שחאש מנוקה מעון - המים ברוקן את אשתו, אם היאש מנוקה מעון - אין המים ברוקן את אשתו, ומנא שם בנים מנוקה לבעלה.

לא תרווי ביה - שאם יבא עליה - אין מים בודקין אותה. לא שנו - דאמר: אשה מתיחדת עם שני אנשים. שפא יצטרך אחד לנקבין - ובעי להתרוק לבעיות. ודחאו עליה סהרי - אם יבא עליה. ויעידו רבין בתי דין, ולא ימחו עליה מגילה. דלי כרעך - מדר הלכת, כקונמנה. ופא אגן - בתמייה. רבי חנינא בר פפי וחביריו - רבי צדוק ורב כהנא בפרק קמא (קדושין מא.) מלקין על היחוד

מלקין על היחוד - פירש בקונטרס: דמיירי בפניה, דחבי מוקי לה בסמוך. ואין אסורים על היחוד - מיירי ביחוד אמי איש. וקשה: דאם כן לערדים קתני. וירשא בפניה וספא באשת איש! ונראה לפרש: דספא אמי מיירי בפניה, ולאוסרה לכהן משום זונה. ומיהו, קשה: דהנן בפרק קמא דכתובות (ג.א.) היתה מבוררת, ואמרו לה: מה טיב של עובד זה?

מאיש פלוני וכוון הוא. רבי דורשע אמר: אינה נאמנת. ופרך עליה בגמרא מהא דאמר רב הכא: אין אסורין על היחוד ומשני: מעלה עשו בחיטין. ולפי מה שפירשתי, דמיירי לאוסרה לכהן - לא משני גמרא והם מירי, והא הכא מיירי לחיטין, ואפילו הכי אמרין דאין אסורין ויש לומר: דלעולם מיירי לחיטין. והא דמישני והם מעלה עשו בחיטין? - שאני והם דאינה נאמנת, משום מודה: הוה שנבעלה. והא דקאמר דאין אסורין - היינו משום מודה שנבעלה.

בעלה בעיר ארץ וחושיין לה משום יחוד - פירש בקונטרס: אין חוששין לה לזנות. משמע מתוך אסורא מיהא איכא. וקשה: דאם כן מאי פריך בסמוך ער לב יוסף. דקאמר: שקולו דרגא מתוחי ביבי דהאמר רבה: בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחודו ומאי קושיא? נהי דמלכות ליכא - איסורא מיהא איכא! ונראה לפרש: אין חוששין כלל משום יחוד, ואפילו איסורא ליכא.

ספקא דשתי ריגלא - פירשו: ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה. כלומר: ימות הרגל ויששו בקברות אנשים ונשים לשמות הדרשה. ונתולין קע זה על זה. ויש אמרין לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות. אביי

- 1 - מדרות. ואין אסורין - אשת איש על בעלה.
- 2 לעו - שאמרו: ראות שונתה, לכך הלכות.
- 3 והאידיא ליבא מיהא תבי דין למקטלינהו.
- 4 וזמרי מלקין - על יחוד אשת איש. ומכריז עליה שלא יזנתה אלא מתירוה. על לא טובה
- 5 השמעה - מי שיוצא קול עליו שהוא עובר
- 6 עביות - מלקין אותו. ד"ל טובה השמעה"
- 7 - לאו הוא. דכתיב בעני על אל בניי - לאו
- 8 *בשטר*. ופא רבי - קורא לפני בניי
- 9 להודיע שיעל לאו זה הוא לוקה. בעלה בעיר אין
- 10 חוששין לה משום יחוד - להלקות. דמסתפי
- 11 מבעל. השתא אתי. שקולו דרגא - שאכלו
- 12 בעליה. וירדו בו יוסף ואשתו, והוא נשאר
- 13 בעליה. שקולו דרגא מתוחי ביבי - שלא ירד
- 14 ותיחד. שושבנתייה - בעלת ברית לה. אנשים
- 15 בחיין - בבית החיצון. ונשים בפנימיין אין חוששין
- 16 משום יחוד - שהחיצוניות אין להם דרך לפני
- 17 ואין יתיחדו. השתא אינך עם הנשים? אבל
- 18 הפנימיים יש להם דרך לחוץ. הילכך אנשים
- 19 בפנים ונשים בחיין - חוששין שזמא יבא אחד
- 20 מהם, וייתחד עם הנשים. איפכא - אנשים
- 21 בחיין ונשים בפנים - חוששין שזמא יבטס ואחד
- 22 לפנים, ולא ירגישו בו חביריו. אנשים בפנים
- 23 ונשים בחיין - אין חוששין שזמא יבטס לה
- 24 לפנים. ואם תבטס היא לפנים - לא איכפת לה
- 25 דאשה מתיחדת עם שני אנשים. ואם אחד מן
- 26 יוצא לבין הנשים - אין זה יחוד, דמיסתפי
- 27 שזמא יבא אחד מן אחריו. שהיו דרך הפנימיים
- 28 על החיצונים. גולפי - מוקם בקרבת אנשים
- 29 ונשים, וא לדרשה וא לחופה. היה מדרס קנינים
- 30 של חרס הרבה ביניהם, שאם יבאו זה אצל זה
- 31 יקשקשו וישמע קול. יודי - לשון ירד דרי
- 32 (מגילה יבא.) שורות שורות. דיייר קנה - מסדר
- 33 קנים. שהעובר עליהן קולם נשמה. ספקא דאמר
- 34 ריגלא - ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה
- 35 ימות הרגל, וישו בקברות אנשים ונשים
- 36 לשמות החיצונים. ונשים קובצות זה עם זה.
- 37 סקא = "דרישורתי" בלעז, ממה: המוסק לזה
- 38 לחמרייהו (כבא מצינע כוב.) אסוקינהו - שצוה
- 39 עליהם לפרותם. ונתננס בעלייתו. בחדי דקא
- 40 חלפא חמא מינייהו - שהיתה עוברת אצל פי
- 41 ארובה שהיה העלילי לפניה. כלל נהורא אפוימא
- 42 - נפל אור בבית דרך פי העלילי, שהיו פניה
- 43 מאירות. וקא סליק - לתובעה. אפשה - הרחיב
- 44 ופסיק רגלו לעמוד במקומו בחוקה, להתגבר על
- 45 יצרו. אמר רבא בי עמיס - הועיק בני הכוונה
- 46 ליאסק ולבא בעבתי הדולקיה, כדי שיחולל
- 47 מיצרו, שחבייש שחון. אתו רבנן - שהיו סבורים
- 48 שהיה שם דמלקא - שבעיה - כדי עמרם ליצר
- 49 הדרע שזמא מנה. מתלוצין בעבייה - אמרו:
- 50 שנקל הוא להתגבר על יצרו, אם היו רוצים.
- 51 אדימי ליה שפן - הדואו יצר הרע. בחך נטא
- 52 דמבאר - לצד השני שמעבר היםים. לא הוה מבאר -

החיים פי היכי דעיתוה עליה סהרי. רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא, הוה קאזלא הוהי אמתא קפמייהו. אמר ליה רב לרב יהודה: דל פרעוף מקמי גיהנם. - אמר ליה: והא מר הוא דאמר בכשרים שפרד דמי! - אמר ליה: מי יזמר דבכשרים גנון אפא ואת? - אלא גנון מאי? - גנון רבי חנינא בר פפי ויחבירו. אמר רב: מלקין על יחוד, רבין ואיסורין על היתיה. אבל ביחוד אשי: לא אמרין אלא ביחוד פנויה, אבל ביחוד מר וזמרא מלקין וימכרו. אמר ליה רב נחמן מפרהמיא לרב אשי: מר נמי לילקין ולכרוזי! - אמר ליה: איפא דשמע בהא, ולא שמע בהא. אמר רב: מלקין על לא טובה השמועה, שזמאמר "אל בניי פי לוא טובה השמועה". מר וזמרא מותיב לה אפסירה על פתפיה, ומקרי ליה: "אל בניי". אמר רבה: בעלה בעיר - אין חוששין משום יחוד. אמר רב יוסף: פתח פתוח לרשות הרבים - אין חוששין משום יחוד. רב ביבי איקלע לבי רב יוסף. פתח דכרך ריפתא, אמר להו: שקולו דרגא מתוחי ביבי. - והא אמר רבה: בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד! - שאני רב ביבי, דשויבנתייה הווא, וגיסיא ביה. אמר רב פהנא: אנשים מבחיין ונשים מבפנים - אין חוששין משום יחוד, אנשים מבפנים ונשים מבחיין - חוששין משום יחוד. במתניתא תנא איפכא. אמר אביי: השתא דאמר רב פהנא הכי, ותנא מתניתא איפכא - אגא נעביד להומורא. אביי דיייר גולפי, רבא דיייר קנה. אמר אביי: סקבא דשתיא ריגלא. הנהך שבוייתא דאתאי לנהרדעא, אפסוקינהו לבי רב עמרם הסידיא, אשקולו דרגא מקפמייהו. פהדי דקא חלפה הדיא מנייהו נפל נהורא באפוימא, שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יקלין בי עשרה למדלייא, דלייא לחדייה, סליק ואזיל. פי מטא לפלגא דרגא איפשה, קמא קלא: נורא בי עמרם! אתו רבנן. אמרו ליה: ספסימנין! - אמר להו: מופט תיבספו בי עמרם בעלמא דרין, ולא תיבספו מיניה לעלמא דאתי. אשבועיה דיינפק מיניה, נפק מיניה פי עמודא דנורא. אמר ליה: חוין דאת נורא ואנא בישרא, ואנא עדיפנא מינד. רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עבירה. וימא חד אדימי ליה שטן פאתתא פהך גיפא דנורא, לא הוה מברא - נקט מברא קמי עבר. פי מטא פלגא מברא - שבקיה, אמר: אי לא נורא מכרוי ברקיעא. הוהרוי מאיר ותורתי" - שותיה לךךך תרתי מעי. רבי עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה. וימא חד אדימי ליה שטן פאתתא ברשי דיקלא, ויקליא וקסליק ואזיל. פי מטא לפלגיה דיקלא שבקיה, אמר: אי לא מכרוי ברקיעא. הוהרוי רבבי עקיבא ותורתי" - שותיה לךךך תרתי מעי. פלימו הוה רגיל למיור כל יומא: גירא בעיניה דשטן. וימא חד מעלי וימא דכיפורי הוה, אדימי ליה בעניא. אמר קרא אבכא, אפיקו ליה ריפתא. אמר ליה: וימא פי האדינא פולי עלמא גנאי ואנא אבראי? - עזיליה, וקרבי ליה ריפתא. - אמר ליה: וימא פי האדינא, פולי עלמא אתפא ואנא לחודאי? אתויהו אותבתוהו אתפא. הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה, והוה קעביד ביה מילי דמאים. אמר ליה: תיב

תיב שפיר - שב כחונן, שלא תמאסנו. הבו לי כסא - מונו לי כוס. אבמר = שטיייר בעלנו. שרא ביה כיוו - השליך בתוכו את כיוו, ליחה היוצאה מן הריאה. נחרו ביה - גערו בו. שקא - הוא החזיק עצמו כמת. שקא = חלקיה, כמו שקל. שמעו דקאמרי פלימו קטל נברא - השמעו לאנשי ביתו קול יוצא מנורן, ואומרים: פלימו קטל נברא. ערק - פלימו, כסבור שבאים עליו נושגי המלך להורגו. שאל - נחבא בבית הכסא חוץ לעיר. חויה - שטן לפלימו דמזעטע. מאי טעמא אמרת הכי - למה הורגת לקללני. אלא היכי גימא - לחרוץ מעלה, שלא תחטאני. דפריש מינאי - מחמת זקנה, ומה ירא מיצר הרע? קשפא נפשא - בתכשיתייה, קשיתי בשמים ואפרסמון. אלפא ותני קריא - עברה לפני שנתנה פנים שניה. אמא חרותא - שם זונה ניכרת בעיר.

אבוי מכלי לוח מכולה דברא - נראה דהני 1
 אמוראי חומרא בעלמא קא עבדי, ואנן 2
 קיימא לן כרבנן דרבי יוחנן (קרושין פב. א.) 3
 דאמרו לה: לא נחשדו ישראל לא על משכב זכור 4
 ולא על בהמהו. 5
 הכל

תיב שפיר. אמר ליה: הבו לי כסא, והבו ליה כסא.
אכמר שקדא ביה פיוו, נחרו ביה. שקא ומית. ששמעו
דהו קאמרי: פלימו קטל נברא! פלימו קטל נברא!
ערק ומשא נפשיה בבית הכסא. אזיל בתריה, נפל
קמיה. פי דחוייה דהוה מצטער - גלי ליה נפשיה.
אמר ליה: מאי טעמא אמרת הכי? - ואלא היכי אימא? - אמר ליה: לימא מר ר'חמנא נענר
ביה בשמן". רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר: דרחמן יצילנו
מיצר הרע. וימא חד שמעתינהו דביתיהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפרישי ליה מינאי, מאי
טעמא קאמר הכי? - וימא חדא הוה קא גרים בגניתייה, קשפיה נפשיה חלפה ותנייה קמיה.
אמר לה: מאן אית? - אמרה: אלא חרותא, דהררי מימא. תבעה. אפורה ליה: איתיה ניהליה
להך רומנא דר'ש צוציטא. שוור, אול אתייה ניהלה. פי אהא לביתיה הוה קא שגרא דביתיהו
תנורא, סליק וקא יתיב בגייה. - אמרה ליה: מאי האי? - אמר לה: הכי והכי הוה מעשה.
אמרה ליה: אנא הואי. - לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני. - אמר לה: אנא מיהא
לאיפורא איכווני. כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה. דתניא:
"אישיה הפרם וה' יסלח לה" כמה הכתוב מדבר - באשה שגדרה בגווה, ושמעו בעלה והפר
לה. והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה וין ומטמאה למתים. רבי עקיבא פי הוה
מטי להאי פסוקא הוה ככי, אמר: ומה מי שנתפנין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר מלה
אמרה תורה: צריכה כפרה וסליחה, מי שנתפנין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר
על אחת כמה וכמה. פינצא בדבר אהא אומר "ולא ידע ואשם ונשא עונו". כשתיה רבי
עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה: ומה מי שנתפנין לאכול שומן ועלה בידו חלב - אמרה
תורה "ולא ידע ואשם ונשא עונו", מי שנתפנין לאכול חלב ועלה בידו חלב - על אחת כמה
וכמה. איסי בן יהודה אומר: "ולא ידע ואשם ונשא עונו" - על דבר זה ידו כל יהוים.
מתייחד אדם עם אמו". אמר רב יהודה אמר רב אסי: מתייחד אדם עם אהותו, ודר עם
אמו ועם בתו. פי אמרה קמיה דשמואל אמר: אסור להתייחד עם כל עירות שבתורה,
ואפילו עם בהמה. תני: מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקרוב בשר, והיובתא
דשמואל! - אמר לה שמואל: וליטעמיד, הא דתניא: אהותו וחמותו ושרא כל עריות
שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים. בעדים - אין, שלא בעדים - לא. אלא תנאי היא.
דתניא, אמר רבי מאיר: הנהירו בי מפני בתי. אמר רבי טרפון: הנהירו בי מפני פלתי. לילגל
עליו אותו תלמיד. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל: לא היו ימים מועטים עד
שנקשל אותו תלמיד בחמותו. "אפילו עם בהמה". אבין מכלליה מכולה דברא, רב ששת
מעבר ליה מצרא. רב חנן מנהרדעא איקלע לרב כהנא לפום נהרא, חויה דרתיב וקא גרס
וקיימא בהמה קמיה. אמר ליה: לא סבר לה מר אפילו עם בהמה? אמר ליה: לאו אדעתא.
אמר רבא: מתייחד אדם עם שתי יבמות, ועם שתי צרות, עם אשה וחמותה, עם אשה ובת
בעלה, עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה. "הגדילו את ישרן
בכסותו וכו'". וכמה? אמר רב אדא בר רב עזא אמר רב אסי: תינוקת - בת תשע שנים
ויום אחד, תינוק - בן שתיים עשרה שנה ויום אחד. איפא דאמרי: תינוקת - בת שתיים עשרה
שנה ויום אחד, תינוק - בן שלש עשרה ויום אחד, והוה דבר שיהיו "שדים נכחו ושערך
צמח". אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: לא שגו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום,
אבל בושה לעמוד לפניו ערום - אסור. מאי טעמא - יצר אלבשה. רב אחא בר אבא איקלע

לבי רב חסדא תחניה, שקליה לבת ברמיה אותביה בכנפיה. אמר ליה: לא סבר לה מר דמקישא? - אמר ליה: עברת לה אדרבא,
דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר: אסור לאדם שקידש את בתו בשהיה קטנה, עד שתגדיל ותאמר "כפלוני אני ורצה".
מר גמי עבר ליה אדשמואל, דאמר שמואל: אין משתמשים באשה! - אמר ליה: אנא פאיך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל:

איש? הכל

הכל לשם שמים – ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קרובה, ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה. **משנה** לא ילמד ריוק סופרים – ריוק = פנוי בלא אשה. סופרים = מלמדי תינוקות. כלומר, לא ירגיל ריוק עצמו להיות מן הסופרים. ובגמרא מפרש טעמא. וכן אלא תלמד אשה סופרים – לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי

הכל לשם שמים – ועל זו אוגו סומכין השתא, שאנו משתמשים בנשים. **לא** ילמד ריוק סופרים – פירושו: תלמידים. ריוק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם, ותרומם של זבוחים כשול יכשלו רואו: רוקים (ישעיהו מ). **ולא** ירעה בהמה – מפני שיש לה האהה יותר מאיש אחר שנשא אשה.

תינוקות. **אף** מי שאין לו אשה – בגמרא מפרש מאי היא. לא ירעה ריוק את הבהמות – שלא יאשה לה. ולא יישנו שני ריוקים בשלית אחת – שלא יבואו ליד משכב זכור. וכתבים מתיירין – שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה. **נברא** מאי טעמא – לא ילמד ריוק סופרים, איני יאמא משום דחשידי רוקים אמשכב זכור דתינוקות? אמרו לו רבבי תירוקי – דמתניתין. דאמר: לא יישנו שני ריוקים בשלית אחת. משום אמרתא דיתנין – אמיתיהם של תינוקות. משעויתו אצלו להביא את בניהן לבית הספר. מי שאין לו אשה כלל – ומוסף ארזנא קמא. דקאמר: ריוק – שלא נשא אשה מימיו, ואתא רבי אלעזר למומי: אפילו היתה לו ומהא. אבל שי לו ואינה שרויה אצלו – מותר, או דלמא כו'. **בן** משנה כל שעסקין עם הנשים – שמלאכת אומנותו נעשית לנשים, והנשים צריכות לו. לא יתיחד עם הנשים – אפילו עם הרבה נשים. לפי שאלו בני בהו, וכולן מחפות עליה. ויהי איש ארזנא כן שני נשים תנן (קדושין פב): אבל עם שלב או ארבע – שפיר דמי. נקיה וקלה – מפרש בגמרא שפיר. ואל יאמר בלבו אומנותו זו אינה מעשית, אלא יבקש רחמים לפני שהתעורר שלב. המר נבל ספן קוד – בעל קרנות. כל אלו אומנות ליסיותו – כלניסין בדרכים הם, כנסים ולוקטים עצים מן הכרמים ופירות. ועוד, ששכרים לאדם ומעביירין על תנאם. וירע, בהמות שלו, שמעביירין לדעות שבהא אחרים. תנוי – מלמד באורא: להטיל מים בכין, צריכות בחטין. משמו – של אבא גוראי. החסרים רובין – שיעים – מפני ליסיות. הנגלוין רובן כשרים – שפרושן למדברות למקום גדודי חיות וליסיות, ויראים לנפשמ, ומשברים לבם למקום. הספנין רובן חסירים – שפרושן למקום הסכנה. ותמיד הם צריכים יותר מן הנגלוין. טוב שברופאים ליהנם – אינו ירא מן החולי, ומאכלו מאכל בריאים. ואינו משבר לבו למקום, ופעמים שדורג נפשות. ויש בידו לפקאות העני ואינו מרפא. טוב שפנבתיים – ספיקו טריפתו באותו לידו. וחס על ממונו ומאכלו. אבל התורה אינה כן. שאף הבא לידו זקנה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה – הוא אוכל ממונו שרבה. דכתיב: "עוד יונבון שביבה". **נברא** נברא עורו רע – מנהגו רעה. קרבותו רע. להשתדל שיהי שרע כאלו רבא לביתו. הוציפין – צורפי זהב, העושין לנשים שרין נומים וטבעות. חסיריים = סורק בגדים לנשים. פלוקיירדא. הנקורות – מנקרי ריחים

לא יתייחד עם הנשים – פירש בקונטרס: ואפילו עם נשים הרבה. ודוקא רובל. אבל איש אחר מותר. וקשה להרבי רבינו משה: דאמר לעיל (פא.א): אנשים מנפנים ונשים מבוחרין חוששין משום יחוד. משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לכולי עלמא. לכן נראה לי: לא יתייחד עם הנשים – אפילו אשתו עמו, שדרינן לעיל (פב.ב) דכין דחוי רובל – איבא חששא טפא. **אלא** הכל לפי זכותו – פירושו: לפי מלוו. דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במלא תליא מילתא.

הכל לשם שמים. **משנה** לא ילמד אדם ריוק סופרים, ולא תלמד אשה סופרים. רבי אלעזר אומר: אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים. רבי יהודה אומר: לא ירעה ריוק בהמה, ולא יישנו שני ריוקין בשלית אחת, ותקמים מתיירים. **נברא** מאי טעמא? אילימא משום יונקי – והתניא, אמרו לו רבבי יהודה: לא נחשדו ישראל על משכב זכור, ולא על התבאח! אלא ריוק – משום אמהתא דינקה, אשה – משום אבהתא דינקה. "רבי אלעזר אומר אף מי שאין כו". איבעיא להו: מי שאין לו אשה כלל, או דלמא בשאינה שרויה אצלו? תא שמע: אף מי שיש לו ואינה שרויה אצלו לא ילמד סופרים. "רבי יהודה אומר לא ירעה כו". תניא, אמרו לו רבבי יהודה: לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על התבאח. **משנה** כל שעסקין עם הנשים – לא יתיחד עם הנשים. ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים. רבי מאיר אומר: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו. שאין אומנות שאין בה ענינות ועשירות, שלא ענינות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: דאית ממוך תיה ועוף שיש להם אומנות? והן מתפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני – אינו דין שאתפרנס שלא בצער? אלא שהועתתי מעשי ופקחתי את פרנסתי. אבא גוראין איש צדין אומר משום אבא גוראי: לא ילמד אדם את בנו חמר, נמל, קדר, ספן, רועה, והגוני – שאומנותן אומנות ליסמים. רבי יהודה אומר משמו: התמרון – רובן רשעים, והתמולין – רובן פשרון, הספנין – רובן חסידים, טוב שברופאים ליהנם, והפשר שפנבתיים – שותפין של עמלק. רבי תוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואינו מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משקרה בעולם הזה ותקון קנימת לו לעולם הבא, וישאר כל אומנות אינו פן. כשאדם בא לידו חולי או לידו זקנה או לידו יסורין, ואינו יכול לעסוק במלאכתו – הרי הוא מת פרעב. אבל התורה אינה פן, אלא משמרתו מפל רע בנערותו, ונהנית לו אחרית ותקנה בזקנותו. בנערותו מהו אומר – "קונו ה' תליפו כח", בנערותו מהו אומר – "עוד יונבון שביבה", וכן הוא אומר באברהם איבני "ואברהם זקן... וחד ברך את אברהם בכל". מצינו שפעשה אברהם איבני את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שצאמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר מצוותי מן היום ההוא ועד היום". **נברא** תנו רבנן: כל שעסקין עם הנשים סורו רע, כגון הוצרפים והסריקים, והנקורות, והזולקין והגרדיים, והספרים, והכוכבים, והקער, והכלן, והבורסקי. אין מעמידים מהם לא מלך, ולא פהו גדול. מאי טעמא – לא משום דפסילי, אלא משום דזיל אומנותיהו. תנו רבנן: עשרה דברים נאמרו בגרע: מהלך על ציור, ורחו נפשו, ונתלה וישוב, ועינו צרה, ועינו רעה, אוכל הרבה ומצויא קומעא, וחשדו על העריות, ועל הגול, ועל שפיכות דמים. דרש בר קפרא: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקה וקלה. מאי היא? אמר רב יהודה:

הדרן עלך עשרה יחסין

אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה: טוחנת ואופה. ואמרין (שם) בריחא ידא. והרובלין – מוכרין קישוטי בשמם לנשים. והספנין – הנשים צריכות להן בשביל בניהם. והגרע – אומן המקור דם, על שם שמגרע את הדם. הבורסקי – מעבד להם עורות ללבוש ולנעול. והכלן – מתמם מרחצאות. מהלך על צידו ורחו נפשו ונתה יוישב – שלשתן סימני גאות. אבל אין זו דומה לו, ובכולן הוא חלוק ממדת הכשרים. נתלה וישוב – אינו יושב אלא אם כן נספק או לאחוריו או על צידו דרך גאות. ובשביל שבתולת מוסרין קפד לידו הוא מתגאה. ועינו צרה – בממונו להוציא כלום. מפני שהוא מלומד לכול אצל המקוין, ואינו מלומד להוציא. ועינו רעה – נתן עינו בבריאים שחילו, ודחו צריכין לו. אוכל הרבה – שומלמד לאכול עם כמה אנשים בכל יום. ומצויא קומעא – מתוך שמאכלו יפה בלחם נקי ובשר טמן שבמטעים את הזבל. שכל אדם מכין לסעודתו זקנה מאכל בריאה. וחשדו על העריות – מתוך שהנשים צריכות לו, ועסקו עמו. ועל הגול – שהנשים זולות מבעליהן ותנות לו. ועל שפיכות דמים – דימנן דרשפי ליה לדמא לפרות מרביעית.

מחמא דתלמיזתא. תניא, רבי אומר: אין לך אויבנות שעוברת מן העולם, אשרי מי שרואה את הוריו באויבנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באויבנות פגומה. אי אפשר לעולם בלא פסם ובלא בורסקי, אשרי מי שאויבנותו פסם ואוי לו מי שאויבנותו בורסקי. אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות, אשרי מי שגננו זכרים ואוי לו למו שגננו נקבות. רבי מאיר אומר: לעולם ילמד אדם לבנו אויבנות נקיה וקלה, ויבקש רחמים למו שהעושר והנכסים שלו, שאין עניות מן האויבנות ואין עשירות מן האויבנות, אלא למו שהעושר שלו, שגאמר "לי תספך ולי תזקב נאם ה' צבאות". רבי שמעון בן אלעזר אומר אם ראית מניחך". תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: מימי לא ראיתי צבי קיין, וארי סבל, ושועל חנוני – והם מתפרנסים שלא בצער. והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני. מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני – מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני – אינו דין שאתפרנס שלא בצער? אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי, שגאמר "עונותיכם המו". רבי נהוראי אומר מניח אני כל אויבנות וכו". תניא, רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אויבנות שעולם ואינו מלמד את בני אלא תורה, שקל אויבנות שעולם אין עומדת לו אלא בימי ילדותו, אבל בימי זקנותו הרי הוא מופל ברעב. אבל תורה אינה כן, עומדת לו לאדם בעת ילדותו, ונותנת לו אחרית ותקנה בעת זקנותו. בעת ילדותו מהו אומר "קוני ה' יחליפו כח יעלו אבר פגשרים", בזקנותו מהו אומר "עוד יזכרון בשיבה דשנים ורעננים יהיו".

הדרן עלך עשרה יוחסין
וסליקא לה מסכת קדושין

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קדושין

ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן עזרא" (שטיינזולץ) – רא

רש"י

אַרְבַּעָה

אַרְבַּעָה אבות נזיקין. אבות קרי להנך דכתיבין בקרא בהדיא ובקמרא מפרש הי ניהו תולדות: השור והבורי כו'. בסדר שנתן כתובין בפרשה סדרן במשנה דפרשה ראשונה באמרה בשור שניה בבורי. מפרש בגמ' הקבער. כי תצא אש לא הרי שור כתי' המפקעה. כלומר אי כתב רחוקא שור לא נפיק מבקעה מניה ואמטו להכי איצטרבי למיכתב ולהכי נקט ברישא כהרי המבקה ולא נקט להו בסדר לא הרי השור כהרי הבור משום דתו לא הוי מצי למיתני לא זה וזה שיש בהן רוח חיים דקא אור באין בו רוח חיים ועוד ועמא אחרניא דקא רבוקא אשמעינן שאע"ג שיש לשניהם רוח חיים לא נפיק חד מחבריה ובגמ' מפרש מאי לא הרי דקאמר כהרי האש שאין בו רוח חיים. ואי לא כתביה רחוקא הנה אמינא ליפסה לא זה וזה כו'. אלו שלשון דרבן לילך ולהזיק: **הצר השות** כו'. מפרש בגמ' לאתני מאי **במיטב הארץ**. מעדידי נכסי יגבר דמי הזיק אם רוצה לפדוע לו קרקע: **גמ'** חטאת בשוגג. סקילה. במזיד: **אי עבד שתי אבות**. בשוגג מיתבי: תרמי חטאות: **לא מיתבי אלא הדיא**. אאב מלאקא אכל אתולדה דדידה לא מיתבי: **ולר"א** מתיבי תרמי כו'. דאי עבד אב ותולדה דדידה מתיבי תרמי חטאות במס' ברייתא בפ' אמרו לו (דף טו.) כולוה אבות מלאכות ממשקן גמירין להו במסכת שבת (דף מט:)

השור והבור. פי' בקמרא ספרד שכתבו בפרשה סדרן במשנה אוצ"ג דלמי' תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את בעירה דכתיב בתר בור מי' שמ שור כתיב קודם בפרשה דיינינא נגיהה דרקון ולמי' מבקה זה אדם איצ"ג דלבתר הבקעה כתיב בפרשת אמור מבה בהמה ושלמנה דיינינא אדם דאיצק שור לא קש לשנתו בסדר הפרשה לפי שדוקא קל כר ופגאו כסדר לא הרי דסיפא שמבקה קודם להבער ור"ח פי' דשם אדם כתיב בפרשה קודם פי' יגוב איש שור והוא אדם מאבות נזיקין דקתי' לה כבירייתא בגמרא:

לא הרי השור כהרי המבקה. פירושו אין קולתו של שור כקולתו של מבקה כדמפרש לקמן בגמ' למי' תנא שור לקטנו ומבקה לשינו משום דשור פנתוהו להזיק ומבקה אין פנתוהו להזיק ולפיכך אי כתב רחוקא שור לא אתי מבקה מיניה שהוא קל מיניה ואין פירושו כשאר מקומות שבתלמוד לא ראי אין דהתם פירושו אין חומרא של זה בחומרא של זה ולכן אין החומרות גורמת זה הדין אלא הצד השעה שבתו גורם הדין ושיהא כאן התלמוד פירושו מבשאר מקומות משום

אבות נזיקין והבור והמבקה וההבער לא הרי השור כהרי המבקה ולא הרי המבקה כהרי השור ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זה וזה שדרבן לילך ולהזיק הבור שאין דרבן לילך ולהזיק הצד השות שבתו שדרבן להזיק ושימירן עוליו וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: **גמ' מדקתני אבות מפלל האיפא תולדות תולדותיהו פיוצא בהן או לאו פיוצא בהן גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אבות מפלל דאיפא שנתא תולדה חטאת לא שנתא אב סקילה ולא שנתא תולדה ומאי איפא בין אב לתולדה נפקא מיניה דאילו עבד שתי אבות בהרי הדיא או נמי שתי תולדות בהרי הדיא חטאת אלא חטאת אב ותולדה דיהיה לא מחיבי אלא הדיא ותרמי אלא חטאת קרי לה תולדה הדי דיהיה במשקן חשיבא קרי לה תולדה גבי מומאאות תנן אבות המומאאות השרין והשכבת זרע**

הדין אלא חטאת קרי לה תולדה גבי מומאאות תנן אבות המומאאות השרין והשכבת זרע וממא

דחוכיר החמור תולדה בלא זה וזה שיש בהן רוח חיים: **ולא** זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש. גבי שור ומבקה לא הוצרך לפרש החומרא כי הבה משום דדח' מתח' קל למצוא חומר באידו מה שאין בחיבור וקא דלא תני הבה לא הרי האש כהרי השור ומבקה כדקתני לעיל לא הרי המבקה כהרי השור משום שלא יהי' כולל למצוא חומרא מה שאין בשניהם דאי משום דכח אחר מעורב בו ואין הולך לדעתו כמו שור זה חומרא מדיא חשיב לה גבי חומר באש מבשור וקא דאמרינן לקמן (דף ג. דף ו.) גבי אבנו וסבינו מאי שנתא אש דכח אחר מעורב בו ואין הולך לדעתו ד'ק מאי שנתא אש שאע"פ שכתב אחר מעורב בו ראי להתחייב בו משום שהוא ממונה ושמירתו כו' ובסיפא גבי בור היה מצי למימר לא הרי הבור שתחילת עשייתו לזנק כהרי אלו ולא היה לפי שהפסיק באש ובור לא רצה לשנות קודם אש דאי' הוי אתי אש מיניה דכולוהו אתי מבור וחד מתוך כדאמרינן בגמ' (דף טו.) והתנא הארץ להגדיל תורה ויאדיר וקצת קשה דמשמע דעונשין ממנו מן הדין ובמבולתין תנאי בי' יפתח וכי יכרה אם על הפתחיה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עונשין ממנו מן הדין ומיהו בפרק התפיל (לקמן מט: ושם) דריש ליה לרשע אחרניא שעל עסקי פתיחה וכרייה באה לו או להביא כופה אחר כופה שסילק מעשה ראשון ולקמן נא. ונע' תוס' לקמן ד' ד"ה ועדים:

ולרבי אליעזר אמאי קרי ליה אב. ואי' ניקמא דנפקא מינה לעגן התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב וידה כדאמרינן בפרק תולין (שבת דף קס"ח) משמר משום מאי מתרין ביה רבה אמר משום בורר רבי זורא אמר משום מרקיב וי"ל דהכי פריך משום מאי מתרין ביה שהוא חייב רבה אמר משום בורר אבל התרו בו (שם) משמר מרקיב פטור דכיון שהוא מתרין דבר שאין דומה סבר שמלעגי בו ופטור אכל אם התרו בו ואמר לא תשמר חייב ועיל' זוהו שממתין הך דהוא' במשקן קרי ליה אב וצריך להתרות התולדה בשמה ועוד דנושע ומבשל אין צריך להתרותו משום אב ואם התרה משום התולדה חייב ואפי' לא חשיב ליה בפרק כלל גדול: ה"ז הך דהוא' במשקן חשיבא קרי ליה אב וקא דלא תני אבות המבקה וההבער לא הרי המבקה כהרי השור ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זה וזה שדרבן לילך ולהזיק הבור שאין דרבן לילך ולהזיק הצד השות שבתו שדרבן להזיק ושימירן עוליו וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: **גמ'** מדקתני אבות מפלל האיפא תולדות תולדותיהו פיוצא בהן או לאו פיוצא בהן גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אבות מפלל דאיפא שנתא תולדה חטאת לא שנתא אב סקילה ולא שנתא תולדה וממאי איפא בין אב לתולדה נפקא מיניה דאילו עבד שתי אבות בהרי הדיא או נמי שתי תולדות בהרי הדיא חטאת אלא חטאת אב ותולדה דיהיה לא מחיבי אלא הדיא ותרמי אלא חטאת קרי לה תולדה הדי דיהיה במשקן חשיבא קרי לה תולדה גבי מומאאות תנן אבות המומאאות השרין והשכבת זרע וממא

דאלו

דאילו אב מטמא אדם וכלים. גרס ולא גרסינן אדם ובגדים שלשון זה משמע מטמא אדם לשמא בגדים וא"ת הרי מטמא מת עושה כלי מכתב כיצא בו דרביה הרי הוא כהקל אלמא יש לתקן כפיין ור"ן דאבות אינו עושה כיצא בו שאותו כלי מכתב אתו עושה כלי מכתב אתו כיצא בו כמו שמדקדק ר"ת בריש מתני' דתקלות:

ותמא מת. מי שנגע במת הוי אב הטמאה דמת עצמו אבי אבות הטמאה הוא הנוגע בו הוי אב הטמאה ומטמא אדם וכלים דהא כתיב כל אשר יגע בו הטמא יטמא וגו' (במדבר יט) והאי קרא בטמא מת כתיב ומשמע דמטמא אדם דהא כתיב והנפש הנוגעת וגו' **הבא** טאי. תולדות דשבת הוי כבבות תולדות וטמאה לא הוי כבבות תולדות ור"ן דש"י

ותמא מת תולדותיהן לאו פיצא בהן דאילו אב מיטמא אדם וכלים ופאילו תולדות אוקלין ומשקין מיטמא אדם וכלים לא מיטמא הכא מאי אמר רב פפא יש מהן פיצא בהן ויש מהן לאו פיצא בהן ת"ר ג' אבות נאמרו בשור הקרן והשן והרגל קרן מנולן דת"ר פי יגח אינו נגיפה אלא בקרן שצאמר ועש לו צדקה פת בענה קרני ברול ואימר פה אמר ה' באלה הנגח את ארם וגו' ואומר בכור שורו הדר לו וקרניו ראם קרניו פהם עמים ונגח מאי ואומר וכו' תימא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ת"ש בכור שורו הדר לו והאי מילף הוא גילוי מילתא בעלקמא הוא דנגיפה בקרן הוא אלא מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד ה"מ בתלושה אבל במחורת אימא פולה מועדת היא ת"ש בכור שורו הדר לו וגו' תולדה דקרן מאי היא נגיפה נשיכה רביצה ובעיטה מאי שנא נגיפה דקרי לה אב דכתיב כי יגח נגיפה נמי פתיב פי יגוף האי נגיפה נגיפה היא דתינא פתח בנגיפה וסיים בנגיפה לומר דף זו היא נגיפה זו היא נגיפה מאי שנא נפי אדם דכתיב כי יגח ומאי שנא נפי בהמה דכתיב כי יגוף אדם דאית ליה מולא פתיב פי יגח בהמה דלית לה מולא פתיב פי יגוף ומלמא אנב אויחיה קמיל דמועד לאדם הוי מועד לבהמה ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם להניקה היא אין הנאה להניקה רביצה ובעיטה תולדה דרגל היא לא רגל הניקה מצוי הני אין הניקון מצוי אלא תולדותיהן לאו פיצא בהן דאמר רב פפא אהיאי אלימא אהני מאי שנא קרן דכוונתו להניק ובמונדן ששמרתו עליה הני נמי פנתון להניק ובמונדן רב פפא אשרן ורגל שן ורגל היכא פתיב דתינא ושלה זה הרגל וכן הוא אומר משלתי רגל השור והחמור ובער זו השן וכן הוא אומר פאשרן ובער

תנו רבנן שלשה אבות. הפסיק בבדיקתא זו לפרש תולדותיהן לאו כיצא בהן דקאמר רב פפא אהיאי: **אכל** מחוברת אימא כולה מועדת היא. לשלם נזק שלם אפילו בפעם ראשונה וא"ת ומיה תימא אי מתלושה דייה כחלושה אי משאר אבות התינה למיד' ולקמ' ד' ה) קרן עדיפא דכוונתו להניק ואפילו קרן אתי ודכוונתו ר"ת לקמן דהיינו למיד' פלגא ניקא ליה סתם שוורים דאית ליה סתם שוורים לאו בחוקת שימור קיימי אבל למיד' פלגא ניקא נקטא דאית ליה סתם שוורים בחוקת שימור קיימי לא אתיא קרן מפולחה דאמרינן לקמן (שם) כי שודית בתר בינייהו אתי כולהו לבר משורן דאיכא למיפרך שכן מועדין מתחילתן פי דרכן להניק משא"כ בקרן דבחוקת שימור קיימי וי"ל דלמיד' פלגא ניקא נקטא דהא דקאמר אכל מחוברת אימא כולה מועדת היא וישלם נזק שלם בפעם ראשונה לאו משום דאיצטריך קרא לאשמעינן דאין מועדת אלא התנא דוברת לאשמעינן להקיא ראיה מן הפסוק בחוקת נמי הוי בכלל נגיפה שלא תטעה לומר דנגיפה היינו בתלושה דמיא דקרני ברול דצדקה אבל במחוברת דרבו להניק מתחילתו ונלמוד מבור ומחד מאבות לחיובי כבתחלה נזק שלם:

ומלמא אנב אחרניא קמ"ל. ואפילו לרב פפא דאמר לקמן בשור שנגח ד' וד' ורף לו) דמועד לאדם קמטא לא הוי מועד לבהמה היינו דוקא שנגח ג' בני אדם דכתיב כי הוי מועד לבהמה אבל נגח אחד ושור החמור דהוי מג' מינים הוי מועד לכל אבל נגח שור וחמור ונמל לא הוי מועד לאדם ואע"ג דלכל בהמה הוי מועד אפילו לרב פפא דאיתאיה חתם וד' ומגמס פי דרין מועד לאדם פתיח מועד לכל וחו' בו מבקמה ונשאר מועד לאדם הוי מועד לבהמה דחורה דבהמה לאו חורה היא אבל מועד לכל וחו'ה מאדם לא הוי מועד לאדם דחורה דאדם חורה היא: **פאשרן** ובער ורגל פי ר"ח כמו דרכינן די אבן גלל עורא ו) שהשן דומה לאבן שישש:

ובא עליו בכח אבל נגיפה הוי משמע שצמא עמוד דתפו בקרניו לישנא אחרניא אית ליה מולא ואינו נוח להמיתו בנגיפה דהיא דחפית קרן מטעם אלא בנגיפה בכח ובכוונה ובחתיבת קרן בגוף: **ואנב אויחיה קמ"ל**. קרא מדהתלה נגיפה באדם ונגיפה בהמה דמשמע נוחה היא בהמה למות מן האדם משמיענו דשור המועד לתרוג את בהמה ג' פעמים לא חשיב העניאה לגבי אדם דאם נגח אדם ומת דינו כהם דאינו משלם את הכופר דבהם החורג אדם פתח סקול יסקל השור ובעל השור נקט (שמות כא) ובמועד פתיב וגם בעליו יוקח ותהי מיתה היינו ממונן מששלם את הכופר דמי נהרג לישורי ולא מיתה ממש דאמרינן פ"ק דסנהדרין (רף טו) על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו אבל מועד לאדם הוי מועד לבהמה ומועד לתרוג בו האדם משכחת לה כשלא עמד ברין עד שנגח שלש פעמים שלא נסקל מיד כשהמיתו היראשו: רביצה תולדה דרגל היא. דעל ידי נפיפת רגלים היא רוכצת רגל הניקה מצוי. דכל שעה היא מהלכת ואם יש כולם תחת רגליה היא דורסת: הני אין הניקון מצוי. הלכך תולדה דקרן הו דאין הניקה מצוי ואין הנאה להניק ומשלמי גופו: פתיב פי יגח. דודאי נתחנן השור להרע

הגלל

הגלל

הגלל

הוין מן הטמא שבה. ואמר הוא והטמא שבה, ויעלה באחד ומאה! רבי יונה אמר רבי שמואל קפודקיא, וחד מן רבניו, חד אמר: כאן – בשויש בו כדי להעלות, וכאן – בשאינ ביה כדי להעלות. והרנא אמר: מכיין שהוא זקוק להעלות – כמי שיש לו פרנסה ממקום אחר. אמר רבי יוסי: נראין דברים בערבי

[דף ט"ז ע"א]

שבתות, שזה מביאה וזה מביאה, כמפריש מחיוב על חיוב. אבל בחול, תקנו בחלה – שתהא ניטלת מן הטמא על הטמא, ושלא מן המוקף. שפא מפטור על החיוב?

אמר רבי יונה: לא מסתברא דלא בחול. אבל בערב שבת – צריכה לומר היא והטמא שבה. למה? עד שלא תעשה גוש אחד, היא ניטלת לשום חלה. משתעשה גוש אחד – היא קדישה לשם חלה. אם אומר את: הוין מן הטמאה שבה, נמצא טבל טמא מעורב בעיסה ובחלה. מתוך שאת אומר: היא והטמא שבה – חולין טמאין הן, לא מוטב להפריש מטהור על הטמא? ולא יהא טבל טמא מעורב בחולין.

אמר רבי שמואל בר אבדומא: ולא למפריעו היא קדישה? מכיין שהיא קדישה

[דף ט"ז ע"ב]

למפריעה – כמפרישת מחיוב על חיוב.

למה לי, ובלבד שלא יהא שם המשת רבעים קמח? אמר רבי מתניא: מתניתא – קודם עד שלא למדו את הפהנות.

הלכה ב' מתני' נדמעה עפטה עד שלא גלגלה – פטורה, שהמדמע – פטור. ומשגלגלה – חיבת. נולד לה ספק טמאה, עד שלא גלגלה – תעשה בטמאה. ומשגלגלה – תעשה בטהרה.

גמרא אמר רבי יונה: תרתין מילין תני רבי חיאי רובא, ואינון פליגין חדא על חדא! טבל מנינו בחולין, וכל הספק פוסל את התרומה ופוסל את החולין מלעשות תרומה. וקשיא, אם טבל מנינו בחולין, למה לי פוסל את התרומה, ואת החולין מלעשותן תרומה, והא מנינו בחולין?

אמר רבי יונה: אוף אנן תנינן תרתיהון. טבל מנינו בחולין. דתנינן תמן: אוכל מעשר שהוכשר במשקה, ונגע בו טבול יום או ימים מסואבין – מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה, מפני שהוא שלישי. הדיא אמרה: שהטבל מנינו בחולין.

וְכָל הַסֶּפֶק פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה וּפּוֹסֵל אֶת הַחֻוּלִין מִלְעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. דְּתַנְיִנֵּן תַּמּוּן: גּוֹלָד לָהּ סֶפֶק, עַד שְׁלֹא גִילְגְּלָהּ – תֵּיעָשָׂה בְּמוֹמָאָה. מִשְׁגִּילְגְּלָהּ – תֵּיעָשָׂה בְּטָהֳרָה. וְתַנִּי גַלְתָּהּ: וְחֻלְתָּה תְּלוּיָהּ. בְּאִיזָה סֶפֶק אָמְרוּ בְּסֶפֶק חֻלָּה.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דְּרַבִּי עֲקִיבָה הִיא! דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: יַעֲשֶׂנָּה בְּמוֹמָאָה וְלֹא יַעֲשֶׂנָּה קַבִּינ. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: דְּבָרֵי הַכֹּל הִיא. יַעֲשֶׂנָּה קַבִּין בְּסִפְיָקָן. הֵתִיב רַבִּי הֵיידָהּ בִּי רַבִּי בּוֹן קוּמֵי רַבִּי זְעִירָא: וְהֵתַנִּי: אַף בְּשֶׁאֵר הַמִּינִין

[דף י"ז ע"א]

בְּזוּ! אֵיית לָךְ מֵימַר: יַעֲשֶׂנָּה קַבִּין בְּסִפְיָקָן? רַבִּי זְבִידָא אָמַר: אֲנָא בְּעִיתָהּ. רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי הִילָא: בְּדִין הָיָה שְׁיִטְמָא אָדָם טַבְלוֹ דְּבַר תּוֹרָה, דְּכַתִּיב (במדבר י"ח, ח): וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתַּת תְּרוּמָתִי. תְּרוּמָה – צְרִיכָה שִׁימּוּר. אִין הַטָּבֵל צְרִיךְ שִׁימּוּר. מַה אֲנִי מְקַיִם (שם) וְנֹתְתָם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן? עָשָׂה שְׁיִנְתָּן לּוֹ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן בְּכַהֲנֻתָּו. וְכֵאֵן, הוּאֵיל וְאִין אַתָּה יֹכֹל לִיתְנֹו לְכַהֵן בְּכַהֲנֻתָּו, רְשָׁאי אַתָּה לְטַמּוֹתָו.

הַלְכָה ג' מִתְנִי' הַקִּדְיִשָּׁה עֲפָתָהּ עַד שְׁלֹא גִלְגְּלָהּ, וּפְדִייתָהּ – תֵּיבָתָהּ. הַקִּדְיִשָּׁתָהּ עַד שְׁלֹא גִלְגְּלָהּ, וְגִלְגְּלָהּ הַגְּזֵבֵר, וְאַחַר כֵּן פְּדִייתָהּ – פְּטוּרָה. שְׁבִשְׁעַת חוֹבְתָהּ תֵּיבָתָהּ פְּטוּרָה.

בִּיּוֹצֵא בּוֹ, הַמְקֻדֵּשׁ פְּרוּתָיו עַד שְׁלֹא בָּאוּ לְעֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּפְדִיין – תֵּיבִין. וּמִשְׁבָּאוּ לְעֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּפְדָאָן – תֵּיבִין. הַקִּדְיִשָּׁן עַד שְׁלֹא נִגְמְרוּ, גְּמָרֵן הַגְּזֵבֵר, וְאַחַר כֵּן פְּדִיין – פְּטוּרִין, שְׁבִשְׁעַת חוֹבְתָן הָיוּ פְּטוּרִין.

גִּמְרָא וְלָמָּה תַנְיִנְתָּא תְּרֵי זִמְנִין? רַבִּי הוּנָא, רַבִּי הֵיידָהּ, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי בְּשֵׁם רַבִּי פְּדִיָה: אַחַת לְמִירוּתָהּ, וְאַחַת לְשָׁלִישׁ.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי בָּא, וְחִבְרֵיא. חִבְרֵיא אֲמָרִין: אַחַת לְמִירוּתָהּ, וְאַחַת לְשָׁלִישׁ. רַבִּי בָּא מִפְּרָשׁ, לְחֻלָּה לְמִירוּתָהּ, וּפִיאָה לְשָׁלִישׁ.

וּמִתְנִיתָא – דְּרַבִּי עֲקִיבָה הִיא, דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: אַחַר שְׁלִישׁ הָאֲחֵרוֹן אַתָּה מְחַלְלָהּ. דְּאִיתְּפַלְגֵנוּ, שְׂדָה שְׁחִיבָאָה שְׁלִישׁ לְפָנֵי גוֹי, וְלִקְחָהּ יִשְׂרָאֵל, רַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: הַתּוֹסְפוֹת פְּטוּר. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: הַתּוֹסְפוֹת חַיִּיב.

מִי בְּדוֹן? תִּפְתָּר אוֹ כְּרַבִּי עֲקִיבָה בְּתוֹסְפָתָהּ, אוֹ כְּדְבָרֵי הַכֹּל בְּקוֹצֵר מִיָּד.

הַלְכָה ד'

מתני' נכרי שנתן לישראל עפה לעשות לו – פטורה מן החלה. נתנה לו מתנה, עד שלא גלגל – חייבת. ומשגלגל – פטורה.

העושה עיפה עם הנכרי, אם אין בשל ישראל כשעור חלה – פטורה מן החלה.

גר שנתגר והיתה לו עיפה, אם נעשית עד שלא נתגר – פטור. ומשנתגר – חייב. ואם ספק – חייב. ואין חייבין עליה חומש.

רבי עקיבא אומר: הכל הולך אחר הקרימה בתנור.

גמרא מה בינה לעיסת ארנונה?

[דף י"ז ע"ב]

שמה אינה חייבת בחלה? תמן – ברשות ישראל הוא שמה ומלך הגוי לימלה. ברם הכא – לדעתו היא תלויה. תני רבי יודה: מלאי של ישראל, ופועלין גוים עושין לתוכו – חייב בחלה. מלאי של גוי, ופועלי ישראל עושין בתוכו – פטור מן החלה.

אמר רבי יוסי: אוף אנן נמי תנינן: נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיפה – פטורה מן החלה.

רבי בון בר חיייה בעא קומי רבי זעירא: ואפילו יש בשל ישראל כשעור, יעשה פקב מפאן וקב מפאן, וקב הגוי באמצעי! אמר ליה רבי זעירא: ואינו מעורב על ידי גידין?

תמן תנינן: גר שנתגר והיתה לו פרה, נשחטת עד שלא נתגר – פטור. משנתגר – חייב. ואם ספק – פטור. שהמוציא מחבירו עליו הראייה. תמן את אמר: ספק – פטור, והכא את אמר: ספק – חייב!

אמר רבי אהא: איתתבת קומי רבי אפי, ואמר, מי יאמר לי, שאינו נוטל דמיו מן השבט! רבי יעקב בר זבדי, רבי חייא בשם רבי לעזר: נוטל הוא דמיו מן השבט.

ויפריש תמן, ויטול דמיו מן השבט! אמר רבי יוסי: חלה שהיא טבל ובעז מיתה – מפריש. ולא יטול דמיו מן השבט! על שם המוציא מחבירו – עליו הראייה.

אמר רבי בון בר חיייה: שני גוים שעשו שני קבין, והלקו, והוסיפו זה על שלו וזה על שלו – חייבין, שלא היתה להן

[דף י"ח ע"א]

שעת חובה ונפטור.

שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים שָׁעֲשׂוּ שְׁנֵי קַבִּינִי, וְחִלְקוּ, וְהוֹסִיפוּ זֶה עַל שְׁלוֹ וְזֶה עַל שְׁלוֹ – פְּטוּרִין, שֶׁכָּבֵר הֵיטָה לָהֶן שְׁעַת הוֹבָה וְנִפְטָרוּ.

יִשְׂרָאֵל וְגוֹי שָׁעֲשׂוּ שְׁנֵי קַבִּינִי, וְחִלְקוּ, וְהוֹסִיפוּ זֶה עַל שְׁלוֹ וְזֶה עַל שְׁלוֹ. נִיחָא חִלְקוּ שַׁל יִשְׂרָאֵל – חֵיִיב. חִלְקוּ שַׁל גּוֹי מַהוּ? בְּלוּם חִלְקוּ שַׁל גּוֹי חֵיִיב, לֹא מִחֲמַת חִלְקוּ שַׁל יִשְׂרָאֵל? חִלְקוּ שַׁל יִשְׂרָאֵל – חֵיִיב, וְחִלְקוּ שַׁל גּוֹי פְּטוּרָא?

רַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: הַכַּל הוֹלֵךְ אַחַר קְרִימָה בַּתְּנֹור. חֲבֵרִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזֵר: מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה לְחֻכְמִים בְּעִיסַת הַדְּיוּמָא, שְׁגִילְגוּלָה – טִיבּוּלָה. רַבִּי הִיאַל בְּשֵׁם רַבִּי

[דף י"ח ע"ב]

לְעֹזֵר: מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה לְחֻכְמִים בְּעִיסַת הַקֶּדֶשׁ – שְׁגִילְגוּלָה פּוֹטְרָה. בַּתְּנָא אָמַר, דְּבַרִּי רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין מִירוּחַ פּוֹטֵר בְּמָקוֹם הַקֶּדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הֵדָא דְכַתְּנָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעֹזֵר. מֵאֵן דְּאָמַר גִּלְגוּל פּוֹטֵר – תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר. וּמֵאֵן דְּאָמַר אֵין גִּלְגוּל פּוֹטֵר – אֵין תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר. בְּרַם בְּרַבְּנִין – גִּלְגוּל פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי, וְאֵין תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי.

וּקְשִׁיָּא עַל דְּרַבְּנִין! גִּלְגוּל פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי. אֵין תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי! שְׁנֵיָּא הִיא, דְּכַתִּיב (ויקרא כו, ל): **וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזְרַע הָאָרֶץ**. וְהָכָא לֵית כְּתִיב (במדבר טו, יט) **מִלֶּחֶם הָאָרֶץ!** מִלֶּחֶם וְלֹא כָּל לֶחֶם.

אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא בְּרִיהַ דְּרַבִּי הֵלֵל: מִן הֵדָא דְּרַבְּנִין אֲנִין יִלְפִין, דְּלִית הֵדָא דְּכַתְּנָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעֹזֵר. כְּמָה דְּרַבְּנִין אָמְרִי: גִּלְגוּל פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי, אֵין תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי. בְּן רַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: אֵין גִּלְגוּל פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַקֶּדֶשׁ, וְאֵין תְּמִירוּחַ פּוֹטֵר בְּרִשּׁוֹת הַקֶּדֶשׁ.

הַלְכָה ה'

מתני' הַעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַחֲטָיִים וּמִן הָאֲרוֹי, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דְּגָן – תֵּיבַת בַּחֲלָה, וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדֵי חוּבְתוֹ בְּפֶסֶח. וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דְּגָן – אֵינָה תֵּיבַת בַּחֲלָה, וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוּבְתוֹ בְּפֶסֶח.

הַנּוֹטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶה שְׂלֵא הוֹרְמָה חֲלָתָה, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֲלָתָה, אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מוֹצִיא לְפִי הַשְּׁבוּן. וְאִם לֹא – מוֹצִיא חֲלָה אַחַת עַל הַכֹּל.

פִּיּוּצָא בּוֹ, זִיתֵי מְסִיק שְׁנַתְעָרְבוּ עִם זִיתֵי נְקוּף, עֲגָבִי בְּצִיר עִם עֲגָבִי עוֹלְלוֹת, אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מוֹצִיא לְפִי הַשְּׁבוּן. וְאִם לֹא – מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכָל, וְהַשְּׂאֵר – מַעֲשֵׂר. וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי הַשְּׁבוּן.

הנוטל שאור מעפת הפים ונותן לעפת הארו, אם יש בה טעם דגן - תניב בחלה. ואם לאו - פטורה מן החלה. ואם בן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא? מין במינו. ושללא במינו - בנותן טעם. גמרא מתניתא - דלא בדרבן שמעון בן גמליאל. דרבן שמעון בן גמליאל אומר: לעולם אינה תניב בחלה, עד שיהא בה דגן פשיעור.

[דף י"ט ע"א]

רבי יעקב בר אידי בשם רבי שמעון בן לקיש: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל. אומר רבי הילא: בין ברבנין דהקא, בין ברבנין דהתם, אמרין: עד שיהא רובה דגן וטעמו דגן. רב הונא אמר: טעמה דגן, אף על פי שאין רובה דגן.

מתניתא פליגי על רב הונא: עירב בה שאר הפינין עד שיהא בה רובה דגן וטעמה דגן! פתר לה: במינים אחרים.

מתניתא פליגי על רבי הילא! הנוטל שאור מעיפת היטין ונותנה לתוך עיפת הארו, אם יש בה טעם דגן - תניב בחלה. ואם לאו - פטורה.

בגין ניתני דבתרה, הטבל - אוסר כל שהוא מין במינו. ושללא במינו - בנותן טעם.

רבי יוסי תוה מסמוך לרבי זעירא. שמע קליה דרבי הילא, יתיב מתני, רבי יוחנן אמר: טעמה דגן, אף על פי שאין רובה דגן. רבי יוסי בשם רבי יוחנן: עד שיהא בה רובה דגן וטעמה דגן. אמר: מחלפא היא בגדיה!

[דף י"ט ע"ב] סימן תוה לו, רבי יוסי - ברב הונא.

רבי בון בר תייא בעא קומי רבי זעירא: מנחה שנתערבה בחולין - קומין ומתיר את שירים לאכילה? קורא אני עליה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו (ויקרא ב, ג)?

אמר ליה: וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עליה (במדבר יח, כח) ונתתם מפנו את תרומת ה' לאהרן הכהן? אמרית לה: שמוציא מפנו עליו, ולא מפנו למקום אחר. דאין תפשיטא לה שאינו קומין ומתיר, אפילו מפנו

ודף כ' ע"א]

עליו אינו מוציא. מתניתין אמרה: שהוא מוציא מפנו עליו. דתנינן: ואם לאו - יוציא חלה אחת על הכל.

אמרין: לית הדיא דרבי זעירא תתיבא על רבי בון בר תייה! מה בין המוציא מפנו עליו, מה בין המוציא מפנו למקום אחר? בשעה שהוא מוציא מפנו עליו, הואיל ואין אותו הטבל ראוי להיעשות

תְּרוּמָה פּוֹצֵא בּוֹ – אֵין חוֹלִין שְׁבוּ מִבְּטָלִין אוֹתוֹ. בְּשַׁעַר שֶׁהוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ לְמָקוֹם אֲחֵר, הוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַטָּבֵל יִכּוֹל לְהַעֲשׂוֹת תְּרוּמָה פּוֹצֵא בּוֹ –

[דף כ' ע"ב]

בְּטֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הֵדָא אָמְרָה: טָבֵל שְׁנַתְעַרְבָה בְּתְרוּמָה, הוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַטָּבֵל יִכּוֹל לְהַעֲשׂוֹת בְּתְרוּמָה פּוֹצֵא בּוֹ – לֹא בְּטֵל. וְלִית הֵדָא דְרַבִּי בּוֹן בַּר תֵּיבָה תְּתִיבָה עַל דְּרַבִּי זְעִירָא. מַה נִּפְשָׁה, אִם שְׁלֹמְעֵלָן בְּטֵל – אַף שְׁלֹמְעוֹן בְּטֵל. אִם שְׁלֹמְעוֹן לֹא בְּטֵל – אַף שְׁלֹמְעֵלָן לֹא בְּטֵל, שְׂכָבֵר קִידִישׁ. תְּנִי: וְאִם לֹא – מִבֵּיא אַרְבַּעַת רוֹבְעֵין וּמִשִּׁיד.

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: זֹאת אוֹמְרָת: רוֹבַע שְׂאוֹר שְׁנִטְבֵּל בְּמָקוֹמוֹ – טוֹבֵל אַרְבַּעַת רוֹבְעֵים בְּמָקוֹם אֲחֵר.

[דף כ"א ע"א]

הֵדָא אָמְרָה: שֶׁהַנְּשׂוּף – תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אִימִי: אֵיתִּפְלַגְנוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַנְּשׂוּף – תּוֹרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין הַנְּשׂוּף תּוֹרָה. רַבִּי הֵיִיא בַר בָּא מִחֵלְיָף שְׂמוּעָתָא.

בְּעִין קוּמֵי רַבִּי יוֹסִי: אֵתָּ מַה שְׁמַעְתָּ מִן רַבִּי יוֹחָנָן? אָמַר לוֹן: אֲנָא לֹא שְׁמַעִית בְּלוּם, אֲלֵא נִפְרַשׁ מִלִּיהוֹן דְּרַבְנִין מִן מַלְיָהוֹן.

דִּתְמִן תְּנִינָן: הַמְכַנִּים חִלּוֹת עַל מְנַת לְהַפְרִישׁ וְנִשְׁכּוּ, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: חִיבוּר בְּטָבוֹל יוֹם. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵינוֹ חִיבוּר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כַּמּוֹה דְּתְנִינָן אֵינוֹ חִיבוּר, הֵדָא אָמְרָה: שְׂאִין חֵיבִים עָלָיו מִשּׁוּם טָמֵא. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנִיִּיא הֵיא בְּטָבוֹל יוֹם, דְּכְתִיב בֵּיה טָהוֹר וְטָמֵא, טָהוֹר לְחוּלִין – מִבְּעוֹד יוֹם, וְלְתְרוּמָה – מִשְׁתַּחֲשָׁף.

הוּי: רַבִּי יוֹחָנָן דּוּ אָמַר דְּבַר שְׂאִינוֹ חִיבוּר בְּטָבוֹל יוֹם תּוֹרָה הוּא – דּוּ אָמַר שֶׁהַנְּשׂוּף תּוֹרָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ דּוּ אָמַר אֵינוֹ תּוֹרָה – דְּהוּא אָמַר אֵין הַנְּשׂוּף תּוֹרָה.

וְהַתְּנִינָן: וְאִם לֹא – מִבֵּיא אַרְבַּעַת רוֹבְעֵין וּמִשִּׁיד! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: תַּפְתֵּר שְׂבָא מַעִיפַת הַנְּשׂוּף.

[דף כ"א ע"ב]

רַבִּי זְעִירָה בְּעִי: אוּ מַה פְּלִיגִין רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ? בְּנְשׂוּף מֵאִלְיוֹ. אָבֵל אִם הִשִּׁיכוּ בְּיָדוֹ – כֵּל עָמָא מוֹדֵי שֶׁהַנְּשׂוּף תּוֹרָה. אֲפִילוּ תִימַר: הִשִּׁיכוּ בְּיָדוֹ הֵיא הַמְּחַלּוֹקַת, נֵאמַר, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ – כִּדְעָתִיהּ. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם חֲזַקְיָה: טָבֵל – בְּטֵל פְּרוּב. רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי

נהוראי אָמר: טָבַל – בָּטַל בְּרוּב. אָמר רבי יוחנן: אין הטָבַל בָּטַל בְּרוּב. רבי בא בר ממל ורבי הילא אַעלוּן עוּבְדָא קומי רבי יסא, סְבָרין מימר: שְׁנוּם רְבִין עַל אַחַד, וְלֹא שְׁמִיעִין דְּאָמר רבי סימון בְּשֵׁם רבי יהושע בן לוי: אין הטָבַל בָּטַל בְּרוּב.

וְהִתְנִינּוּ: וְאִם לֹא – מוֹצִיא מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמר רבי יוסי: כָּל עֲמֹא מוֹדִי שֶׁהוּא מְפָרִישׁ! מַה פְּלִיגִין? לְחֹשׁ לְהַפְרֹשֶׁה שְׁנֵייהָ. מֵאֵן דְּאָמר: טָבַל בָּטַל בְּרוּב, אַרְימָה וְנִפְלָה לְאַתֵּר הוֹרֵן – אינו חושש לְהַפְרֹשֶׁה שְׁנֵייהָ. מֵאֵן דְּאָמר אין הטָבַל בָּטַל בְּרוּב, אַרְימָה וְנִפְלָה לְאַתֵּר הוֹרֵן – חושש לְהַפְרֹשֶׁה שְׁנֵייהָ.

אָמר רבי בא: מַה פְּלִיגִין רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש? בָּטַל שְׁנִטְבַּל דְּכַר תּוֹרָה. אָבַל בָּטְבַּל שְׁנִטְבַּל מַדְבְּרִיחַן – כָּל עֲמֹא מוֹדִי שֶׁהַטָּבַל בָּטַל בְּרוּב.

הַתִּיב רבי בא בר פְּהֵנָא קומי רבי יוסי: וְהִתְנִינּוּ: פִּיּוּצָא בּוּ זִיתִי מְסִיק שְׁנַתְעָרְבוּ עִם זִיתִי נִיקוּף, עֵינְבִי בְּצִיר שְׁנַתְעָרְבוּ עִם עֵינְבִי עוֹלְלוֹת. וְלֹא טָבַל שְׁנִטְבַּל מַדְבְּרִיחַן הוּא? אָמר רבי מְנָא: קַיִמְתִּיחָה בְּשִׁמּוֹן שֶׁל זִיתִי מְסִיק שְׁנַתְעָרְב בְּשִׁמּוֹן שֶׁל זִיתִי נִיקוּף. מַתִּיב רבי יוחנן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ: וְהִתְנִינּוּ: נוֹטֵל אָדָם בְּדִי חֵלָה מְעִיפָה

[דף כ"ב ע"א]

שְׁלֹא הוֹרְמָה חֵלְתָה לַעֲשׂוֹתָה בְּטַהֲרָה, לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֶיהָ וְהוֹלֵף. מִכִּיּוֹן שֶׁקָּדַשׁ רוּבָה לְשֵׁם חֵלָה – תְּבַטְלִי בְּרוּב! אָמר: בְּרוּשִׁם. תַּדַּע לָךְ שֶׁהוּא בֵּן, דִּתְנִינּוּ תַפְסוּ: הַרוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּאַחַת, לְאִיזָה דְּכַר הוּא מְסִיִּים? לֹא בְּדִי שְׁלֹא יְבַטַּל בְּרוּב!

אָמר רבי יצחק בר לעזר: שְׁלֹא יְהֵא אוֹמר: תְּרוּמַת הַכָּרִי הִזָּה, וְזֶה בְּזָה. חוֹר רבי יצחק בר לעזר וְאָמר: לֹא אֲמַרְנָא כְּלוּם. וְלֹא רבי יוחנן, כִּי אָמר תְּרוּמַת כָּרִי זֶה וְזֶה בְּזָה, רבי יוחנן אָמר: מְקוּם שְׁנַתְרָמָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן – נִסְתַּיְימָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל שְׁנִי. לְקַט דְּלַעַת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֶיהָ וְהוֹלֵף – הָרִי זֶה לֹקֵט וְכֹא וְרוּשִׁם: עַד כָּאֵן תְּרוּמָה, וְעַד כָּאֵן תְּרוּמָה; דְּכָרִי רבי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בְּן גַּמְלִיאֵל אָמר: לֹקֵט וּמְחַשֵּׁב כְּמוֹת שֶׁהוּא לְמוּד.

חוּוֹן בְּעֵי מִימר: מֵאֵן דְּאָמר: עַד כָּאֵן תְּרוּמָה וְעַד כָּאֵן תְּרוּמָה – טָבַל בָּטַל בְּרוּב. מֵאֵן דְּאָמר לֹקֵט וּמְחַשֵּׁב כְּמוֹת שֶׁהוּא לְמוּד – אין הטָבַל בָּטַל בְּרוּב. אָמר רבי בא: בְּדִי שִׁיחָא זְקוּק לִיתֵן לְשִׁבְט בִּינְיָהוּן.

הָיָה צְרִיךְ לְתְרוּם אַרְבַּע חֲמִשׁ חֲבִיּוֹת מִן הַבוּר – מַעְלָה אֶת הָרֵאשׁוֹנָה עַל פִּי הַבוּר, וְאָמר: "הָרִי זֶה תְּרוּמָה". וְכֵן הַשְּׁנֵייהָ, וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי, דְּכָרִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בְּן גַּמְלִיאֵל. רבי אָמר: מַעְלָה בּוֹלֵן עַל פִּי

הבור ואומר: "תרי אלו תרומה". הוון בעיי מימר: מאן דאמר מעלה את הראשונה על פי הבור – הטבל בטל ברוב. ומאן דאמר מעלה בולן

[דף כ"ב ע"ב]

על פי הבור – אין הטבל בטל ברוב.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: תקיף ביניהון, מאן דאמר מעלה בולן על פי הבור – תורם מן המוקף. ומאן דאמר מעלה את הראשונה על פי הבור – אין תורם מן המוקף.

רבי שמואל, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מהליף. מאן דאמר מעלה את הראשונה על פי הבור – תורם מן המוקף. ומאן דאמר מעלה בולן על פי הבור – אין תורם מן המוקף. אומר ליה רבי זעירה: ואינו מעורב על ידי גידיו?

הדרן עלה אוכלין עראי

פֶּרֶק רְבִיעִי

מתני' שתי נשים שעשו שני קבין, ונגעו זה בזה, אפלו הם ממיין אחד – פטורין. ובזמן שהן של אשה אחת, מין במינו – חייב. ושללא במינו – פטור. אי זהו הוא מין במינו? החטים – אינן מצטרפות עם הכל, אלא עם הכוסמין. השעורין מצטרפין עם הכל, חוץ מן החטים. רבי יוחנן בן נורי אומר: ושאר המינין מצטרפין זה עם זה.

גמרא שתי נשים שעשו שני כוי. אומר רבי יוחנן: סתם אשה אחת – אינה מקפדת, שתיים – מקפידות הן. אשה אחת שהיא מקפדת – עשו אותה בשתי נשים. שתי נשים שאינן מקפידות – עשו אותם באשה אחת. אם אינה מקפדת, למה היא עושה אותה בשני מקומות? אומר רבי יונה: בשאין לה מקום ללוש.

מילתיה דרבי יונה אומר: היה לה מקום היכן ללוש, והיא עושה אותן בשני מקומות, מקפדת היא. נקי וקיבר – מקפדת היא. אומר רבי לעזר: שתי דיעות – עשו אותן בשתי נשים. שמואל בר אבא בעי: אפילו רוצות?

יש דברים שהן חיבור בחלה, ואינן חיבור בטבול יום. חיבור בטבול יום, ואינן חיבור בחלה. חיבור בחלה, דתנינן: ובזמן שהן של אשה אחת, מין במינו – חייב. ושללא במינו – פטור. ואין חיבור בטבול יום. דתנינן תמן: הפוכנים חלות על מנת להפריש ונשכו, בית שפאי אוקרים: חיבור בטבול יום. ובית הלל אוקרים: אינן חיבור.

במבול יום. דתנינן תמון: בשר הקודש שקרם עליו תקופה, הוא שאר כל תקופה - חיבור. ואין סופו לתכבו? ואינן חייבים בחלה! דאמר רבי יוחנן: העושה עיסה על מנת לחלקה בצק - פטורה מן החלה.

מהו שיירתה? רב הונא אמר: אם אומר את: השיפון מין כוסמין - מצטרף עם החיטים. שיבולת שועל מין שעורין - אינו מצטרף עם החיטים. רבי יוחנן בן גורי אומר: שאר המינין מצטרפין - זה עם זה.

[דף כ"ג ע"א]

אית תניי תני: כל המינין מצטרפין זה עם זה, על דעתיה דהוה תנניא ברנא, מה בין נשוף מה בין בלול? אמר רבי יודן אבוה דרבי מתניה: בשחלקן והוסיף עליהן נשוכין - חייבין. בלולין - פטורין.

הַלְמָה ב'

מתני' שני קבין וקב ארז, וקב תרומה באמצע - אינן מצטרפין. דבר שניטלה חלתו באמצע - מצטרפין, שפבר נתחב בחלה.

קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה, רבי ישמעאל אומר: יטול מן האמצע. וחקמים אוקרין. הנוטל חלה מן הקב, רבי עקיבא אומר: חלה. וחקמים אוקרים: אינה חלה. שני קבין שנטלה חלתן של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו, חזר ועשאן עסה אחת - רבי עקיבא פוטר, וחקמים מחיבין. נמצא אומר: הוקרו - קילו.

גמרא ניתני ארזו ולא ניתני תרומה! אילו תנינן ארזו ולא תנינן תרומה, הוינן אוקרין: ארזו, על ידי שאינו מפינו - אינו מצטרף. תרומה, על ידי שהיא מפינה - מצטרף, הוי צורכה מיתני תרומה. או אילו תנינן תרומה ולא תנינן ארזו, הוינן אוקרין: תרומה על ידי שהיא אינה נגדרת - אינה מצטרפת. ארזו, על ידי שהוא נגדר - מצטרף. הוי צורכה מיתני

[דף כ"ג ע"ב]

ארזו, וצורכה מיתני תרומה.

קב ארזו - אינו מצטרף. קב מדומע - אינו מצטרף. קב תרומה - אינו מצטרף. קב הגוי - אינו מצטרף. קב מין אחר - מצטרף. קב אשה אחרת - מצטרף. קב חדש - מצטרף. קב דבר שניטלה חלתו מן האמצע - מצטרף. ורבי בון בר חייה בעי: קב חלה מהו שיצטרף? תני רבי חלפתא בן שאול: קב הקדש - מצטרף. קב חלה - אינו מצטרף. מה בין הקדש ומה בין חלה? הקדש - ראוי לפדותו ולחייבו. חלה - אינה ראוי לפדותה ולחייבה.

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. פִּירוֹת שְׁבִיעִית שִׁיזָאוּ לְחוּצָה לְאֶרֶץ - מְבַעֲרִין בְּמִקְוֵיָן; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: מִבֵּיאַן לְאֶרֶץ וּמוֹכְרִין בְּאֶרֶץ, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא כה, ז): "בְּאֶרְצָךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה לְאָכְלִי:"

ב. אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי רְאִיתִי אֶת שְׁמַעוֹן בֶּן כְּהֵנָא שְׁהִיָּה שׁוֹתֵה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה בְּעַכּוֹ, וְאָמַר: זֶה בְּיַדִּי מִקְלָקְלִיא, וְגִזְרוּ עָלָיו שִׁישְׁתָּהוּ בִּסְפִינָה:

ג. עֵלָה תְּמַכָּה, וְחִרְחִיבִנָּה, עָלֵי וָרֵד, וְעָלֵי מֵלֵת - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, וְיֵשׁ לָהֶן בְּעוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בְּעוֹר. עֶקֶר הַמְּלַפְפִּים, עֶקֶר וָרֵד, וְעֶקֶר מֵלֵת - אֵין לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לָהֶם בְּעוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בְּעוֹר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמִיָּהֶן מִתְּבַעֲרִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לָהֶם - אֵין בְּעוֹר, קַל וְחֹמֶר לִדְמִיָּהֶן! אָמַר לָהֶם: מִחֲמִיר אֲנִי בְּדָמִים יוֹתֵר מִן הָעֶקֶר. שְׁמֵן שֶׁל שְׁבִיעִית - מְדַלִּיקִין בּוֹ. מְכָרוּ וְלָקַח בּוֹ שְׁמֵן אַחֵר - אֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ:

ד. הַלְשִׁישׁוֹת, וְהַלְבִּיצִין, וְהַלּוּעִנִּין, וְהַבּוֹרִית, וְהָאֵהֶל - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לָהֶן בְּעוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בְּעוֹר. עֶקֶר חֲרוֹב, וְעֶקֶר הָאוּגָה, וְעָלֵי הָאוּג, וְהַפְּרַחֲבִילָה, וְהָאֶרֶן - אֵין לָהֶם בְּעוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בְּעוֹר. דִּין אוֹצֵר וְזֹרַע אֶסְטִיס שְׁנֹזְרָעִים בְּשְׁבִיעִית - קִדְשַׁת שְׁבִיעִית חֻלָּה עָלֶיהֶן:

ה. הַצְּבָעִין וְהַפְּטָמִין - לּוֹקְחִין מֶרְסֵן מִכָּל מְקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין. אֵין מוֹכְרִין אוֹתָהּ

מִחְרוּזוֹת מִחְרוּזוֹת, אָבֵל מוֹכְרִין אוֹתָן אֵיבְרִין אֵיבְרִין עַל גְּבֵי מְטוֹת:

ו. לֹא יֵהָא מְבִיא כְּלָבִים כּוֹפְרִין, וְחִלּוֹת הַסְּנָאִין, וְחִתּוּלִין, וְקַפּוּד - לְמַכְרֵן לְנִכְרֵי וְלִהְשְׁכִיר עָלֶיהֶן. אָבֵל מוֹרִיס, וְגִבְיַת בֵּית אוֹנִיָּקִי, וְהַפֶּת וְהַשְּׁמֵן - שֶׁהֵן מִתֵּר - לְמוֹכְרֵן לְנִכְרֵי וְלִשְׁכָּב עָלֶיהֶן:

ז. לֹא יֵהָא לּוֹקֵט יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוֹק. אָבֵל הוּא לּוֹקֵט וּבְנוּ מוֹכֵר עַל יָדוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אֶף יִשְׁכַּר פּוֹעֲלִים וַיִּכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ:

ח. לֶקַח הַבְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוֹ לְרַגְלֵי, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ - מִתֵּר לְמוֹכְרוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אֵין מְבִיא אֲנִי, שְׁלֵא יִמְכֹּר אֶלָּא בְּדַמְיוֹ. לּוֹלְבֵי הָאֵלָּה, וְהַבְּטָנָה, וְהָאֶטְדִים, וְהָאֶדֶל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְעָלִים עִם הַלּוֹלְבִין - אֵין בְּעוֹר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לּוֹלְבִין עִם הָעֵלִין - יֵשׁ בְּעוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְלוֹלְבִין - אֵין בְּעוֹר, אָבֵל לְעָלִים - יֵשׁ בְּעוֹר מִפְּנֵי שְׁנִשְׁרוּ מֵאֲבִיָּהֶן. וְכֵלֵן שְׁנִכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית, אוֹ שִׁיזָאוּ מִשְׁבִּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - נְדוּנִין כְּאֵילָן, חוּץ מִן הָאֶדֶל - שְׁנִדּוּן כִּיֶּרֶק. הָעֵיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן יִדְעִיָּה הַבְּשָׂם לְפָנָי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: שִׁישׁ לְקַטֵּף - שְׁבִיעִית. עָלֵי זֵיתִים וְעָלֵי קַנִּים וְעָלֵי חֲרוֹבִין - אֵין לָהֶן בְּעוֹר, לְפִי שְׂאִין כְּלִין:

ט. הַוֵּרֵד חֲדָשׁ שְׁכַבְשׁוּ בְּשֵׁם יֵשׁן - יִלְקֹט אֶת הַוֵּרֵד וְהַשְּׁמֵן מִתֵּר. יֵשׁן בְּחֲדָשׁ - חֵיב בְּבְעוֹר. הַחֲרוֹבִין חֲדָשִׁין שְׁכַבְשׁוּ בֵּין יֵשׁן - יִלְקֹט אֶת הַחֲרוֹבִין וְהֵיִן מִתֵּר. יֵשׁוּן בְּחֲדָשׁ - חֵיבִין בְּבְעוֹר:

י. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲבִילֵי אֲזוּב, וְהַפָּאָה, וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהַכְּנִיסֵן לְעֵצִים - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. רַבִּי

1 - יֵשׁם כְּפָר שֶׁרַב עֲגָלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם קָרְבִים לְעֹבְדָה זְרָה (רַבִּי עוֹבְדָה מִפְּרִטְנָוְרָא עֹבְדָה זְרָה ב, ד).

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פָּרָק שִׁישִׁי

א. שְׁבִיעִית - נִתְּנָה לְאֲכִילָה לְשִׁתְיָה וּלְסִיכָה, לְאֲכֹל דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְאֲכַל, וּלְשִׁתּוֹת דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְשִׁתּוֹת, וּלְסוּף דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְסוּף. כִּיצַד לְאֲכַל דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְאֲכַל? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְאֲכַל קְנוּבַת שֶׁל יָרֵק, וְלֹא פֶת שְׁעַפְשָׁה, וְלֹא תַבְשִׁיל שְׁעֵבֵר צוֹרְתוֹ. כִּיצַד לְשִׁתּוֹת דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְשִׁתּוֹת? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת גּוֹמֵעַ אַנְיָרוֹן וְאַסְנָגְרוֹן, וּלְשִׁתּוֹת יֵין בְּשִׁמְרֵיו:

ב. הַחוּשׁ בְּגֵרוֹנוֹ - לֹא יַעֲרַעְנוּ שְׁמֵן, אָבֵל נוֹתֵן שְׁמֵן הַרְבֵּה לְתוֹף אַנְיָרוֹן וּבּוֹלַע. הַחוּשׁ בְּשִׁנְיוֹ - לֹא יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחֲמִץ וְיִהְיֶה פּוֹלֵט, אָבֵל מְגַמַּע וּבּוֹלַע וּמְטַבֵּיל כְּדַרְכוּ וְאִינוּ חוּשׁ:

ג. כִּיצַד לְסוּף דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְסוּף? סָף אָדָם שְׁמֵן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִטּוֹל בְּמוֹף וְיִתֵּן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ. הַחוּשׁ בְּרֵאשׁוֹ, וְכֹל מִי שְׁעָלוּ בּוֹ חֲטָטִין - סָף אֶת הַשְּׁמֵן וְאִין סָף יֵין וְחֲמִץ, שֶׁהַשְּׁמֵן - דַּרְכוּ לְסִיכָה, יֵין וְחֲמִץ - אִין דַּרְכֵן לְסִיכָה:

ד. יֵין שֶׁל שְׁבִיעִית שְׁנַפֵּל לְתוֹף הַמּוֹרֵס - צָרִיף לְבַעַר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַרִי הוּא כְּמַבְעֵר. נוֹתֵן אָדָם דְּבִלָּה וְגֵרוּגְרוֹת לְתוֹף הַתַּבְשִׁיל, כְּדָרִיף שְׁנוֹתֵן אֶת הַתַּבְּלִין, וְלֹא יִסְחָטֵם לְהוֹצִיא מֵהֵן מִשְׁקִין, וּבִתַּבְּלִין - מְתַר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלֹאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתַּבְּלִין וְנוֹתֵן לְתוֹף הַתַּבְשִׁיל, אִם בָּטַל, טַעֲמָן - מְתַרֵם, וְאִם לֹא - אֶסוּרִין:

ה. אִין עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין אֲלוֹנְתִית, וְאֶת הַשְּׁמֵן עָרַב, וְאִם עָשָׂה אֶת הַיֵּין אֲלוֹנְתִית וְאֶת הַשְּׁמֵן עָרַב - סָף אֶת הַשְּׁמֵן וְאִין סָף מִיֵּין

שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף קָלְחִין שֶׁל בֵּית הַשְּׁלַחִין שִׁיבְשׁוּ - אֶסוּרִין בְּהִנָּאָה:

יא. חֲצִיר וְיִרְקוֹת שְׂדָה שְׁלֵקֶטֶן לְהֵטִין בְּהֵן² - אִין רְשָׁאי לְהֵטִין בְּהֵן. לְמֵאכָל בְּהֵמָה - אִין רְשָׁאי לְהֵטִין בְּהֵן. עִידִית שְׁלֵקֶטֶה לְמֵאכָל בְּהֵמָה - הַרִי זֶה צָרִיף לְבַעַר. נִתְּנָה תַּחַת הַכּוֹר - הַרִי הִיא כְּמַבְעֵרֶת. תְּבֵן שֶׁל שְׁבִיעִית - אִין נוֹתֵינִן אוֹתוֹ לְתוֹף הַכּוֹר וְלֹא לְתוֹף הַטֵּיט. אִם נִתְּנָהוּ אַחֲרֵים - הַרִי הוּא כְּמַבְעֵר:

יב. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּתֵבֵן וּבְקֶשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית - יוֹצֵן. מוֹכְרִין אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לְקַח בְּהֵן אָכַל אָדָם. וְאִין מוֹכְרִין אוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לְקַח בְּהֵן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה, וְאִין צָרִיף לומר: אוֹכְלֵי אָדָם - לְקַח בְּהֵן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה:

יג. פְּרוֹת שְׁבִיעִית - אִין מֵאכִילִין אוֹתָן לְבְּהֵמָה, וּלְחִיָּה וּלְעוֹפּוֹת. אִם הִלְכָה בְּהֵמָה מֵאֲלִיָּה לְתַּחַת תְּאֵנָה וְאוֹכֶלֶת בְּתֵאֲנִים, לְתוֹף חֲרוּב וְאוֹכֶלֶת בְּחֲרוּבִין - אִין מְחִיבִין אוֹתָהּ לְהַחֲזִיקָה, מִשּׁוּם שְׁנֵאֲמַר (וַיִּקְרָא כֹה, ז): "וּלְבִהַמְתָּךְ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כֹל תְּבוּאָתָהּ לְאֲכֹל":

יד. מֵאכִילִין אֶת אַכְסֵנְיָא פְּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִין מֵאכִילִין, לֹא אֶת הַנְּכָרִי וְלֹא אֶת הַשְּׂכִיר פְּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם הִיא שְׂכִיר שְׁבֵת, שְׂכִיר חֲדָשׁ, שְׂכִיר שְׁנָה, שְׂכִיר שְׁבוּעָה, אוּ שְׂקָצָצוּ מְזוֹנוֹתָיו עָלָיו - מֵאכִילִין אוֹתוֹ פְּרוֹת שְׁבִיעִית:

טו. אִין בֵּית דִּין פּוֹסְקִין לְאִשָּׁה פְּרוֹת שְׁבִיעִית. אָבֵל נְזוּנִית הִיא מִשָּׁל בְּעֵלָה. סְפִיחִין שֶׁל שְׁבִיעִית - אִין תּוֹלְשִׁין אוֹתָן בַּיַּד. אָבֵל חוֹרֵשׁ כְּדַרְכוּ. וּבְהֵמָה - רוּעָה כְּדַרְכָּה:

² בְּהַסְדֵי דוֹד' גָּרַם לְפִי הִירוּשְׁלָמוֹ: 'חֲצִיר וְיִרְקוֹת שְׂדָה שְׁלֵקֶטֶן לְהֵטִין בְּהֵן - רְשָׁאי לְהֵטִין בְּהֵן. לְמֵאכָל אָדָם - אֶסוּר לְהֵטִין בְּהֵן'.

וחמץ. שהשמן - דרכו לסיכה, ויין וחמץ - אין דרכן לסיכה:

ו. לא יתן אדם שמן של שביעית על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה. רבן שמעון בן גמליאל מתיר שמן של שביעית. אין סכין אותו בידים טמאות. נפל על בשרו - משפשפו אפלו בידים טמאות:

ז. שמן של שביעית - אין חוסמין בו תנור וכירים. ואין סכין בו מנעל וסנדל. לא יסוף את רגלו שמן והוא בתוף מנעל. ולא יסוף את רגלו והוא בתוף סנדל. אבל סף את רגלו ונותנה למנעל. סף את רגלו ונותנה לסנדל. סף אדם את עצמו שמן של שביעית, ומתעגל על גבי קטבליא חדשה ואינו חושש:

ח. אין מפטמין שמן של שביעית. אבל לוקחין שמן ערב לסיכה מכל מקום. שמן של שביעית - אין נותנין אותו לתוף המדורה. רבי יוסי אומר: טובל בהן עץ, ונותנו לתוף מדורה. מסיקין בגפת ובזגין של שביעית. אבל אין מדליקין באגוזים, ואין מסיקין בזיתים:

ט. אין מוכרין פרות שביעית: לא במדה, ולא במנין, ולא במשקל. ולא היא מודד את החבית ומוכרה כמות שהיא. כלכלה, ומוכרה כמות שהיא. אלא אומר לו: 'חבית זו אני מוכר לך דינר', 'כלכלה זו אני מוכר לך בטריסית':

י. לא ימלא את הכלכלה ויוצא ומוכרה בשוק. אף בשאר שני שבוע - אסור, שזו דרך הרמיות:

יא. בית שמאי אומרים: אין מוכרין פרות שביעית במקעות, אלא בפרות, כדי שלא יקח בהן קרדם. ובית הלל מתירין. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית, אלא מזון של סעודות. במה דברים אמורים? בדבר המתקנים. אבל דבר שאין מתקנים, אפלו מאה סעודות - מתר:

יב. אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן הנכרי פרות שביעית. אחרים אומרים: מוכרין לכותי עד ארבע אסרות:

יג. הלוקח מן הנחתום כפר בפונדיון, ואמר לו: 'שאלקט ירקות שדה ואביא לך' - מתר. רבי יהודה ורבי נחמיה אוסרין:

יד. חמשה שהיו מלקטין ירק - לא יהא אחד מוכר לכלם, אלא אחד מהן מוכר שלו ושללהן. חמשה אחין שהיו מלקטין ירק - אחד מוכר על ידי פלן, ובלבד שלא יעשוהו פלטר:

טו. חנוני שהיה מגדל ירק של שביעית - לא יהא מחשב שכרו מירק, אלא מחשב הוא מיין ומשמן, שכר בטלה:

טז. לא יאמר אדם לחברו: 'העלה את הפרות אלו לירושלים לחלק'. אלא אומר לו: 'העלם שנאכלם בירושלים וישנשתה אני ואתה'. וכן לא יאמר אדם לעני: 'הילך סלע זו והבא לי לקט היום'; 'הבא לי שכחה היום'; 'הבא לי פאה היום'. אלא אומר לו: 'בלקט שתביא היום'; 'בפאה שתביא היום':

יז. וכן מי שהיתה בידו סלע של שביעית, ומבקש לקח בה חלוק - הולך אצל חנוני ואומר לו: 'יתן לי בזה פרות', ונותן לו. והלה אומר לו: 'הרי פרות האלו נתונין לך במתנה'. והלה אומר: 'הרי סלע נתון לך במתנה'. והוא נותן לו חלוק במתנה. פרות שביעית - אין לוקחין בהן מים ומלח. [רבי יוסי אומר: לוקחין בהם מים ומלח]:

יח. פרות שביעית - אין נותנין אותן, לא לתוף המשרה, ולא לתוף הכבוסה. רבי יוסי אומר: נותנין אותן לתוף הכבוסה. החמרין, והגמלין, והספנין, שהיו עושין בשביעית, שכרן - שביעית:

שני - כל המינים מתבצרים כאחד. שביעית - היא ודמיה אסורין. ומעשר שני - או הוא או דמיו אסורין. שביעית - אין לוקחין בה זבחי שלמים, מה שאין כן במעשר שני:

ד. חמר במעשר שני, שמעשר שני - קונה את הקנקן ואוסר דמיו. ערוכין⁴, ספק ערוכו - כל שהוא, וטעון חמש, וטעון ודוי, ואסור לאונן, ולא התר לאכילה אלא בפדיון, ואין מדליקין בו את הגר, מה שאין כן בשביעית:

ה. אחד שביעית ואחד מעשר שני - מחללין אותו על חיה ועוף, ועל בהמה בעלת מום, בין חיים ובין שחוטין; דברי רבי. וחכמים אומרים: לא אמרו, אלא בזמן שהן שחוטין:

ו. אחד שביעית ואחד מעשר שני - אין פורעין מהן מלנה וחוב. אין משלמין מהן גמולין, ואין פודין בהן שבויז, ואין עושין בהן שושבינות, ואין פוסקין מהן צדקה. אבל משלמין מהן דבר של גמילות חסדים, וצריכין להודיע, ונותנין אותן לחבר עיר בטובה:

ז. שלש ארצות לבעור: יהודה, ועבר הירדן, והגליל. לשלשתן - של שלש ארצות. למה הזכרו החר העמק והשפלה? לפי שאין אוכלין מבקר על שבצמק, ולא מבצמק על שבקר. אלא: הר והורו, עמק ועמקו, שפלה ושפלתו:

ח. ובסוריא - לא אמרו שלש ארצות, אלא: אוכלין מן הראשון, עד שיכלה האחרון שבה. רבי שמעון אומר: לא אמרו שלש ארצות - אלא ביהודה. ושאר כל ארצות - אוכלין והולכין עד שיכלה מבית-אל ומגדרה של קסרין. איזה הוא הר שלה? זה

יט. זיתים של שביעית - אין עושין אותן בקתבי⁵. רבן שמעון בן גמליאל מתיר. רבן גמליאל ובית דינו התקינו, שיהיו עושין אותן בקותב. רבי יהודה אומר: טוחנן ברחים שלא נטחן בה בשאר שני שבוע. רבי שמעון אומר: כותש ומקפה בערבה:

כ. ענבים של שביעית - אין דורכין אותן בגת, אבל דורכין אותן בערבה. רבי יהודה אומר: דורכין ביד, בחבית. תאנים של שביעית - אין עושין אותן דבלה, אבל עושין אותן גרוגרות. רבי יהודה אומר: ממעך ומגב ביד:

כא. מפרין רמונין לעשותן פרד⁴. וסוחטים ענבים לעשותן צמוקים. אין לוקחין תרומה בדמי שביעית, שלא יביאוה לידי פסול. ורבי שמעון מתיר:

מסכת שביעית פרק שביעי

א. אין מחללין מעשר שני על פרות שביעית. ואם חללו - יאכלו כחמור שבהן. פרות שביעית ופרות מעשר שני שנתערבו - יאכלו כחמור שבהן. פרות שביעית שלקח בהן דברים אחרים - יאכלו כחמור שבהן. פרות מעשר שני שלקח בהן דברים אחרים - יאכלו כחמור שבהן:

ב. חמר בשביעית שאין במעשר שני, ובמעשר שני שאין בשביעית. שהשביעית עשה בה את המפקר - כשמור. ופסלת אוכלין - כאוכלין. ואוכלי אדם כאוכלי בהמה. וקלפי אגוזים וקלפי רמונין כיוצא בהן, מה שאין כן במעשר שני:

ג. שביעית - מתחללת על הכל. ומעשר שני - אין מתחלל אלא על המעות בלבד. שביעית - מתבצרת מכל מין ומין. ומעשר

4 שמוציא להלוהות הרמון ונעשה כמו צמוקים בענבים.

5 שנתערב מעשר שני בחלין.

3 עץ גדול שנותנים על הזיתים בבית הכב, ואסור, דתנה כדרך הבוצרים.

הר המלך. שפלה? זו שפלת דרום. לוד - עמק שלה מעין גדי ועד יריחו:

ז, ט איזה הוא עמק שבגליל? כגון גנוסר וחרבותיה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: איזה הוא הר שבבעבר הירדן? כגון חרים וכמרוגדר וחרבותיה. שפלה שלה - חשבון וכל עריה שבמישור, דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון. עמק שלה - כגון בית נמרה רמתה וחרבותיה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: סימן להרים - מילין. סימן לעמקים - דקלים. סימן לנחלים - קנים. סימן לשפלים - שקמים. אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר (מלכים-א י, כז): "ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב":

י. אוכלין מבית-המלך עד שיכלה מבית-אל. אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר (בראשית מט, כז): "בנימין זאב יטרף" - זו ארצו שחוטפת. "בפקר יאכל עד" - זו יריחו שמקדמת. "ולערב יחלק שלל" - זה בית-אל שמאחרת. אוכלין בדבלה - עד שיכלו סגירות. ובני גליל העליון - עד שיכלו לופסי בית דגן וחרבותיה. בגליל התחתון - עד שיכלו אהונות של טובייתא:

יא. אוכלין בתאנה - עד שיכלו בני בית-היני. אמר רבי יהודה: לא הזכירו פגי בית-אוני אלא למעשרות בלבד. פגי בית-אוני ואהיני טובייתא - חביבין במעשרות. ואין אוכלין על הספיחין שבעכו. רבי יוסי אומר: אוכלין על הספיחין שבעכו, ועל הדיפרא, אבל לא על סתוניות. רבי יהודה אומר: אף על סתוניות. רבי יוסי אומר: דיפרא שבכרה, עד שלא כלה הקיץ - אוכלין עליה:

יב. אוכלין בענבים - עד שיכלה דליות שבאכל. אם יש אפיל מהן - אוכלין עליהן. ושאר כל ארצות, אחד לחורבין לזיתים ולתמרים. אוכלין בזיתים - עד שיכלה האחרון שבתקוע. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף על גוש חלב, כדי שיהא עני יוצא ולא יהא מביא רבע, בין מראשו ובין

מתחתיו. אוכלין בתמרים - עד שיכלה האחרון שבצער. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אוכלין על מה שבכיפין, ואין אוכלין על מה שבשיצין. ושאר כל פרות האילן, כגון: העגוסים, והקרוסטמילין, והפרודין, והעזרדין - אוכלין ממה שבהר על שבצמק, וממה שבצמק על שבהר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כלן כחרובין, אוכלין עליהן - עד שתרד רביעה שניה. אין אוכלין על הירק של בית-שלחין, לפי שאינו כלה:

יג. שרשי קולסי כרוב שיבשו - אסורין בהנאה. רבי שמעון אומר: קולסי כרוב, אף על פי שיבשו - אוכלין עליהן. פיוצא בו: מגבב ביבש - צריך לבער:

יד. מאימתי פורשין משבילין שבשדות? משתרד רביעה שניה. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בזמן שהשנים כתקנן. עכשו שנתקלקלו שנים, אפלו לא ירד אלא גשם אחד בלבד - צריך לפרש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: גשמים שירדו שבעה ימים, זה אחר זה ולא פסקו - יש בהן כדי רביעה ראשונה:

מסכת שביעית פּרָק שְׁמִינִי

א. בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עירות, כל מי שמביא פרות בתוך ידו - נוטלין אותן ממנו, ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות. והשאר - מכניסין אותו לאוצר שבועיר:

ב. הגיע זמן תאנים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ואורין אותן, ועושים אותן דבלה, ומכניסין אותן לאוצר שבועיר. הגיע זמן ענבים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ובוצרין אותן, ודורכין אותן בגת, וכובשין אותן בכתבות, ומכניסין אותן לאוצר שבועיר. הגיע זמן זיתים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ומוסקין אותן, ועוטנין אותו בבית הבד, וכונסין אותן בכתבות, ומכניסין אותן לאוצר שבועיר, ומחלקין מהן ערבי שבתות, כל אחד ואחד לפי ביתו:

שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֶפְלוּ אֶחָד שֵׁישׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. לְלוֹה קַרְקַע, וְלַמְלוּה אֵין קַרְקַע - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. לוֹ אֵין קַרְקַע, וְלַעֲרַבִין לוֹ קַרְקַע - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. עֲצִיץ נְקוּב - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל, וְשְׂאִינוּ נְקוּב - אֵין כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף שְׂאִינוּ נְקוּב - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּי חֲצַפְתִּי אוֹמֵר: כּוֹתֵבִין לְאִשָּׁה עַל נְכָסֵי בַעֲלָהּ:

יא. אֵימְתִי כּוֹתֵבִין פְּרוּזְבוּל? עֲרַב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. כְּתוּבוּ עֲרַב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אֵף עַל פִּי שְׁחֹזֵר וְקָרְעוּ לְאַחַר מִכֵּן - גּוֹבֵה עָלָיו וְהוֹלֵךְ אֶפְלוּ לְזִמְן מְרַבָּה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מְלוּה שְׁלֹאֲחַר פְּרוּזְבוּל - הָרִי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַט:

יב. הַגְזֹל, וְשֶׁהֲלוּה מַעוֹתָיו בְּרַבִּית שַׁעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְהַחֲזִירוּ גְזֹלָן - אֵין מְקַבְּלִין מִהֵן. כָּל הַמְקַבֵּל מִהֵן - אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָנוּ:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲרַשׁ שֶׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּבִנְיָו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוֹדְגָדָה שֶׁהָיוּ חֲרָשִׁים, וְהָיוּ כָּל הַטְּהָרוֹת שֶׁבִירוּשָׁלַיִם נַעֲשׂוֹת עַל גַּבְסָם. אָמְרוּ לוֹ: מַשֵּׁם רְאִיָּה? טְהָרוֹת - אֵין צְרִיכוֹת מִחֲשָׁבָה, וְנַעֲשׂוֹת עַל גַּב חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת - צְרִיכוֹת מִחֲשָׁבָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תְּרוּמַת חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - לֹא תֵצֵא לְחֵלִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק יֵשׁ בוֹ דַעַת סָפֵק אֵין בוֹ דַעַת. כִּיצַד עוֹשִׂין? בֵּית דִּין מְמַנִּין לוֹ אֶפְטֵרוּפוֹס וְהוּא תוֹרֵם, וְהֵם מְקַיְמִין עַל יָדָיו. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵיזְהוּ חֲרַשׁ? כָּל שֶׁהָיָה חֲרַשׁ מִתְּחִלָּתוֹ. אָבֵל פִּקְחַ שֶׁנִּתְחַרַשׁ - הוּא תוֹרֵם וְהֵן מְקַיְמִין עַל יָדָיו:

ב. שׁוֹמַע וְאֵינוֹ מְדַבֵּר - זֶה הוּא אֶלֶם. מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמַע - זֶה הוּא חֲרַשׁ. זֶה וְזֶה - הָרִי הֵן כְּפִקְחַ לְכָל דְּבָר:

ג. הַגִּיעַ זְמַן שַׁעַת הַבַּעוּר - עֲנִיִּים אוֹכְלִין אַחַר הַבַּעוּר אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים - אוֹכְלִין אַחַר הַבַּעוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עֲשִׂירִים - אוֹכְלִין מִן הָאוֹצֵר אַחַר הַבַּעוּר:

ד. מִי שֵׁישׁ לוֹ פְּרוֹת שְׁבִיעִית, הַגִּיעַ שַׁעַת הַבַּעוּר - מִחֲלַק מִהֵן לְשִׁכְנָיו וְלַקְרוּבָיו וְלִיּוֹדְעָיו, וּמוֹצִיא וּמְנִיחַ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: 'אֲחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוֹל יָבֵא וְיִטַּל', חוֹזֵר וּמְכַנֵּס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹכַל וְהוֹלֵךְ עַד שַׁעַת שֵׁיכְלוֹ:

ה. הַקָּפַת הַחֲנוּת - מִשְׁמַטָּה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָה מִשְׁמַטָּה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה - בְּכוֹתֵב מַעוֹת, וְדְבָרֵי חֲכָמִים - בְּכוֹתֵב פְּרוֹת:

ו. כְּתַבַּת אִשָּׁה, פְּגָמָה וְזָקָפָה - הָרִי זֶה מִשְׁמַטָּה. פְּגָמָה וְלֹא זָקָפָה, זָקָפָה וְלֹא פְּגָמָה - הָרִי זֶה אֵינָה מִשְׁמַטָּה:

ז. הַמְלוּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁכּוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁהַחֹב מְרַבָּה עַל הַמִּשְׁכּוֹן - הָרִי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַט. הַמְלוּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁכּוֹן, אוֹ בְּשֵׁטֶר שֵׁישׁ בוֹ אֶפְוִתִיקִי - הָרִי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַט:

ח. וְכַשֵּׁם שֶׁהַשְּׁבִיעִית מִשְׁמַטָּה מְלוּה - כֵּן שְׁבִיעִית מִשְׁמַטָּה שְׁבוּעָה. שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים טו, ב): "וְזֶה דְבָר". דְּבַר שֶׁהַשְּׁבִיעִית מִשְׁמַטָּתוֹ - מִשְׁמַטָּה שְׁבוּעָתוֹ. וְדְבַר שֶׁאֵין הַשְּׁבִיעִית מִשְׁמַטָּתוֹ - אֵין מִשְׁמַטָּה שְׁבוּעָתוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הוּא מִשְׁמִיט, וְאֵין יוֹרְשִׁין מִשְׁמִיטִין, שְׁנֵאמַר (שָׁם): "שְׁמוּט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרַעְהוּ":

ט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרוּזְבוּל הַמְקַשֵּׁר, דִּינִין חוֹתְמִין מִבְּפָנִים, וְהַעֲדִים מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין צְרִיכִין קִיוּם:

י. חֲמִשָּׁה שָׁלוּוּ בְּשֵׁטֶר אֶחָד, כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. וְכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע - אֵין כּוֹתֵבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּין

ג. אינ רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד:

ט. פועל שתרם את הגרן - אין תרומתו תרומה. ואם אמר לו בעל הבית: 'כנס לי גרני' - תרומתו תרומה, שאין הגרן נכנס אלא אם כן נתרם:

י. פועלים שתרמו את הבור - אין תרומתן תרומה. ואם היה בור קטן ואחרים משתמשין בו - תרומתן תרומה:

יא. רשאי בעל הבית להפריש מעשר טבל כדי תרומת מעשר שבמעשר. רבי יוסי אומר: בעל הבית שתרם את המעשר - מה שעשה עשוי:

יב. אפטרופין תורמין ומעשרין על נכסי יתומים. מוכרין בתים שדות וכרמים, בהמה, עבדים ושפחות להאכיל ליתומים, ולעשות להן סכה ולולב וציצית, וכל מצות האמורות בתורה, ולקנות להן ספר תורה נביאים וכתובים, וכל דבר הקצוב מן התורה. אבל אין פודין עליהן שבוין, ואין פוסקין עליהן צדקה בבית הכנסת, וכל דבר שאינו קצוב מן התורה. ואינן רשאים להוציא עבדים בני חורין, אבל מוכרין אותן לאחרים, ואחרים מוציאים אותן בני חורין. רבי אומר: אומר אני, שנותן דמיו ופודה את עצמו:

יג. אין מוכרין ברחוק לקח בקרוב, ברע לקח ביפה. אין דנין לחוב ולזכות, להכניס להוציא ליתומין, אלא אם כן נטלו רשות מבית דין. וצריכין אפטרופין לחשב עם היתומין באחרונה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין ליתומין אלא מה שהניחו להם אפטרופין. מוכרין עבדים לקח בהן קרקעות. אין בית דין עושין אפטרופין נשים ועבדים בתחלה. ואם מנה אותן אביהן בחייו - עושין אפטרופין:

יד. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתומים שסמכו אצל בעל הבית, או שסמכם אביהם, או שסמכום בית דין - מעשר ומאכילן מפני

ג. איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה, והלך בבית הקברות, והמקרע את כסותו, והמאבד את מה שנותנים לו. פעמים שוטה ופעמים חלים: זה הפלל! כל זמן שהוא שוטה - הרי הוא כשוטה לכל דבר, חלים - הרי הוא כפסוק לכל דבר:

ד. רבי יהודה אומר: קטן שתרם - תרומתו תרומה. אומר רבי יהודה: מעשה בקטן שהניחו אביו במקשה, והיה תורם, ואביו מקים על ידו. ואמרו חכמים: תרומתו - תרומה. אמרו לו: לא הוא שתרם, אלא אביו שאמן אחריו:

ה. כיצד תורם את שאינו שלו? הרי שירד לתוך שדה חברו ולקט ותרם שלא ברשות, אם חושש משום גזל - אין תרומתו תרומה. ואם אינו חושש משום גזל - תרומתו תרומה. כיצד ידוע אם חושש משום גזל אם לאו? הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו: פלך אצל יפות', נמצאו יפות' - אינו חושש משום גזל, ואם לאו - הרי זה חושש משום גזל. ואם היה בעל הבית מלקט ומוסיף עליהן, בין כך ובין כך - אינו חושש משום גזל:

ו. הגנב, והגזלן, והאנס - תרומתן תרומה, ומעשרותיהן מעשר, והקדשן הקדש. אם היו בעלים מרדפין אחריהן - אין תרומתן תרומה, ואין מעשרותיהן מעשר, ואין הקדשן הקדש. בעלי בתים סיקריקון - תרומתן תרומה, ומעשרותיהן מעשר, והקדשן הקדש:

ז. הבן, והשכיר, והעבד, והאשה - תורמין על מה שהן אוכלין. אבל לא יתרמו על הכל, שאין אדם תורם דבר שאינו שלו. הבן בשל אביו, והאשה בעסתה - הרי אלו תורמין, מפני שתרמו ברשות:

ח. אריס שתרם, וכא בעל הבית ועכב, אם עד שלא תרם עכב - אין תרומתו תרומה. ואם משתרם עכב - תרומתו תרומה. אבל

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁנִי

א. המוכר פרות לחברו, ואמר לו: 'פרות שמכרתי לך טבליים הן'; 'בשר בכור הוא'; 'יין נסוף הוא' - שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: לא נחשדו ישראל על כן, אלא הכל לפי מה שהוא איש:

ב. היה מקריב עמו זבחים, ואמר לו: 'נתפגלו'. היה עושה עמו טהרות, ואמר לו: 'נטמאו' - נאמן, לא נחשדו ישראל על כן. אבל אמר לו: 'זבחים שהקרבתי עמך באותו היום נטמאו' - שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: לא נחשדו ישראל על כן, אלא הכל לפי מה שהוא איש:

ג. השוחט את הפסח על בני החבורה, ואמר: 'שלא לשמו שחטתיו' - שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: עד שלא התחיל בו - נאמן, משהתחיל בו - אינו נאמן:

ד. אין תורמין ממין על שאינו מינו! אבל אמרו: כל מיני חטין אחד. כל מין אופילין ואגוזים ושקדים ורמונים אחד. תורמין ומעשרין מזה על זה. היו לו תאנים שחורות ולבנות בתוך ביתו, וכן שני מיני חטין - תורמין ומעשרין מזה על זה. רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר, בית שמאי אומרים: אין תורמין, ובית הלל אומרים: תורמין:

ה. כיצד אין תורמין מן החדש על הישן? אין תורמין מפרות שנה זו על פרות שנה שעברה. ולא מפרות שנה שעברה על פרות שנה זו. אבל שדה שנעשה שתי ברכות בשנה, וכן שדה בית השלחין - תורמין ומעשרין מזה על זה. לקט ירק בערב ראש השנה עד שלא בא השמש, וחזר ולקט משבא השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן:

תקון העולם. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתום בן לוי שגדל אצל בעל הבית, מעשר ומאכילו מפני תקון העולם. היה למוד אצל לוי, או כהן, או עני - הרי זה מאכילן משלו. אם היה בן אשתו כהן, או לוי, או עני - הרי זה מאכילן מחלקן:

טו. קטן שאמר לאחד בשוק: 'האכילני מעשר מחלקי' - מאכילו מפני תקון העולם. אם היה חיב לו מזונות, או שעשה עמו כדי מזונותיו - מאכילו משלו, ועושה לו בחלקו סגלה:

טז. לא יתום בעל הבית מעשר, ויטל רשות מן הלוי. ולא את הזרוע והלחיים והקבה, ויטל רשות מן הכהן. אבל מלוה אותן להיות מפריש עליהן מחלקן:

יז. מכירי כהונה ולויה, אינן רשאים לעשותן כן. בדיברים האובדין - מתר, מפני שהוא כמשיב אבדה:

יח. רבי אלעזר אומר: מי שבא בדרך, ובגדו תאנים וענבים ומלפפונות שאין יכולין להגיע לעיר - משליכן לתוך הנקע או לתוך הסנאין⁷. היה עובר בין הגוים ובין הכותים, ובגדו דברים שאין יכולין להגיע לעיר - מניחן על גבי סלע. רבי יוסי אומר: מניחן באפנדתו עד שיסריחו:

יט. גוי שתרום של חברו ושל ישראל אפלו ברשות - אין תרומתו תרומה. מעשה בפניא, בישראל אחד שאמר לגוי: 'תרום לי גרני! ותרמה, וחזרה תרומה לגרן, ובא מעשה לפני רבן גמליאל, ואמר: הואיל והגוי תרום - אינה תרומה. רבי יצחק אומר: גוי שתרום את של ישראל והבעלים מקימין על ידיו - תרומתו תרומה:

⁷ קוצים. סנא - סנה.

⁶ תינו מעשר עני מהחלק שלו, שאין לו מה לאכל.

הָאָרְץ. יִשְׂרָאֵל שְׁקֵנָה שְׂדֵה בְּסוּרְיָא - הָרִי הוּא כְּקוֹנָה בְּפִרְוֹד⁹ שְׁבִירוּשָׁלַיִם, תּוֹרֵם וּמַעֲשֵׂר עָלֶיהָ:

י. יִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שְׁקֵנֵי שְׂדֵה בְּסוּרְיָא - הָרִי הוּא כְּטַבַּל וְכַחֲלִין שְׁנַתְעָרְבוּ זֶה בְּזֶה; דְּבַרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: חֲלָקוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל - חֲזִיב, חֲלָקוּ שְׁל נִכְרֵי - פְּטוּר. יִשְׂרָאֵל שְׁקֵנָה שְׂדֵה בְּסוּרְיָא עַד שְׁלֵא הִבִּיא, וְהִבִּיא שְׁלִישׁ, אִף עַל פִּי שְׁחֹזר וּמְכַרָּה לְנִכְרֵי - חֲזִיבַת בְּמַעֲשֵׂר וּבְשִׁבְעִיעִית, שְׁכָפֵר נִתְחַיְבָה. אֲבָל הָאָרִיסִין וְהַחֲכִירוֹת וּבְתֵי אָבוֹת, נִכְרֵי שְׁמִשְׁכָּן שְׂדֵהוּ לְיִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שְׁעֵשָׂה לֹא יִשְׂרָאֵל גִּימוּסוֹת⁹ עָלֶיהָ - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְטוּרָה מִן הַשְּׂמֵטָה:

יא. אִיזוּ הִיא הָאָרְץ וְאִיזוּ הִיא חוֹצֵהָ לְאָרְץ? כָּל שְׁשׁוּפֵעַ מְטוּר אֲמַנּוֹן וְאֵילָף - אָרְץ יִשְׂרָאֵל. מְטוּר אֲמַנּוֹן וְלַפְנִים - חוֹצֵהָ לְאָרְץ. נְסִין שְׁבִימִים¹⁰ - רואִין אוֹתָן כְּאֵלוּ חוּט מְתוּחַ מְטוּר אֲמַנּוֹן עַד נַחְלֵי מִצְרַיִם, מַחוּט וְלַפְנִים - אָרְץ יִשְׂרָאֵל, מַחוּט וְלַחוּץ - חוֹצֵהָ לְאָרְץ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל שֶׁהוּא כְּנָגַד אָרְץ יִשְׂרָאֵל - הָרִי הוּא כְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֹאֲמַר (בְּמִדְבָר לֵד, ו): "וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגְּדוֹל וּגְבוּל". נְסִין שְׁבִצְדֵינִן - רואִין אוֹתָן כְּאֵלוּ חוּט מְתוּחַ מִקְפְּלָרְיָא עַד אוֹקְיָנוֹס, מִנְחַל מִצְרַיִם עַד אוֹקְיָנוֹס, מַחוּט וְלַפְנִים - אָרְץ יִשְׂרָאֵל, מַחוּט וְלַחוּץ - חוֹצֵהָ לְאָרְץ:

יב. סְפִינָה הִבְאָה מַחוּצָה לְאָרְץ וְהָיוּ בָּהּ פְּרוֹת, מַחוּט וְלַפְנִים, אִם הִיא גּוֹשְׁשֶׁת - חֲזִיבַת לְפִי חֲשִׁבוֹן. וְהַיּוֹצֵאת לַחוּץ לְאָרְץ - אִין חֲזִיבַת לְפִי חֲשִׁבוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: עֶפֶר אָרְץ יִשְׂרָאֵל, כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא - חֲזִיב:

יג. אֲבָל עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - שׁוֹיִן לְנִכְרֵים בְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לְאָרְץ. אֵלֹא

ו. הֵיטָה שְׁנֵיהּ וְנִכְנְסָה לְשְׁלִישִׁית, הָרִאשׁוֹן - מַתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְהַשְּׁנַי - מַתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עֲנִי. לְקַט אֶתְרוּג בְּעָרֵב חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשִׁבְט עַד שְׁלֵא בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחֹזֵר וְלְקַט אַחַר מִשְׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אִין תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵה חֲדָשׁ וְזֶה יִשָּׁן. הֵיטָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה לְרַבִּיעִית, הָרִאשׁוֹן - מַתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עֲנִי, וְהַשְּׁנַי - מַתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ז. כִּיצַד אִין תּוֹרְמִין מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמַּחְבֵּר? אָמַר: 'פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוֹיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ'. או 'פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ עֲשׂוֹיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ' - לֹא אָמַר כְּלוּם. אֲבָל 'פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוֹיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל פְּרוֹת מַחְבְּרִין אֵלּוּ לְכַשְׁיִתְלָשׁוּ' - הָרִי זֶה אוֹכַל מִהֵן עֲרָאִי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת עַל מְקוֹם אַחַר עַד שְׁיִתְלָשׁוּ. נִתְלָשׁוּ - דְּכָרְיוֹ קִימִים:

ח. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: מִי שֶׁהָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ, וְהֵיטָה בִּידוֹ כְּלַפְלָה שְׁל פְּרוֹת שְׁאִינָן מִתְקַנִּין, אָמַר: 'הָרִי זֶה עֲשׂוֹיָה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל פְּרוֹת שִׁישׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי לְכַשְׁיִגִיעַ לְעִיר' - הָרִי זֶה אוֹכַל מִמֶּנָּה עֲרָאִי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר עַד שְׁיִגִיעַ לְעִיר. הִגִיעַ לְעִיר - דְּכָרְיוֹ קִימִין. נֹאֲכְלוּ פְּרוֹת אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ שְׁאָבְדוּ, עַד שְׁלֵא הִגִיעַ לְעִיר - כְּלַפְלָה בְּטַבְלָה, מִשְׁהִגִיעַ לְעִיר - דְּכָרְיוֹ קִימִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: 'עֲרוּגָה תְּלוּשִׁין יְהִיָּה תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו מַחְבְּרִין לְכַשְׁיִבִּיאֵו שְׁלִישׁ וְיִתְלָשׁוּ, וְהִבִּיאֵו שְׁלִישׁ וְנִתְלָשׁוּ' - דְּכָרְיוֹ קִימִין:

ט. כִּיצַד אִין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת הָאָרְץ עַל פְּרוֹת חוּץ לְאָרְץ? אִין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת אָרְץ יִשְׂרָאֵל עַל פְּרוֹת סוּרְיָא. וְלֹא מִפְּרוֹת סוּרְיָא עַל פְּרוֹת

⁹ פִּרְוֹד שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם - מְגַרְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם וּכְפָרְיָהּ.

¹⁰ אֵיזֵי הַיָּם. תְּרַגּוּם מְגַרְשָׁה - פִּרְוּוֹדָה (רַמְב"ם פְּרוּשׁ

הַמִּשְׁנָיוֹת - מִסְכַּת חֵלָה פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה י"א).

שְׂרַבֵי יְהוּדָה אוֹמְרִים: אֵין לְנִכְרֵי כְרִם רַבְעֵי בְּסוּרְיָא. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּשִׁבּוּן רֹאשׁ בֵּית הַפְּנִסָּת שֶׁל כּוֹזִיב, שֶׁלְקַח מִן נִכְרֵי רַבְעֵי בְּסוּרְיָא וְנָתַן לוֹ דְמִיו, וּבָא וְשָׂאֵל אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאָמַר לוֹ: 'הֵמָּתָן עַד שְׁנֵהִיָּה בַּהֲלָכָה', וְהִתִּירוּ. אָמַר לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? אָף הוּא שָׁלַח לוֹ בִּיד שְׁלִיחַ חֲרָשׁ: מַה שֶׁעֲשִׂיתָ עֲשִׂיתָ אָבֵל לֹא תִשָּׁנָה¹¹ לַעֲשׂוֹת כֵּן:

י.ד. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלֹּא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ. פִּיצַד יוֹדֵעַ אִם הִבִּיאָה שְׁלִישׁ אִם לֹא? אִם זוֹרְעָה וּמִצְמַחַת - הַדְּבָר יְדוּעַ שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָה וְאִינָה מִצְמַחַת - הַדְּבָר יְדוּעַ שֶׁלֹּא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: אֵלֶם לֹא יִתְרָם? מִפְּנֵי שְׂאִין יְכוּל לְבַרְךְ. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ/סוּמָא לֹא יִתְרָם? מִפְּנֵי שְׂאִין יְכוּל לְבוֹר אֶת הַיָּפֶה מִן הָרַע. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'שְׂכוּר לֹא יִתְרָם'? מִפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ דַּעַת. אָף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ: שְׂכוּר - מִקְחוּ מְקַח, וּמִמְכְּרוּ מִמְכָּר, מִתְּנָתוּ מִתְּנָה, וְנִדְרוּ נִדֵּר, הִקְדָּשׁוּ הִקְדָּשׁ, עֵבֶר עֵבֶרָה שְׁחִיב עֲלֶיהָ חֲטָאָת - מְחִיבִין אוֹתוֹ. סְקִילָה - מְחִיבִין אוֹתוֹ. כָּלְלוּ שֶׁל דְּבָר: שְׂכוּר - הָרִי הוּא כְּפִקְחָ לְכָל דְּבָר, אֵלֹא שְׂפָטוֹר מִתְּפִלָּה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: בַּעַל קָרִי לֹא יִתְרָם? מִפְּנֵי שְׂאִינוּ יְכוּל לְבַרְךְ. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'עָרֵם לֹא יִתְרָם'? מִפְּנֵי שְׂאִינוּ יְכוּל לְבַרְךְ. אָבֵל מְכֹסָה אֶת עֲצָמוֹ בַּתְּכָן וּבְקֶשׁ וּבְכָל דְּבָר, וּמְבָרְךְ:

ב. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עֲנִי, מֵאִמְתִּי מְבָרְךְ עֲלֵיהֶן? מִשְׁהַפְרִישׁוֹן. הַפְּרִישׁוֹן, אִם עֲתִיד לְקָרוֹת לָהֶם שֵׁם - אֵין בְּהֵן קִדְשָׁה עַד שִׁיקְרָא לָהֶם שֵׁם. וְאִם אֵין עֲתִיד לְקָרוֹת לָהֶם שֵׁם, פִּיּוֹן שֶׁהַפְּרִישׁוֹן - נִתְקַדְּשׁוּ:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹדָד אָדָם אֶת טַבְלוֹ וּמִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְרָם בַּמְדָּה וּבַמְשָׁקֵל. שׁוֹקֵל אָדָם אֶת טַבְלוֹ וּמִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְרָם בַּמְשָׁקֵל. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא בַּמְדָּה, וְלֹא בַּמְדוּד, וְלֹא בַּמְשָׁקֵל, וְלֹא בַּשְּׁקוּל, וְלֹא בַּמִּנְיָן, וְלֹא בַּמְנוּי. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֵׂה שֶׁהִינּוּ מְלַקְטִים תְּאֵנִים אַחֵר אָבִיךָ, וְאָמַר לָנוּ: הִיּוּ מוֹנִין. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מַעֲשֵׂה בּוֹזֵקֵן אֶחָד בְּעֶרְדְּסָקִית שֶׁהִיא שׁוֹקֵל אֶת כָּלפִּלְתוֹ מִלְּאָה, וְחוֹזֵר וְשׁוֹקֵלָהּ רִיקְנִית, וְהִיא רַבִּי מְאִיר מִשְׁבַּחוֹ:

ד. הַתּוֹרָם אֶת הַכָּלְפָּלָה, וְנִמְצְאוּ פְרוֹת בְּצַדִּי כָּלפָּלָה - הָרִי אֵלּוֹ תְרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁבָלְבוֹ לְתֵרֵם עַל הַכֹּל:

ה. הִיָּה לְפָנָיו תְּאֵנִים וְרְמוּנִים - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמַעֲשֵׂר בֵּין בְּדָקָה בֵּין בְּגָסָה, אֵלֹא: תּוֹרֵם כְּדִרְכּוֹ בְּבִינוּנֵי:

ו. הַתּוֹרֵם אֶת הַגֶּרֶן - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַקְשִׁין, עַל מַה שְׁבַתְּכֵן, עַל מַה שְׁבַצְדִּין. הַתּוֹרֵם אֶת הַגֵּת - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַחְרָצִין וְעַל מַה שְׁבַזְגִּין. הַתּוֹרֵם אֶת הַבוֹר - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַגְפָּת. אִם לֹא כֵּן - תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא שֶׁתְּרוּם עַל הַכֹּל:

ז. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַגֶּרֶנוֹת תְּפוּסָה אַחַת. פִּיצַד? גֵּת אֶחָד לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, שְׁתֵּי גֵתוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי גֵתוֹת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, בְּזִמְן שְׁכֹלֵם תְּפוּסָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִן זֶה עַל זֶה. נְטֻמָּא אֶחָד מֵהֶן - תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמָא שָׁבוּ. אֵין כָּלֶם תְּפוּסָה אַחַת - אֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נְטֻמָּא אֶחָד מֵהֶם - לֹא יִתְרָם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמָא שָׁבוּ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַבַּד קוֹרָה אַחַת. פִּיצַד? קוֹרָה אַחַת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, בְּזִמְן שְׁכֹלֵם

¹¹ לַעֲשׂוֹת כֵּן שׁוּב.

יב. מאימת תּוֹרְמִין אַתְּ הַזִּיתִים? מַשִּׁיטְעִינוּ. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: מַשִּׁיטְחָנוּ. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אָמַר: מְבִיא זֵיתִים בְּקֶפֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַמָּל, וּמֵהֶלֶךְ בֵּהֶן שְׁתֵּי וְעָרַב. אָמְרוּ לוֹ: אֵינּוּ דוֹמָה עֲנָבִים לְזֵיתִים! עֲנָבִים – רְכוּת וְנוֹתְקוֹת אֶת יַיִן, זֵיתִים – קָשִׁים וְאֵינָן נוֹתְקִין אֶת שְׁמָנָן:

יג. אֵין תּוֹרְמִין שְׁמֵן עַל הַזֵּיתִים הַנִּכְתָּשִׁין, וְלֹא יַיִן עַל עֲנָבִים הַנִּדְרָכוֹת. אִם תֵּרַם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם. הָרֵאשׁוֹנָה – מְדַמְעַת בְּפָנֶי עֲצָמָה, וְחִיבִין עָלֶיהָ חֶמֶשׁ. אֲבָל לֹא שְׁנֵיָהּ. וְצָרִיף לְהוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת. חֲזַר וְעָשָׂה זֵיתִים רֵאשׁוֹנִים שְׁמֵן, וְעֲנָבִים רֵאשׁוֹנִים יַיִן – תְּרוּמָה, וְאֵין צָרִיף לְתֵרַם שְׁנֵיָהּ, וְצָרִיף לְקָרוֹת לָהּ שֵׁם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: תּוֹרְמִין, וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִין אֵין תּוֹרְמִין. וּמוֹדִים: שָׂאם תֵּרַם – שְׁצָרִיף לְתֵרַם שְׁנֵיָהּ:

יד. הַתּוֹרַם זֵיתִים עַל זֵיתִים הָעֵתִידִין לְהִכְתֹּשׁ, עֲנָבִים עַל עֲנָבִים הָעֵתִידִים לְדַרְךְ – תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם. הָרֵאשׁוֹנָה – מְדַמְעַת, שְׁנֵיָהּ – אֵין מְדַמְעַת. הָרֵאשׁוֹנָה – חִיבִין עָלֶיהָ חֶמֶשׁ, שְׁנֵיָהּ – אֵין חִיבִין עָלֶיהָ חֶמֶשׁ. הַתּוֹרַם זֵיתִים שְׁמֵן עַל זֵיתִים לְאֲכִילָהּ – הֵרִי זֶה תּוֹרַם לְפִי הַשְּׁמֵן הָרְאוּיָן לְעִשׂוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: תּוֹרְמִין לְפִי הָאוֹכְלִין הָרְאוּיָן לְעִשׂוֹת חוּץ מִגְרַעֲיָנֵיהֶן. מוֹדִים בְּקִלְסָקִין¹⁴ – שֶׁתּוֹרְמִין לְפִי אוֹכְלִין חוּץ מִגְרַעֲיָנֵיהֶן:

טו. הַתּוֹרַם עֲנָבִים לְעִשׂוֹתָן צְמוּקִין, תְּאֵנִים לְעִשׂוֹתָן גְּרוּגְרוֹת, רְמוּנִים וְעֵתִיד לְעִשׂוֹתָן כְּרִי – תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיף לְתֵרַם שְׁנֵיָהּ. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר, בֵּית הֵלֵל אֹמְרִים: אֵין צָרִיף

תְּפוּסָה אַחַת – תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אַחַת מֵהֶם – תּוֹרַם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמָא שָׁבוּ. אֵין כֻּלָּם תְּפוּסָה אַחַת – אֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אַחַד מֵהֶם – לֹא יִתְרַם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמָא שָׁבוּ:

טז. הִיָּה מְלַקֵּט כְּפִי יָרֵק וּמְנִיחַ בַּגָּנָה – תּוֹרַם מֵאַחַת עַל הַכֹּל. הִבִּיא מִיֵּן אַחַר בִּינִיָּהֶם – תּוֹרַם מִכָּל אַחַד וְאַחַד. הִבִּיא מִמִּינִים הִרְבֵּה בְּקֶפֶה, כְּרוֹב מְלַמְעָלָה וְכְרוֹב מְלַמְטָה וּמִיֵּן אַחַד בְּאֲמָצֵעַ – לֹא יִתְרַם מִן הָעֲלִיּוֹן לְתַחְתּוֹן אֲלָא אִם כֵּן הִקְפָּה:

טז. חֶמֶשׁ צְבוּרִין בַּגֶּרֶן – תּוֹרַם מֵאַחַד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימְתִי? בְּזִמְן שְׁעָקַר הַגֶּרֶן קָיָם, אֵין עָקַר הַגֶּרֶן קָיָם – תּוֹרַם מִכָּל אַחַד וְאַחַד. הַכְּנִיס פְּרוּתֵיו לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן מְפֹזְרִין – תּוֹרַם מֵאַחַד עַל הַכֹּל. שְׁתֵּי מַגְרוֹת בְּעָלֶיהָ אַחַת – תּוֹרַם מֵאַחַד עַל הַכֹּל. שְׁקִי תְּבוּאָה וְעוּגִילֵי דְבִלָּה וְדוּגִיּוֹת¹² שֶׁל גְּרוּגְרוֹת, כֻּלָּם בְּהִקְפָּה אַחַת – תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה:

יז. מֵאֵימְתִי תּוֹרְמִין אֶת הַגֶּרֶן? מִשְׁתַּעֲקַר הָאֵלָה¹³. צָבַר מְקַצֵּת הַגֶּרֶן – תּוֹרַם מִן הַצָּבוּר עַל שְׂאִינוֹ צָבוּר:

יח. מֵאֵימְתִי תּוֹרְמִין אֶת הַגַּת? מַשִּׁיחֵלְכוּ בֵּהּ שְׁתֵּי וְעָרַב. מֵאֵימְתִי מְטַמְּאִין? בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: מַשְׁנֻטֵּל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, בֵּית הֵלֵל אֹמְרִים: מַשְׁנֻטֵּל מַעֲשֵׂר שְׁנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הִלְכָה כְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי, אֲלָא שְׁנֵיָהּ הִרְבִּים כְּדָבְרֵי בֵּית הֵלֵל. וְחֻכְמִים אֹמְרִים: מוֹצִיאֵין תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת וּמְטַמְּאִין אֶת הַגַּת מִיָּד:

¹⁴ מִיֵּן זֵיתִים שְׂאִינִים עוֹשִׂים שְׁמֵן.

¹² חֲבִיּוֹת

¹³ מִשְׁתַּעֲקַר הַתְּבוּאָה שְׁמֵהֶפְכִים אוֹתָהּ עִם הַרְחַת כְּדִי לְצוּבְרָה בְּכָרִי. תְּרַגּוּם תְּבוּאָה – עֲלָלָא (חֲסָדִי דוֹד). בְּ'מִנְחָת בְּפוּרִים' פֶּרֶשׁ: מוֹיִן.

לְתַרְם שְׁנִיָּהּ, וּבֵית שְׁמַאי אוֹמְרִים: צְרִיךְ לְתַרְם שְׁנִיָּהּ. אָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הַלֵּל: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, כז): "וְכַמְלָאָה מִן הַיָּקָב". לֹא תַרְם זֶה מִן הַיָּקָב! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כז, ל): "וְכָל מַעֲשֵׂר" וְגו'. אִם אוֹמֵר אַתָּה: 'צְרִיךְ לְתַרְם שְׁנִיָּהּ' - אָף הוּא לֹא קָיָם קִדְשׁ לַה':

טז. תּוֹרְמִין מִן הָעֶרְמָה עַל הַכָּרִי, אָבָל לֹא מִן הַכָּרִי עַל הָעֶרְמָה:

יז. הַמְכַנִּים שְׂבָלִין לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָם מְלִילוֹת - הֲרִי זֶה תּוֹרֵם שְׂבָלִין. בֶּן לִוִּי שִׁנְתָּמְנוּ לוֹ שְׂבָלִין - עוֹשֶׂה אוֹתָן גֶּרֶן. עֲנָבִים עוֹשֶׂה אוֹתָן יַיִן. זֵיתִים עוֹשֶׂה אוֹתָן שֶׁמֶן. כָּשֶׁם שִׁתְרוּמַת רֵאשִׁית מִן הַגֶּרֶן וּמִן הַיָּקָב - כֶּף תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַגֶּרֶן וּמִן הַיָּקָב:

יח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַעֲשֶׂה שְׁנִפְלָה דְלָקָה בַּכֶּפֶר טוֹזָנָא, וְתַרְמוּ מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? אֵלֹא שִׁתְרָמוּ מִהֵן עֲלֵיהֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא אָף בְּלַח. כִּיצַד? מִי שֶׁכָּבַשׁ זֵיתִים בְּטַמְאָה וּמִבְקָשׁ לְתַרְמֵן בְּטְהָרָה - מִבִּיא מִשְׁפָּךְ שְׁאִין בְּפִיו כְּבִיצָה, וּמְנִיחוֹ עַל פִּי חֲבִית, וּמִבִּיא זֵיתִים וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ וְתוֹרֵם, וְנִמְצָא תוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא וּמִן הַמֶּקֶף. אָמְרוּ לוֹ: אֵין קְרוּי לַח אֵלֹא יַיִן וְשֶׁמֶן בְּלֶבֶד. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַתּוֹרֵם מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּהוֹר, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַה נִּשְׁתַּנָּה זֶה מִן הַתּוֹרֵם מִן הָרַע עַל הַיִּפְסָה?!

יט. מִפְּרִישֵׁין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּמֵא, וּמִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּהוֹר, וּמִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. אָבָל לֹא מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּהוֹר. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: אֵין מִפְּרִישֵׁין מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּמֵא אֵלֹא בְּדַמַּי בְּלֶבֶד. אָמְרוּ לוֹ: הֲרִי אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, כח): "וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן":

ויאמרו אליו אינה שרה אשתך ויאמר הנה באהל:

ואמרו ליה אן שרה אתתך ואמר הא במשפנא:

ויאמרו אליו – נקוד על אי"ו שב"אליו". ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל מקום שכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב. וכאן הנקודה רבה על הכתב, אתה דורש הנקודה: שאף לשרה שאלו "איו אברהם". למדנו שישאל אדם באכסניא שלו, לאיש על האשה ולאשה על האיש. בבבא מציעא אומרים: יודעין היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן הייתה, אלא להודיע שצנועה הייתה כדי לתבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא: כדי לשגר לה כוס של ברכה. הנה באהל – צנועה היא.

ויאמר שוב אשוב אליך פעת חלה והנהבן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אתריו:

ואמר מתב אתוב לנתך פעדן דאתון קנימין והא ברא לשרה אתתך ושרה שמעת בתרע משפנא והוא אחוריה:

שוב אשוב – לא בשרו המלאך שישוב אליו, אלא בשליחותו של מקום אמר לו. כמו: "ויאמר לה מלאך ה' הרבה ארבה", והוא איו בנדו להרבות, אלא בשליחותו של מקום. אף כאן בשליחותו של מקום אמר לו כן.. והוא אתריו – הפתח היה אחר המלאך.

ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארץ פנשים:

ואברהם ושרה סיבו עאלו ביומין פסק מלמהוי לשרה ארץ פנשיא:

חדל להיות – פסק ממנה. ארץ פנשים – ארץ גדות.

ותצחק שרה בקרבה לאמר אתרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן:

ותייכת שרה במעהא למימר בטר דסיבית תהי לי עולימו ורבוני סיב:

בקרבה – מסתפלת במעיה ואמרה: אפשר הקרבים הללו טעונו ולד? הש-דים הללו שצמקו מושכיו חלב? תחוימא. עדנה – צחצוח בשר, וישון משנה "משיר את השער ומעדן את הבשר". דבר אחר: לשון "עדן", זמן וסת גדות.

ויאמר י-הוה אל-אברהם למה זה צחקה לשרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי:

ואמר יי לאברהם למה דנון תייכת שרה למימר הבקושטא אוליד ואנא סיבית:

האף אמנם – הגם אמת אלד? ואני זקנתי – שנה הפתוב מפני השלום, שקרי היא אמרה "ואדני זקן".

היפלא מי-הוה דבר למועד אשוב אליך פעת חלה ולשרה בן:

היתפסא מן קדם יי פתגמא לזמן אתוב לנתך פעדן דאתון קנימין ולשרה בר:

היפלא – פתגמו: "היתפסי". וכי שום דבר מופלא ומופרך ומכסה מפני מלעשות כרצונו? למועד – לאותו מועד המיוחד שקבעתי לה אתמול: "למועד הנה בשנה האחרת".

שני

ותכחש שרה לאמר לא צחקתי פי יראה ויאמר לא פי צחקת:

וכדיבת שרה למימר לא תייכית ארי דחילת ואמר לא ברם תייכת:

פי יראה... פי צחקת – הראשון משמש לשון "דהא", שנותן טעם לדבר: "ותכחש שרה" לפי ש"יראה". והשני משמש בלשון "אלא": "ויאמר לא" כדברך הוא אלא "צחקת". שאמרו רבותינו: "פי" משמש בארבע לשונות: "אי", "דילמא", "אלא", "דהא".

פרשת התפלה על סדם

ויקמו משם האנשים וישקפו על-פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם:

ויקמו מתמן גובריא ואסתכיאו על אפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלוואיהון:

וישקפו – כל "השקפה" שבמקרא לרעה, חוץ מ"השקפה ממעון קדשך", שגדול פח מתנות עניים שהופך מדת הרועג לרחמים. לשלחם – ללוותם, פסביר אורחים הם.

וי-הוה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה:

וי אמר המכסי אנא מאברהם דאנא עביד:

המכסה אני – בתמיכה. אשר אני עושה – בסדום. לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו: אני נתיי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר "גבול הכנעני מצידו... באכה סדומה ועמורה...". קראתי אותו אברהם, "אב המון גוים", ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי?

ואברהם הו יתנה לגוי גדול ועצום ונברכו-בו כל גויי הארץ:

ואברהם מהוה יהוי לעם סגי ותקיה ויתברכוני בדיליה כל עממי ארעא:

ואברהם הו יתנה – מדרש אגדה: "זכר צדיק לברכה", הואיל והזכירו ברכו. ופשוטו: וכי ממנו אני מעלים? נהרי הוא חביב לפני להיות "לגוי גדול" ולהתברך בו "כל גויי הארץ"!

פִּי יִדְעָתוֹ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְ-הוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיֵּא יְ-הוָה עַל־אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלָיו:

אָרִי גְלִי קִדְמִי בְּדִיל דִּיפְקִיד יְת בְּנוּהִי וְיֵת אַנְשׁ בֵּיתִיהָ בְּתִרוּהִי וְיִשְׁרוּן אֲוֶרְחוֹ דְתַקְנֹן קָדָם יְיָ לְמַעַבְד אֲדַקְתָּא וְדִינָא בְּדִיל דִּינִיתִי יְיָ עַל אַבְרָהָם יְת דְּמַלִּיל עָלוּהִי:

פִּי יִדְעָתוֹ – לשון חבה. כמו: "מודע לאישה", "הלא בעז מודעתנו", "ואדעך בשם". ואמנם עקר לשון כלם אינו אלא לשון ידיעה, שהמסבב את האדם מקרבו אצלו ויודעו ומפירו. ולמה "ידעתיו"? "למען אשר יצוה", לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי. ואם תפרשהו פתרגומו: "יודע אני בו שיצוה את בניו..." , אין "למען" נופל על הלשון. יצוה – לשון הונה כמו: "פכה נעשה איוב". למען הביא – פך הוא מצוה לבניו: "שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם..." . "על בית אברהם" לא נאמר אלא "על אברהם", למדנו: כל המעמיד בן צדיק כאלו אינו מת.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה זַעֲקַת סָדָם וְעַמָּרָה כִּי־רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד:

וַאֲמַר יְיָ קִבִּילַת סָדוּם וְעַמּוֹרָה אָרִי סְגִיאת וְחֹבְתָהוֹן אָרִי תְקִיפַת לְחֻדָּא:

וַיֹּאמֶר ה' – אל אברהם, שעשה פאשר אמר, שלא יכסה ממנו. כי רבה – כל "רבה" שבמקרא הטעם למשה בפי"ת, לפי שהן מתרגמין "גדולה" או "גדלה והולכת". אבל זה טעמו למעלה ברי"ש לפי שמתורגם "גדלה" כבר, כמו שפרשתי "ויהי השמש באה", "הנה שבה ובמתד".

אַרְדָּה־גַּא וְאַרְאָה הַכַּצְעַקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כְלָהּ וְאִם־לֹא אֲדַעָה:

אַתְגְּלִי כַעַן וְאֲדוֹן הַכְּקִבִּילַתְהוֹן דַּעַלַת לְקִדְמִי עַבְדוֹ אַעֲבִיד עִמָּהוֹן גְּמִירָא אִם לֹא תִיבִין וְאִם תִּיבִין לֹא אֲתַפְרַע:

ארדה גא – למד לדכנים שלא יפקדו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפרשתי בפרשת הפלגה. דבר אחר: "ארדה גא" – לסוף מעשיהם. הכצעקתה – של מדינה. הבאה אלי עשו – וכן עומדים במרדם, "כלה" אני עושה בהם. "ואם לא" יעמדו במרדם "אדעה" מה אעשה להפרע מהן ביסוריו, ולא אכלה אותן. וכיוצא בו מציינו במקום אחר: "ועתה הורד ענף מעליה ואדעה מה אעשה לה". ולפיכך יש הפסק נקודת פסיק בין "עשו" ל"כלה", כדי להפריד תיבה מתקרתה. ורבותנו דרשו: "הכצעקתה" – צעקת ריבה אחת שהרגוה במיתה משנה על שנתנה מזון לעני, כמפורש ב"חלק".

וַיִּפְּנוּ מִשָּׁל הָאֲנָשִׁים וַיִּלְכּוּ סִדְמָה וְאַבְרָהָם עֹדְוָו וַעֲמַד לִפְנֵי יְ-הוָה:

וְאֲתַפְּנִיאוּ מִתַּמְּן גּוֹבְרִיָּא וְאַזְלוּ לְסָדוּם וְאַבְרָהָם עַד כַּעַן מִשְׁמִישׁ בְּצִלוֹ קָדָם יְיָ:

ויפנו משם – ממקום שאברהם לנס שם. ואברהם עודנו עומד לפני ה' – והלא לא הלך לעמוד לפניו? אלא הקדוש ברוך הוא בא אצלו ואמר לו: "זעקת סדום ועמורה כי רבה", והנה לו לכתוב "וה' עודנו עומד על אברהם"? אלא תקון סופרים הוא זה.

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפֶּה צְדִיק עִם־רָשָׁע:

וַיִּקְרִיב אַבְרָהָם וַאֲמַר הַבְּרָגַז תְּשִׁיבִי זַכָּאָה עִם חַיִּיבָא:

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם – מצינו הגשה למלחמה: "ויגש יואב..." ; הגשה לפיוס: "ויגש אליו יהודה"; והגשה לתפלה: "ויגש אליהו הנביא". ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות, ולפיוס, ולתפלה. האף תספה – הגם תספה? ולתרגום של אוגלוס שמתרגמו לשון רוגז, פך פרושו: "האף" ישיאך שתספה צדיק עם רשע?

אוֹלִי יֵשׁ תַּמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר הֲאֵף תִּסְפֶּה וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן תַּמְשִׁים הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּה:

מָאָם אִית תַּמְשִׁין זַכָּאִין בְּגוֹ קֶרְתָּא הַבְּרָגַז תְּשִׁיבִי וְלֹא תִשְׁבּוּק לְאַתְרָא בְּדִיל תַּמְשִׁין זַכָּאִין דְּבַגְנוּה:

אוֹלִי יֵשׁ תַּמְשִׁים צְדִיקִים – עשרה צדיקים לכל כרך וכרך, כי תמשה מקומות יש. ואם תאמר: לא יצילו הצדיקים את הרשעים, למה תמית הצדיקים?

תְּלִלָה לָךְ מַעֲשֵׂת | פְּדָבֵר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם־רָשָׁע וְהָיָה כַּצְּדִיק כְּרָשָׁע תְּלִלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כְּלִי־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט:

קוּשְׁטָא אַנּוּן דִּינָךְ מִלְמַעְבַּד כְּפַתְגָּמָא הַדִּין לְשִׁיבָאָה זַכָּאָה עִם חַיִּיבָא וַיְהִי זַכָּאָה כְּחַיִּיבָא קוּשְׁטָא אַנּוּן דִּינָךְ הַדִּין כָּל אֶרְעָא בְּרָם יַעֲבִיד דִּינָא:

תְּלִלָה לך – חולין הוא לך, יאמרו: פך הוא אמנותו, שופט הכל צדיקים ורשעים, פך עשית לדור המבול ולדור הפלגה! פְּדָבֵר הַזֶּה – לא הוא ולא כיוצא בו. תְּלִלָה לך – לעולם הבא. הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ – נקוד בחש"ף פתח ה"א של "השפט", לשון תמיהה: וכי מי שהוא שופט לא יעשה משפט אמת?

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אִם־אֲמַצָּא בְּסָדָם תַּמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאתִי לְכָל־הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם:

וַאֲמַר יְיָ אִם אֲשַׁפַּח בְּסָדוּם תַּמְשִׁין זַכָּאִין בְּגוֹ קֶרְתָּא וְאֲשַׁבּוּק לְכָל אַתְרָא בְּדִילְהוֹן:

אם אמצא בסדום... לכל המקום – לכל הכפרים. ולפי שסדום היתה מטרופולין וחשובה מכלם, תלה בה הכתוב.

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־גַּא הוֹאֲלִיתִי לְדָבֵר אֵל־אֱ-דֹנָי וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר:

וְאֲתִיב אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא כַּעַן שְׂרִיתִי לְמַלְלָא קָדָם יְיָ וְאֲנָא עֹפֵר וְקָטָם:

הואלתי – רציתי, כמו: "ויואל משה". ואנכי עפר ואפר – וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים, ואפר על ידי נמרוד, לולי רחמיך אשר עמדו לי.

אוֹלִי יַחֲסִרוֹן תַּמְשִׁים הַצְּדִיקִים תַּמְשֶׁה הַתַּשְׁתִּית מָאָם יַחֲסִרוֹן תַּמְשִׁין זַכָּאִין תַּמְשָׂא הַתַּחֲבִּיל בְּתַמְשָׂא

בְּחַמְשָׁה אֶת-כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֲת אִם-אֶמְצָא
שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה:

יֵת כָּל קִרְתָּא וְאָמַר לֹא אֲחַבֵּיל אִם אֲשַׁכַּח תַּמָּן
אַרְבַּעִין וַחֲמִשָּׁא:

הַחֲמִשִּׁית בַּחֲמִשָּׁה – וְהָלֹא הָיוּ תַשְׁעָה לְכָל כְּרֶךְ, וְאַתָּה צָדִיקוֹ שֶׁל עוֹלָם תִּצְטַרֵּף עִמָּהֶם.

וַיִּסַּף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם
אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה בַעֲבוּר הָאַרְבָּעִים:

וְאוּסִיף עוֹד לְמַלְלָא קְדָמוּהֵי וְאָמַר מָאָם יִשְׁתַּכַּחוּן
תַּמָּן אַרְבַּעִין וְאָמַר לֹא אֶעֱבִיד גְּמִירָא בְּדִיל אַרְבַּעִין:

אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים – וַיִּמְלֹטוּ אַרְבַּעַת הַכְּרָכִים. וְכֵן שְׁלֹשִׁים יִצְּלוּ שְׁלֹשָׁה מֵהֶם, אוֹ עֶשְׂרִים יִצְּלוּ שְׁנַיִם מֵהֶם, אוֹ עֶשְׂרֵה יִצְּלוּ אֶחָד מֵהֶם.

וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחַר לֹא-דָנִי וְאֶדְבַּרְהָ אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם
שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה אִם-אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים:

וְאָמַר לֹא כְעַן יִתְקַף רוּגְזָא דִּינִי וְאֶמְלִיל מָאָם
יִשְׁתַּכַּחוּן תַּמָּן תְּלַתִּין וְאָמַר לֹא אֶעֱבִיד גְּמִירָא אִם
אֲשַׁכַּח תַּמָּן תְּלַתִּין:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֲלֵתִי לְדַבֵּר אֶל-אֱ-דָנִי אוּלַי
יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֲת בַעֲבוּר
הָעֶשְׂרִים:

וְאָמַר הָא כְעַן אֶסְגִּיתִי לְמַלְלָא קְדָם יְיָ מָאָם יִשְׁתַּכַּחוּן
תַּמָּן עֶסְרִין וְאָמַר לֹא אֲחַבֵּיל בְּדִיל עֶסְרִין:

הוֹאֲלֵתִי – רַצִּיתִי, כְּמוֹ: "וַיּוֹאֵל מֹשֶׁה".

וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחַר לֹא-דָנִי וְאֶדְבַּרְהָ אֶדְ-הַפְּעַם אוּלַי
יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֲת בַעֲבוּר
הָעֶשְׂרֵה:

וְאָמַר לֹא כְעַן יִתְקַף רוּגְזָא דִּינִי וְאֶמְלִיל בְּרַם זְמַנָּא
הָדָא מָאָם יִשְׁתַּכַּחוּן תַּמָּן עֶסְרָא וְאָמַר לֹא אֲחַבֵּיל
בְּדִיל עֶסְרָא:

אוּלַי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה – עַל הַפְּחוֹת לֹא בְקָשׁ. אָמַר: דוֹר הַמַּבּוּל הָיוּ שְׂמוֹנֶה, נֹחַ וּבָנָיו וּנְשֵׁיהֶם, וְלֹא יִצְּלוּ עַל דוֹרָם. וְעַל תַּשְׁעָה עַל יְדֵי צָרוּף כְּכֶר בְּקָשׁ וְלֹא
מִצָּא.

וַיִּלְךְ י-הוָה פֶּאֶשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם
שָׁב לְמִקְמוֹ:

וְאַסְתַּלַּק יִקְרָא דִּינִי כַּד שִׁיבִי לְמַלְלָא עִם אַבְרָהָם
וְאַבְרָהָם תָּב לְאַתְרֵיהָ:

וַיִּלְךְ ה'... – כִּינּוּן שְׂנֹשְׁתַּתֵּק הַסְּנִיגוֹר הַלָּךְ לוֹ הַדִּין. וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְוָמוֹ – גִּסְתַּלַּק הַדִּין גִּסְתַּלַּק הַסְּנִיגוֹר, וְהַקְּטָגוֹר מִקְטָרְג. וְלִפְיָכֶּה: "וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים
סוּדְמָה" – לְהַשְׁחִית.

שְׁלִישִׁי פְּרִשְׁת הַפִּיכַת סְדוּם

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדוּמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יָשָׁב
בְּשַׁעַר-סְדוּם וַיִּרְא-לוֹט וַיִּגַּם לְקַרְאָתָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ
אִפְּיָם אֶרְצָה:

וְעָאָלוּ תִרְיָן מַלְאָכִיא לְסְדוּם בְּרַמְשָׁא וְלוֹט יִתִּיב
בְּתַרְעָא דְסְדוּם וַחֲזָא לוֹט וְקָם לְקַדְמוּתָהוֹן וְסָגִיד עַל
אִפְּוֵהֵי עַל אֶרְעָא:

שְׁנֵי – וְהַשְׁלִישִׁי שָׂבָא לְבַשֵּׁר אֶת שָׂרָה: כִּינּוּן שְׁעֵשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ גִּסְתַּלַּק לוֹ. הַמַּלְאָכִים – וְלִהְיוֹן קְרָאָם "אַנְשִׁים"? כְּשֶׁהִיָּתָה שְׂכִינָה עִמָּהֶם קְרָאָם "אַנְשִׁים".
דְּבַר אַחֵר: אֶצֶל אַבְרָהָם שִׁכְחוּ גְדוּל וְהָיוּ הַמַּלְאָכִים תְּדִירִין אֶצְלוּ כְּאַנְשִׁים, קְרָאָם "אַנְשִׁים". וְאַצֶּל לוֹט קְרָאָם "מַלְאָכִים". בְּעָרֵב – וְכִי כָל כֶּף שָׁהוּ
הַמַּלְאָכִים מִחֶבְרוֹן לְסְדוּם? אֵלֶּא מַלְאָכֵי רַחֲמִים הָיוּ, וּמִמֵּתִינִים שָׂמָא יוֹכַל אַבְרָהָם לְלַמַּד עֲלֵיהֶם סְנִיגוֹרֵיָא. וְלוֹט יָשָׁב בְּשַׁעַר סְדוּם – "יָשָׁב" כְּתִיב, אוֹתוֹ
הַיּוֹם מִנְהוּהוּ שׁוּפֵט עֲלֵיהֶם. וַיִּרְא לוֹט... – מִבֵּית אַבְרָהָם לְמַד לְחַזֵּר עַל הָאוֹרְחִים.

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא-אֲדָנִי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינּוּ
וּרְתַצּוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁפַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְזַרְפְּכֶם וַיֹּאמְרוּ
לֹא כִי בְּרַחֲבוֹ גַלְיָן:

וְאָמַר בְּבַעוּ כְעַן רְבוּנֵי זוּרוּ כְעַן לְבֵית עַבְדְּכוֹן וּבֵיתוֹ
וְאַסְחוּ רַגְלֵיכוֹן וּמְקַדְמוּן וּתְהַכוּן לְאוּרְתְּכוֹן וְאָמְרוּ
לֹא אֶ-לְהִין בְּרַחֲבוֹא גַבִּית:

הִנֵּה נָא אֲדָנִי – הִנֵּה נָא אַתֶּם אֲדוֹנָיִם לִי אַחֵר שְׁעַבְרְתֶּם עָלַי. דְּבַר אַחֵר: "הִנֵּה נָא" – צְרִיכִים אַתֶּם לְתֵת לֵב עַל הַרְשָׁעִים הַלָּלוּ שְׁלֹא נִפְּרוּ בְּכֶם. וְזוֹ הִיא עֲצָה
נְכוֹנָה: סוּרוּ נָא – עַקְמוּ אֶת הַדְּרֹךְ לְבֵיתִי דְרֹךְ עַמְלָתוֹן, שְׁלֹא נִפְּרוּ שְׂאֵתֶם נִכְסֵינוּ שָׁם, לְכַף נְאֻמַּר "סוּרוּ". וַיֹּאמְרוּ לֹא – וְלֹאבְרָהֶם אָמְרוּ "כֵּן תַּעֲשֶׂה": מִכַּאֵן
שְׁמֻסְרְבִין לְקַשֵּׁן וְאִין מְסָרְבִין לְגְדוּל. כִּי בְּרַחֲבוֹ גַלְיָן – הָרִי "כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֵלֶּא", שְׂאֻמְרוּ: לֹא נְסוּר אֵל בֵּיתְךָ אֵלֶּא בְּרַחֲבוֹכָה שֶׁל עִיר גַּלְיָן.

וַיַּפְצְרֻבָּם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעֲשׂוּ
לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אָפָה וַיֹּאכְלוּ:

וְאַתְקִיף בְּהוֹן לְחַדָּא וְזָרוּ לְוַתִּיהָ וְעָאָלוּ לְבֵיתָהּ וַעֲבַד
לְהוֹן מִשְׁתֵּיא וּפְטִיר אָפָא לְהוֹן וַאֲכָלוּ:

וַיִּסְרוּ אֵלָיו – עַקְמוּ אֶת הַדְּרֹךְ לְצַד בֵּיתוֹ. וּמִצּוֹת אָפָה – פֶּסַח הָיָה.

טָרָם יִשְׁכְּבוּ וְאַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי סְדוּם נְסָבוּ עַל-הַבַּיִת
עַד לֹא נִשְׁכִּיבוּ וְאַנְשֵׁי קִרְתָּא אַנְשֵׁי סְדוּם אֶקִּיפוּ עַל

מנער ועד-זקן פל-העם מקצה:

ביתא מעולימא ועד סבא פל עמא מסופיה:

טרם לשקבו ואנשי העיר אנשי סדום – כף נדרש בבראשית רבה: "טרם לשקבו ואנשי העיר" היו בניהם של מלאכים, שהיו שואלים ללוט מה טיבם ומעשיהם? והוא אומר להם: רבם רשעים. עודם מדברים בהם, ו"אנשי סדום"... "ופשוטו של מקרא: "ואנשי העיר" אנשי רשע "נסבו על הבית". על שהיו רשעים נקראים אנשי "סדום", כמו שאמר הכתוב: "ואנשי סדום רעים ותאים". כל העם מקצה – מקצה העיר עד הקצה, שאין אחד מוחה בידם, שאפלו צדיק אחד אין בהם.

ויקראו אל-לוט ויאמרו לו אינה האנשים אשר-באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם:

וקרו ללוט ואמרו ליה אן גובריא דאתו לנתך בליליא אפיקנון לנתנא ונדע יתהון:

ונדעה אותם – במשכב זכר, כמו: "אשר לא ידעו איש".

ויצא אליהם לוט הפתחה והדלת סגר אתריו:

ונפק לנתהון לוט לתרעא ודשא אחד בתרוהי:

ויאמר אל-גנא אחי תרעו:

ואמר בבעו כען אחי לא תבאשון:

הנה-גנא לי שתי בנות אשר לא-ידעו איש אוציאה- גנא אתהן אליכם ועשו להן פטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל-תעשו דבר פי-על-פן באו בצל קרתי:

הא כען לי תרתין בנן דלא ידעונין גבר אפיק פען יתהון לנתכון ועבידו להון כדתקין בעיניכון לחוד לגובריא האליון לא תעבדון מדעם ארי על פן עאלו בטלל שריתי:

האל – כמו "האלה". כי על פן באו – כי הטובה הזאת תעשו לכבודי, על אשר "באו בצל קורתי". מרגום: "בטלל שריתי", מרגום של "קורה" – "שריתא".

ויאמרו | גש-הלאה ויאמרו האחד בא-לגור וישפט שפוט עתה נרע לה מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשפר הדלת:

ואמרו קרב להלאה ואמרו חד אתא לאתותבא והא דאין דינא בעו נבאיש לה מדילהון ואתקיפו בגוברא בלוט לחדא וקריבו למתבר דשא:

ויאמרו גש הלאה – ו. ודבר נזיפה הוא, לומר: אין אנו חוששין לה! ודומה לו: "קרב אליה אל תגש בי". וכן: "גשה לי ואשבה" – המשך לצדדין בעבורי ואשב אצלה. אמה מליץ על האורחים, איה מלאכה לבה? על שאמר להם על הבנות אמרו לו: גש הלאה – לשון נחת. ועל שהיה מליץ על האורחים: האחד בא לגור – אדם נכרי וחידי אמה בניינו, שפאת לגור, וישפוט שפוט – ונעשית מוכים אותנו? הדלת – היא הסוככת לנעול ולפתוח.

וישלקו האנשים את-ידם ויביאו את-לוט אליהם הביתה ואת-הדלת סגרו:

ואושיטו גובריא ית ידיהון ואעילו ית לוט לנתהון לביתא וית דשא אחדו:

ואת-האנשים אשר-פתח הבית הפו בסנורים מקטן ועד-גדול וילאו למצא הפתח:

ות גובריא דבתרע ביתא מחו בשבריא מזעירא ועד רבא וליאו לאשכחא תרעא:

פתח – הוא החלל שבו נכנסין ויוצאין. בסנורים – מפת ענרון. מקטן ועד גדול – הקטנים התחילו בעברה תחלה, שנאמר: "מנער ועד זקן". לפיכך התחילה הפורענות מהם.

ויאמרו האנשים אל-לוט עד מי-לה פה חתן ובגיה ובנתיה וכל אשר-לה בעיר הוצא מן-המקום:

ואמרו גובריא ללוט עוד מא לה הכא תתנא ובגיה ובנתיה וכל דלה בקרתא אפיק מן אתרא:

עוד מי לה פה – פשוטו של מקרא: מי יש לה עוד בעיר הזאת חוץ מאשתה ובנותיה ששכנות. חתן ובגיה ובנתיה – ואם יש לה חתן או בנים ובנות, "הוצא מן המקום". ובגיה – בני בנותיה הנשואות. ומדרש אגדה: "עוד" – מאחר שעושין נבלה כזאת, "מי לה" פתחון פה ללמד סניגוריא עליהם? שכל הלילה היה מליץ עליהם טובות. קרי ביה: "מי לה פה".

פי-משחתים אנחנו את-המקום הזה פי-גדלה צעקתם את-פני י-הוה וישלחנו י-הוה לשחתה:

ארי מחבלין אנחנו ית אתרא הדין ארי סגיאת קבילתהון קדם יי ושלחנא יי לחבלותה:

ויצא לוט וידבר אל-חתניו | לקחי בנתיו ויאמר קומו צאו מן-המקום הזה פי-משחית י-הוה את- העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו:

ונפק לוט ומליל עם חתנוהי נסבי בנתיה ואמר קומו פוקו מן אתרא הדין ארי מחביל יי ית קרתא והנה כמחיה בעיני חתנוהי:

חתניו – שמי בנות נשואות היו לו בעיר. לקחי בנותיו – שאותן שכבית ארוסות להם.

וכמו השחר עלה ויצאו המלאכים בלוט לאמר קום קח את-אשתך ואת-שתי בנתיה הנמצאת פן-תספה

וכמסק צפרא הנה ודחיקו מלאכיא בלוט למימר קום דבר ית אתתך וית תרתין בנתך דאשתכחא מהימנו

בעון העיר:

עמד דלמא תלקי בחובי קרתא:

ונאיצו – פתרגומו: "ודחיקו", מהרהו. הנמצאות – המזמנות לה בבית להצילם. ומדרש אגדה נש, וזה ושובו של מקרא. תספה – תהנה כלה. "עד תום כל הדור" מתורגם "עד דספ כל דרא".

וניתמהמה | ונחזיקו האנשים בידו ובנד-אשתו ובנד שתי בנותיו בהמלת י-הנה עליו ויצאהו ונחזקהו מחוץ לעיר:

וניתמהמה – כדי להציל את ממונו. ונחזיקו – אחד מהם הנה שלים להצילו, ונחזרו להפוך את סדום. לכך נאמר "ויאמר המלט", ולא נאמר "ויאמרו".

וניהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על-נפשך אל-תביט אחריך ואל-תעמד בכל-הפגר ההרה המלט פן-תספה:

המלט על נפשך – דרך להציל נפשות, אל תחוס על הממון. אל תביט אחריך – אתה הרשעת עמכם, ובזכות אברהם אתה נצל. איך פדאי לראות בפורענותם ואתה נצל. בכל הפגר – פגר הדור. ההרה המלט – אצל אברהם ברח, שהוא יושב ברה, שנאמר: "וישמק משם ההרה". ואף עכשיו הנה יושב שם, שנאמר: "עד המקום אשר הנה שם אהלה בתחלה". ואף על פי שכתוב "ונאחל אברהם...", אהלים הרבה היו לו ונמשכו עד חברון. המלט – לשון השמטה, וכן כל "המלטה" שבמקרא אישמוצי"ר בלע"ו. וכן: "והמליטה זכר", שנשמט העבר מן הרחם; "כצפור נמלטה"; "לא נכלו מלט משא", להשמט משא הרעי שבנקביהם.

ויאמר לוט אלהם אל-נא אדגני:

אל נא א-דני – רבותינו אמרו ששם זה קדש, שנאמר בו: "להחיות את נפשי" – מי שיש בידו להמית ולהחיות. ופתרגומו: "בבעו כען יי". אל נא – אל תאמרו אלי להמלט ההרה. נא – לשון בקשה.

הנה-נא מצא עבדך תו בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את-נפשי ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן-תדבקני הרעה ומתי:

פן תדבקני הרעה – כשהייתי אצל אנשי סדום, הנה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי בני העיר, והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל. וכשאבא אצל צדיק אני כרשע. וכן אמרה הצרפית לאלהיו: "באת אלי להזכיר את עוני" – עד שלא באת אצלי הנה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי עמי, ואני צדקת ביניהם. ומשאבאת אצלי, לפי מעשיך אני רשעה.

הנה-נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי:

העיר הזאת קרובה – קרובה ושיבתה, נתישבה מקרוב, לפיכך לא נתמלאה סאתה עדיין. ומה היא קרבתה? מדור הפלגה, שנתפלגו האנשים והתחילו להתנשב איש איש במקומו. והיא היתה בשנת מות פלג, ומשם עד פאן חמשים ושנים שנה, שפלג מת בשנת ארבעים ושמונה לאברהם. כיצד? פלג חי אחרי הולידו את רעו מאתים ותשע שנה, צא מהם שלושים ושנים כשנולד שרוג, ומשורוג עד שנולד נחור שלושים, הרי ששים ושנים. ומנחור עד שנולד תרח עשרים ותשע, הרי תשעים ואחת. ומשם עד שנולד אברהם שבעים, הרי מאה ששים ואחת. תן להם ארבעים ושמונה, הרי מאתים ותשע. ואותה שנה היתה שנת הפלגה. וכשנחברכה סדום הנה אברהם בן תשעים ותשע שנה, הרי מדור הפלגה עד פאן חמשים ושנים שנה. וצוהר אחרה ושיבתה אחרי ושיבת סדום ונחברותיה שנה אחת, הוא שנאמר: "אמלטה נא" – "נא" בגימטריא חמשים ואחת. הלא מצער הוא – והלא עונותיה מועטין, ויכול אתה להניחה ותחי נפשי בה, זהו מדרשו. ופשוטו של מקרא: הלא עיר קטנה היא ונאנשים בה מעט, אין לה להקפיד אם תניחה "ותחי נפשי" בה.

רביעי

ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הנה לבלתי הפכי את-העיר אשר דברת:

גם לדבר הנה – לא דרך שאמה נצל, אלא אף כל העיר אציל בגללה. הפכי – "הופך אני", כמו "עד בואי", "אחרי רואי", "מדי דברי בו".

מהר המלט שמה פי לא אוכל לעשות דבר עד-באך שמה על-פן קרא שם-העיר צוער:

פי לא אוכל לעשות – זה ענשו של מלאכים, על שאמרו "פי משחיתים אנחנו", ותלו הדבר בעצמן. לפיכך לא זזו משם עד שהווקחו לומר שאין הדבר ברשותן. פי לא אוכל – לשון יחיד. מפאן אתה למד שהאחד הופך והאחד מציל, שאין שתי מלאכים נשלחים לדבר אחד. על פן קרא שם העיר צוער – על שם "והיא מצער".

השמש יצא על-הארץ ולוט בא צערה:

השמש נפק על ארעא ולוט עאל לצער:

וי-הוזה המטיר על-סדם ועל-עמרה גפרית ואש מאת י-הוה מן-השמים: וי-אמטר על סדם ועל עמרה גופריתא ואישתא מן קדם יי מן שמיא:

נה' המטיר – כל מקום שנאמר "נה" – הוא ובית דינו. המטיר על סדם – בעלות השחר, כמו שנאמר: "וכמו השחר עלה" – שעה שהלבנה עומדת ברקיע עם החמה. לפי שהיו מהם עובדין לחמה ומהם ללבנה, אמר הקדוש ברוך הוא: אם אפרע מהם בלילה, יהיו עובדי לבנה אומרים: אלו היה בלילה שהלבנה מושלת – לא היינו חרבינו. ואם אפרע מהם בלילה, יהיו עובדי החמה אומרים: אלו היה ביום כשהחמה מושלת – לא היינו חרבינו. לכה פתיב "וכמו השחר עלה", ונפרע מהם בשעה שהחמה והלבנה מושלים. המטיר... גפרית ואש – בתחלה מטר, ונעשה גפרית ואש. מאת ה' – דרך המקראות לדבר כן, כמו: "גשי למד", ולא אמר "גשי". וכן אמר דוד: "קחו עמכם את עבדי אדוניכם", ולא אמר "עבדי". וכן אמר אשורוש "בשם המלך", ולא אמר "בשמי". אף פאן אמר "מאת ה'", ולא אמר "מאתו". מן השמים – הוא שאמר הכתוב: "פי כם דין עמים...". בשבא ליסר הבריות, מביא עליהם אש מן השמים כמו שעשה לסדם. וכשבא להוריד המן – מן השמים: "הנני מטיר לכם לחם מן השמים".

ויהפך את-הערים האל ואת פל-הכפר ואת פל-ישבי הערים וצמח האדמה: והפך ית קרניא האליון וית פל מישרא וית פל יתבי קרניא וצמחה דארעא:

ויהפך את הערים... – ארבעתם יושבות בסלע אחד, והפכו מלמעלה למטה, שנאמר: "בחלמיש שלח דו..."

ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח: ואסתכיא אתתיה מבתרוהי והות קמא דמלחא:

ותבט אשתו מאחריו – מאחריו של לוט. ותהי נציב מלח – במלח חטאה ובמלח לקחה. אמר לה: תני מעט מלח לאורחים הללו! אמרה לו: אף המנהג הרע הזה אמה בא להנהיג במקום הזה!?

וישכם אברהם בבקר אל-המקום אשר-עמד שם את-פני י-הוה: ואקדים אברהם בצפרא לאתרא דשמיש תמן בצלו קדם יי:

וישקף על-פני סדם ועמרה ועל-פל-פני ארץ הכפר ופרא והנה עלה קיטר הארץ פקיטר הכבשון: ואסתכי על אפי סדם ועמרה ועל פל אפי ארע מישרא וחזא והא סליק תננא דארעא פתננא דאתונא:

קיטר – תימור של עשן, טורקא בלע"ז. כבשון – חפירה ששורפיו בה את האבנים לסיד, וכן כל "כבשון" שבתורה.

ויהי בשחת א-להים את-ערי הכפר ויזכר א-להים את-אברהם וישלח את-לוט מתוך התפכה בהפך את-הערים אשר-ישב בהן לוט: ונהה בתכלות יי ית קרני מישרא ויזכיר יי ית אברהם וישלח ית לוט מגו הפיכתא פד הפך ית קרניא דהנה יתיב בהון לוט:

ויזכור א-להים את אברהם – מהו זכירתו של אברהם על לוט? נזכר שהנה לוט ידע שישרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה "אחותי היא", ולא גלה הדבר שהנה חס עליו. לפיכך חס הקדוש ברוך הוא עליו.

פרשת בנות לוט

ויעל לוט מצוער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי נרא לשבת בצוער וישב במערה הוא ושתי בנתיו: וסליק לוט מצוער ויתיב בטורא ומרתין בנתיה עמיה ארי דחיל למתב בצוער ויתיב במערתא הוא ומרתין בנתיה:

פי נרא לשבת בצוער – לפי שהיתה קרובה לסדם.

ותאמר הבכירה אל-הצעירה אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו פדרך פל-הארץ: ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב וגבר לית בארעא למיעל עלנא פאורח פל ארעא:

אבינו זקן – ואם לא עכשיו אימתי? שמא נמות או יפסוק מהוליד. ואיש אין בארץ – סבורות היו שכל העולם נחרב כמו דור המבול.

לכה נשקה את-אבינו יין ונשכבה עמו ונחיה מאבינו זרע: איתא נשקי ית אבונא חמרא ונשכוב עמיה ונקיים מאבונא בנין:

ותשקין את-אביהן יין בלילה הוא ותבא הבכירה ותשכב את-אביה ולא ידע בשכבה ובקומה: ואשקיא ית אבוהון חמרא בליליא הוא ועאלת רבתא ושכיבת עם אבוהא ולא ידע במשכבה ובמקימה:

ותשקין... – יין נזדמן לקו במערה, להוציא מהן שתי אמות. ותשכב את אביה – ובצעירה כתיב: "ותשכב עמו"? צעירה, לפי שלא פתחה בננות אלא אחותה למדתה, חסד עליה הכתוב ולא פרש גנותה. אבל בכירה שפתחה בננות פרסמה הכתוב במפורש. ובקומה של בכירה נקוד, הרי הוא כאלו לא נכתב. לומר

וַיְהִי מִמְחֻרַת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה הֵן־
שָׁכַבְתִּי אִמָּשׁ אֶת־אָבִי וְנִשְׁכַּנְתִּי וַיֵּן גַּם־הַלְּיָלָה וּבְאֵל
שָׁכַבְתִּי עִמּוֹ וַנְחִיָּה מֵאָבִינוּ זָרַע:

וַתִּשְׁלַח גַּם בְּלִילָה הִקְוָה אֶת־אֲבִיהָ וַיֵּן וַתִּקַּם
הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבִקְמָהּ:

וַתִּהְרֶינּוּ שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיהֶן:
וַתִּהְרֶינּוּ... – אֵף עַל פִּי שְׁאִין הָאִשָּׁה מִתְעַבְרַת מִבִּיאָה רֵאשׁוֹנָה, אֵלּוּ שְׁלֹטוֹ בְּעֶצְמָן וְהוֹצִיאוֹ עֲרֻמּוֹ לַחֹזֶן, וַתִּתְעַבְרוּ מִבִּיאָה רֵאשׁוֹנָה.

וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אָבִי־מוֹאָב
עַד־הַיּוֹם:

מוֹאָב – זֶה שְׁלֹא הִיָּתָה צְנוּעָה פְּרִשָּׁה שְׁמֵאֲבִיהָ הוּא, אֲבָל צְעִירָה קְרֵאתוֹ בְּלִשׁוֹן נִקְיָה. וְקִבְלָה שָׂכָר בַּיּוֹם מִשָּׁה, שְׁנֹאמַר בְּבִנֵי עַמּוֹן: "וְאֵל תִּתְגַּר בָּם" – כָּלֵל.
וּבְמוֹאָב לֹא הִזְהִיר אֶלָּא שְׁלֹא יִלְחַם בָּם, אֲבָל לְצַעֲרוֹ הִתִּיר לוֹ.

וְהַצְּעִירָה גַּם־הִיא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּרַעְמִי הוּא
אָבִי־עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם:

ס פְּרִשַׁת אֲבִימֶלֶךְ

וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרְהָם אֶרְצָה הַנְּגֵב וַיֵּשֶׁב בֵּין־קֶזְזַי וּבֵין
שׁוּר וַיִּגַּר בְּגַרְר:

וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרְהָם – כְּשֶׁרָאָה שִׁחְרָבוֹ הַכְּרִפִּים וּפְסָקוֹ הַעֹבְרִים וְהַשָּׁבִיִּים, נָסַע לוֹ מִשָּׁם. דָּבָר אַחֵר: לְהִתְרַחֵק מִלוֹט, שִׁיּוּצָא עֲלָיו שֵׁם רַע שְׂבָא עַל בְּנוֹתָיו.

וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הוּא וַיִּשְׁלַח
אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גַּרְר וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה:

וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם – כִּי לֹא נָטַל רֵשׁוֹת, אֶלָּא עַל כְּרַחֵם שְׁלֹא בְטוֹבָתָהּ, לִפִּי שֶׁכָּבַד לְקַחַת לְבֵית פְּרַעֲזָה עַל יְדֵי כֹן. אֵל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ – עַל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. כִּיּוּצָא בּוֹ: "אֵל
הַלְקַח אֲרוֹן... וְאֵל חַמִּיךָ", שְׁנֵי־הֵם בְּלִשׁוֹן "עַל".

וַיָּבֵא אֶל־הֵימָּה אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלְּיָלָה וַיֹּאמֶר לוֹ
הִנֵּנִי מֵת עַל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלְתָּ בְּעַל:

וַאֲתָא מִימַר מִן קְדָם יֵי לֹת אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלֵמָא דְלִילָיָא
וַאֲמַר לִיה הָאֵת מְאִית עַל עֵיסַק אִתְמַת דְּדַבְרַתָּא וְהִיא
אִתְ גַּבְר:

וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֶ־דַּוְיָ הַגּוֹי גַּם־צָדִיק
תִּהְרַג:

לֹא קָרַב אֵלֶיהָ – הַמְלָאךָ מְנַעוּ, כִּמוֹ שְׁנֹאמַר: "לֹא נִתְּמִיד לְנֹגֵעַ אֵלֶיהָ". הַגּוֹי גַּם צָדִיק תִּהְרַג – אֵף אִם הוּא צָדִיק תִּהְרַג?! שְׂמָא כִּךָ דְרַכָּה לְאַבְדַּי הָאִמּוֹת חֲנָם?
כִּךָ עֲשִׂיתָ לְדוֹר הַמְּבוּל וְלְדוֹר הַפְּלִגָּה. אֵף אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהַרְגַתְּם עַל לֹא דָבָר, כִּמוֹ שְׁאִתְּמָה אוֹמֵר לְהַרְגֵנִי!

הֲלֹא הוּא אָמַר־לִי אַחְתִּי הוּא וְהִיא־גַם־הוּא אָמְרָה
אַחִי הוּא בְּתָם־לְבָבִי וּבְנִקְלוֹן פְּפִי עֲשִׂיתִי זֹאת:

גַּם הוּא – לְרַבּוֹת עֲבָדִים וּגְמֻלִים וְתַמְרִים שְׁלָה, אֵת כָּלֵם שְׁאֵלְתִי וְאָמַרוּ לִי: "אַחִיָּה הוּא". בְּתָם לְבָבִי – שְׁלֹא דְמִיתִי לְחַטָּא. וּבְנִקְיוֹן פְּפִי – נִקִּי אֲנִי מִן חַטָּא,
שְׁלֹא נִגְעַתִּי בָּהּ.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲאֵלֶּיִם בַּחֲלוֹם גַּם אָנֹכִי יִדְעַתִּי כִּי
בְּתָם־לְבָבִי עֲשִׂיתָ זֹאת וְאֶחְשֶׂךָ גַּם־אָנֹכִי אוֹתְךָ
מִחַטְאוֹ־לִי עַל־כֵּן לֹא־נִתְּמִיד לְנֹגֵעַ אֵלֶיהָ:

יִדְעַתִּי כִּי בְּתָם לְבָבִי... – אִמְתָּ שְׁלֹא דְמִיתָ מִתְחַלָּה לְחַטָּא, אֲבָל נִקְיוֹן כְּפִים אִין כִּאֵן. לֹא נִתְּמִיד – לֹא מִמְּךָ הוּא שְׁלֹא נִגְעַתָּ בָּהּ, אֶלָּא חֲשַׁכְתִּי אֲנִי אוֹתְךָ מִחַטָּא
וְלֹא נִתְּמִי לְךָ כֵּת. וְכֹן: "וְלֹא תִגְנוּ אֶל־הֵימָּה". וְכֹן: "וְלֹא תִגְנוּ אֲבִיהָ לְבוֹא".

וַעֲתָה הִשָּׁב אִשְׁת־הַאִישׁ כִּי־נִבְיָא הוּא וַיִּתְּפַלֵּל בְּעַדְךָ
וַכַּעֲן אִתִּיב אִתְ גּוֹבְרָא אַרִי נִבְיָא הוּא וַיַּעֲלֵי עֲלֶיךָ

וְחַיָּה וְאִם-אֵינֶנּוּ מְשִׁיב דָּע פִּי-מֹות תְּמוֹת אַתָּה וְכָל-
אֲשֶׁר-לָךְ:
וְיַחֲזִי וְאִם לִיְתָךְ מְתִיב דַּע אָרִי מְמַת תְּמוֹת אַתָּה וְכָל-
דְּלָךְ:

הַשָּׁב אֲשֶׁת הָאִישׁ – וְאֵל תְּהֵא סְבוּר שְׂמָא תַתְּנָהּ בְּעֵינָיו וְלֹא יִקְבְּלָנָהּ, אוֹ יִשְׁנָאָהּ וְלֹא יִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ. כִּי נִבְיָא הוּא – וַיּוֹדַע שְׂלֵא נִגְעַת בָּהּ, לְפִיכָךְ: "וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֶדְךָ".

וַיִּשְׁכַּם אֲבִימֶלֶךְ בַּבֹּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו וַיִּדְבַר אֶת-
כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד:
וְאֶקְדִּים אֲבִימֶלֶךְ בְּצַפְרָא וַיִּקְרָא לְכָל עַבְדֹּהִי וּמְלִיל
יָת כָּל פִּתְגָמֵיִּיא הָאֵלִין קְדַמִּיהוֹן וּדְחִילוּ גוּבְרֵיִּיא
לְחֻדָּא:

וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאֶבְרָהָם וַיֹּאמֶר לִיה מָה עַבְדָּתָ לְנָא
וּמָה חֲטָאתִי לָךְ כִּי-הִבַּאתְ עָלַי וְעַל-מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה
גְּדֹלָה מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי:
וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאֶבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מָה-עֲשִׂיתָ לְנָו
וּמָה חֲטָאתִי לָךְ כִּי-הִבַּאתְ עָלַי וְעַל-מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה
גְּדֹלָה מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי:

מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ – מִכָּה אֲשֶׁר לֹא הוֹרְגָלָה לְבֹא עַל בְּרִיָּה בָּאָה לְנָו עַל דָּךְ: עֲצִירַת כָּל קַבְרִים שַׁל זְרַע, וְשַׁל קַטְנִים, וְרַעֲי, וְאֲזֻנִים, וְחוּשָׁם.

וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-אֶבְרָהָם מָה רָאִיתָ כִּי עֲשִׂיתָ אֶת-
הַדְּבָר הַזֶּה:
וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לְאֶבְרָהָם מָה חֲזִיתָ אָרִי עַבְדָּתָ יָת
פִּתְגָמָא הַדִּין:

וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אִין-יִרְאֵת אֶ-לְהִים
בְּמַקּוֹם הַזֶּה וְהִרְגִנִי עַל-דְּבַר אֲשַׁמִּי:
וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם אָרִי אָמַרְתִּי לְחֹד לִית דְּחַלְתָּא דִּינִי
בְּאַתְרָא הַדִּין וַיִּקְטְלוּנִי עַל עֵיסַק אֲתַמִּי:

רַק אִין יִרְאֵת אֶ-לְהִים – אֶכְסְנָא שְׂבָא לְעִיר, עַל עֵסְקִי אֶכִּילָה וְשַׁתִּיה שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ? אוֹ עַל עֵסְקִי אֲשַׁמִּי שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ: "אֲשַׁתְּךָ הִיא אוֹ אַחֻתְךָ הִיא" ?

וְגַם-אֲמַנָּה אַחְתִּי בַת-אָבִל הוּא אָךְ לֹא בַת-אִמִּי וְתַהֲי-
לִי לְאִשָּׁה:
וּבָרַם בְּקוּשְׁטָא אַחְתִּי בַת אָבָא הִיא בָרַם לֹא בַת אִמָּא
וְהָיָת לִי לְאִתּוֹ:

אַחֻתִי בַת אָבִי הִיא – וּבַת אָב מְתַרַת לְכֹן נַח, שְׂאִין אִבְהוֹת לְגוּי. וְכַדִּי לְאַמַּת דְּכָרִיו הֲשִׁיבָם כּוּ. וְאִם תֹּאמַר: וְהִלָּא בַת אַחִיו הִיא? בְּנֵי בְנִים תְּרִי הֵם כְּבְנִים, וְתְרִי הִיא בַתוֹ שַׁל תְּרַח. וְכַךְ הוּא אוֹמֵר לְלוּט: "כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". אָךְ לֹא בַת אִמִּי – תְּרִן מֵאִם אַחְרַת הַנָּה.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעָו אֹתִי אֶ-לְהִים מִבֵּית אָבִי וְאָמַר לֵה
זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֵל כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
נִבְּוֹא שְׂמָה אֲמַרִּי-לִי אַחִי הוּא:
וְהָיָה כַּד טָעוּ עִמָּמֵיִּיא בְּתַר עוּבְדֵי יְדִיהוֹן יָתִי קָרִיב יִי
לְדְחַלְתִּיהָ מִבֵּית אָבָא וְאִמַּרְתִּי לֵה דָּא טִיבּוּתִיךָ
דְּתַעְבְּדִין עִמִּי לְכָל אַתְר דְּנָהָךְ לְתַמָּן אִימְרִי עָלַי אַחִי
הוּא:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעָו אוֹתִי... – אוֹנְקְלוֹס תְּרַגַּם מַה שְׂתַרְגַּם. וַיִּשׁ לְנִשְׁבוּ עוּד דְּבַר עַל אֶפְנִי: כַּשְׁהוֹצִיאֲנִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבֵּית אָבִי לְהִיּוֹת מְשׁוּטָט וְנָד מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְנִדְעִיתִי שְׂאֲעֻבּוֹר בְּמַקּוֹם רַשְׁעִים, וְאוֹמֵר לֵה זֶה חֲסִדְךָ. כַּאֲשֶׁר הִתְעָו – לְשׁוֹן רַבִּים. וְאֵל תַּתְּמָה, כִּי תְרַבָּה מְקוֹמוֹת לְשׁוֹן אֱלֹהוֹת וּלְשׁוֹן מְרוֹת קְרוּי בְּלִשׁוֹן רַבִּים: "אֲשֶׁר הִלְכוּ אֶ-לְהִים", "אֶ-לְהִים חַיִּים", "אֶ-לְהִים קְדוּשִׁים"; וְכָל לְשׁוֹן "אֶ-לְהִים" לְשׁוֹן רַבִּים. וְכֹן: "וַיִּנְקַח אֲדֹנִי יוֹסֵף", "וַאֲדֹנִי הַאֲדוֹנִים", "אֲדֹנִי הָאָרֶץ". וְכֹן: "בְּעָלִיו עִמוֹ", "וְהוֹעֵד בְּבַעְלִיו". וְאִם תֹּאמַר: מַהוּ לְשׁוֹן "הִתְעָו"? כָּל הַגּוֹלָה מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִנּוּ מִיָּשֵׁב קְרוּי "תּוֹעָה", כְּמוֹ: "וַנְּמַלֵּךְ וַנְּמַתַּע", "תַּעֲשִׂיתִי כַּשֶּׁה אוֹבֵד", "וַיַּתְעוּ לְבָלִי אֶבֶל", וְצָאוּ וַיַּתְעוּ לְבַקֵּשׁ אֶבְלָם. אֲמַרִּי לִי – עָלַי. וְכֹן: "וַיִּשְׁאֲלוּ אֲנָשִׁי הַמְּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ", עַל אִשְׁתּוֹ. וְכֹן: "וְאָמַר פְּרַעָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל", כְּמוֹ "עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"; "כֹּן יִאמְרוּ לִי אִשָּׁה תְּרַגְּתָהוּ".

וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ צֹאן וּבָקָר וְעַבְדִּים וּשְׂפָחֹת וַיִּתֵּן
לְאֶבְרָהָם וַיָּשֻׁב לוֹ אֶת שְׂרָה אֲשֶׁתּוֹ:
וַיִּדְבַר אֲבִימֶלֶךְ עִמּוֹ וַתּוֹרִין וְעַבְדִּין וְאִמָּהוֹן וַיַּהֲב
לְאֶבְרָהָם וַאֲתִיב לִיה יָת שְׂרָה אֲתַמִּיהָ:

וַיִּתֵּן לְאֶבְרָהָם – כְּדִי שְׂיַתְפַּסֵּס וַיִּתְפַּלֵּל עָלָיו.

וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב:
הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ – אֶבֶל פְּרַעָה אָמַר לוֹ: "הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ קַח וְלָךְ" לְפִי שְׂנֹתְנָרָא, שְׂהַמְצָרִים שְׂטוּפִי זְמָה.

וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלָיךְ פְּסָה לְאִחֶיךָ הִנֵּה הוּא-
לָךְ כְּסוֹת עֵינָיִם לְכָל אֲשֶׁר אַתָּה וְאֵת כָּל וְנִכְחַת:
וּלְשָׂרָה אָמַר הָא יְהָבִית אֵלָיךְ סְלַעִין דְּכֶסֶף לְאַחֻתֶיךָ
הָא הוּא לִיךְ כְּסוֹת דִּיקָר חֲלָף דְּשַׁלְחִית דְּבַרְתֶּיךָ
וְחֲזִית יָתֶיךָ וַיָּת כָּל דְּעַמִּיךָ וְעַל כָּל מָה דְּאַמְרַת
אֲתוּכַחַת:

וּלְשָׂרָה אָמַר – אֲבִימֶלֶךְ לְכַבּוּדָהּ, כְּדִי לְפַסְסָה: הִנֵּה עֲשִׂיתִי לָךְ כְּבוֹד זָה, "נְתַתִּי" מִמּוֹן "לְאַחֶיךָ" שְׂאֲמַרְתָּ עָלָיו "אֲחִי הוּא". הִנֵּה הַמְּמוֹן וְהַכְּבוֹד הִנֵּה לָךְ כְּסוֹת עֵינָיִם לְכָל אֲשֶׁר אַתָּה – וְכִסּוּ עֵינֵיהֶם שְׂלֵא יִקְלוּךְ. שְׂאֵלוּ הַשִּׁיבוּתֶיךָ רִיקָנִית נִשׁ לְהֵם לֹמַר: לְאַחַר שְׂנֹתְעַלֵּל בָּהּ הַחֲזִירָה. עַכְשָׁיו שְׂהוֹצְרַכְתִּי לְבִנְזוּ מִמּוֹן וּלְפַסְסָךְ,

יודעים יהיו שעל פרחי השיבתיך ועל ידי נס. ואת כל – ועם כל פאי עולם. ונכחת – יהי לך פתחון פה להמנפת ולהראות דברים נכרים הללו. ולשון "הוכחה" ככל מקום – ברור דברים, ובלע"ז אישפרכי"ר. ואונקלוס תרגם בפנים אחרים, ולשון המקרא כד הוא נופל על התרגום: "הנה הוא לך פסות" של פבד על "הענינים" שלי ששלטו בך ובכל אשר אתה. ועל כן תרגמו: "ונחית נתיך ונת כל דעמיך". ונש מדרשי אגדה, אבל לשוב לשון המקרא פרשתי.

ויתפלל אברהם אלהה-להים ויחפא א-להים את-אבימלך ואת-אשתו ואת-אשתו וילדו:
וצלי אברהם קדם יי ואסי יי ית אבימלך וית אתתיה ואמהתיה ואתרוחו:

וילדו – פתרגומו: "ואתרוחו", נפתחו נקביהם והוציאו, והיא "לידה" שלהם.

כיעצר עצר י-הוה בעד פלרחם לבית אבימלך על-דבר שרה אשת אברהם:
ארי מיחד אחד יי באפי כל פתח ולדא לבית אבימלך על עיסק שרה אתת אברהם:

בעד כל רחם – כנגד כל פתח. על דבר שרה – על פי דבורה של שרה.

ס פרשת לידת יצחק

וי-הנה פקד את-שרה כאשר אמר ויעש י-הוה לשרה כאשר דבר:
ויי דכיר ית שרה כמא דאמר ועבד יי לשרה כמא דמליל:

וה' פקד את שרה... – סמך פרשה זו לכאן, ללמדך שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה. שנאמר: "ויתפלל...", וסמך ליה "וה' פקד את שרה" – שפקדה כבר קודם שרפא את אבימלך. פקד את שרה כאשר אמר – בהריון. כאשר דבר – בלידה. והיכן הוא אמירה, והיכן הוא דבור? אמירה: "ויאמר א-להים אבל שרה אשתה...". דבור: "הנה דבר ה' אל אברהם" בברית בין הבתרים, ושם נאמר "לא יירשך זה...", והביא היורש משרה. ויעש ה' לשרה כאשר דבר – לאברהם.

ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר-דבר אתו א-להים:
ועדיאת וילידת שרה לאברהם בר לסיבתוהי לזמנא דמליל יתיה יי:

למועד אשר דבר אתו – "דמליל יתיה", את המועד אשר דבר וקבע כשאמר לו: "למועד אשוב אליך". שרט לו שריטה בכותל, אמר לו: כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת – מלד.

ויקרא אברהם את-שם-בנו הגולד-לו אשר-ילדה-לו שרה יצחק:
ויקרא אברהם ית שום בריה דאתיליד ליה דילידת ליה שרה יצחק:

ויגמל אברהם את-יצחק בנו בן-שמנת ימים כאשר צנה אתו א-להים:
חמישי

ויאברהם בן-מאת שנה בתולד לו את יצחק בנו:
ואברהם בר מאה שנין פד אתיליד ליה ית יצחק בריה:

ותאמר שרה צחק עשה לי א-להים כלי-השמע ויצחק-לי:
ואמרת שרה חזנא עבד לי יי כל דשמע יחדי לי:

יצחק לי – ישמח עלי. ומדרש אגדה: הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק הנה בעולם.

ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כיי-ילדתי בן לזקניו:
ואמרת מהימן דאמר לאברהם וקיים דתוניק בנין שרה ארי ילידית בר לסיבתוהי:

מי מלל לאברהם – לשון שבח וחיובות. ראו מי הוא וכמה הוא גדול, שומר הבטחתו ומבטיח ועושה. מלל – שנה הכתוב ולא אמר "דבר". גימטריא שלו מאה, כלומר: לסוף מאה לאברהם היניקה בנים שרה. ומהו "בנים" לשון רבים? ביום המשחה הביאו השרות בניהן עמקו והניקה אותם, שהיו אומרות: לא ילדה שרה, אלא אסופי הביאה מן השוק.

ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את-יצחק:
ורבא רביא ואתחסיל ועבד אברהם משתיא רבא ביומא דאתחסיל יצחק:

ויגמל – לסוף עשרים וארבעה חדש. משתה גדול – שהיו שם גדולי הדור: שם ועבר ואבימלך.

פרשת גרוש הגר

ותרא שרה את-בן-הגר המצרית אשר-ילדה ותזת שרה ית בר הגר מצריתא דילידת לאברהם

לאברהם מצחק:

מתייף:

מצחק – לשון עבודה זרה, כמו שנאמר: "ויקומו לצחק". דבר אחר: לשון גלוי עריות, כמה דמימא: "לצחק בני". דבר אחר: לשון רציחה, כמו "יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו..."

ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת-בנה פי לא יירש בן-האמה הזאת עם-בני עם-יצחק:

ואמרת לאברהם תריד אמתא הדא ונת ברה ארי לא יירת בר אמתא הדא עם ברי עם יצחק:

עם בני עם יצחק – מכיון שהוא בני אפלו אם אינו הגון ביצחק, או הגון ביצחק אפלו אינו בני – אין זה כדאי לירש עמו. קל נחמר "עם בני עם יצחק", ששתיקו בו.

וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:

ובאיש פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק בריה:

על אודות בנו – ששמע שניצא לתרבות רעה. ופשוטו: על שאומרת לו לשלחו.

ולאמר א-להים אל-אברהם אל-ירע בעיניך על-הנער ועל-אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה פי ביצחק יקרא לך גרע:

ואמר יי לאברהם לא יבאש בעינך על עולימא ועל אמתך כל דתימר לך שרה קביל מנה ארי ביצחק ותקרון לך בנין:

שמע בקלה – למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בבניאות.

וגם את-בן-האמה לגוי אשימנו פי זרעך הוא:

ואף ית בר אמתא לעמא אשויגיה ארי ברך הוא:

וישכם אברהם בבקר ויקח-לחם וחמת מים ויתן אל-הגר שם על-שכמה ואת-הילד וישלחה ותלך ותמע במדבר באר שבע:

ואקדים אברהם בצפרא ונסיב לחמא ורוקבא דמיא ויהב להגר שוי על כתפה ונת רביא ושלחה ואזלת וטעת במדבר באר שבע:

לחם וחמת מים – ולא כסף וזהב? לפי שהיה שונאו על שניצא לתרבות רעה. חמה, ולא יכול לילך ברגליו. ותלך ותמע – חזרה לגלולי בית אביה.

ויכלו המים מן-התמת ומשלך את-הילד תחת אתד השיחם:

ושלימו מיא מן רוקבא ורמת ית רביא תחות חד מן אילניא:

ויכלו המים – לפי שדרך חולים לשחות הרבה.

ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחני קשת פי אמרה אל-אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את-קלה ותבד:

ואזלת ויתיבת לה מקביל ארתיקת כמיגד בקשתא ארי אמרת לא אחזי במותיה דרביא ויתיבת מקביל וארימת ית קלה ובכת:

מנגד – מרחוק. כמטחני קשת – פשמי טיחות, והוא לשון רינת חץ בלשון משנה: "שהטיט באשתו", על שם שהנרע יורה פחז. ואם תאמר: הנה לו לכתוב "כמטחי קשת"? משפט הני"ו לפניו לכאן, כמו: "בסגוי הסלע", מגזרת "והיתה אדמת יהודה למצרים לחמא", ומגזרת "יחוגו ויגועו פשכור". וכן: "קצוני ארץ", מגזרת "קצה". ומשב מנגד – כיון שקרב למות הוסיפה להתרחק.

וישמע א-להים את-קול הנער ויקרא מלאך א-להים מן-השמים ויאמר לה מה-לך הגר אל-תיראי פי-שמע א-להים אל-קול הנער באשר הוא-שם:

ושמיע קדם יי ית קליה דרביא וקרא מלאכא דיי להגר מן שמיא ואמר לה מא ליד הגר לא תדחלין ארי שמיע קדם יי קליה דרביא באמר דהוא תמן:

את קול הנער – מכאן שניפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל. באשר הוא שם – לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. לפי שהיו מלאכי השורת מקטרגים ואומרים: רבוננו של עולם! מי שעתיד זרעו להמית בניה בצמא, אתה מעלה לו באר? והוא משיבם: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו. וזהו: "באשר הוא שם". והיכן המית את ישראל בצמא? פשהגלם נבוכדנצר, שנאמר: "משא בערב... לקראת צמא התיו מים..." – פשהיו מוליכין אותם אצל ערביים היו ישראל אומרים לשוביהם: בבקשה מקם הוליכונו אצל בני דודנו ושמעאל וירחמו עלינו, שנאמר: "אורחות דדנים", אל תקרי "דודנים" אלא "דודים". ואלו יוצאים לקראתם, ומביאין להם בשר, ודג מלוח, ונדודות נפוחים. כסבורים ישראל שמלאים מים, וכשמכניסו לתוך פיו ופותחו, הרוח נכנסת בגופו ומת.

קומי שאי את-הנער ותחניקי את-יך בן פיי-לגוי גדול אשימנו:

קומי טולי ית רביא ואתקיפי ית ידיך ביה ארי לעם סגי אשויגיה:

ויפקח א-להים את-עיניו ותרא באר מים ותלך

וגלא יי ית עינהא וחזת בירא דמיא ואזלת ומלת ית

וּתְמַלֵּא אֶת־הַתְּמַת מִיָּמִים וּתְשַׁק אֶת־הַנְּעָר:

רוֹקְבָא מִיָּא וְאַשְׁקִיאת יֵת רְבִיָּא:

וַיְהִי אֶ־לְהֵיִם אֶת־הַנְּעָר וַיִּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר וַיְהִי רֹבֵה קִשְׁת:

וַהֲוֵה מִימְרָא דִּי בְּסַעְדִּיה דְּרְבִיָּא וּרְבָא וַיְתִיב בְּמִדְבָּרָא וַהֲוֵה רַבִּי קִשְׁתָּא:

רֹבֵה קִשְׁת – יֹרֵה חַצִּים בְּקִשְׁת. קִשְׁת – עַל שֵׁם הָאֲמֻנֹת, כְּמוֹ: חֲמַר, גְּמַל, צִיָּד; לְפִיכָךְ הִשְׁי"ן מוֹדַגְשֵׁת. הִיָּה יוֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר וּמְלַסְטֵם אֶת הַעוֹבְרִים, הוּא שְׁנַאמֵר: "יָדוּ בְּכָל..."

וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר פְּאָרְו וַתִּקַּח־לּוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאַרְצַי מִצְרָיִם:

וַיְתִיב בְּמִדְבָּרָא דְּפְאָרְו וַנְּסִיבַת לִיה אִמִּיה אֶתְתָּא מֵאַרְעָא דְּמִצְרָיִם:

מֵאַרְצַי מִצְרָיִם – מִמְּקוֹם גְּדוּלְיָהּ, שְׁנַאמֵר: "וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית..." . הִיָּו דְּאִמְרֵי אֲנָשִׁי: רוֹק חוּטְרָא לְאוּרָא אַשְׁקִרְיָה קְאִי.

שִׁישִׁי

פְּרִשְׁת בְּרִית בְּאֵר שֶׁבַע

וַיְהִי בַעֲת הַהוּא וַיֵּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שַׁר־צַבָּאוֹ אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר אֶ־לְהֵיִם עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה:

וַהֲוֵה בְּעַדְנָא הַהוּא וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל רַב חִילִּיה לְאַבְרָהָם לְמִימַר מִימְרָא דִּי בְּסַעְדָּךְ בְּכָל דְּאַתָּ עַבִּיד:

אֶ־לְהֵיִם עִמָּךְ – לְפִי שְׂרָאוֹ שִׁינְצָא מִשְׁכּוֹנַת סְדוּם לְשִׁלּוּם, וְעַם הַמְּלָכִים גִּלְחָם וַנְּפִלּוּ בְּדוֹ, וַנְּפַקְדָּה אִשְׁתּוֹ לְזַקוּנָיו.

וַעֲתָה הַשְּׁבַעֲיָה לִי בָּא־לְהֵיִם הִנֵּה אִם־תִּשְׁקָר לִי וּלְנִינִי וּלְזַנְדִּי כִּחֲסֹד אֲשֶׁר־עֲשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גָּרְתָה בָּהּ:

וּכְעַן קָיִים לִי בְּמִימְרָא דִּי הִכָּא דְּלֵא תִשְׁקַר בִּי וּבְבָרִי וּבְכָר בְּרִי כְּטִיבוּתָא דְּעַבְדִּית עִמָּךְ תַּעֲבִיד עִמִּי וְעַם אֲרַעָא דְּאַתּוּמְבָת בָּהּ:

וּלְנִינִי וּלְזַנְדִּי – עַד כַּאֵן רַחֲמֵי הָאֵב עַל הַבּוֹ. כִּחֲסֹד אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי – שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ: "הִנֵּה אֲרֻצִּי לְפָנֶיךָ".

וַיֵּאמֶר אַבְרָהָם אֲנֹכִי אֲשַׁבַּע:

וַאֲמַר אַבְרָהָם אֲנָא אֲקִיָּים:

וַהֲוֹכַח אַבְרָהָם אֶת־אֲבִימֶלֶךְ עַל־אֲדוּת בְּאֵר הַמַּיִם וְאֲשֶׁר גָּזְלוּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ:

וַאֲוֹכַח אַבְרָהָם יֵת אֲבִימֶלֶךְ עַל עֵיסַק בִּירָא דְּמִיָּא דְּאָנְסוֹ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ:

וַהֲוֹכַח – גְּתוּכַח עִמּוֹ עַל כָּךְ.

וַיֵּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם־אַתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אֲנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי בְּלִתי הַיּוֹם:

וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מֵאֵן עָבַד יֵת פִּתְגָמָא הַדִּין וְאַף אַתָּה לֹא תוֹיַת לִי וְאַף אֲנָא לֹא שָׁמַעְתִּי אֶ־לְהִיִן יוֹמָא דִּין:

וַיִּקַּח אַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאַבְימֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית:

וּדְבַר אַבְרָהָם עָאן וַתּוֹרִין וַיְהִיב לְאַבְימֶלֶךְ וּגְזָרוֹ תְּרַוּיְהוּן קָיִם:

וַיֵּצֵב אַבְרָהָם אֶת־שֶׁבַע כְּבֻשֹׁת הַצֹּאן לְבַדְהוּן:

וַאֲקִיָּים אַבְרָהָם יֵת שֶׁבַע חוּרְפֹן דְּעָאן בְּלַחֲזִיהוּן:

וַיֵּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מַה הִנֵּה שֶׁבַע כְּבֻשֹׁת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבַדְנָה:

וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָא אַנִּין שֶׁבַע חוּרְפֹן אֵלִין דְּאֲקִימְתָא בְּלַחֲזִיהוּן:

וַיֵּאמֶר בִּי אֶת־שֶׁבַע כְּבֻשֹׁת תִּקַּח מִיָּדִי בַעֲבוּר תְּהִיָּה־לִּי לְעֵדָה בִּי חֲפָרְתִי אֶת־הַבְּאֵר הַזֹּאת:

וַאֲמַר אַרִּי יֵת שֶׁבַע חוּרְפֹן תִּקְבִּיל מֵן יָדִי בְּדִיל דְּתִיָּה לִי לְסָהָדוֹ אַרִּי חֲפָרִית יֵת בִּירָא הַדִּין:

בַּעֲבוּר תְּהִיָּה לִי זֹאת לְעֵדָה – לְשׁוֹן עֲדוּת שֶׁל גְּבֻהָ, כְּמוֹ: "וְעֵדָה הַמַּצֵּבָה". כִּי חֲפָרְתִי אֶת הַבְּאֵר – מַרְיָבִים הִיוּ עָלֶיהָ רוּעֵי אֲבִימֶלֶךְ, וְאוּמְרִים: אֲנַחְנוּ חֲפָרְנוּהָ. אִמְרוּ בִּינְיָהֶם: כָּל מִי שִׁיתְרָאָה עַל הַבְּאֵר וַיַּעֲלוּ הַמַּיִם לְקִרְאָתוֹ – שָׁלוֹ הִיא. וַעֲלוּ לְקִרְאָת אַבְרָהָם.

עַל־כֵּן קָרָא לְמִקּוֹם הַהוּא בְּאֵר שֶׁבַע כִּי שֵׁם נִשְׁבַּעוּ שְׁנֵיהֶם:

עַל כֵּן קָרָא לְאַתְרָא הַהוּא בְּאֵר שֶׁבַע אַרִּי תְּמֵן קִימּוֹ תְּרַוּיְהוּן:

וַיִּכְרְתוּ בְרִית בְּבְאֵר שֶׁבַע וַיִּקַּם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שַׁר־

וּגְזָרוֹ קָיִם בְּבְאֵר שֶׁבַע וְקָם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל רַב חִילִּיה

צבאו וישובו אל-ארץ פלשתים:

ותבו לארע פלשתאי:

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא-שם בשם י-הוה אל עולם:
ונצב נצבא בבאר שבע וצלי תמן בשמא דיי אלה עלמא:

אשל – רב ושמואל, חד אמר: פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה. וחד אמר: פונדק לאכסניא, ובו כל מיני פירות. ומצינו לשון "נטיעה" באהלים, שנאמר: "ויטע אהלי אפדנו". ויקרא שם... – על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקדוש ברוך הוא א-לוה לכל העולם. לאחר שאוכלים ושותים אומר להם: ברכו למי שאכלתם משלו! סבורים אתם שמשלי אכלתם? משל מי שאמר והיה העולם אכלתם!

ויגרא אברהם בארץ פלשתים ימים רבים:

ואתותב אברהם בארע פלשתאי יומין סגיאין:

ימים רבים – מרבים על של חברון. בחברון עשה עשרים וחמש שנה, וכאן עשרים ושש, שהרי בן שבעים וחמש שנה היה בצאתו מתרו, אותה שנה "ויבא וישב באלוני ממרא". שלא מצינו קודם לכן שנתשב אלא שם, שבכל מקומותיו היה כאורח חונה ונוסע והולך, שנאמר: "ויבא אברהם", "ויצטק משם", "ויהי רעב בארץ ויגד אברהם מצרמה". ובמצרים לא עשה אלא שלשה חדשים, שהרי שלחו פרעה, מיד "והלך למסעיו" עד "ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון", שם ישב עד שנהפכה סודם, מיד "ויטע משם אברהם" מפני בושח של לוט ויבא לארץ פלשתים. וכן משעים ותשע שנה היה, שהרי בשלישי למילתו באו אצלו המלאכים, הרי עשרים וחמש שנה. וכאן כתיב "ימים רבים" – מרבים על הראשונים. ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ואם היו מרבים עליהם שתי שנים או יותר היה מפרשם. ועל כרחק אינם יתרים יותר משנה, הרי עשרים ושש שנה. מיד יצא משם וחזר לחברון, ואותה שנה קדמה לפני שקדמו של יצחק שתיים עשרה שנים. כך שנויה בסדר עולם.

שביעי

פרשת העקידה

ויהי אתר הדברים האלה והא-להים נסה את-אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הגני:

והוה בטר פתגמיא האלין ויי נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר האנא:

אתר הדברים האלה – יש מרביתינו אומרים: אתר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר: מפל סעדה שעשה אברהם, לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד. אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו? אלו הייתי אומר לו נבח אותו לפני – לא היה מעכב. ויש אומרים: אתר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק שמל בן שלוש עשרה שנה ולא מיחה. אמר לו יצחק: באבר אחד אתה מרעני? אלו אמר לי הקדוש ברוך הוא נבח עצמה לפני – לא הייתי מעכב. הגני – כך היא ענינתם של חסידים, לשון ענוה הוא וישון זמון.

וילאמר קח-נא את-בנה את-יחידך אשר-אהבת את-יצחק ולך-לך אל-ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך:

ואמר דבר פען ית ברך ית יחידך דרתימתא ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי קדמי תמן לעלתא על חד מן טוריא דאימר לך:

קח נא – אין "נא" אלא לשון בקשה. אמר לו: בבקשה ממך, עמוד לי בנה הנסיון. שלא יאמרו: הראשונות לא היה בהן ממש. את בנה – אמר לו: שני בנים יש לי. אמר לו: "את יחידך". אמר לו: זה יחיד לאמו, וזה יחיד לאמו. אמר לו: "אשר אהבת". אמר לו: שניהם אני אוהב. אמר לו: "את יצחק". ולמה לא גלה לו מתחלה? שלא לערבו פתאום, ותזוז דעתו עליו ותשרף. וכדי לחבב עליו את המצוה, ולתן לו שכר על כל דבור ודבור. ארץ המדינה – ירושלים. וכן בדברי הימים: "לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה". ורביתנו פרשו: על שם שמשם הורגה יוצאה לישראל. ואינקלוס תרגמו על שם עבודת הקטרת שיש בו מור, נרד, ושאר בשמים. והעלהו – לא אמר לו "שחטהו", לפי שלא היה חפץ הקדוש ברוך הוא לשחטו אלא להעלהו לקר לעשותו עולה. ומשהעלהו אמר לו הורידהו. אחד ההרים – הקדוש ברוך הוא מתהא הצדיקים ואמר כך מגלה להם. וכל זה כדי להרבות שכרן. וכן: "אל הארץ אשר אראך". וכן ביונה: "ויקרא אליה את הקריאה".

וישכם אברהם בפקר ויחבש את-חמרו ויקח את-שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויגם וילך אל-המקום אשר-אמר-לו הא-להים:

ואקדים אברהם בצפרא ונריז ית חמריה ודבר ית תרין עולימוהי עמיה וית יצחק בריה וצלח אעי לעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה יי:

וישכם – נזדרז למצוה. ויחבש – הוא בעצמו. ולא צוה לאחד מעבדיו, שהאבהה מקלקלת השורה. את שני נעריו – ישמעאל ואליעזר. שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדבר בלא שני אנשים, שאם יצטרך האחד לנקבו ויתרחק, יהיה השני עמו. ויבקע – תרגום "ויצלח", כמו: "ויצלחו הפרדן" – לשון בקוע, פיגדר"א בלע"ז.

ביום השלישי וישא אברהם את-עיניו ויגרא את-המקום מרחק:

ביומא תליתאה וזקף אברהם ית עינוהי וזקא ית אתרא מרחיק:

ביום השלישי – למה אחר מלקראותו מיד? כדי שלא יאמרו: הממו וערבו פתאום ושרף דעתו, ואלו היה לו שהות להמליך אל לבו – לא היה עושה. ויגרא את המקום – ראה ענו קשור על הקר.

וילאמר אברהם אל-נערו שבו-לכם פה עם-חמור ונאני והנער גלגה עד-פה וגשתתוה ונשובה אליכם: לתוכן:

ואמר אברהם לעולימוהי אוריכו לכוון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד פא ונסגוד ונתוב לתוכן:

עד פה – פלומר: דרך מועט למקום אשר לפנינו. ומדרש אגדה: אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום "פה יהיה נרעך". ונשובה – נתנבא שישובו שניהם.

וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלֶה וַיִּשָּׂם עַל-יִצְחָק בְּנוֹ
וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמַּאֲכָלֹת וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵיהֶם
יַחְדָּו:

וּנְסִיב אַבְרָהָם יָת אָעִי דַעְלָתָא וְשׁוּי עַל יִצְחָק בְּרִיָּה
וּנְסִיב בְּיַדִּיהָ יָת אִישְׁתָּא וְיָת סַפִּינָא וְאִזְלו תְּרוּיָהוּן
בְּחֻדָּא:

המאכלות – ספיו, על שם שאוכלת את הבשר כמה דתימא: "וחרבו תאכל בשר"; ושמכשרת בשר לאכילה. דבר אחר: זאת נקראת "מאכלת" על שם שישאל אוכלים ממנו שברה. וילכו שניהם יחדו – אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו, היה הולך ברצון ושמהה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר.

וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
הַגִּנְי בְּנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיִה הַשָּׂה
לְעֵלֶה:

וַאֲמַר יִצְחָק לְאַבְרָהָם אָבוּהִי וַאֲמַר אָבָא וַאֲמַר הָאָנָּא
בְּרִי וַאֲמַר הָאִישְׁתָּא וְאָעִיָּא וְאָן אִמְרָא לְעֵלְתָּא:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶ-לֵהִים יִרְאֶה-לּוֹ הַשָּׂה לְעֵלֶה בְּנִי
וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם קָדָם יְיָ גְּלִי אִמְרָא לְעֵלְתָּא בְּרִי וְאִזְלו
תְּרוּיָהוּן בְּחֻדָּא:

וַיִּבְּאוּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לּוֹ הָאֵל-לֵהִים וַיִּבְּנוּ שָׁם
אַבְרָהָם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת-
יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשָּׂם אֹתוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים:

וַאֲתוֹ לְאַתְרָא דְאָמַר לִיהָ יְיָ וּבְנָא תְּמָן אַבְרָהָם יָת
מְדַבְּחָא וְסִדְרָא יָת אָעִיָּא וְעַקְדָא יָת יִצְחָק בְּרִיָּה וְשׁוּי
יָתִיהָ עַל מְדַבְּחָא עֵיל מִן אָעִיָּא:

ויעקד – ידיו ורגליו מאחוריו. הידים והרגלים ביחד היא עקדה. והוא לשון "עקדים" שהיו קרסליהם לבנים, מקום שעוקדים אותו בו היה נקר.

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת-יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת-הַמַּאֲכָלֹת לְשִׁחַט
אֶת-בְּנוֹ:

וְאִישִׁיט אַבְרָהָם יָת יָדִיהָ וּנְסִיב יָת סַפִּינָא לְמַפְסָא יָת
בְּרִיָּה:

וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֶּאךָ י-הוָה מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַגִּנְי:

אַבְרָהָם אַבְרָהָם – לשון חבה הוא, שכוּפֵל אֶת שְׁמוֹ.

וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנֶּעֱר וְאֶל-תַּעֲשֵׂ לּוֹ
מֵאֻמָּה כִּי עֵתָה יִדְעָתִי כִּי-יִרְאֶה אֵל-לֵהִים וְלֹא
תִּשְׁכַּח אֶת-בְּנֶךָ אֶת-יַחֲדָדְךָ מִמִּנִּי:

וַאֲמַר לֹא תוֹשִׁיט יָדְךָ בְּעוֹלִימָא וְלֹא תַעֲבִיד לִיהָ
מְדַעַם אָרִי כַעַן יִדְעָנָא אָרִי דְחָלָא דִּיָּי אֶת וְלֹא מְנַעֲתָא
יָת בְּרַךְ יָת יַחֲדָדְךָ מִנִּי:

אל תשלח – לשחוט. אמר לו: אם כן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם! אמר לו: אל תעש לו מאומה – אל תעש בו מום. כי עתה ידעתי – אמר רבי אבא, אמר לו אברהם: אפרש לפניך את שיחתי. אתמול אמרת לי: "כי ביצחק יקרא לה נרע". וחסרת ואמרת: "קח נא את בנה". עכשיו אתה אומר לי: "אל תשלח ידך אל הנער"! אמר לו הקדוש ברוך הוא: "לא אחלל בריתי, ומוצא שפתי לא אשנה!" כשאמרתי לה "קח" – מוצא שפתי לא אשנה, לא אמרתי לה "שחטהו" אלא "שעלהו". אסקמיה, אסתיה! כי עתה ידעתי – מעתה יש לי מה להשיב לששון ולאומות, התמהים מה היא חבתי אצלך: יש לי פתחון פה עכשיו, שרואים "כי ירא א-להים אתה".

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיִּרְאֵ וְהִנֵּה-אֵיל אֲחֵר נֹאֲתָו
בְּסַבְּךָ בְּקַרְנָיו וַיִּלְךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ
לְעֵלֶה תַּחַת בְּנוֹ:

וַיִּזְקַף אַבְרָהָם יָת עֵינֹוהִי בְּתַר אֵלִין וַחֲזָא וְהָאִ דְכָרָא
אַחִיד בְּאֵילָנָא בְּקַרְנוּהִי וְאִזְל אַבְרָהָם וּנְסִיב יָת דְכָרָא
וְאַסְקִיָּה לְעֵלְתָּא חֲלָף בְּרִיָּה:

והנה איל – מוכן היה לכה משישת מי בראשית. אחר – אחרי שאמר לו המלאך "אל תשלח ידך", ראהו כשהוא נאחז. והוא שמתרגמינו: "ויזקף אברהם ית עינוהי בתר אליו". בסבך – אילן. בקרניו – שהיה רץ אצל אברהם, והששון סובכו ומערבבו באילנות. תחת בנו – מאחר שפתוב "ויעלהו לעולה", לא חסר המקרא כלום, מהו "תחת בנו"? על כל עבודתה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר: יהי רצון שתהא זו כאלו היא עשוייה בבני, כאלו בני שחוט, כאלו דמו נרוק, כאלו הוא מופשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן.

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁם-הַמְּקוֹם הַהוּא י-הוָה וַיִּרְאֵה אֲשֶׁר
יֹאמֶר הַיּוֹם בְּהַר י-הוָה יִרְאֶה:

וּפְלַח וְצִלִי אַבְרָהָם תְּמָן בְּאַתְרָא הַהוּא אָמַר קָדָם יְיָ
הֲכָא יְהוֹן פְּלַחִין דְרִיָּא בְּכִין יִתְאַמַר בְּיוֹמָא הַדִּין
בְּטוֹרָא הַדִּין אַבְרָהָם קָדָם יְיָ פְּלַח:

ה' יראה – פשוטו כתרגומו: ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכניו, ולהקריב כאן קרבנות. אשר יאמר היום – שיאמרו לימי הדורות עליו: בהר זה "יראה" הקדוש ברוך הוא לעמו. היום – הימים העתידין, כמו "עד היום הזה" שבכל המקרא. שפל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה אומרים: "עד היום הזה" על היום שעומדים בו. ומדרש אגדה: "ה' יראה" עקדה זו לסלות לישראל בכל שנה ולהצילם מן הפורענות, כדי שיאמר "היום הזה", בכל דורות הבאים, "בהר ה' יראה" אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה.

וַיִּקְרָא מִלֶּאֱדָי י-הוָה אֶל-אַבְרָהָם שְׁנֵית מֵ-הַשָּׁמַיִם:

וַיִּקְרָא מִלֶּאֱכָא דֵינִי לַאֲבָרְהָם תַּנְיִנּוֹת מִן שָׁמַיָא:

וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם-יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יַחֲזִיקָהּ:

וַאֲמַר בְּמִימְרֵי קַיִימִית אָמַר יְיָ אֲרִי חֶלֶף דַּעֲבַדְתָּא יָת פִּתְגָמָא הַדִּין וְלֹא מְנַעַתָּא יָת בְּרַךְ יָת יַחֲזִיקָהּ:

כִּי-בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְהִרְבָּה אֲרָבָה אֶת-זַרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחֲלוֹל אֲשֶׁר עַל-שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זַרְעֶךָ אֶת שְׁעַר אֵיבָיו:

אֲרִי בָרְכָא אֲבָרְכְנָךְ וְאֶסְגָּאָה אֶסְגִּי יָת בְּנֶךְ כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא וְכַחֲלָא דְעַל פִּיף נְמָא וַיִּירֶתוּן בְּנֶךְ יָת קַרְוֵי סְנַאִיהוֹן:

בָּרַךְ אֲבָרְכֶךָ – אַחַת לְאֵב וְאַחַת לְבָן. וְהִרְבָּה אֲרָבָה – אַחַת לְאֵב וְאַחַת לְבָן.

וְהַתְּבָרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ וְעָקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלְיֵי:

וַיִּתְּבָרְכוּן בְּדִיל בְּנֶךְ כָּל עַמְמֵי אֶרֶעָא חֶלֶף דְקַבִּילְתָּא לְמִימְרֵי:

וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם אֶל-נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכּוּ יַחְדָּו אֶל-בְּאֵר שָׁבַע וַיָּשָׁב וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע:

וְתַב אֲבָרְהָם לְוֹת עוֹלִימוֹהֵי וַקְמוּ וַאֲזַלוּ פַחְדָּא לְבֵאֵר שָׁבַע וַיִּתִּיב אֲבָרְהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע:

וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע – לֹא וַיִּשְׁבָּה מִמֶּשׁ, שִׁתְרֵי בְחֶבְרוֹן הָיָה יוֹשֵׁב. שְׁתֵּימַם עָשְׂרָה שָׁנִים לִפְנֵי עֲקִידַתוֹ שֶׁל יִצְחָק וְצֹא מִבְּאֵר שָׁבַע וְהֶלֶךְ לוֹ לְחֶבְרוֹן, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: "וַיָּגֵר אֲבָרְהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים" – מְרַבִּים מִשָּׁל חֶבְרוֹן הָרֵאשׁוֹנִים, וְהֵם עָשְׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ לְמַעַל.

פ

פְּרִשְׁת בְּנֵי נַחֲוֹר

וַהֲיִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּגַּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְּכָה גַם-הִוא בְּנִים לְנַחֲוֹר אָחִיקָהּ:

וְהָיָה בְּתֵר פִּתְגָמֵיָא הָאֵלִין וְאַתְחִנּוּא לַאֲבָרְהָם לְמִימַר הָא יִלְיִדַת מִלְכָּה אַף הִיא בְּנִין לְנַחֲוֹר אָחִיקָהּ:

אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּגַּד... – בְּשׁוּבוֹ מִמֶּהר הַמּוֹרֶקֶה הָיָה אֲבָרְהָם מִהֶרֶק וְאוֹמֵר: אֱלוֹ הָיָה בְּנֵי שְׁחִוֵט כְּבֵר, הָיָה הוֹלֵךְ בְּלֹא בְּנִים! הָיָה לִי לְהַשְׁיִאוּ אִשָּׁה מִבְּנוֹת עֵנָר אֲשֶׁכּוֹל וּמִמְרָא! בְּשָׂרוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנוֹלְדָה רַבָּקָה בַת זֹוגוֹ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – הִרְהוּרֵי דְבָרִים שֶׁהָיוּ עַל יְדֵי הַעֲקָדָה. גַּם הוּא – אֵף הִיא הַשְׁוֹתָה מִשְׁפָּחוֹתֶיהָ לְמִשְׁפָּחוֹת אֲבָרְהָם, שְׁתֵּימַם עָשְׂרָה. מֵה אֲבָרְהָם שְׁנַיִם עָשָׂר שָׁבְטִים, שְׁנַצְאוּ מִיַּעֲקֹב שְׁמוֹנֶה בְּנֵי הַגְּבִירוֹת וְאַרְבַּעַת בְּנֵי שְׁפָחוֹת, אֵף אֱלוֹ שְׁמוֹנֶה בְּנֵי גְבִירוֹת וְאַרְבַּעַת בְּנֵי פִלְגָשׁ.

אֶת-עוֹיֵץ בְּכָרוֹ וְאֶת-בּוֹז אָחִיו וְאֶת-קִמּוּאֵל אֲבִי אַרְם:

יָת עוֹיֵץ בּוּכְרִיָּה וַיָּת בּוֹז אַחֻוּהֵי וַיָּת קִמּוּאֵל אֲבוּהֵי דְאַרְם:

וְאֶת-פְּשֵׁד וְאֶת-חִזּוֹ וְאֶת-פִּלְגָשׁ וְאֶת-יִדְלָף וְאֶת בְּתוּאֵל:

וַיָּת פְּשֵׁד וַיָּת חִזּוֹ וַיָּת פִּלְגָשׁ וַיָּת יִדְלָף וַיָּת בְּתוּאֵל:

וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת-רַבְּקָה שְׁמִנָּה אֵלֶּה יִלְדָה מִלְכָּה לְנַחֲוֹר אָחִי אֲבָרְהָם:

וּבְתוּאֵל אוֹלִידַת יָת רַבְּקָה תְּמַנְיָא אֵלִין יִלְיִדַת מִלְכָּה לְנַחֲוֹר אַחֻוּהֵי דְאַבְרָהָם:

וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רַבְּקָה – כָּל הַיְחִוּסִין הִלְלוּ לֹא נִכְתְּבוּ אֵלָּא בְּשִׁבִיל פְּסוּק זֶה.

וּפִילְגָשׁוֹ וְשְׁמָה רְאוּמָה וְתִלְדָּ גַם-הִוא אֶת-טַבַּח וְאֶת-גָּתֵם וְאֶת-תַּחֲשׁ וְאֶת-מַעֲכָה:

וּלְחִינְתִּיָּה וְשְׁמָה רְאוּמָה וַיִּלְיִדַת אַף הִיא יָת טַבַּח וַיָּת גָּתֵם וַיָּת תַּחֲשׁ וַיָּת מַעֲכָה:

לו ואתה בן־אדם הנבא אלי־הרי ישראל
ואמרת הרי ישראל שמעו דברי־הוה: כֹּה
אמר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה יֵעַן אָמַר הָאֵיב עֲלֵיכֶם
הָאֵח וּבְמֹת עוֹלָם לְמוֹרְשָׁה חֵיתָה לָנוּ: לָכֵן
הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה יֵעַן
בְּיַעַן שְׁמוֹת וְשָׂאף אֶתְכֶם מִסְבִּיב לְחַיֹּתְכֶם
מוֹרְשָׁה לְשֹׂאֲרֵי הַגּוֹיִם וְתַעֲלוּ עַל־שֹׁפֵת לְשׁוֹן
וּדְבַת־עַם: לָכֵן הָרִי יִשְׂרָאֵל שְׁמַעוּ דְבַר־אֱלֹהֵי־דָנִי
יְהוָה כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת
לְאִפְיָקִים וּלְגִבְעוֹת וּלְחַרְבּוֹת הַשְּׂמָמוֹת וּלְעָרִים
הַנְּעֻזוֹת אֲשֶׁר חָיו לְבוֹ וּלְלַעַג לְשֹׂאֲרֵי הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר מִסְבִּיב: לָכֵן כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה
אִם־לֹא בִּאֵשׁ קִנֵּאתִי דַּבַּרְתִּי עַל־שֹׂאֲרֵי הַגּוֹיִם
וְעַל־אָדָם כֹּל אֲשֶׁר נָתַנּוּ־אֶת־אֲרָצִי לָהֶם
לְמוֹרְשָׁה בְּשִׂמְחַת כֹּל־לֵבָב בְּשֹׂאֵט נַפְשׁ
לְמַעַן מִגְרָשָׁה לְבוֹ: לָכֵן הִנָּבֵא עַל־אֲדָמַת
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְיָקִים
וּלְגִבְעוֹת כֹּה־אָמַר | אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה הִנְנִי
בְּקִנְיַתִּי וּבְחִמְתִּי דַּבַּרְתִּי יֵעַן כְּלָמַת גּוֹיִם
נִשְׁאַתֶּם: לָכֵן כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה אֲנִי
נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדַי אִם־לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לָכֶם
מִסְבִּיב הִמָּה כְּלָמַתְּם יִשְׂאֵוּ: וְאַתֶּם הָרִי
יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי
יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבוֹא: כִּי הִנְנִי אֲלֵיכֶם
וּפְנֵיתִי אֲלֵיכֶם וְנִעַבְדְתֶם וְנִזְרַעְתֶם: וְהַרְפִּיתִי
עֲלֵיכֶם אָדָם כֹּל־לְבַיִת יִשְׂרָאֵל כֹּלָּה וְנִשְׁבּוּ
הָעָרִים וְהַחַרְבּוֹת תִּפְּנִינָה: וְהַרְפִּיתִי עֲלֵיכֶם
אָדָם וּבַחֲמָה וְרָבוּ וּפְרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם
כְּקִדְמוֹתֵיכֶם וְחִיטְבַלְתִּי מִרֹאשְׁתֵיכֶם וּיְדַעְתֶּם
כִּי־אֲנִי יְהוָה: וְהוֹלַכְתִּי עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת־עַמִּי
יִשְׂרָאֵל וּיְרַשׁוּךָ וְחֵייתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא־תוֹסֵף
עוֹד לְשִׁפְלָם: כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה יֵעַן
אֲמַרִים לָכֶם אֲכַלְת אָדָם אֶתִּי וּמִשְׁכַּלְת
גּוֹיךָ וְגּוֹיִיךָ חֵיית: לָכֵן אָדָם לֹא־תֹאכְלִי עוֹד
וְגּוֹיךָ וְגּוֹיִיךָ לֹא תִכְשְׁלִי תִשְׁבְּלִי־עוֹד נֹאֵם

אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה: וְלֹא־אֲשְׁמִיעַ אֶלְיֶיךָ עוֹד כְּלָמַת
הַגּוֹיִם וְהַרְפַת עַמִּים לֹא תִשְׂאִי־עוֹד וְגּוֹיךָ
וְגּוֹיִיךָ לֹא־תִכְשְׁלִי עוֹד נֹאֵם אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה:
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: כִּי־אָדָם בַּיִת
יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל־אֲדָמַתְּם וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ
בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתֶם כְּטִמְאַת הַנְּדָה הַיְתָה
דַּרְכָּם לִפְנֵי: וְאֲשַׁפֵּךְ חִמְתִּי עֲלֵיכֶם עַל־חַדְוֵם
אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ עַל־הָאָרֶץ וּבְגִלּוֹלֵיחֶם טִמְאוּהָ:
וְאֲפִיץ אֶתְּכֶם בַּגּוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאֲרָצוֹת כְּדַרְכָּם
וּבַעֲלִילוֹתֶם שִׁפְטֵתִים: וַיָּבוֹא אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־
בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי בְּאָמַר לָהֶם עִם־
יְהוָה אֱלֹהֵי וּמֵאֲרָצוֹ יֵצְאוּ: וְאֲחַמֵּל עַל־שֵׁם
קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵהוּ בַיִת יִשְׂרָאֵל בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־
בָּאוּ שָׁמָּה: לָכֵן אָמַר לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר
אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בַיִת
יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־לְשֵׁם־קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בַּגּוֹיִם
אֲשֶׁר־בָּאתֶם שָׁם: וְקִדְשְׁתִּי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל
הַמְּחַלֵּל בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכֶם וַיִּדְעוּ
הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה נֹאֵם אֱלֹהֵי־דָנִי יְהוָה
בְּהַקְדִּישִׁי בָכֶם לְעֵינֵיהֶם: וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן־
הַגּוֹיִם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכֹּל־הָאֲרָצוֹת
וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֲדָמַתְכֶם: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם
מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכֹּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכֹּל־לִגְלוֹלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי לָכֶם
לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקַרְבְּכֶם וְהִסֵּרְתִי
אֶת־לֵב הָאֲבֹן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בְּשָׂרִ:
וְאֶת־רוּחִי אֶתֶן בְּקַרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר־
בַּחֲקִי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם:
וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם
וְחֵייתֶם לִי לְעָם וְאֲנִכִּי אֶחִיה לָכֶם לֹא־לְהִיִּם:
וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכֹּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּקְרָאתִי
אֶל־הַדָּגָן וְהַרְפִּיתִי אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֶן עֲלֵיכֶם רָעָב:
וְהַרְפִּיתִי אֶת־פְּרִי הָעֵץ וְתִנּוּבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן
אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֲרִפַת רָעָב בַּגּוֹיִם:
וְזָכַרְתֶּם אֶת־דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעֲלָלֵיכֶם אֲשֶׁר

לֹא־טוֹבִים וְנִקְטַתֶּם בְּפְנֵיכֶם עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְעַל
תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: ִלֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נְאֻם
אֲ-דְנִי יי-הוָה יוֹדַע לָכֶם בּוֹשׁוֹ וְהַכְּלִמוֹ
מִדְּרֻכֵיכֶם בַּיִת יִשְׂרָאֵל: ִכֹּה אָמַר אֲ-דְנִי
יי-הוָה בַּיּוֹם טַהְרֵי אֶתְכֶם מִכָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם
וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת־הָעָרִים וְנִבְנְנוּ הַחֲרֻבוֹת: ִוְהָאָרֶץ
הַנְּשֻׁמָּה תַעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הִיְתָה שְׂמֻמָּה לְעֵינַי
כִּי־לִעֹבֵר: ִוְאָמְרוּ הָאָרֶץ תִּלְוֹ הַנְּשֻׁמָּה הִיְתָה
כְּגוֹי־עֶדֶן וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנְּשֻׁמָּה
וְהַנְּחָרְסוֹת בְּצוֹרוֹת יִשְׁבוּ: ִוַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
יִשְׂאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם ִכִּי | אֲנִי יי-הוָה בְּנִיתִי
הַנְּחָרְסוֹת נִטְעַתִי הַנְּשֻׁמָּה אֲנִי יי-הוָה דִּבַּרְתִּי
וְעָשִׂיתִי: ִכֹּה אָמַר אֲ-דְנִי יי-הוָה עוֹד זֹאת
אֲדַרְשׁ לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבַּע אֲתֵם
כַּצֹּאֵן אָדָם: ִכַּצֹּאֵן קִדְשִׁים כַּצֹּאֵן יְרוּשָׁלַיִם
כְּמוֹעֲדֶיהָ כִּן תִּתְהַיֵּנָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מִלְּאוֹת
צֹאֵן אָדָם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יי-הוָה:

לֹא הִיְתָה עָלַי יְדִי־הַזֶּה וַיּוֹצֵאֵנִי בְרוּחַ יי-הוָה
וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת:
וְהָעֵבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סְבִיב סְבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת
מְאֹד עַל־פָּנַי הַבְּקָעָה וְהִנֵּה יִבְשׁוֹת מְאֹד:
וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּנ־אָדָם הַתְּחַיֵּנָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה
וְאָמַר אֲ-דְנִי יי-הוָה אַתָּה יַדְעָתָ: ִוַיֹּאמֶר אֵלַי
הַנְּבִא עַל־הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
הָעֲצָמוֹת הִיבְשׁוֹת שְׂמַעוּ דְבַר־יי-הוָה: ִכֹּה
אָמַר אֲ-דְנִי יי-הוָה לָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי
מִבְּיֹא בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם: ִוְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים
וְהָעֵלְתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקִרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר
וְנָתַתִּי בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי
יי-הוָה: ִוְנִבְאֵתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי וַיְהִי־קוֹל
כַּהֲנֻבָאִי וְהַנְּהִדְעֵשׂ וְתִקְרְבוּ עֲצָמוֹת עִצִּים אֲלֵי־
עֲצָמוֹ: ִוְרָאִיתִי וְהַנְּהִדְעֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה
וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְּמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם:
וַיֹּאמֶר אֵלַי הַנְּבִא אֶל־הָרוּחַ הַנְּבִא בְּנ־אָדָם

וְאָמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כַּהֲאָמַר | אֲ-דְנִי יי-הוָה
מֵאֲרַבַּע רוּחוֹת בָּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בַּהֲרוּגִים
הָאֵלֶּה וַיְחַיּוּ: ִוְהַנְּבִאֲתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי וְתִבּוֹא
בָּהֶם הָרוּחַ וַיְחַיּוּ וַיַּעֲמִדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חֵיל גְּדוֹל
מְאֹד־מְאֹד: ִוַיֹּאמֶר אֵלַי בְּנ־אָדָם הָעֲצָמוֹת
הָאֵלֶּה כִּי־לְבַיִת יִשְׂרָאֵל הִמָּה הִנֵּה אֲמַרִים
יִבְשׁוּ עֲצָמוֹתַיִנּוּ וְאֲבָרָה תִקְוַתְנּוּ נִגְזַרְנּוּ לְנַפְשׁוֹ:
לָכֵן הַנְּבִא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כַּהֲאָמַר אֲ-דְנִי
יי-הוָה הִנֵּה אֲנִי פָתַח אֶת־קְבֻרוֹתֵיכֶם וְהָעֵלְתִי
אֶתְכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־
אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל: ִוַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יי-הוָה
בְּפָתַחִי אֶת־קְבֻרוֹתֵיכֶם וּבְהָעֵלּוֹתִי אֶתְכֶם
מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי: ִוְנָתַתִּי רוּחִי בְכֶם וְחַיִּיתֶם
וְהַנְּחַתִּי אֶתְכֶם עַל־אֶדְמַתְכֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי
יי-הוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם־יי-הוָה: ִוַיְהִי
דְבַר־יי-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ִוְאַתָּה בְּנ־אָדָם קַח־לְךָ
עֵץ אֶחָד וּכְתַב עָלָיו לַיהוָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
חֲבֵרוּ וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוּב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ
אֶפְרַיִם וְכַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוּ: ִוְקָרַב אֲתֵם
אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְחַיּוּ לְאַחֲדִים
בִּידֶךָ: ִוְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֶלֶּיךָ בְנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר
הֲלוֹא־תִגִּיד לָנוּ מַה־אֵלֶּה לָּךְ: ִוְדַבַּר אֲלֵיהֶם כַּהֲ-
אָמַר אֲ-דְנִי יי-הוָה הִנֵּה אֲנִי לֹקַח אֶת־עֵץ יוֹסֵף
אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוּ וְנָתַתִּי
אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה וְעָשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד
וְחַיּוּ אֶחָד בְּיַדִּי: ִוְחַיּוּ הָעַצִּים אֲשֶׁר־תְּכַתֵּב
עֲלֵיהֶם בִּידֶךָ לְעֵינֵיהֶם: ִוְדַבַּר אֲלֵיהֶם כַּהֲאָמַר
אֲ-דְנִי יי-הוָה הִנֵּה אֲנִי לֹקַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִבְּיַן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ־שָׁם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם
מִסְּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל־אֶדְמַתְכֶם: ִוְעָשִׂיתִי
אֲתֵם לְגוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וּבְמִלְכּוֹ
אֶחָד יִחַי לְכֹלֶם לְמִלְכּוֹ וְלֹא יִהְיֶה יְהוּדֵי־עוֹד
לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחַצּוּ עוֹד לְשָׁתֵי מַמְלָכוֹת עוֹד:
וְלֹא יִשְׁמָאוּ עוֹד בְּגוֹלְוֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכָל
פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל מוֹשְׁבֵתֵיהֶם

אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטַהַרְתִּי אֹתָם וְהִיוּ־לִי לְעָם
וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים׃ וַעֲבַדְתֵּי דָוִד מֶלֶךְ
עַלֵיהֶם וְרוּעֵה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלְכוּ
וְחֻקֹתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֹתָם׃ וַיֵּשְׁבוּ עַל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יִשְׁבוּ־
בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיֵּשְׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּחֵה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי
בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם׃
וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה
אֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבִּיתִי אֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־
מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃ וְהָיָה מִשְׁפָּנִי עַלֵיהֶם
וְהִייתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּחֵה יְהוֹיָדָי לְעָם׃
וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁ אֶת־
יִשְׂרָאֵל בַּהֲיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃

לֹחַ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם שֵׁם
פְּנִיךָ אֶל־גּוֹג אֶרֶץ הַמְּגוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ מִשְׁדֵּךְ
וְתַבַּל וְהַנְּבֵאָה עָלָיו׃ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דְנִי
יְהוָה הַנְּנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ מִשְׁדֵּךְ וְתַבַּל׃
וְשׂוֹבְבֵתֶיךָ וְנָתַתִּי חַיִּים בְּלַחֲיֶיךָ וְהוֹצֵאתִי
אוֹתְךָ וְאֶת־כָּל־לִחְיֶיךָ סוֹסִים וּפָרָשִׁים לְבָשִׂי
מִכְלֹל פְּלֶם קָהַל רַב צִנְהָ וּמִגֹּן תַּפְשִׁי חַרְבֹת
פְּלֶם׃ הָרַם פּוֹשׁ וּפּוֹט אֶתָּם פְּלֶם מִגֹּן וְכוֹבֵעַ׃
גֹּמֵר וְכַל־אֲנַפְיָהּ בֵּית תּוֹגְרֵמָה יִרְכָתִי צָפוֹן
וְאֶת־כָּל־אֲנַפְיוֹ עַמּוּם רַבִּים אֶתְּךָ׃ הַפֶּן וְהַכֹּן
לְךָ אֲתָהּ וְכַל־קַהֲלָהּ הַנִּקְהָלִים עָלֶיךָ וְהִייתָ לָהֶם
לְמִשְׁמָר׃ מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקֹד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים
תָּבוֹא׃ אֶל־אֶרֶץ׃ מְשׂוֹבְבַת מִחֶרֶב מִקְבַּצַת
מִעַמּוּם רַבִּים עַל חֲרֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־חָיו לְחַרְבָּהּ
תָּמִיד וְהִיא מִעַמּוּם הוֹצֵאתָה וַיֵּשְׁבוּ לְבֵטַח פְּלֶם׃
וְעָלִיתָ כִּשְׂאֵה תָבוֹא כִּעֲנֹן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ
תִּהְיֶה אֶתְּךָ וְכַל־אֲנַפְיָהּ וְעַמּוּם רַבִּים אֶתְּךָ׃
כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־יְהוָה וְהִיא׃ בְּיָוֶם הַהוּא יַעֲלוּ
דְבָרִים עַל־לִבְךָ וְחַשְׁבֹת מַחְשַׁבַת רָעָה׃
וְאָמַרְתָּ אַעֲלֶה עַל־אֶרֶץ פְּרוֹזֹת אֲבוֹא
הַשְׁקָטִים יִשְׁבִּי לְבֵטַח פְּלֶם יִשְׁבִּים בְּאֵיזֵן חוֹמָהּ

וּבְרִיחַ וּדְלָתִים אֵין לָהֶם׃ לְשָׁלַל שָׁלַל וְלָכֹז כֹּז
לְהָשִׁיב יָדָךְ עַל־חַרְבֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֶל־עַם
מֵאֲסַף מִגּוֹלָם עֲשֵׂה מִקְנֵה וּקְנִיֹן יִשְׁבִּי עַל־טַפּוֹר
הָאָרֶץ׃ שָׁבֵא וְדָדֹן וּסְחָרֵי תַרְשִׁישׁ וְכַל־
כְּפִירֵיחַ יֹאמְרוּ לְךָ הַלְשָׁלַל שָׁלַל אֶתְּךָ כֹּה הַלְכֹז
כֹּז הַקְּחֵלֶת קַהֲלָה לְשָׂאת׃ כִּסֵּף וְזָהָב לְקַחַת
מִקְנֵה וּקְנִיֹן לְשָׁלַל שָׁלַל גְּדוֹל׃ לְכֹן הַנְּבֵאָה כֹּז־
אָדָם וְאָמַרְתָּ לְגוֹג כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי־דְנִי יְהוָה
הַלְכֹז׃ בְּיָוֶם הַהוּא בְּשֹׁבַת עַמּוּי יִשְׂרָאֵל לְבֵטַח
תִּדְעַ׃ וּבֵאתָ מִמִּקְוֹמָהּ מִיִּרְכָתִי צָפוֹן אֲתָהּ
וְעַמּוּם רַבִּים אֶתְּךָ רַבְכֵי סוֹסִים פְּלֶם קָהַל גְּדוֹל
וְחֵיל רַב׃ וְעָלִיתָ עַל־עַמּוּי יִשְׂרָאֵל כִּעֲנֹן לְכַסּוֹת
הָאָרֶץ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּהְיֶה וְהַבְּאוֹתֶיךָ עַל־
אֶרְצִי לְמַעַן יִדְעַת הַגּוֹיִם אֶת־יְהוָה בְּהַקְדָּשִׁי כִּי
לְעֵינֵיהֶם גּוֹג׃ כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי־דְנִי יְהוָה הַאֲתָהּ־
הוּא אֲשֶׁר־דְּבַרְתִּי בְּיָמִים קְדֻמוֹנִים בְּיַד עַבְדִּי
נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבֵאִים בְּיָמִים הָהֵם שָׁנִים
לְחַבֵּיא אֶתְּךָ עַלֵיהֶם׃ וְהִיא׃ בְּיָוֶם הַהוּא בְּיָוֶם
כֹּה גּוֹג עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נָאֵם אֱלֹהֵי־דְנִי יְהוָה
תִּעֲלֶה חֲמַתִּי בְּאַפִּי׃ וּבְקִנְיַתִּי כְּאֲשֶׁר־עַבְרַתִּי
דְּבַרְתִּי אִם־לֹא׃ בְּיָוֶם הַהוּא יִהְיֶה רָעַשׁ גְּדוֹל
עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל׃ וְרַעְשׂוּ מִפָּנָי הַיָּם וְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וְחַיִּת הַשָּׂדֶה וְכַל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־
הָאֲדָמָה וְכֹל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה
וְנִחְרְסוּ הַחַיִּים וְנִפְלְלוּ הַמְּדַרְגּוֹת וְכַל־חוֹמָה
לְאֶרֶץ תִּפּוֹל׃ וְקִרְאתִי עָלָיו לְכַל־חֲרֵי חֶרֶב
נָאֵם אֱלֹהֵי־דְנִי יְהוָה חֶרֶב אִישׁ בְּאֶחָיו תִּהְיֶה׃
וְנִשְׁפָּטַתִּי אֶתּוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וּנְשָׂם שׂוֹטֵף
וְאֲבִי אֶלְגָּבִישׁ אִשׁ וְהַפְּרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל־
אֲנַפְיוֹ וְעַל־עַמּוּם רַבִּים אֲשֶׁר אֶתּוֹ׃ וְהַתְּגַדְּלֵתִי
וְהַתְּקַדְּשֵׁתִי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וַיִּדְעוּ
כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

לֹט וְאֶתְּךָ בֶן־אָדָם הַנְּבֵאָה עַל־גּוֹג וְאָמַרְתָּ כֹּה
אָמַר אֱלֹהֵי־דְנִי יְהוָה הַנְּנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ

מִשָּׁד וְתַבֵּל׃ וְשִׁבְבַתֶּיךָ וְשִׁשְׂאֲתֶיךָ וְהַעֲלִיתֶךָ
מִיַּרְכְּתֵי צִפּוֹן וְהִבְאֹתֶךָ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃
וְהִבִּיתִי קִשְׁתְּךָ מִיַּד שִׁמְאוֹלֶךָ וְחַצִּיֶךָ מִיַּד
יְמִינְךָ אֶפֶיֶל׃ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל תִּפּוֹל אֶתְּךָ וְכָל־
אֲנַפְיֶךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אֶתְּךָ לְעֵיט צִפּוֹר כֹּל־יִכְנֹס
וְחַיַּת הַשָּׂדֶה נִתְּתֶיךָ לְאֲכָלָהּ׃ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
תִּפּוֹל כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה׃
וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמִגְזָא וּבִישְׁבְּנֵי הָאֲיִים לְבַטַח
וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹהֵה׃ וְאֶת־שֵׁם קִדְשִׁי אֲזַדְעֶה
בְּתוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־אֲחַל אֶת־שֵׁם־קִדְשִׁי
עוֹד וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹהֵה קְדוֹשׁ
בְּיִשְׂרָאֵל׃ הִנֵּה בָּאָה וְנִהְיִתָּה נְאֻם אֱלֹהִים יְיָ־
וְהוֹהֵה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי׃ וַיִּצְאוּ יִשְׁבְּנֵי
עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעָרוֹ וְהַשִּׁיקוּ בְּנֹשֶׁק וּמִגֶּן וְצִנְחַ
בְּקִשְׁתַּת וּבַחֲצִים וּבַמִּקְלֵ יָד וּבַרְמַח וּבְעָרוּ בָהֶם
אֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים׃ וְלֹא־יִשְׂאוּ עֲצִים מִן־הַשָּׂדֶה
וְלֹא יַחֲטִיבוּ מִן־הַיַּעֲרִים כִּי בְּנֹשֶׁק יִבְעֲרוּ־אֵשׁ
וְשָׁלְלוּ אֶת־שִׁלְלֵיהֶם וּבָאָזוּ אֶת־בְּזוּיָהֶם נְאֻם
אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה׃ וְחַיָּה בַיּוֹם הַהוּא אֶתְּךָ
לְגֹזַל מִקּוֹם־שֵׁם קָבֵר בְּיִשְׂרָאֵל גֵּי הָעֵבְרִים
קִדְמַת הַיָּם וְחִסְמַת הַיָּם אֶת־הָעֵבְרִים וּקְבְּרוּ
שָׁם אֶת־גֹּזַל וְאֶת־כֹּל־הַמּוֹנֵה וּקְרָאוּ גֵּי הַמּוֹזַן
גֹּזַל׃ וּקְבְּרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת־
הָאָרֶץ שֶׁבָעָה חֲדָשִׁים׃ וּקְבְּרוּ כֹל־לַעַם הָאָרֶץ
וְחַיָּה לָהֶם לְשֵׁם יוֹם הַקְּבָדִי נְאֻם אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה׃
וְאֲנִישֵׁי תָמִיד יִבְדִּילוּ עֵבְרִים בְּאָרֶץ מִקְבָּרִים
אֶת־הָעֵבְרִים אֶת־הַנּוֹתְרִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ
לְטַהֲרָהּ מִקְצֵה שֶׁבָעֵה־חֲדָשִׁים יַחֲקֹרוּ׃ וְעָבְרוּ
הָעֵבְרִים בְּאָרֶץ וְרָאָה עַצֵּם אָדָם וּבָנָה אֲצִלוּ
צִיּוֹן עַד קְבְּרוּ אֶתוֹ הַמִּקְבָּרִים אֲלֵ־גֵיַה הַמּוֹזַן
גֹּזַל׃ וְגַם שָׁם־עִיר הַמּוֹנֵה וְטַהֲרוּ הָאָרֶץ׃
וְאֶתְּךָ בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה אָמַר
לְצִפּוֹר כֹּל־יִכְנֹס וְלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה הַקְּבָצוּ
וּבְאוּ הַאֲסֹפוּ מִסְּבִיב עַל־זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבַח
לָכֶם זִבַח גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר

וְשִׁתִּיתֶם דָּם׃ בָּשָׂר גְּבוּרִים תֹּאכְלוּ וְדָם־
נְשִׂיאֵי הָאָרֶץ תִּשְׁתּוּ אֵילִים פָּרִים וְעֵתוּדִים
פָּרִים מְרִיאֵי בָשָׂן פְּלִם׃ וְאֲכַלְתֶּם־חֶלֶב
לְשׁוֹבְעָה וְשִׁתִּיתֶם דָּם לְשִׁפְרוֹן מִזְבְּחֵי אֲשֶׁר־
זָבַחְתִּי לָכֶם׃ וּשְׁבַעְתֶּם עַל־שִׁלְחַנִּי סוּם וּרְכַב
גְּבוּר וְכָל־אִישׁ מִלְחָמָה נְאֻם אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה׃
וְנִתְּתִי אֶת־פְּכוּדֵי בְּגוֹזִים וְרָאוּ כָל־הַגּוֹיִם אֶת־
מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת־יְדֵי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי
בָהֶם׃ וַיִּדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְיָ־הוֹהֵה
אֶל־לִהְיֵהם מִן־הַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה׃ וַיִּדְעוּ
הַגּוֹיִם כִּי בְעוֹנֵם גָּלוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר
מָעַלְו־בִּי וְאֲסַתֵּר פְּנֵי מַחֵם וְאֶתְנֶם בְּיַד צָרִיָּהֶם
וַיִּפְּלוּ בַחֲרֹב פְּלִם׃ פִּטְמַמְאֲתֶם וּכְפִשְׁעֵיהֶם
עָשִׂיתִי אֲתֶם וְאֲסַתֵּר פְּנֵי מַחֵם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר
אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה עֲתָה אָשִׁיב אֶת־שְׁבִית שְׁבוֹת
יַעֲקֹב וְרַחֲמֵתִי כֹל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם
קִדְשִׁי׃ וְנִשְׁוּ אֶת־כְּלִמָּתָם וְאֶת־כֹּל־מַעֲלָם
אֲשֶׁר מָעַלְו־בִּי בְשַׁבְּתָם עַל־אֲדָמָתָם לְבַטַח
וְאִין מַחֲרִיד׃ בְּשׁוֹבְבֵי אוֹתָם מִן־הָעַמִּים
וּקְבַצְתִּי אֲתֶם מֵאֲרָצוֹת אֲבִיָּהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי כֹּס
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם רַבִּים׃ וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ־הוֹהֵה
אֶל־לִהְיֵהם בְּהַגְלוֹתִי אֲתֶם אֶל־הַגּוֹיִם וּכְנִסְתִּים
עַל־אֲדָמָתָם וְלֹא־אֹתִיר עוֹד מַחֵם שָׁם׃ וְלֹא־
אֲסַתִּיר עוֹד פְּנֵי מַחֵם אֲשֶׁר שָׁכַחְתִּי אֶת־רוּחִי
עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֱלֹהִים יְיָ־הוֹהֵה׃
מ בְּעֵשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתְנֹו בְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה
אַחַר אֲשֶׁר הִפְתָּה הָעִיר בְּעַצֵּם הַיּוֹם הַזֶּה
הִיָּתָה עָלָי יְדֵי־הוֹהֵה וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה׃
בְּמִרְאֹת אֱלֹהִים הִבִּיאֲנִי אֶל־אָרֶץ יִשְׂרָאֵל
וַיְנַיֵּחַנִי אֶל־הָר גִּבְעָה מְאֹד וְעָלִיו כַּמִּבְנֵה־עִיר
מִנְּגֹב׃ וַיָּבִיא אוֹתִי שָׁמָּה וְהִנֵּה־אִישׁ מִרְאֵהוּ
כַּמִּרְאֵה נְחֹשֶׁת וּפְתִיל־כִּשְׁמֹתִים בְּיָדוֹ וּקְנָה
הַמִּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשָּׁעַר׃ וַיִּדְבַר אֵלַי הָאִישׁ

בְּיָאֵלֶם רָאָה בְּעֵינָיִךָ וּבְאָזְנֶיךָ שָׁמַע וְשִׁים לִבְךָ
לְכָל אֲשֶׁר-אֲנִי מֵרָאָה אוֹתְךָ כִּי לִמְעַן
הִרְאוֹתְכָה הִבְאֵתָה הֵנָּה הִגַּד אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-
אֵתָה רָאָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: וְהִנֵּה חוֹמָה מִחוּץ
לְבֵית סְבִיב סְבִיב וּבִיד הָאִישׁ קִנְיַת הַמִּזְבֵּחַ
שֵׁשׁ-אֲמֹת בְּאֹמֶה וְטַפַּח וַיִּמַּד אֶת-רֹחַב הַבְּנִין
קִנְיַת אֶחָד וְקוֹמָה קִנְיַת אֶחָד: וַיִּבְּרָא אֶל-שֹׁעַר
אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרָךְ הַקְּדִימָה וַיַּעַל בְּמַעְלֹתָיו וַיִּמַּד |
אֶת-סָף הַשֹּׁעַר קִנְיַת אֶחָד רֹחַב וְאֵת סָף אֶחָד
קִנְיַת אֶחָד רֹחַב: וְהִתְּאָ קִנְיַת אֶחָד אֶרֶץ וְקִנְיַת
אֶחָד רֹחַב וּבֵין הַתְּאִים חֲמֵשׁ אֲמֹת וְסָף הַשֹּׁעַר
מֵאֲצֵל אֵלֶם הַשֹּׁעַר מִתְּבִית קִנְיַת אֶחָד: וַיִּמַּד
אֶת-אֵלֶם הַשֹּׁעַר מִתְּבִית קִנְיַת אֶחָד: וַיִּמַּד אֶת-
אֵלֶם הַשֹּׁעַר שְׁמֹנֶה אֲמֹת וְאֵילוֹ שְׁתַּיִם אֲמֹת
וְאֵלֶם הַשֹּׁעַר מִתְּבִית: וְתֵאֵי הַשֹּׁעַר דָּרָךְ הַקְּדִים
שְׁלֹשָׁה מִפְּהַ וְשְׁלֹשָׁה מִפְּהַ מִדָּה אַחַת לְשְׁלֹשָׁתָם
וּמִדָּה אַחַת לְאֵילֶם מִפְּהַ וּמִפְּו: וַיִּמַּד אֶת-רֹחַב
פְּתַח-הַשֹּׁעַר עֶשְׂרֵת אֲמֹת אֶרֶץ הַשֹּׁעַר שְׁלוֹשׁ
עֶשְׂרֵה אֲמֹת: וְהַגְּבֹל לְפָנָי הַתְּאוֹת אֲמֹה אַחַת
וְאֲמֹה-אַחַת גְּבֹל מִפְּהַ וְהִתְּאָ שֵׁשׁ-אֲמֹת מִפְּו
וְשֵׁשׁ אֲמֹת מִפְּו: וַיִּמַּד אֶת-הַשֹּׁעַר מִגַּג הַתְּאָ
לְגָו רֹחַב עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ אֲמֹת פֶּתַח נִגְד
פֶּתַח: וַיַּעַשׂ אֶת-אֵילִים שְׁשִׁים אֲמֹה וְאֶל-אֵיל
הַחֲצָר הַשֹּׁעַר סְבִיב סְבִיב: וַיַּעַל פָּנָי הַשֹּׁעַר
הַיֵּאתוֹן הָאֵיתוֹן עַל-לְפָנָי אֵלֶם הַשֹּׁעַר הַפְּנִימִי
חֲמֵשִׁים אֲמֹה: וְחִלְזוֹת אֲטִמּוֹת אֶל-הַתְּאִים
וְאֵל אֵלֵיהֶמָּה לְפָנֵימָה לְשֹׁעַר סְבִיב סְבִיב וְכֵן
לְאֵלְמוֹת וְחִלְזוֹת סְבִיב סְבִיב לְפָנֵימָה וְאֶל-
אֵיל תְּמָרִים: וַיִּבְיֵאֲנִי אֶל-הַחֲצָר הַחִיצוֹנָה
וְהִנֵּה לְשָׁכוֹת וְרֹצְפָה עֲשׂוּי לְחֲצָר סְבִיב סְבִיב
שְׁלֹשִׁים לְשָׁכוֹת אֶל-הַרְצָפָה: וְהַרְצָפָה אֶל-
פֶּתַח הַשֹּׁעַרִים לְעַמַּת אֶרֶץ הַשֹּׁעַרִים הַרְצָפָה
הַתְּחַתוֹנָה: וַיִּמַּד רֹחַב מִלְּפָנָי הַשֹּׁעַר
הַתְּחַתוֹנָה לְפָנָי הַחֲצָר הַפְּנִימִי מִחוּץ מֵאֵה
אֲמֹה הַקְּדִים וְהַחֲצָפוֹן: וְהַשֹּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרָךְ

הַחֲצָפוֹן לְחֲצָר הַחִיצוֹנָה מִדָּד אֶרְפוֹ וְרֹחַבּוֹ:
וְתֵאֵוֹ שְׁלוֹשָׁה מִפְּו וְשְׁלֹשָׁה מִפְּו וְאֵילוֹ וְאֵלְמוֹ
הָיָה כְּמִדַּת הַשֹּׁעַר הִרְאֵשׁוֹן חֲמֵשִׁים אֲמֹה אֶרְפוֹ
וְרֹחַב חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים בְּאֹמֶה: וְחִלְזוֹנוֹ וְאֵילְמוֹ
וְתֵימָרוֹ כְּמִדַּת הַשֹּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרָךְ הַקְּדִים
וּבְמַעְלֹת שֶׁבַע יַעֲלֶה-כּוֹ וְאֵילְמוֹ לְפָנֵיהֶם:
וְשֹׁעַר לְחֲצָר הַפְּנִימִי נִגְד הַשֹּׁעַר לְחֲצָפוֹן
וְלְקְדִים וַיִּמַּד מִשֹּׁעַר אֶל-שֹׁעַר מֵאֵה אֲמֹה:
וַיִּזְכְּרֵנִי דָרָךְ הַדְּרוֹם וְהִנֵּה-שֹׁעַר דָּרָךְ הַדְּרוֹם
וּמִדָּד אֵילוֹ וְאֵילְמוֹ כְּמִדַּת הָאֵלֶה: וְחִלְזוֹנִים
לוֹ וְלְאֵילְמוֹ סְבִיב סְבִיב כְּחִלְזוֹת הָאֵלֶה
חֲמֵשִׁים אֲמֹה אֶרֶץ וְרֹחַב חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אֲמֹה:
וּבְמַעְלֹת שֶׁבַע עֲלוֹתָיו וְאֵלְמוֹ לְפָנֵיהֶם
וְתֵמָרִים לוֹ אֶחָד מִפְּו וְאֶחָד מִפְּו אֶל-אֵילוֹ:
וְשֹׁעַר לְחֲצָר הַפְּנִימִי דָרָךְ הַדְּרוֹם וַיִּמַּד מִשֹּׁעַר
אֶל-הַשֹּׁעַר דָּרָךְ הַדְּרוֹם מֵאֵה אֲמֹת: וַיִּבְיֵאֲנִי
אֶל-חֲצָר הַפְּנִימִי בַשֹּׁעַר הַדְּרוֹם וַיִּמַּד אֶת-
הַשֹּׁעַר הַדְּרוֹם כְּמִדַּת הָאֵלֶה: וְתֵאֵוֹ וְאֵילוֹ
וְאֵלְמוֹ כְּמִדַּת הָאֵלֶה וְחִלְזוֹת לוֹ וְלְאֵלְמוֹ
סְבִיב סְבִיב חֲמֵשִׁים אֲמֹה אֶרֶץ וְרֹחַב עֶשְׂרִים
וְחֲמֵשׁ אֲמֹת: וְאֵלְמוֹת סְבִיב סְבִיב אֶרֶץ
חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אֲמֹה וְרֹחַב חֲמֵשׁ אֲמֹת:
וְאֵלְמוֹ אֶל-חֲצָר הַחִיצוֹנָה וְתֵמָרִים אֶל-אֵילוֹ
וּבְמַעְלֹת שְׁמוֹנֶה מַעְלוֹ: וַיִּבְיֵאֲנִי אֶל-חֲצָר
הַפְּנִימִי דָרָךְ הַקְּדִים וַיִּמַּד אֶת-הַשֹּׁעַר כְּמִדַּת
הָאֵלֶה: וְתֵאֵוֹ וְאֵילוֹ וְאֵלְמוֹ כְּמִדַּת הָאֵלֶה
וְחִלְזוֹת לוֹ וְלְאֵלְמוֹ סְבִיב סְבִיב אֶרֶץ חֲמֵשִׁים
אֲמֹה וְרֹחַב חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אֲמֹה: וְאֵלְמוֹ לְחֲצָר
הַחִיצוֹנָה וְתֵמָרִים אֶל-אֵלוֹ מִפְּו וּשְׁמֹנֶה
מַעְלֹת מַעְלוֹ: וַיִּבְיֵאֲנִי אֶל-שֹׁעַר הַחֲצָפוֹן וּמִדָּד
כְּמִדַּת הָאֵלֶה: וְתֵאֵוֹ אֵלוֹ וְאֵלְמוֹ וְחִלְזוֹת לוֹ
סְבִיב סְבִיב אֶרֶץ חֲמֵשִׁים אֲמֹה וְרֹחַב חֲמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים אֲמֹה: וְאֵילוֹ לְחֲצָר הַחִיצוֹנָה וְתֵמָרִים
אֶל-אֵילוֹ מִפְּו וּשְׁמֹנֶה מַעְלֹת מַעְלוֹ:
וְלִשְׁפָּה וּפְתִיחָה בְּאֵילִים הַשֹּׁעַרִים שָׁם יָדִיחוּ

את־העֹלָה: וַיִּבְאֵלֶם הַשָּׁעַר שְׁנַיִם שַׁלְחָנוֹת מִפֹּה
וּשְׁנַיִם שַׁלְחָנוֹת מִפֹּה לְשִׁחוֹט אֲלֵיהֶם הָעוֹלָה
וְהַחֲטָאת וְהָאֲשָׁם: וְאֶל־הַכֹּתֵף מִחוּצָה לָעוֹלָה
לְפָתַח הַשָּׁעַר הַצְּפוּנָה שְׁנַיִם שַׁלְחָנוֹת וְאֶל־
הַכֹּתֵף הָאֲחֵרֶת אֲשֶׁר לְאֵלֶם הַשָּׁעַר שְׁנַיִם
שַׁלְחָנוֹת: וְאֶרְבָּעָה שַׁלְחָנוֹת מִפֹּה וְאֶרְבָּעָה
שַׁלְחָנוֹת מִפֹּה לְכַתֵּף הַשָּׁעַר שְׁמוֹנָה שַׁלְחָנוֹת
אֲלֵיהֶם יִשְׁחָטוּ: וְאֶרְבָּעָה שַׁלְחָנוֹת לָעוֹלָה
אֶבְנֵי גֹזִית אֶרֶץ אֲמָה אַחַת וְהִצִּיל וְרָחַב אֲמָה
אַחַת וְהִצִּי וְגִבָּה אֲמָה אַחַת אֲלֵיהֶם וַיִּנְיִחוּ
אֶת־הַכִּלִּים אֲשֶׁר יִשְׁחָטוּ אֶת־הָעוֹלָה בָּם
וְהִזְבַּח: וְהַשְּׁפָתִים טַפַּח אֶחָד מִזִּבְחֵי בַּיִת
סָבִיב סָבִיב וְאֶל־הַשַּׁלְחָנוֹת בֶּשֶׁר הַקֹּרְבָּן:
וּמִחוּצָה לַשָּׁעַר הַפְּנִימִי לְשִׁכּוֹת שָׂרִים בַּחֲצַר
הַפְּנִימִי אֲשֶׁר אֶל־כַּתֵּף הַשָּׁעַר הַצְּפוֹן וּפְנֵיהֶם
דָּרָךְ הַדְּרוֹם אֶחָד אֶל־כַּתֵּף הַשָּׁעַר הַקָּדִים פְּנֵי
דָּרָךְ הַצְּפוֹן: וַיִּדְבַּר אֱלֹהִים זֶה הַלְשׁוֹנָה אֲשֶׁר פָּנְיָהּ
דָּרָךְ הַדְּרוֹם לְפָתְחֵי שַׁמְרֵי מִשְׁמַרְתַּת הַבַּיִת:
וְהַלְשׁוֹנָה אֲשֶׁר פָּנְיָהּ דָּרָךְ הַצְּפוֹן לְפָתְחֵי
שַׁמְרֵי מִשְׁמַרְתַּת הַמִּזְבֵּחַ הַמָּזֶה בְּנֵי־צְדוֹק
הַקְּרֹבִים מִבְּנֵי־לֵוִי אֵלָיו—הִזָּה לְשִׁרְתּוֹ: וַיִּמְדַּר
אֶת־יְהוֹחָזָר אֶרֶץ | מֵאֵה אֲמָה וְרָחַב מֵאֵה אֲמָה
מִרְבַּעַת וְהַמִּזְבֵּחַ לְפָנֵי הַבַּיִת: וַיִּבְאֵנִי אֵל־
אֵלֶם הַבַּיִת וַיִּמְדַּר אֵל אֵלֶם חֲמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה
וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְרָחַב הַשָּׁעַר שְׁלֹשׁ אַמּוֹת
מִפֹּה וְשֹׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפֹּה: וְאֶרֶץ הָאֵלֶם עֶשְׂרִים
אַמָּה וְרָחַב עֶשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבַמַּעֲלֹת אֲשֶׁר
יַעֲלוּ אֵלָיו וְעֹמְדִים אֶל־הָאֵילִים אֶחָד מִפֹּה
וְאֶחָד מִפֹּה:

מֵאֵה וַיִּבְאֵנִי אֶל־הַחֵיכַל וַיִּמְדַּר אֶת־הָאֵילִים
שֵׁשׁ־אַמּוֹת רָחַב מִפֹּה וְשֵׁשׁ־אַמּוֹת־רָחַב מִפֹּה
רָחַב הָאֵחָל: וְרָחַב הַפֶּתַח עֶשְׂרֵה אַמּוֹת
וּכְתֻפוֹת הַפֶּתַח חֲמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת
מִפֹּה וַיִּמְדַּר אֶרְפוֹ אֶרְבַּעִים אַמָּה וְרָחַב עֶשְׂרִים

אַמָּה: וַיִּבְאֵ לְפָנַי וַיִּמְדַּר אֶל־הַפֶּתַח שְׁתַּיִם
אַמּוֹת וְהַפֶּתַח שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרָחַב הַפֶּתַח שֶׁבַע
אַמּוֹת: וַיִּמְדַּר אֶת־אֶרְפוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה וְרָחַב
עֶשְׂרִים אַמָּה אֶל־פָּנָי הַחֵיכַל וַיֹּאמֶר אֵלָיו זֶה
קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים: וַיִּמְדַּר קוֹרֵה־בַיִת שֵׁשׁ אַמּוֹת
וְרָחַב הַצֵּלַע אַרְבַּע אַמּוֹת סָבִיב סָבִיב לְבַיִת
סָבִיב: וְהַצֵּלְעוֹת צֵלַע אֶל־צֵלַע שְׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים
פְּעֻמּוֹם וּבְאֹת בַּקִּיר אֲשֶׁר־לְבַיִת לְצֵלְעוֹת
סָבִיב סָבִיב לְהַיּוֹת אֲחֻזִּים וְלֹא־יְהִי אֲחֻזִּים
בַּקִּיר הַבַּיִת: וְרָחַבָּהּ וְנִסְבָּהּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה
לְצֵלְעוֹת כִּי מִזִּבְחֵי־בַיִת לְמַעְלָה לְמַעְלָה
סָבִיב סָבִיב לְבַיִת עַל־כֵּן רָחַב־לְבַיִת לְמַעְלָה
וְכֵן הִתְחַתְּוָה יַעֲלֶה עַל־הָעֲלוֹנָה לְתִיבּוֹנָה:
וַיִּרְאֵנִי לְבַיִת גִּבָּה סָבִיב סָבִיב מִיַּסְדּוֹת
מוֹסְדּוֹת הַצֵּלְעוֹת מִלֹּה הַקֶּנֶה שֵׁשׁ אַמּוֹת
אֲצִילָה: רָחַב הַקִּיר אֲשֶׁר־לְצֵלַע אֶל־הַחוּץ
חֲמֵשׁ אַמּוֹת וְאֲשֶׁר מִפֹּה בַיִת צֵלְעוֹת אֲשֶׁר
לְבַיִת: וַיִּכִּין הַלְשׁוֹנוֹת רָחַב עֶשְׂרִים אַמָּה סָבִיב
לְבַיִת סָבִיב סָבִיב: וּפֶתַח הַצֵּלַע לְמִנְחָה פֶּתַח
אֶחָד דָּרָךְ הַצְּפוֹן וּפֶתַח אֶחָד לְדְרוֹם וְרָחַב
מִקְדָּם הַמִּנְחָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת סָבִיב סָבִיב:
וְהַבְּנָיִן אֲשֶׁר אֶל־פָּנָי הַגְּזֹרָה פָּאֵת דָּרָךְ־הַיָּם
רָחַב שֶׁבַעִים אַמָּה וְקִיר הַבְּנָיִן חֲמֵשׁ־אַמּוֹת
רָחַב סָבִיב סָבִיב וְאֶרְפוֹ תִּשְׁעִים אַמָּה: וַיִּמְדַּר
אֶת־הַבַּיִת אֶרֶץ מֵאֵה אַמָּה וְהַגְּזֹרָה וְהַבְּנָיִן
וְקִירוֹתֶיהָ אֶרֶץ מֵאֵה אַמָּה: וְרָחַב פָּנָי הַבַּיִת
וְהַגְּזֹרָה לְקִדְשֵׁי מֵאֵה אַמָּה: וַיִּמְדַּר אֶרֶץ־הַבְּנָיִן
אֶל־פָּנָי הַגְּזֹרָה אֲשֶׁר עַל־אֲחֵרֶיהָ וְאֶת־קִוְיָהּ
וְאֶת־קִוְיָהּ מִפֹּה וּמִפֹּה מֵאֵה אַמָּה וְהַחֵיכַל
הַפְּנִימִי וְהַלְמִי הַחֲצָר: הַסְּפִיָּם וְהַחֲלוֹנִים
הָאֲטָמוֹת וְהָאֲתִיקִים סָבִיב לְשִׁלְשָׁתָם נֶגֶד הַסֶּף
שְׁחִיף עֵץ סָבִיב סָבִיב וְהָאֲרִיץ עַד־הַחֲלוֹנוֹת
וְהַחֲלוֹנוֹת מִכְּסוֹת: עַל־מַעַל הַפֶּתַח וְעַד־הַבַּיִת
הַפְּנִימִי וְלַחוּץ וְאֶל־כֹּל־הַקִּיר סָבִיב סָבִיב
בַּפְּנִימִי וּבַחֲצוֹן מִדּוֹת: וַעֲשִׂי פְרוּבִים

וְתַמְרִים וְתַמְרָה בֵּין-כְּרוֹב לְכְרוֹב וּשְׁנַיִם פְּנִים
לְכְרוֹב: וּפְנֵי אָדָם אֶל-הַתְּמָרָה מִפּוֹ וּפְנֵי-
כַפִּיר אֶל-הַתְּמָרָה מִפּוֹ עָשׂוּי אֶל-כֹּל-לַחֲבִית
סָבִיב סָבִיב: מִהָאָרֶץ עַד-מַעַל תִּפְתַּח
הַכְּרוֹבִים וְהַתְּמָרִים עֲשׂוּיִם וְקִיר הַחֵיכָל:
וְהַחֵיכָל מְזוֹזָת רַבְעָה וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הַמִּרְאָה
כַּמִּרְאָה: וְהַמְזֻבָּח עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוֹהָ
וְאָרְכּוֹ שְׁתַּיִם-אַמּוֹת וּמְקַצְעוֹתָיו לוֹ וְאָרְכּוֹ
וְקוֹרְתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלָי וְזֶה הַשְּׁלֵחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי
י-הוָה: וּשְׁתַּיִם דְּלִתּוֹת לַחֵיכָל וְלִקְדָשׁ:
וּשְׁתַּיִם דְּלִתּוֹת לְדִלְתּוֹת שְׁתַּיִם מוֹסְפּוֹת
דְּלִתּוֹת שְׁתַּיִם לְדִלְת אַחַת וּשְׁתַּיִם דְּלִתּוֹת
לְאַחֶרֶת: וַעֲשׂוּיָהּ אֵלָיֶהוּ אֶל-דְּלִתּוֹת הַחֵיכָל
כְּרוֹבִים וְתַמְרִים כַּאֲשֶׁר עָשׂוּיִם לְקוֹרְת וְעַב
עֵץ אֶל-פְּנֵי הָאֵלֶּל מִחֲחוּץ: וְחַלּוֹנִים אֲטֻמּוֹת
וְתַמְרִים מִפּוֹ וּמִפּוֹ אֶל-כַּתְּפוֹת הָאֵלֶּל וְצִלְעוֹת
חֲבִית וְהַעֲבִיב:

מִב וַיִּזְצֹאֲנִי אֶל-הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה הַדְּרֹךְ הַדְּרֹךְ
הַצָּפוֹן וַיְבֹאֲנִי אֶל-הַלְשֹׁכָה אֲשֶׁר נִגְדַת הַגְּזֵרָה
וְאֲשֶׁר-נִגְדַת הַבְּנוּיִן אֶל-הַצָּפוֹן: אֶל-פְּנֵי-אֶרֶץ
אַמּוֹת הַמֵּאָה פֶּתַח הַצָּפוֹן וְהָרַחֵב חֲמִשִּׁים
אַמּוֹת: נִגְדַת הָעֲשָׂרִים אֲשֶׁר לַחֲצֵר הַפְּנִימִי וְנִגְדַת
רִצְפָה אֲשֶׁר לַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶתִּיק אֶל-פְּנֵי-
אֶתִּיק בְּשִׁלְשׁוּיִם: וְלִפְנֵי הַלְשֹׁכָת מִחֲלֹף עָשׂוּר
אַמּוֹת רַחֵב אֶל-הַפְּנִימִית הַדְּרֹךְ אִמָּה אַחַת
וּפֶתַח-חִיָּהֶם לְצָפוֹן: וְהַלְשֹׁכָת הָעֲלִיוֹנָת קְצָרוֹת
כִּי-יִזְכְּלוּ אֶתִּיקִים מִחֲנָה מִחַתְּחַתְּנוֹת
וּמִחַתְּכוֹנוֹת בְּנוּיִן: כִּי מִשְׁלֹשׁוֹת הֵנָּה וְאֵין לָהּ
עַמּוּלִים כְּעַמּוּלֵי הַחֲצָרוֹת עַל-כֵּן נֶאֱצַל
מִחַתְּחַתְּנוֹת וּמִחַתְּיִכְנוֹת מִהָאָרֶץ: וַיְגִדֵר
אֲשֶׁר-לְחוּץ לְעַמָּת הַלְשֹׁכָת הַדְּרֹךְ הַחֲצֵר
הַחִיצוֹנָה אֶל-פְּנֵי הַלְשֹׁכָת אָרְכּוֹ חֲמִשִּׁים אִמָּה:
כִּי-אֶרֶץ הַלְשֹׁכָת אֲשֶׁר לַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה
חֲמִשִּׁים אִמָּה וְחֵנָּה עַל-פְּנֵי הַחֵיכָל מֵאָה אִמָּה:

וּמִחַתְּחַתְּהַ לְשֹׁכָת [וּמִחַתְּחַת הַלְשֹׁכָת] הָאֵלֶּה
הַמְּבֹרָא הַמְּבִיא מִהַקְּדִים כְּבָאוּ לְחֵנָּה מִחַתְּחֵצֵר
הַחִיצוֹנָה: בְּרַחֵב | גִּדְרַת הַחֲצֵר הַדְּרֹךְ הַקְּדִים אֶל-
פְּנֵי הַגְּזֵרָה וְאֶל-פְּנֵי הַבְּנוּיִן לְשֹׁכָת: וַיְדַרְךְ
לְפָנֵיהֶם כַּמִּרְאָה הַלְשֹׁכָת אֲשֶׁר הַדְּרֹךְ הַצָּפוֹן
כְּאֶרְכּוֹן כֵּן רַחֵב וְכֵן מוֹצְאֵיהֶן וְכַמִּשְׁפָּטִיֶּהֶן
וְכַפֶּת־חִיָּהֶן: וְכַפֶּת־חֵי הַלְשֹׁכָת אֲשֶׁר הַדְּרֹךְ
הַדְּרוֹם פֶּתַח בְּרֵאשׁ הַדְּרֹךְ הַדְּרֹךְ בְּפָנֵי הַגְּזֵרָת
הַגְּזֵרָה הַדְּרֹךְ הַקְּדִים כְּבֹאוּ: וַיֹּאמֶר אֵלָי
לְשֹׁכָת הַצָּפוֹן לְשֹׁכָת הַדְּרוֹם אֲשֶׁר אֶל-פְּנֵי
הַגְּזֵרָה חֵנָּה | לְשֹׁכָת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ-שָׁם
הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר-קְרוּבִים לִי-הוּא קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ שִׁיִּם
שָׁם יִנְיָחוּ | קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ וְהַמְּנַחֵה וְהַחֲטָאֵת
וְהָאֲשָׁם כִּי הַמְּקוֹם קֹדֶשׁ: כְּבָאוּ הַכֹּהֲנִים וְלֹא-
יֵצְאוּ מִהַקֹּדֶשׁ אֶל-הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה וְשָׁם יִנְיָחוּ
בְּגֵדֵיהֶם אֲשֶׁר-יִשְׂרְתוּ בָהֶן כִּי-קֹדֶשׁ חֵנָּה יִלְבְּשׁוּ
וְלִבְשׁוּ בְּגָדִים אַחֲרֵים וְקָרְבוּ אֶל-אֲשֶׁר לְעַם:
וְכִלְעָה אֶת-מִדּוֹת הַכִּיֹּת הַפְּנִימִי וְהוֹצִיאֲנִי הַדְּרֹךְ
הַשְּׂעֵר אֲשֶׁר פְּנֵי הַדְּרֹךְ הַקְּדִים וּמִדְּרוֹ
סָבִיב סָבִיב: מִדְּרוֹ רֹחַ הַקְּדִים בְּקִנְיָה הַמִּדְּוָה
חֲמִשִּׁים-אַמּוֹת אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה הַמִּדְּוָה סָבִיב:
מִדְּרוֹ רֹחַ הַצָּפוֹן חֲמִשִּׁים-אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה
הַמִּדְּוָה סָבִיב: אֶת רֹחַ הַדְּרוֹם מִדְּרוֹ חֲמִשִּׁים
אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה הַמִּדְּוָה: סָבִיב אֶל-רֹחַ הַיָּם
מִדְּרוֹ חֲמִשִּׁים-אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה הַמִּדְּוָה: לְאַרְבַּע
רֹחֹת מִדְּרוֹ חוֹמָה לוֹ סָבִיב סָבִיב אֶרֶץ חֲמִשׁ
אַמּוֹת וְרַחֵב חֲמִשׁ אַמּוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ
לְחָל:

מִג וַיִּזְלַבְנִי אֶל-הַשְּׂעֵר שְׂעֵר אֲשֶׁר פָּנָה הַדְּרֹךְ
הַקְּדִים: וְחֵנָּה כְּבוֹד א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרוֹךְ
הַקְּדִים וְקוֹלוֹ קוֹל מִיָּם רַבִּים וְהָאָרֶץ הָאֵרֶה
מִכְּבֹדוֹ: וּכְמִרְאָה הַמִּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי
כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר-רָאִיתִי כְּבָאוּ לְשַׁחַת אֶת-הָעִיר
וּמִרְאֹת כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל-נְהַר-פְּבַר

וְאָפֵל אֶל־פָּנָי: וּבְכוּד יְיָ הוֹה בַּאֲלֵה־בַיִת
דָּרָךְ שֹׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרָךְ הַקָּדִים: וְהַשְּׂאֵנִי
רוּחַ וְתִבְאֵנִי אֶל־הַחֲצַר הַפְּנִימִי וְהִנֵּה מִלֵּא
כְּבוֹדֵי־הוֹה חַבִּית: וְאִשְׁמַע מִדְּבַר אֱלֹהִי
מִחַבִּית וְאִישׁ חָיָה עִמָּךְ אֶצְלִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בְּרִי
אָדָם אֶת־מְקוֹם כְּסֵאֵי וְאֶת־מְקוֹם כְּפֹת רַגְלֵי
אֲשֶׁר אֲשַׁכְּ־יְשֹׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם
וְלֹא יִטְמָאוּ עוֹד בְּיַת־יִשְׂרָאֵל שֵׁם קֹדְשֵׁי הַמָּחַ
וּמִלְכִיָּהֶם בְּזוּזָתָם וּבְכַגְרֵי מִלְכִיָּהֶם בְּמוֹתָם:
בְּתַתָּם סָפָם אֶת־סִפֵּי וּמְזוּזָתָם אֶצֶל מְזוּזוֹתַי
וְחִקוּר בִּינִי וּבִינֵיהֶם וְטִמְאוּ | אֶת־שֵׁם קֹדְשֵׁי
בְּתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְאִכְלֹ אֶתְּם בְּאִפֵּי:
עָלְתָה יְרַחֲקוּ אֶת־זְנוּתָם וּבְכַגְרֵי מִלְכִיָּהֶם מִמְּנֵי
וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם: אֵתְּהָ בְּרִי־אָדָם חָגַד
אֶת־בַּיִת־יִשְׂרָאֵל אֶת־חַבִּית וּכְלָמוֹ
מִעֲזוּזוֹתֵיהֶם וּמִדְּרוֹ אֶת־יִתְּ־כְנִית: וְאִם־נִכְלָמוּ
מִכָּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ צוּרַת חַבִּית וְתַכּוּנָתוֹ
וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכִלְצוּרָתוֹ וְאֵת כֹּ־לֵי
חֻקְתָּיו וְכִלְצוּרָתוֹ וְכִלְתוּרָתוֹ הוֹדַע אֹתְּם
וּבְתַב לְעֵינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־כֹּ־לֵי־צוּרָתוֹ וְאֶת־
כֹּ־לֵי־חֻקְתָּיו וְעָשׂוּ אֹתְּם: וְזֹאת תוֹרַת חַבִּית
עַל־רֹאשׁ הָהָר כֹּ־לֵי־גְבֻלֹ סָבִיב סָבִיב קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הִנֵּה־זֹאת תוֹרַת חַבִּית: וְאֵלֶּה מִדּוֹת
הַמְּזֻבָּח בְּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטַפַּח וְחִיק הָאֵמָּה
וְאַמְהִירַחֵב וְגִבּוּלָה אֶל־שִׁפְתָהּ סָבִיב זֵרַת
הָאֶחָד וְזֶה גִבּ הַמְּזֻבָּח: וּמִחִיק הָאָרֶץ עַד־
הָעֲזָרָה הַתְּחִתוֹנָה שְׁתַּיִם אַמּוֹת וְרַחֵב אַמָּה
אַחַת וּמִהָעֲזָרָה הַקְּטָנָה עַד־הָעֲזָרָה הַגְּדוּלָּה
אַרְבַּע אַמּוֹת וְרַחֵב הָאֵמָּה: וְהַחֲרָאֵל אַרְבַּע
אַמּוֹת וּמִהָאֲרָאֵל וּמִהָאֲרִיאֵל וְלִמְעַלָּה הַפְּרָנּוֹת
אַרְבַּע: וְהָאֲרָאֵל וְהָאֲרִיאֵל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַרְךָ
בְּשִׁתַּיִם עֶשְׂרֵה רַחֵב רְבֹועַ אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיו:
וְהָעֲזָרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אַרְךָ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה
רַחֵב אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיהָ וְהַגְּבֻל סָבִיב אֹתָהּ
חֲצִי הָאֵמָּה וְהַחִיקָלָה אַמָּה סָבִיב וּמִעֲלֵתָהּ

פְּנּוֹת קָדִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בְּרִי־אָדָם כֹּה אָמַר
אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה אֵלֶּה חֻקוֹת הַמְּזֻבָּח בַּיּוֹם
הַעֲשׂוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם:
וְנִתְּתָה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזְרַע
צְדוֹק הַקָּרִיבִים אֱלֹהֵי נֶאֱמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה לְשִׁרְתָּנִי
כֹּה בְּרִי־בִקָּר לְחִטָּאת: וְלִקְחַת מִדְּמֹו וְנִתְּתָה
עַל־אַרְבַּע קַרְנֹתָיו וְאֶל־אַרְבַּע פְּנּוֹת הָעֲזָרָה
וְאֶל־הַגְּבֻל סָבִיב וְחִטָּאת אֹתוֹ וּכְפַרְתָּהוּ:
וְלִקְחַת אֵת הַכֹּהֵן הַחִטָּאת וְשָׂרְפוֹ בְּמִכְבַּד
חַבִּית מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי תִקְרִיב
שְׂעִיר־עִזִּים תְּמִים לְחִטָּאת וְחִטָּאת אֶת־הַמְּזֻבָּח
בְּאֲשֶׁר חִטָּאוּ בַּפֶּה: בְּכִלּוֹתֶךָ מִחִטָּאת תִּקְרִיב
כֹּה בְּרִי־בִקָּר תְּמִים וְאֵיל מִן־הַצֹּאן תְּמִים:
וְהִקְרַבְתָּם לְפָנָי יְיָ הוֹה וְהַשְּׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים
עֲלֵיהֶם מִלַּח וְהַעֲלֵוּ אֹתְּם עֹלָה לִי־הוֹה:
שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׂעִיר־חִטָּאת לַיּוֹם וּפַר
בְּרִי־בִקָּר וְאֵיל מִן־הַצֹּאן תְּמִימִים יַעֲשׂוּ:
שִׁבְעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת־הַמְּזֻבָּח וְטַהֲרוּ אֹתוֹ
וּמִלֵּאוּ יָדָו: וַיִּכְלוּ אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי וְחָלְאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמְּזֻבָּח אֶת־
עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלֵמֵיכֶם וְרָצַאתִי אֶתְכֶם נֶאֱמַר
אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה:

מִדּוֹ וַיֵּשֶׁב אֹתִי דָּרָךְ שֹׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן
הַפְּנִי קָדִים וְהוּא סְגוּר: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְיָ הוֹה
הַשְּׂעִר חוּהָ סְגוּר יְהִיֶּה לֹא יִפְתַּח וְאִישׁ לֹא־יָבֹא
כּוֹ פִי יְיָ הוֹה אֶ־לְהִי־יִשְׂרָאֵל בַּאֲ כּוֹ וְהָיָה
סְגוּר: אֶת־הַנְּשִׂיאַ נְשִׂיאָהּ הוּא יִשְׁבֵּי־כּוֹ לֹא־כּוֹל
לְאִכְלֵלָתָם לְפָנָי יְיָ הוֹה מִדָּרָךְ אֹתָם הַשְּׂעִר
יָבֹא וּמִדְּרָכּוֹ יֵצֵא: וַיִּבְיֵאֵנִי דָּרָךְ־שֹׁעַר הַצִּפּוֹן
אֶל־פָּנָי חַבִּית וְאָרָא וְהִנֵּה מִלֵּא כְּבוֹדֵי־הוֹה
אֶת־בַּיִת יְיָ הוֹה וְאָפֵל אֶל־פָּנָי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
יְיָ הוֹה בְּרִי־אָדָם שֵׁם לְפָךְ וְרֹאֵה בְּעֵינַיֶךָ
וּבְאֲזְנוֶיךָ שָׁמַע אֵת כֹּ־לֵי־אֲשֶׁר אָנֹכִי מִדְּבַר אֹתְךָ
לְכִלְחֻקוֹת בַּיִת־יְיָ הוֹה וְלְכִלְתוּרָתוֹ וְשִׁמַּתְּ

לְבַד לְמָוָא הַבַּיִת בְּכָל מוֹצְאֵי הַמִּקְדָּשׁ׃
וְאָמַרְתָּ אֶל־מַלְאֲכֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה רַבְלֵכֶם מִכֹּל־לִיתוּעַבְדוֹתֵיכֶם
בַּיִת יִשְׂרָאֵל׃ בַּהֲבִיאֲכֶם בְּנֵי־נֹכַר עַרְלֵי־לֵב
וְעַרְלֵי בָשָׂר לְהִזּוֹת בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלְלֹו אֶת־בַּיִתִּי
בְּהִקְרִיבְכֶם אֶת־לֶחְמִי חֶלֶב וְדָם וַיִּפְרֹוּ אֶת־
בְּרִיתִי אֵל כֹּל־לִיתוּעַבְדוֹתֵיכֶם׃ וְלֹא שָׁמַרְתֶּם
מִשְׁמַרְתִּי קֹדֶשִׁי וְתִשְׁמֹוּן לְשִׁמְרֵי מִשְׁמַרְתִּי
בְּמִקְדָּשִׁי לָכֶם׃ בַּהֲאָמַרְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה כֹל־
בְּנֵי־נֹכַר עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי בָשָׂר לֹא יָבֹוא אֶל־
מִקְדָּשִׁי לְכֹל־לִבְנֵי־נֹכַר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כִּי אִם־חִלּוּם אֲשֶׁר רָחַקוּ מֵעַלְי בַּתְּעוֹת
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תָּעוּ מֵעַלְי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ
עֲוֹנָם׃ וְהָיוּ בְּמִקְדָּשִׁי מִשְׁרָתִים פְּקוּדוֹת אֶל־
שַׁעְרֵי הַבַּיִת וּמִשְׁרָתִים אֶת־הַבַּיִת הַמָּחָה יִשְׁחָטוּ
אֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַזֶּבַח לָעַם וְהַמָּחָה יַעֲמִדוּ
לְפָנֵיהֶם לְשָׂרְתָם׃ יַעֲזֹן אֲשֶׁר יִשְׂרָתוּ אוֹתָם
לְפָנֵי גְלוּלֵיהֶם וְהָיוּ לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל לְמִכְשׁוֹל
עוֹן עַל־כֵּן נִשְׂאֵתִי יָדִי עֲלֵיהֶם נֹאֵם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וְנִשְׂאוּ עֲוֹנָם׃ וְלֹא־יִגָּשׁוּ אֵלַי לְבַהֵן לִי
וְלִגְשַׁת עַל־כֹּל־לִקְדָּשִׁי אֶל־קֹדֶשִׁי הַקֹּדֶשִׁים
וְנִשְׂאוּ בְּלִמְתָם וְתוֹעַבְוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ וְנָתַתִּי
אוֹתָם שִׁמְרֵי מִשְׁמַרְתִּי הַבַּיִת לְכָל עַבְדָּתוֹ וְלְכָל
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בּוֹ׃ וְהַכְּהֵנִים חִלּוּם בְּנֵי צְדוּק
אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי מִקְדָּשִׁי בַּתְּעוֹת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מֵעַלְי הַמָּחָה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׂרְתָנִי וְעִמְדוּ
לְפָנֵי לְהִקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נֹאֵם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
הַמָּחָה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהַמָּחָה יִקְרְבוּ אֶל־
שַׁלְחָנִי לְשָׂרְתָנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי׃ וְהָיָה
בְּבֹואֵם אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצָר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי
בְּשָׂתִים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֹמֶר בְּשָׂרְתָם
בְּשַׁעְרֵי הַחֲצָר הַפְּנִימִית וּבַיִתָּה׃ פִּאֲרִי
בְּשָׂתִים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי בְּשָׂתִים יִהְיוּ
עַל־מַתְּנֵיהֶם לֹא יִחָגְרוּ בִּיזְע׃ וּבְצִאתָם אֶל־
הַחֲצָר הַחִיצוֹנָה אֶל־הַחֲצָר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעַם׃

וּפְשָׁטוּ אֶת־בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר־הִלְמָה מִשְׂרָתָם כָּם
וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַת הַקֹּדֶשׁ וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים
אַחֲרֵים וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ אֶת־הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם׃
וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלָחוּ וּפְרַע לֹא יִשְׁלָחוּ כְּסוּם
יְכַסְּמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם׃ וַיִּזֶן לֹא־יִשְׁתוּ כֹל־לִבְהֵן
בְּבֹואֵם אֶל־הַחֲצָר הַפְּנִימִית׃ וְאֶל־מִנְחָה
וּגְרוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בַּת־וֹלֵת
מִזְרַע בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְהֵאֱלַמְנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה
אֱלַמְנָה מִבְּהֵן יִקְחוּ׃ וְאֶת־עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קֹדֶשׁ
לְחַל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדְעִים׃ וְעַל־רִיב הַמָּחָה
יַעֲמִדוּ לְשַׁכֵּט לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי וּשְׁפָטוּ
יִשְׁפָּטוּהוּ וְאֶת־תּוֹרָתִי וְאֶת־חֻקֹּתִי בְּכָל־מוֹעֲדֵי
יִשְׁמְרוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי יִקְדָּשׁוּ׃ וְאֶל־מַת אָדָם
לֹא יָבֹוא לְטָמֵאָה כִּי אִם־לְאָב וּלְאֵם וּלְבֵן וּלְבַת
לְאִחַ וּלְאֲחֹות אֲשֶׁר־לֹא־הִיָּתָה לְאִישׁ יִטְמָאוּ׃
וְאַחֲרֵי טָהַרְתוּ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ׃ וּבַיּוֹם
בָּאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַחֲצָר הַפְּנִימִית לְשָׂרְתִי
בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נֹאֵם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
וְהִיָּתָה לָהֶם לְנִחְלָה אֲנִי נִחְלַתְּם וְאַחֲזָה לֹא־
תִּתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אַחֲזָתָם׃ וְהַמִּנְחָה
וְהַחֲטָאת וְהָאֲשָׁם הַמָּחָה יֵאָכְלוּם וְכָל־הַחֶרֶם
בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה׃ וְרֹאשֵׁי־כֹל־בְּבוּרֵי כָל
וְכָל־תְּרוּמַת כָּל מִכֵּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לְפָהֲנִים
יִהְיֶה וְרֹאשֵׁי עֶרְסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לְכַהֵן לְהַנִּיחַ
בְּרִכָּה אֶל־בַּיִתְךָ׃ כֹּל־לִנְבִלָה וְטָרְפָה מִן־הָעוֹף
וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֵאָכְלוּ הַכְּהֵנִים׃
מַה וּבַתְּפִילָתְכֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּנִחְלָה תִרְיָמוּ
תְרוּמָה לִי־הִנֵּה קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ אֶרֶץ חֲמוּשָׁה
וְעֲשָׂרִים אֶלְפָּה אֶרֶץ וְרַחֵב עֲשָׂרָה אֶלְפָּה קֹדֶש־הוּא
בְּכָל־גְּבוּלָה סָבִיב׃ יִהְיֶה מִזֶּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ חֲמִשָּׁה
מֵאוֹת בַּחֲמִשׁ מֵאוֹת מֵרַבַּע סָבִיב וְחֲמִשִּׁים
אַמָּה מִגֵּרֶשׁ לוֹ סָבִיב׃ וּמִן־הַמִּדְּבָה הַזֹּאת תִּלְמֹוד
אֶרֶץ חֲמִשׁ חֲמִשָּׁה וְעֲשָׂרִים אֶלְפָּה וְרַחֵב עֲשָׂרַת
אַלְפִים וּבִוְיָהִי הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים׃ קֹדֶשׁ

מִן־הָאָרֶץ הוּא לְפָנֶיךָ מִשְׁרָתִי הַמְקֻדָּשׁ יְהוָה
הַקְּרֻבִים לְשֵׁרֵת אֶת־יְהוָה וְהָיָה לָּהֶם מְקוֹם
לְבָתִּים וּמְקֻדָּשׁ לְמֻקְדָּשׁ׃ וְחַמְשָׁה וְעֶשְׂרִים אֲלָפֵי
אָרְבָּה וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים רַחֵב יִהְיֶה וְהָיָה לְלוּיִם
מִשְׁרָתִי הַבַּיִת לָהֶם לְאַחֲזָה עֹשְׂרִים לְשֹׁכְתָהּ׃
וְאַחֲזֵת הָעִיר תִּתְּנֶנּוּ חֲמֻשָּׁת אֲלָפִים רַחֵב וְאָרְבָּה
חֲמֻשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֲלָפֵי לְעַמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ
לְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל יְהִי׃ וְלִנְשֵׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה
לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלְאַחֲזֵת הָעִיר אֶל־פְּנֵי
תְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־פְּנֵי אַחֲזֵת הָעִיר מִפְּאַת־יָם
לְמָה וּמִפְּאַת־קִדְמָה קְדִימָה וְאָרְבָּה לְעַמּוֹת אֶחָד
הַחֲלֻקִים מִגְּבוּל יָם אֶל־גְּבוּל קְדִימָה׃ לְאָרֶץ
יִהְיֶה־לָּהּ לְאַחֲזָה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִזְנוּ עוֹד נְשִׂיאֵי
אֶת־עַמֵּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבַיִת־יִשְׂרָאֵל
לְשֹׁכְתֵיהֶם׃ כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי יְהוָה רַב־לָכֶם
נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמֵס וְשׂוֹד הִסִּירוּ וּמִשְׁפָּט
וְצַדִּיקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גְרֻשְׁתֵיכֶם מֵעַל עַמֵּי נָאִם
אֱלֹהֵי יְהוָה׃ מֵאֲזִנֵּי־צַדִּיק וְאִיפֹת־צַדִּיק וּבַת־
צַדִּיק יְחִי לָכֶם׃ הָאִיפֹת וְהַפֶּת תִּכֶן אֶחָד יְהוָה
לְשֵׁאת מֵעֵשֶׂר הַחֹמֶר הַפֶּת וְעֵשֶׂר־ת הַחֹמֶר
הָאִיפֹת אֶל־הַחֹמֶר יְהִי מִתְּבִנָּתוֹ׃ וְהַשְּׁקָל
עֹשְׂרִים גֵּרָה עֹשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמֻשָּׁה וְעֶשְׂרִים
שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וְחֲמֻשָּׁה שְׁקָל הַמָּנֶה יְהִי לָכֶם׃
זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תָּרִימוּ שְׂשִׂית הָאִיפֹת
מִחֹמֶר הַחֲפִיִּים וְשִׂשִׂיתֵם הָאִיפֹת מִחֹמֶר
הַשְּׁעָרִים׃ וְחֹק הַשְּׁמֹן הַפֶּת הַשְּׁמֹן מֵעֵשֶׂר הַפֶּת
מִן־הַכֹּר עֲשָׂרֵת הַפֶּתִים הַכֹּר בִּי־עֲשָׂרֵת הַפֶּתִים
הַכֹּר׃ וְשֵׁה־אֶחָת מִן־הַצֹּאן מִן־הַבָּאֵתִים
מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וְלַעֲזֹלָה וְלַשְּׁלָמִים
לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נָאִם אֱלֹהֵי יְהוָה׃ כָּל־הָעַם
הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה זֹאת לְנְשִׂיא
בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְעַל־הַנְּשִׂיא יְהִי הָעֲזֹלָת וְהַמִּנְחָה
וְהַנֶּסֶךְ בַּחֲגִים וּבַחֲדָשִׁים וּבַשְּׂבָתוֹת בְּכָל־
מוֹעֲדֵי בַיִת יִשְׂרָאֵל הוּא־יַעֲשֶׂה אֶת־הַחֲטָאֵת
וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעֲזֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר

בְּעַד בַּיִת־יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי יְהוָה
בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ־בֶּן־בָּקָר תְּמִיִם
וְחֹטָאֵת אֶת־הַמְקֻדָּשׁ׃ וְלָקַח חֶפְזוֹ מִדָּם
הַחֲטָאֵת וְנָתַן אֶל־מִזְבְּחוֹת הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע
פְּנוֹת הָעֲזָרָה לְמִזְבֵּחַ וְעַל־מִזְבְּחוֹת שְׁעַר הַחֲצֵר
הַפְּנִימִית׃ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁבְּעָה בַּחֹדֶשׁ מֵאִישׁ
שְׂגָה וּמִפֶּתִי וּכְפָרְתֶם אֶת־הַבַּיִת׃ כֹּה־אָמַר
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם הַפֶּסַח הַגָּדֹל
שְׁבַע־יָמִים מִצֹּאת יֵאָכֵל׃ וְעֲשֶׂה הַנְּשִׂיא
בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל־יְעַם הָאָרֶץ פֶּר
חֲטָאֵת׃ וְשַׁבְּעַת יְמֵי־הַחֹג יַעֲשֶׂה עֲזֹלָה לִי־הוּא
שַׁבְּעַת פָּרִים וְשַׁבְּעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם
שַׁבְּעַת הַיָּמִים וְחֲטָאֵת שְׁעִיר עִזִּים לַיּוֹם׃
וּמִנְחָה אִיפֹת לֶפֶר וְאִיפֹת לְאֵיל יַעֲשֶׂה וְשִׁמֹן
הַיּוֹן לְאִיפֹת׃ בְּשַׁבְּעֵי בַּחֲמֻשָּׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ כֶּהֱגַ וַעֲשֶׂה כְּאֵלֶּה שַׁבְּעַת הַיָּמִים
בַּחֲטָאֵת פְּעֹלָה וּכְמִנְחָה וּכְשִׁמֹן׃

כֹּה־אָמַר אֱלֹהֵי יְהוָה שְׁעַר הַחֲצֵר
הַפְּנִימִית הַפְּנִי קָדִים יְהִי סָגוּר שְׁשֵׁת יָמֵי
הַמַּעֲשֶׂה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִת יִפְתָּהּ וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ
יִפְתָּהּ׃ וּבֹא הַנְּשִׂיא דָרָךְ אֲוֹלָם הַשְּׁעַר מִחוּץ
וְעָמַד עַל־מִזְבְּחוֹת הַשְּׁעַר וְעָשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־
עֲזֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה עַל־מִבְּתַן הַשְּׁעַר
וַיֵּצֵא וְהַשְּׁעַר לֹא־יִסָּגֵר עַד־הָעֶרֶב׃ וְהִשְׁתַּחֲוּ
עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעַר הַהוּא בַּשְּׂבָתוֹת
וּבַחֲדָשִׁים לְפָנָי יְהוָה׃ וְהָעֲלָה אֲשֶׁר־יִקְרַב
הַנְּשִׂיא לִי־הוּא בַּיּוֹם הַשְּׂבָת שְׂשֵׁה כְּבָשִׂים
תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִיִם׃ וּמִנְחָה אִיפֹת לְאֵיל
וְלְכַבָּשִׂים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשִׁמֹן הַיּוֹן לְאִיפֹת׃
וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ פֶּר בֶּן־בָּקָר תְּמִיִם וְשְׂשֵׁת
כְּבָשִׂים וְאֵיל תְּמִיִם יְהִי׃ וְאִיפֹת לֶפֶר וְאִיפֹת
לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וְלְכַבָּשִׂים כֹּה־אֲשֶׁר תַּשְׁוֶה יָדוֹ
וְשִׁמֹן הַיּוֹן לְאִיפֹת׃ וּבֹא הַנְּשִׂיא דָרָךְ אֲוֹלָם
הַשְּׁעַר יָבֹא וּבְדָרְכּוֹ יֵצֵא׃ וּבֹא עַם־הָאָרֶץ

לִפְנֵי י-הוָה בַּמּוֹעֲדִים הַפֶּאֶר דְּרֹד־שַׁעַר צְפוֹן
לְהַשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דְרֹד־שַׁעַר נֹגֵב וְהַפֶּאֶר דְּרֹד־
שַׁעַר נֹגֵב יֵצֵא דְרֹד־שַׁעַר צְפוֹנָה לֹא יִשׁוּב דְרֹד־
הַשַּׁעַר אֲשֶׁר-בָּא בּוֹ כִּי נִכְחוּ יֵצְאוּ יֵצֵא׃
וְהַנְּשִׂיא בְּתוֹכָם בְּבוֹאָם יָבוֹא וּבִצְאָתָם יֵצְאוּ׃
וּבַחֲגֻמִים וּבַמּוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפֶה לְפָרֹ
וְאֵיפֶה לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים מִתֵּת יָדוֹ וְשִׁמּוֹן הַיֵּן
לְאֵיפֶה׃ וְכִי-יַעֲשֶׂה הַנְּשִׂיא נְדָבָה עוֹלָה אוֹ-
שְׁלָמִים נְדָבָה לִי-הוּא וּפְתַח לוֹ אֶת-הַשַּׁעַר
הַפֶּנֶה קָדִים וַעֲשֵׂה אֶת-עֹלֹתוֹ וְאֶת-שְׁלָמוֹ
כַּאֲשֶׁר יַעֲשֵׂה בַיּוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וְסָנַר אֶת-
הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ׃ וְכִבֵּשׂ בֶּן-שָׁנָתוֹ תָמִים
תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיּוֹם לִי-הוּא בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר תַּעֲשֶׂה
אֹתוֹ׃ וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר שְׁשִׁית
הָאֵיפֶה וְשִׁמּוֹן שְׁלִישִׁית הַחֵיץ לָרֶם אֶת-הַסֶּלֶת
מִנְחָה לִי-הוּא חֲקוֹת עוֹלָם תָּמִיד׃ וַעֲשׂוּ יַעֲשׂוּ
אֶת-הַכֶּבֶשׂ וְאֶת-הַמִּנְחָה וְאֶת-הַשִּׁמּוֹן בַּבֶּקֶר
בַּבֶּקֶר עוֹלֹת תָּמִיד׃ כֹּה-אָמַר א-דְּנִי י-הוָה
כִּי-יִתֵּן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנֵי נַחֲלָתוֹ הֵיא
לְבָנָיו תִּהְיֶה אַחֲזָתָם הֵיא בְּנַחֲלָה׃ וְכִי-יִתֵּן
מִתְּנָה מִנְּחֻלָּתוֹ לְאַחַד מִבְּעָדָיו וְהִיתָה לוֹ עַד-
שְׁנַת הַדְּלוֹר וְשָׁבַת לְנְשִׂיא אֹדוֹ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו
לָהֶם תִּהְיֶה׃ וְלֹא-יִקַּח הַנְּשִׂיא מִנְּחֻלַּת הָעָם
לְהוֹנֵתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנְחַל אֶת-בְּנָיו
לְמוֹעַן אֲשֶׁר לֹא-יִפְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ׃
וַיְבִיאֲנִי בַּמּוֹבֵא אֲשֶׁר עַל-פֶּתַח הַשַּׁעַר אֶל-
הַלְּשָׁבוֹת הַקֹּדֶשׁ אֶל-הַכְּהֹנִים הַפְּנוּת צְפוֹנָה
וְהַנְּשִׂא מִקּוֹם בִּירְכַתָּם בִּירְכַתִּים יָמָה׃
וַיֹּאמֶר אֵלָי זֶה הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְשְׁלוּ-שָׁם
הַכְּהֹנִים אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַחֹטָאֹת אֲשֶׁר יֵאָפוּ
אֶת-הַמִּנְחָה לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל-הַחֶצֶר הַחִיצוֹנָה
לְקֹדֶשׁ אֶת-הָעָם׃ וַיֹּצִיאֲנִי אֶל-הַחֶצֶר
הַחִיצוֹנָה וַיַּעֲבֵרֵנִי אֶל-אַרְבַּעַת מְקוֹצוֹעֵי הַחֶצֶר
וְהֵנָּה חֶצֶר בְּמִקְצַע הַחֶצֶר חֶצֶר בְּמִקְצַע הַחֶצֶר׃
בְּאַרְבַּעַת מְקוֹצְעוֹת הַחֶצֶר חֲצֵרוֹת קִטְרוֹת

אַרְבַּעִים אֹרֶךְ וּשְׁלֹשִׁים רָחֵב מִדָּה אַחַת
לְאַרְבַּעַתָּם מִהַקְצְעוֹת׃ וְטוֹר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב
לְאַרְבַּעַתָּם וּמִבְּשָׁלוֹת עֲשׂוֹי מִתַּחַת הַטִּירוֹת
סָבִיב׃ וַיֹּאמֶר אֵלָי אֵלֶּה בֵּית הַמִּבְּשָׁלִים אֲשֶׁר
יִבְשְׁלוּ-שָׁם מִשְׁרָתִי הַבַּיִת אֶת-זִבְחַ הָעָם׃
מִזֹּ׃ וַיִּשְׁכְּנִי אֶל-פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה-יָמִים יֵצְאִים
מִתַּחַת מִסְּתַן הַבַּיִת קְדִימָה כִּי-יָבִי הַבַּיִת קָדִים
וְהַיָּמִים יִרְדּוּ מִתַּחַת מִסְּתַף הַבַּיִת הַיָּמִנִית
מִנְּגֵב לְמוֹזָבָח׃ וַיֹּצִיאֲנִי דְרֹד־שַׁעַר צְפוֹנָה
וַיִּסְכְּנִי דְרֹד חוּץ אֶל-שַׁעַר הַחוּץ דְרֹד הַפְּנוּה
קָדִים וְהִנֵּה-יָמִים מִפְּלִים מִן-הַפֶּתַח הַיָּמִנִית׃
בְּצֵאת-הָאִישׁ קָדִים וְקוֹ בִּידוֹ וַיִּמְד אֶלֶף בְּאַמָּה
וַיַּעֲבֵרֵנִי בַיָּמִים מִי אַפְסָיִם׃ וַיִּמְד אֶלֶף וַיַּעֲבֵרֵנִי
בַיָּמִים מִיָּם בְּרַפִּים וַיִּמְד אֶלֶף וַיַּעֲבֵרֵנִי מִי
מִתְּנָיִם׃ וַיִּמְד אֶלֶף נְחַל אֲשֶׁר לֹא-אוּכַל לַעֲבֹר
כִּי-נָאוּ הַיָּמִים מִי שָׁחוּ נְחַל אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹר׃
וַיֹּאמֶר אֵלָי הֲרֵאִיתָ כֹּה-אָדָם וַיִּזְלַכְנִי וַיִּשְׁכְּנִי
שְׁבַת הַנְּחַל׃ בְּשׁוֹכְנֵי וְהִנֵּה אֶל-שְׁבַת הַנְּחַל עֵץ
רַב מְאֹד מִזֶּה וּמִזֶּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָי הַיָּמִים הָאֵלֶּה
יוֹצְאִים אֶל-הַגְּלִילָה הַקְּדִמוֹנָה וַיִּרְדּוּ עַל-
הָעֲרָבָה וּבָאוּ הַיָּמָה א-לְחִימָה הַמוֹצְאִים
וְנִרְפְּאוּ הַיָּמִים׃ וְהִיָּה כֹל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר-יִשְׂרָאֵל
אֵל כֹּל-אֲשֶׁר יָבוֹא שָׁם נַחֲלִים יִחְיֶה וְהִיָּה
הַדְּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי בָאוּ שָׁמָּה הַיָּמִים הָאֵלֶּה
וַיִּרְפְּאוּ וְחַי כֹּל אֲשֶׁר-יָבוֹא שָׁמָּה הַנְּחַל׃ וְהִיָּה
יַעֲמְדוּ עִמָּדוֹ עָלָיו דְּוָגִים מִעֵין גְּדִל וְעַד-עֵין
עֲגָלִים מִשְׁטוֹחַ לְחֶרְמִים יִחְיוּ לְמוֹנָה תִּהְיֶה
דְּגָתָם בְּדָגַת הַיָּם הַגְּדוֹל רַבָּה מְאֹד׃ בְּצֵאתוֹ
וּבְבָאוֹ וְלֹא יִרְפְּאוּ לְמַלְחָה נִתְּנוּ׃ וְעַל-הַנְּחַל
יַעֲלֶה עַל-שְׁפָתוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה כֹּל-לֵעֵין מֵאֲכָל לֹא-
יָבוֹל עָלָהוּ וְלֹא-יָתֵם פְּרִיֹו לְחֻדְשׁוֹ יִבְכֹּר כִּי
מִיָּמָיו מִן-הַמְּקֹדֶשׁ הָמָּה יוֹצְאִים וְחַיָּה
כְּרִיֹו לְמֵאֲכָל וְעָלָהוּ לְתִרְוַפָּה׃ כֹּה אָמַר א-דְּנִי
י-הוָה גַּח גְּבוּל אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֶת-הָאָרֶץ לְשָׁנֵי

עֶשֶׂר שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל יוֹסֵף חֲבָלִים: וַיִּנְחַלְתֶּם
אוֹתָהּ אִישׁ כְּאֵהוּ אֲשֶׁר נָשְׂאתִי אֶת־יָדַי
לְתַתָּהּ לְאֲבֹתֵיכֶם וְנִפְלָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם
בַּנְּחִלָּה: וְזֶה גְבוּל הָאָרֶץ לְפָאֵת צְפוֹנָה מִן־
הַיָּם הַגָּדוֹל הַדְּרָוּם חֲתֹלָן לְבֹאֵ צְדָדָה:
מִחֲמַת בִּירוֹתָהּ סְבָרִים אֲשֶׁר בֵּין־גְּבוּל דְּמִשְׁק
וּבֵין גְּבוּל חֲמַת חֶצֶר הַתִּיכוֹן אֲשֶׁר אֶל־גְּבוּל
חוּרָן: וְהָיָה גְבוּל מִן־הַיָּם חֶצֶר עֵינָוֶן גְּבוּל
דְּמִשְׁק וְצִפּוֹן צְפוֹנָה וּגְבוּל חֲמַת וְאֵת פָּאֵת
צְפוֹן: וּפָאֵת קָדִים מִבֵּין חוּרָן וּמִבֵּין־דְּמִשְׁק
וּמִבֵּין חַגְלָעַד וּמִבֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַיַּרְדֵּן
מִגְּבוּל עַל־הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי תַמְדוֹ וְאֵת פָּאֵת
קָדִימָה: וּפָאֵת נֹגֵב תִּימְנָה מִתַּמָּר עַד־יְמֵי
מְרִיבֹת קָדָשׁ נַחֲלָה אֶל־לַיָּם הַגָּדוֹל וְאֵת
פָּאֵת־תִּימְנָה נֹגֵבָה: וּפָאֵת־יָם הַיָּם הַגָּדוֹל
מִגְּבוּל עַד־נֹכַח לְבֹאֵ חֲמַת וְאֵת פָּאֵת־יָם:
וַיַּחְלֶקְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם לְשַׁבְּטֵי
יִשְׂרָאֵל: וְהָיָה תַפְלוֹ אוֹתָהּ בַּנְּחִלָּה לְכֶם
וְלַחֲגָרִים הַגָּרִים בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־הוֹלְדוּ בָנִים
בְּתוֹכְכֶם וְהָיוּ לְכֶם כְּאַזְרָח בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲתָכֶם יִפְלוּ בַּנְּחִלָּה בְּתוֹךְ שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל:
וְהָיָה בְשֵׁבֶט אֲשֶׁר־יָגֵר הָגֵר אִתּוֹ שָׁם תִּתְּנוּ
נַחֲלָתוֹ נָאֵם אֱלֹהֵי יְיָ הוֹיָה:

מִחַ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשַּׁבְּטִים מִקְצֵה צְפוֹנָה אֶל־
יָד הַדְּרָוּם־חֲתֹלָן לְבֹאֵ־חֲמַת חֶצֶר עֵינָוֶן גְּבוּל
דְּמִשְׁק צְפוֹנָה אֶל־יָד חֲמַת וְהָיוּ־לוֹ פָּאֵת־קָדִים
הַיָּם דָּן אַחַד: וְעַל | גְּבוּל דָּן מִפָּאֵת קָדִים עַד־
פָּאֵת־יָמָה אֲשֶׁר אַחַד: וְעַל | גְּבוּל אֲשֶׁר מִפָּאֵת
קָדִימָה וְעַד־פָּאֵת־יָמָה נִפְתְּלֵי אַחַד: וְעַל | גְּבוּל
נִפְתְּלֵי מִפָּאֵת קָדְמָה עַד־פָּאֵת־יָמָה מִנְּשֵׁה
אַחַד: וְעַל | גְּבוּל מִנְּשֵׁה מִפָּאֵת קָדְמָה עַד־
פָּאֵת־יָמָה אֶפְרַיִם אַחַד: וְעַל | גְּבוּל אֶפְרַיִם
מִפָּאֵת קָדִים וְעַד־פָּאֵת־יָמָה רְאוּבֵן אַחַד: וְעַל |
גְּבוּל רְאוּבֵן מִפָּאֵת קָדִים עַד־פָּאֵת־יָמָה יְהוּדָה

אַחַד: וְעַל גְּבוּל יְהוּדָה מִפָּאֵת קָדִים עַד־פָּאֵת־
יָמָה תְּהִיָּה הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר־תָּרִימוּ חֲמוּשָׁה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף רֹחַב וְאָרְזָה בְּאֶחָד הַחֲלָקִים מִפָּאֵת
קָדִימָה עַד־פָּאֵת־יָמָה וְהָיָה תַמְקִדָּשׁ בְּתוֹכּוֹ:
וְהַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תָּרִימוּ לִי—הִזָּה אָרְזָה חֲמוּשָׁה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים: וְלֹאֲלֶּהָ
תְּהִיָּה תְּרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ לַכֹּהֲנִים צְפוֹנָה חֲמוּשָׁה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְיָמָה רֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים
וְקָדִימָה רֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים וְנֹגֵבָה אָרְזָה
חֲמוּשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְהָיָה מִקְדָּשֵׁי־הוֹיָה
בְּתוֹכּוֹ: לַכֹּהֲנִים הַמִּקְדָּשׁ מִבְּנֵי צְדוּק אֲשֶׁר
שָׁמְרוּ מִשְׁמֵרַתִּי אֲשֶׁר לֹא־תָעוּ בְּתַעֲוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר תָּעוּ הַלְוִיִּם: וְהָיִתָּה לָהֶם
תְּרוּמָה מִתְּרוּמַת הָאָרֶץ קָדָשׁ קִדְשִׁים אֶל־
גְּבוּל הַלְוִיִּם: וְהַלְוִיִּם לְעַמַּת גְּבוּל הַכֹּהֲנִים
חֲמוּשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אָרְזָה וְרֹחַב עֶשְׂרֵת אֶלְפִים
כֹּל־ל־אָרְזָה חֲמוּשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֶשְׂרֵת
אֶלְפִים: וְלֹא־יִמְכְּרוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא יָמַר וְלֹא
יַעֲבֹר יַעֲבִיר רֵאשִׁית הָאָרֶץ בִּי־קָדָשׁ לִי—הוֹיָה:
וְחֲמוּשָׁת אֶלְפִים הַנּוֹתֵר בְּרֹחַב עַל־פְּנֵי חֲמוּשָׁה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף חֹלֵה־הוּא לָעִיר לְמוֹשָׁב וְלְמִגְרָשׁ
וְהָיִתָּה הָעִיר בְּתוֹכָהּ: וְאֵלֶּה מִדְּוָתֶיהָ פָּאֵת
צְפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּפָאֵת־נֹגֵב
חֲמֵשׁ (חֲמֵשׁ) מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּמִפָּאֵת
קָדִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים וּפָאֵת־יָמָה
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים: וְהָיָה מִגְרָשׁ
לָעִיר צְפוֹנָה חֲמוּשִׁים וּמֵאוֹתִים וְנֹגֵבָה חֲמוּשִׁים
וּמֵאוֹתִים וְקָדִימָה חֲמוּשִׁים וּמֵאוֹתִים וְיָמָה
חֲמוּשִׁים וּמֵאוֹתִים: וְהַנּוֹתֵר בְּאָרְזָה לְעַמַּת |
תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרֵת אֶלְפִים קָדִימָה וְעֶשְׂרֵת
אֶלְפִים יָמָה וְהָיָה לְעַמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְהָיִתָּה
תְּבוּאָתָהּ לְלֶחֶם לְעַבְדֵי הָעִיר: וְהָעֶבֶד הָעִיר
יַעֲבֹדֶהוּ מִכָּל שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל: כֹּל־ל־הַתְּרוּמָה
חֲמוּשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּחֲמוּשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף
רְבִיעִית תָּרִימוּ אֶת־תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ אֶל־אַחֲזַת

הָעִיר: «וְהַנּוֹתֵר לְנָשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לְתַרוּמַת־
הַקֹּדֶשׁ וְלֶאֱחֻזַּת הָעִיר אֶל־פָּנָי חַמֻּשָּׁה וְעֶשְׂרִים
אֵלֶּף תְּרוּמָה עַד־גְּבוּל קְדִימָה וְיָמָה עַל־פָּנָי
חַמֻּשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֵלֶּף עַל־גְּבוּל יָמָה לְעַמֹּת
חֻלְקִים לְנָשִׂיא וְהִיתָה תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וּמִקְדָּשׁ
הַבַּיִת בְּתוֹכָהּ: «וּמֵאֲחֻזַּת הַלְּוִיִּם וּמֵאֲחֻזַּת הָעִיר
בְּתוֹךְ אֲשֶׁר לְנָשִׂיא יִהְיֶה בֵּין | גְּבוּל יְהוּדָה
וּבֵין גְּבוּל בְּנֵימִן לְנָשִׂיא יִהְיֶה: «וְיִתֵּר
הַשְּׂבָטִים מִפְּאַת קְדִימָה עַד־פְּאַת־יָמָה בְּנֵימִן
אֶחָד: «וְעַל | גְּבוּל בְּנֵימִן מִפְּאַת קְדִימָה עַד־
פְּאַת־יָמָה שְׂמֹעוֹן אֶחָד: «וְעַל | גְּבוּל שְׂמֹעוֹן
מִפְּאַת קְדִימָה עַד־פְּאַת־יָמָה יִשָּׁשְׁכָר אֶחָד:
«וְעַל | גְּבוּל יִשָּׁשְׁכָר מִפְּאַת קְדִימָה עַד־פְּאַת־
יָמָה זְבוּלֹן אֶחָד: «וְעַל | גְּבוּל זְבוּלֹן מִפְּאַת
קְדִמָּה עַד־פְּאַת־יָמָה גָּד אֶחָד: «וְעַל גְּבוּל גָּד
אֶל־פְּאַת נֹגֵב תִּימְנָה וְהִיא גְּבוּל מִתְּמָר מִי

מְרִיבָת קָדָשׁ נִחְלָה עַל־הֵימָה הַגְּדוֹל: «זֹאת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תִּפְּלוּ מִנְּחֻלָּה לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתֵם נְאֻם אֱ-דָנִי י-הוָה: וְאֵלֶּה
תּוֹצְאֹת הָעִיר מִפְּאַת צָפוֹן חֲמִשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה: «וְשַׁעֲרֵי הָעִיר עַל־
שְׂמוֹת שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל שְׂעָרִים שְׁלוֹשָׁה צְפוֹנָה
שַׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שַׁעַר לֵוִי
אֶחָד: «וְאֶל־פְּאַת קְדִימָה חֲמִשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים וְשַׁעֲרִים שְׁלוֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף אֶחָד שַׁעַר
בְּנֵימִן אֶחָד שַׁעַר דָּן אֶחָד: «וּפְאַת־נֹגֵבָה חֲמִשׁ
מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה וְשַׁעֲרִים שְׁלוֹשָׁה
שַׁעַר שְׂמֹעוֹן אֶחָד שַׁעַר יִשָּׁשְׁכָר אֶחָד שַׁעַר
זְבוּלֹן אֶחָד: «פְּאַת־יָמָה חֲמִשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים שַׁעֲרֵיהֶם שְׁלוֹשָׁה שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר
אֲשֶׁר אֶחָד שַׁעַר נִפְתָּלִי אֶחָד: «סְכִיב שְׂמוֹנָה
עָשָׂר אֵלֶּה וְשֵׁם־הָעִיר מִיּוֹם י-הוָה שְׂמוֹה:

תְּרֵי עֶשֶׂר

הוֹשֵׁעַ

א «דְּבַר־י-הוָה | אֲשֶׁר הָיָה אֶל־הוֹשֵׁעַ בֶּן־בְּאֵרִי
בַּיָּמִי עֲזִיָּה יוֹתָם אָחֻז יַחְזִקֶיָה מַלְכֵי יְהוּדָה
וּבַיָּמִי יִרְבְּעִם בְּיִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: בְּתַחֲלַת
דְּבַר־י-הוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל־הוֹשֵׁעַ
לֵךְ קַח־לְךָ אִשָּׁת זְנוּנִים וַיִּלְדִּי זְנוּנִים כִּי־זָנָה
תְּזַנֶּה הָאָרֶץ מֵאֲחֵרֵי י-הוָה: וַיִּלְךְ וַיִּקַּח אֶת־
גֹּמֵר בַּת־דְּבָלַיִם וַתַּהַר וַתֵּלֶד־לוֹ בָּן: וַיֹּאמֶר
י-הוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ יִזְרְעֵאל כִּי־עוֹד מְעַט
וּפְקַדְתִּי אֶת־דָּמִי יִזְרְעֵאל עַל־בֵּית יְהוּא
וְהִשְׁפַּתִּי מִמְּלַכּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: וְהָיָה בַּיּוֹם

הַהוּא וְשִׁבְרַתִּי אֶת־קִשְׁתֵּי יִשְׂרָאֵל בְּעַמֻּק
יִזְרְעֵאל: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בַּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא
שְׁמוֹה לֹא רַחֲמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת־
בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי־נָשָׂא אִשָּׁא לָהֶם: וְאֶת־בֵּית
יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים כִּי־הוּא אֱ-לֹהֵיהֶם
וְלֹא אוֹשִׁיעֵם בְּקִשְׁתֵּי וּבַחֲרֹב וּבַמְּלַחְמָה
בְּסוּסִים וּבַכְּרָשִׁים: וַתִּגְמַל אֶת־לֹא רַחֲמָה
וַתַּהַר וַתֵּלֶד בָּן: וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא עֲמִי כִּי
אֲתֵם לֹא עֲמִי וְאֲנֹכִי לֹא־אֶחִיָּה לָכֶם:

הלכות קדוש החדש פרק יב

יב, א מהלך השמש האמצעי ביום אחד שהוא ארבע ועשרים שעות, תשעה וחמשים חלקים ושמונה שניות—סימנם נ"ט ח'. נמצא מהלכה בעשרה ימים, תשע מעלות ואחד וחמשים חלקים ושלוש ועשרים שניות—סימנם ט' נ"א כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום, שמונה ותשעים מעלות ושלושה ושלושים חלקים ושלוש וחמשים שניות—סימנם צ"ח ל"ג נ"ג. ונמצא שארית מהלכה בארץ יום, אחר שתשליך כל שלוש מאות וששים מעלות כמו שבארנו, מאתים וחמש וששים מעלות ושמונה ושלושים חלקים וחמשים שניות—סימנם רס"ה ל"ח נ'.

יב, ב ונמצא שארית מהלכה בעשרת אלפים יום, מאה שש ושלושים מעלות ושמונה ועשרים חלקים ועשרים שניות—סימנם קל"ז כ"ח כ'.

יב, ג ועל הדרך הזה, תכפל ותוציא מהלכה לכל מנין שתמצא; וכן אם תרצה לעשות סימנין ידועים אצלך למהלכה לשני ימים, ולשלושה, ולארבעה, עד עשרה—תעשה.

יב, ד וכן אם תרצה להיות לך סימנין ידועים מוכנין למהלכה לעשרים יום, ולשלושים, ולארבעים, עד מאה—תעשה; ודבר גלוי הוא וידוע, מאחר שידעת מהלך יום אחד.

יב, ה וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך, מהלך אמצע השמש לתשעה ועשרים יום; ולשלוש מאות וארבעה וחמשים יום, שהן ימי שנת הלבנה בזמן שחדשיה כסדרן—והיא הנקראת שנה סדורה: שבזמן שיהיו לך אמצעיות אלו מוכנין, יהיה החשבון קל עליך לראית הירח, לפי שתשעה ועשרים יום גמורים מליל הראיה עד ליל הראיה שלחדש הבא; וכן בכל חדש וחדש אין פחות מתשעה ועשרים יום ולא יתר, שאין חפצנו בכל אלו החשבונות אלא לדעת הראיה בלבד.

יב, ו וכן מליל הראיה שלחדש זה עד ליל הראיה לאותו החדש לשנה הבאה, שנה סדורה או שנה ויום אחד; וכן בכל שנה ושנה. ומהלך השמש האמצעי לתשעה ועשרים יום, שמונה ועשרים מעלות וחמשה ושלושים חלקים ושניה אחת—סימנם כ"ח ל"ה א'; ומהלכה לשנה סדורה, שלוש

מאות ושמונה וארבעים מעלות וחמשה וחמשים חלקים וחמש עשרה שניות—סימנם שמ"ח נ"ה ט"ו. יב, ז נקדה אחת יש בגלגל השמש, וכן בשאר גלגלי השבעה פוכבים, בעת שיהיה הפוכב בה, יהיה גבוה מעל הארץ כל מאודו; ואותה הנקדה שלגלגל השמש ושאר הפוכבים חוץ מן הירח, סובבת בשווה, ומהלכה בכל שבעים שנה בקרוב, מעלה אחת. ונקדה זו, היא הנקראת גבה.

יב, ח גבה השמש—מהלכו בכל עשרה ימים, שניה אחת וחצי שניה, שהיא שלושים שלישיות; נמצא מהלכו במאה יום, חמש עשרה שניות, ומהלכו בארץ יום, שני חלקים ושלושים שניות; ומהלכו בעשרת אלפים יום, חמשה ועשרים חלקים. ונמצא מהלכו לתשעה ועשרים יום, ארבע שניות; ומהלכו בשנה סדורה, שלוש וחמשים שניות.

יב, ט כבר אמרנו שהעיקר שממנו ההתחלה בחשבון זה, הוא מתחלת ליל חמישי שיומו שלישי לחדש ניסן משנת שמונה ושלושים ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה. ומקום השמש במהלכה האמצעי היה בעיקר הזה, בשבע מעלות ושלושה חלקים ושתיים ושלושים שניות ממוזל טלה—סימנם ז' ג' ל"ב; ומקום גבה השמש היה בעיקר זה, בשש ועשרים מעלות וחמשה וארבעים חלקים ושמונה שניות ממוזל תאומים—סימנם כ"ז מ"ה ח'.

יב, י פשתרצה לידע מקום השמש במהלכה האמצעי בכל זמן שתמצא, תקח מנין הימים שמתחלת יום העיקר עד היום שתמצא, ותוציא מהלכה האמצעי באותן הימים מן הסימנין שהודענו; ותוסיף הפל על העיקר, ותקבץ כל מין עם מינו. והיוצא, הוא מקום השמש במהלכה האמצעי לאותו היום.

יב, יא פיצד: הרי שרצינו לידע מקום השמש האמצעי בתחלת ליל השבת שיומו ארבעה עשר יום לחדש תמוז משנה זו, שהיא שנת העיקר—מצינו מנין הימים מיום העיקר עד תחלת יום זה שאנו רוצים לידע מקום השמש בו, מאה יום; לקחנו אמצע מהלכה למאה יום, שהוא צ"ח ל"ג

נ"ג, והוספנו על העיקר, שהוא ז' ג' ל"ב. יצא מן החשבון, מאה וחמש מעלות ושבעה ושלשים חלקים וחמש ועשרים שניות—סימן ק"ה ל"ז כ"ה; ונמצא מקומה במהלך אמצעי בתחלת ליל זה, במזל סרטן בחמש עשרה מעלות בו ושבעה ושלשים חלקים ממעלת שש עשרה.

יביב והאמצע שייצא בחשבון זה, פעמים יהיה בתחלת הלילה בשווה, או קדם שקיעת החמה בשעה, או אחר שקיעת החמה בשעה; ודבר זה לא תחוש לו בשמש בחשבון הראיה, שהרי אנו משלימים קרוב זה כשנחשב לאמצע הירח.

יביג ועל הדרך הזאת תעשה תמיד לכל עת שתמצא, ואפלו אחר אלף שנים—שתקבץ כל השארית ותוסיף על העיקר, יצא לך המקום האמצעי; וכן תעשה באמצע הירח, ובאמצע כל כוכב וכוכב—מאחר שתדע מהלכו ביום אחד כמה הוא, ותדע העיקר שממנו תתחיל, ותקבץ מהלכו לכל השנים והימים שתמצא ותוסיף על העיקר, ויצא לך מקומו במהלך אמצעי. וכן תעשה בגבה השמש—תוסיף מהלכו באותם הימים או השנים על העיקר, יצא לך מקום גבה השמש לאותו היום שתמצא.

יביד וכן אם תמצא לעשות לך עיקר אחר שתתחיל ממנו חוץ מעיקר זה שהתחלנו ממנו בשנה זו, כדי שיהיה אותו עיקר בתחלת שנת מחזור ידוע, או בתחלת מאה מן המאות—הרשות

הלכות קדוש החדש פרק יג

יג, א אם תמצא לידע מקום השמש האמתי בכל יום שתמצא, תוציא תחלה מקומה האמצעי לאותו היום על הדרך שבארנו; ותוציא מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה השמש ממקום השמש האמצעי. והנשאר, הוא הנקרא מסלול השמש.

יג, ב ותראה כמה מעלות הוא מסלול השמש—אם יהיה המסלול פחות ממאה ושמזנים מעלות, תגרע מנת המסלול ממקום השמש האמצעי; ואם יהיה המסלול יותר על מאה ושמזנים מעלות עד שלוש מאות וששים, תוסיף מנת המסלול על מקום השמש האמצעי. ומה שיהיה אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו, הוא המקום האמתי.

יג, ג ודע שאם יהיה המסלול מאה ושמזנים

ביד. ואם תמצא להיות העיקר שתתחיל ממנו משנים שעברו קדם עיקר זה, או לאחר כמה שנים מעיקר זה—הדרך ידועה.

יב, טו כיצד היא הדרך: כבר ידעת מהלך השמש לשנה סדורה, ומהלכה לתשעה ועשרים יום, ומהלכה ליום אחד. ודבר ידוע שהשנה שחדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה יום אחד; והשנה שחדשיה חסרין, היא חסרה מן הסדורה יום אחד. והשנה המעברת, אם היו חדשיה כסדרן, תהיה יתרה על השנה הסדורה שלשים יום; ואם היו חדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה אחד ושלשים יום; ואם היו חדשיה חסרין, היא יתרה על הסדורה תשעה ועשרים יום.

יב, טז ומאחר שכל הדברים האלו ידועים, תוציא מהלך אמצע השמש לכל השנים והימים שתמצא ותוסיף על העיקר שעשינו—יצא לך אמצעה ליום שתמצא משנים הבאות, ותעשה אותו היום עיקר; או תגרע האמצע שהוצאת מן העיקר שעשינו, ויצא לך העיקר ליום שתמצא משנים שעברו, ותעשה אותו אמצע עיקר. וכזה תעשה באמצע הירח ושאר הכוכבים, אם יהיו ידועים לך. וכבר נתבאר לך מכלל דברינו, שכשם שתדע אמצע השמש לכל יום שתמצא מימים הבאים, כך תדע אמצעה לכל יום שתמצא מימים שעברו.

בשווה, או שלוש מאות וששים בשווה—אין לו מנה, אלא יהיה המקום האמצעי הוא המקום האמתי.

יג, ד וכמה היא מנת המסלול: אם יהיה המסלול עשר מעלות, תהיה מנתו עשרים חלקים; ואם יהיה עשרים מעלות, תהיה מנתו ארבעים חלקים; ואם יהיה שלשים מעלות, תהיה מנתו שמונה וחמשים חלקים; ואם יהיה ארבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה עשר חלקים; ואם יהיה חמשים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה ועשרים חלקים; ואם יהיה ששים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים; ואם יהיה שבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים; ואם יהיה שמונים מעלות, תהיה מנתו

מעלה אחת ושבעה וחמשים חלקים; ואם יהיה
תשעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה
וחמשים חלקים; ואם יהיה מאה מעלות, תהיה
מנתו מעלה אחת ושמונה וחמשים חלקים; ואם
יהיה מאה ועשר, תהיה מנתו מעלה אחת ושלושה
וחמשים חלקים; ואם יהיה מאה ועשרים, תהיה
מנתו מעלה אחת וחמשה וארבעים חלקים; ואם
יהיה מאה ושלושים, תהיה מנתו מעלה אחת
ושלושה ושלושים חלקים; ואם יהיה מאה וארבעים,
תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה עשר חלקים; ואם
יהיה מאה וחמשים, תהיה מנתו מעלה אחת וחלק
אחד; ואם יהיה מאה וששים, תהיה מנתו שנים
וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה ושבעים, תהיה
מנתו אחד ועשרים חלקים; ואם יהיה מאה ושמונים
בשווה, אין לו מנה כמו שבארנו, אלא מקום השמש
האמצעי, הוא מקומה האמתי.

יגה, היה המסלול יותר על מאה ושמונים
מעלות—תגרע אותו משלוש מאות וששים מעלות,
ותדע מנתו. ביצד: הרי שהיה המסלול מאתים
מעלות, תגרע אותו משלוש מאות וששים, ישאר
מאה וששים מעלות; וכבר הודענו שמנת מאה
וששים מעלות, שנים וארבעים חלקים—וכן מנת
המאתים, שנים וארבעים חלקים.

יגו, וכן אם היה המסלול שלוש מאות מעלות—
תגרע אותו משלוש מאות וששים, ישאר ששים;
וכבר ידעת שמנת ששים מעלות, מעלה אחת ואחד
וארבעים חלקים—וכן היא מנת השלוש מאות
מעלות. ועל דרך זו, בכל מנין ומנין.

יגז, הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות—
וכבר ידענו שמנת הששים, היא מעלה אחת ואחד
וארבעים חלקים, ומנת השבעים, היא מעלה אחת
ואחד וחמשים חלקים; נמצא בין שתי המנות
עשרה חלקים, ולפי חשבון המעלות יהיה לכל
מעלה חלק אחד—ויהיה מנת המסלול שהוא חמש

הלכות קדוש החדש פרק יד

יד, א הירח, שני מהלכים אמצעיים יש לו—הירח
עצמו מסבב בגלגל קטן שאינו מקיף את העולם,
ומהלכו האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא אמצע
המסלול; והגלגל הקטן עצמו מסבב בגלגל גדול

וששים, מעלה אחת וששה וארבעים חלקים.
יגח, וכן אלו היה המסלול שבע וששים, היתה מנתו
מעלה אחת ושמונה וארבעים חלקים. ועל דרך זו תעשה
בכל מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות, בין
בחשבון השמש בין בשאר חשבונות הירח.

יגט, ביצד: הרי שרצינו לידע מקום השמש
האמתי בתחלת ליל השבת ארבעה עשר יום לחדש
תמוז משנה זו—תוציא אמצע השמש תחלה לעת
הזאת, וסימנו ק"ה ל"ז כ"ה כמו שבארנו; ותוציא
מקום גבה השמש לעת הזאת, יצא לך סימנו כ"ז
מ"ה כ"ג. ותגרע מקום הגבה מן האמצע, יצא לך
המסלול שמונה עשרה מעלות ושנים וחמשים
חלקים ושתי שניות—סימנם י"ח נ"ב ב'. ואל
תקפיד בכל מסלול על החלקים, אלא אם יהיו
פחות משלושים אל תפנה אליהם; ואם היו
שלושים או יותר, תחשב אותם מעלה אחת,
ותוסיף אותה על מנין מעלות המסלול. לפיכך
יהיה מסלול זה תשע עשרה מעלות, ותהיה מנתו
על הדרך שבארנו שמונה ושלושים חלקים.

יגי, ולפי שהמסלול הזה היה פחות ממאה
ושמונים, תגרע המנה שהיא שמונה ושלושים
חלקים מאמצע השמש, ישאר מאה וארבע מעלות
ותשעה וחמשים חלקים וחמש ועשרים שניות—
סימנם ק"ד נ"ט כ"ה. ונמצא מקום השמש האמתי
בתחלת ליל זה, במזל סרטן בחמש עשרה מעלות
בו, פחות שניות. ואל תפנה אל השניות כלל, לא
במקום השמש, ולא במקום הירח, ולא בשאר
חשבונות הראיה—אלא חקר על החלקים בלבד;
ואם יהיו השניות קרוב לשלושים, עשה אותם חלק
והוסיפו על החלקים.

יגה, ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת
שתרצה, תדע יום התקופה האמתי כל תקופה
שתרצה, בין תקופות הבאות אחר עיקר זה שממנו
התחלנו, בין תקופות שעברו משנים קדמוניות.

המקיף את העולם, ומהלך אמצעי זה שלגלגל
הקטן באותו הגלגל הגדול המקיף את העולם הוא
הנקרא אמצע הירח.

יד, ב מהלך אמצע הירח ביום אחד, שלוש עשרה

מעלות ועשרה חלקים וחמש ושלושים שניות—
סימנם י"ג י' ל"ה. נמצא מהלכו בעשרה ימים,
מאה ואחת ושלושים מעלות וחמשה וארבעים
חלקים וחמשים שניות—סימנם קל"א מ"ה
נ'. ונמצא מהלכו במאה יום, מאתים ושבע
ושלושים מעלות ושמונה ושלושים חלקים ושלוש
ועשרים שניות—סימנם רל"ז ל"ח כ"ג. ונמצא
שארית מהלכו באלף יום, מאתים ושש עשרה
מעלות ושלושה ועשרים חלקים וחמשים שניות—
סימנם רי"ז כ"ג נ'. ונמצא שארית מהלכו בעשרת
אלפים יום, שלוש מעלות ושמונה וחמשים חלקים
ועשרים שניות—סימנם ג' נ"ח כ'. ונמצא שארית
מהלכו בתשעה ועשרים יום, שתיים ועשרים
מעלות וששה חלקים ושש וחמשים שניות—סימנם
כ"ב ו' נ"ו. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה,
שלוש מאות וארבע וארבעים מעלות וששה
ועשרים חלקים ושלוש וארבעים שניות—סימן להם
שמ"ד כ"ז מ"ג. ועל דרך זו, תכפל לכל מנין ימים
או שנים שתמצא.

יד, ג ומהלך אמצע המסלול ביום אחד, שלוש
עשרה מעלות ושלושה חלקים וארבע וחמשים
שניות—סימנם י"ג ג' נ"ד. נמצא מהלכו בעשרה
ימים, מאה ושלושים מעלות ותשעה ושלושים
חלקים בלא שניות—סימנם ק"ל ל"ט. ונמצא
שארית מהלכו במאה יום, מאתים ושש ועשרים
מעלות ותשעה ועשרים חלקים ושלוש וחמשים
שניות—סימנם רכ"ז כ"ט נ"ג. ונמצא שארית
מהלכו באלף יום, מאה וארבע מעלות ושמונה
וחמשים חלקים וחמשים שניות—סימנם ק"ד נ"ח
נ'. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים יום,
שלוש מאות ותשע ועשרים מעלות ושמונה
וארבעים חלקים ועשרים שניות—סימנם שכ"ט מ"ח
כ'. ונמצא שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום,
שמונה עשרה מעלות ושלושה וחמשים חלקים
וארבע שניות—סימנם י"ח נ"ג ד'.

יד, ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה, שלוש
מאות וחמש מעלות ושלוש עשרה שניות בלא
חלק—סימנם ש"ה י"ג. מקום אמצע הירח היה
בתחלת ליל חמישי שהוא העיקר לחשבונות אלו,
במזל שור מעלה אחת וארבעה עשר חלקים
וארבעים ושלוש שניות—סימנם א' י"ד
מ"ג. ואמצע המסלול היה בעיקר זה, ארבע
ושמונים מעלות ושמונה ועשרים חלקים ושתיים
וארבעים שניות—סימנם פ"ד כ"ח מ"ב. מאחר
שתדע מהלך אמצע הירח, והאמצע שהוא העיקר
שעליו תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל יום
שתמצא, על דרך שעשית באמצע השמש; ואחר
שתוציא אמצע הירח לתחלת הלילה שתמצא—
התבונן בשמש, ודע באי זה מזל הוא.

יד, ה אם היתה השמש מחצי מזל דגים עד חצי
מזל טלה, תניח אמצע הירח כמות שהוא; ואם
תהיה השמש מחצי מזל טלה עד תחלת מזל
תאומים, תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר
חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל תאומים
עד תחלת מזל אריה, תוסיף על אמצע הירח
שלושים חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל
אריה עד חצי מזל בתולה, תוסיף על אמצע הירח
חמשה עשר חלקים; ואם תהיה השמש מחצי מזל
בתולה עד חצי מזל מאזניים, הנח אמצע הירח
כמות שהוא; ואם תהיה השמש מחצי מאזניים עד
תחלת מזל קשת, תגרע מאמצע הירח חמשה עשר
חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל קשת עד
תחלת מזל דלי, תגרע מאמצע הירח שלושים
חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל דלי עד
חצי דגים, תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים.
יד, ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו, או
תגרע ממנו, או תניח אותו כמות שהוא—הוא
אמצע הירח לאחר שקיעת החמה בכמו שליש
שעה באותו הזמן שתוציא האמצע לו, וזה הוא
הנקרא אמצע הירח לשעת הראיה.

הלכות קדוש החדש פרק טז

טו, א אם תמצא לידע מקום הירח האמתי בכל יום
שתמצא, תוציא תחלה אמצע הירח לשעת הראיה
לאותו הלילה שתמצא; וכן תוציא אמצע המסלול

הוא אמצע השמש לאותו העת. ותגרע אמצע השמש
מאמצע הירח, והנשאר תכפל אותו—וזה הוא
הנקרא מרחק הכפול.

האחדים—כִּדְרָךְ שְׂבָאֲרֵנוּ בְּמִסְלֹל הַשָּׁמֶשׁ בְּמִנּוֹת שְׁלֹו. כִּף תַּעֲשֶׂה בְּמִסְלֹל הַנִּכּוֹן בְּמִנּוֹת שְׁלֹו. טו,ח פִּיֶּעֶד: הָרִי שְׂרָצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בַתְּחִלַּת לַיִל עָרֵב שֶׁבַת שִׁזְמוּ שְׁנֵי לַחֲדָשׁ אֵיךְ מִשְׁנֶה זֶה שֶׁהִיא שְׁנַת הָעֵיקָר—וּמִנֵּין הַיָּמִים הַגְּמוּרִים מִתְּחִלַּת לַיִל הָעֵיקָר עַד תְּחִלַּת לַיִל זֶה שְׂאֵנוּ רוֹצִים לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בּוֹ, תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם; תּוֹצִיא אֲמִצֵּעַ הַשָּׁמֶשׁ תְּחִלָּה לַלַּיִל זֶה, יֵצֵא לָךְ אֲמִצֵּעָה חֲמִשׁ וְשָׁלוֹשִׁים מַעְלֹת וְשְׂמוֹנֶה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וְשָׁלוֹשׁ וְשָׁלוֹשִׁים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם ל"ה ל"ח ל"ג; וְתּוֹצִיא אֲמִצֵּעַ הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרֵאִיָּה לַעֲת זֶה, יֵצֵא לָךְ אֲמִצֵּעוֹ שְׁלוֹשׁ וְחֲמִשִּׁים מַעְלֹת וְשָׁשׁ וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וְתִשַׁע וְשָׁלוֹשִׁים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם נ"ג ל"ו ל"ט; וְתּוֹצִיא אֲמִצֵּעַ הַמִּסְלֹל לַעֲת זֶה, יֵצֵא לָךְ אֲמִצֵּעוֹ מֵאָה וְשָׁלוֹשׁ מַעְלֹת וְאֶחָד וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשֵׁשׁ וָאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם ק"ג כ"א מ"ו; תִּגְרַע אֲמִצֵּעַ הַשָּׁמֶשׁ מֵאֲמִצֵּעַ הַיָּרֵחַ, יִשָּׂאֵר שְׁבַע עֶשְׂרֵה מַעְלֹת וְשְׂמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְשֵׁשׁ שְׁנִיּוֹת—זֶה הוּא הַמְּרַחֵק; תִּכְפַּל אוֹתוֹ, יֵצֵא לָךְ הַמְּרַחֵק הַכִּפּוּל

הַלְּבוֹת קְדוֹשׁ הַחֲדָשׁ פֶּרֶק טז

טז,א הָעֶגְלָה שְׁסוֹבֵב בָּהּ הַיָּרֵחַ תָּמִיד, הִיא נוֹטָה מֵעַל הָעֶגְלָה שְׁסוֹבֵבַת בָּהּ הַשָּׁמֶשׁ תָּמִיד—חֲצִיָּה נוֹטָה לַצְּפוֹן, וְחֲצִיָּה נוֹטָה לְדָרוֹם; וְשְׁתֵּי נִקְדוֹת יֵשׁ בָּהּ זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שְׁבָהֵן פּוֹגְעוֹת שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת זֶה בְּזוֹ. לְפִיכֵף כְּשִׁיְהִיָּה הַיָּרֵחַ בְּאַחַת מִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצֵא סוֹבֵב בְּעֶגְלָה שְׁלֹשְׁמִשׁ כְּנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ בְּשׁוֹזָה; וְאִם יֵצֵא הַיָּרֵחַ מֵאַחַת מִשְׁתֵּי הַנִּקְדוֹת, נִמְצֵא מֵהַלָּךְ לַצְּפוֹן הַשָּׁמֶשׁ אוֹ לְדָרוֹמָה. טז,ב הַנִּקְדָּה שְׂמֻמָּנָה יִתְחִיל הַיָּרֵחַ לְנֻטוֹת לַצְּפוֹן הַשָּׁמֶשׁ, הִיא הַנִּקְרָאת רֵאשׁ; וְהַנִּקְדָּה שְׂמֻמָּנָה יִתְחִיל הַיָּרֵחַ לְנֻטוֹת לְדָרוֹם הַשָּׁמֶשׁ, הִיא הַנִּקְרָאת זָנֵב. וּמֵהַלָּךְ שׁוֹזָה יֵשׁ לְזֶה הָרֵאשׁ, שְׂאִין בּוֹ לֹא תוֹסֵפֶת וְלֹא גִרְעוֹן; וְהוּא הוֹלֵךְ בְּמַזְלוֹת אַחֲרֵינִית מִטְּלָה לְדָגִים לְדָלִי, וְכֵן הוּא סוֹבֵב תָּמִיד. טז,ג מֵהַלָּךְ הָרֵאשׁ הָאֲמִצֵּעִי בְּיוֹם אֶחָד, שְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים וְאַחַת עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת; נִמְצֵא מֵהַלְכוֹ בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, אֶחָד וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וְשְׁבַע וָאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת; וְנִמְצֵא מֵהַלְכוֹ בְּמֵאָה יוֹם, חֲמִשׁ מַעְלֹת וְשְׁבַע עֶשְׂרֵה חֲלָקִים וְשָׁלוֹשׁ וָאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם ה' י"ז

חֲמִשׁ וְשָׁלוֹשִׁים מַעְלֹת וְשָׁשׁ וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם ל"ה נ"ו י"ב; לְפִיכֵף תּוֹסִיף עַל אֲמִצֵּעַ הַמִּסְלֹל חֲמִשׁ מַעְלֹת, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ, וְיֵצֵא לָךְ הַמִּסְלֹל הַנִּכּוֹן, מֵאָה וְשְׂמוֹנֶה מַעְלֹת וְאֶחָד וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים, וְאִין מִקְפִּידִין עַל הַחֲלָקִים בְּמִסְלֹל, כִּדְרָךְ שְׂבָאֲרֵנוּ בְּשִׁמְשׁ. טז,ט וּבִאֲנוּ לַחְקֹר עַל מְנַת זֶה הַמִּסְלֹל הַנִּכּוֹן, שֶׁהוּא מֵאָה וְשְׂמוֹנֶה—נִמְצֵאת מְנַת שְׁלֹו חֲמִשׁ מַעְלֹת וְחֶלֶק אֶחָד; וְלִפִּי שֶׁהַמִּסְלֹל הַנִּכּוֹן הִיָּה פְּחוֹת מִמֵּאָה וְשְׂמוֹנִים, תִּגְרַע הַמְּנַת שֶׁהוּא חֲמִשׁ מַעְלֹת וְחֶלֶק אֶחָד מִן אֲמִצֵּעַ הַיָּרֵחַ; יִשָּׂאֵר שְׂמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים מַעְלֹת וְחֲמִשָּׁה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וְתִשַׁע וְשָׁלוֹשִׁים שְׁנִיּוֹת; תַּעֲשֶׂה הַשְּׁנִיּוֹת חֶלֶק, וְתוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים. וְנִמְצֵא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בְּשַׁעַת זֶה, בְּמִזְל שׁוֹר בְּשְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעְלֹת וְשָׁשׁ וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים מִמַּעְלַת תִּשַׁע עֶשְׂרֵה—סִימָנָם י"ח ל"ו. וְעַל הַדְּרָךְ הַזֶּה, תִּדַּע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בְּכָל עֵת רֵאִיָּה שֶׁתִּרְצֶה, מִתְּחִלַּת שְׁנָה זֶה שֶׁהִיא הָעֵיקָר, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

מ"ג; וְנִמְצֵא מֵהַלְכוֹ בְּאַלְפֵי יוֹם, שְׁתֵּים וְחֲמִשִּׁים מַעְלֹת וְשְׁבַע וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְעֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם נ"ב נ"ז י'; וְנִמְצֵא שְׂאֵרִית מֵהַלְכוֹ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, מֵאָה וְתִשַׁע וְשָׁשִׁים מַעְלֹת וְאֶחָד וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וָאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם קס"ט ל"א מ'. וְנִמְצֵא מֵהַלְכוֹ לְתִשַׁע וְעֶשְׂרִים יוֹם, מַעְלָה אַחַת וְשָׁנַיִם וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים וְתִשַׁע שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם א' ל"ב ט'; וְנִמְצֵא מֵהַלְכוֹ לְשָׁנָה סְדוּרָה, שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעְלֹת וָאַרְבָּעָה וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים וְשְׁתֵּים וָאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם י"ח מ"ד מ"ב. וְאֲמִצֵּעַ הָרֵאשׁ בַּתְּחִלַּת לַיִל חֲמִישִׁי שֶׁהוּא הָעֵיקָר, הִיָּה מֵאָה וְשְׂמוֹנִים מַעְלֹת וְשְׁבַע וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְשְׂמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת—סִימָנָם ק"פ נ"ז כ"ח. טז,ד אִם תִּרְצֶה לִידַע מְקוֹם הָרֵאשׁ בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה—תּוֹצִיא אֲמִצֵּעוֹ לְאוֹתוֹ הַעֵת כִּדְרָךְ שֶׁתּוֹצִיא אֲמִצֵּעַ הַשָּׁמֶשׁ וְאֲמִצֵּעַ הַיָּרֵחַ, וְתִגְרַע הָאֲמִצֵּעַ מִשְׁלוֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים מַעְלֹת. וְהַנְּשָׂאֵר, הוּא מְקוֹם הָרֵאשׁ בְּאוֹתָהּ הַעֵת; וּכְנֶגְדוֹ, לְעוֹלָם יִהְיֶה מְקוֹם

הזנב.

טז,ה פיצד: הרי שרצינו לידע מקום הראש לתחלת ליל ערב שבת שיזמו שני לחדש איר משנה זו שהיא שנת העיקר-ומנין הימים הגמורים מתחלת ליל העיקר עד תחלת ליל זה שאנו רוצים לידע מקום הראש בו, תשעה ועשרים יום.

טז,ו תוציא אמצע הראש לעת הזאת על הדרך שידעת, והוא שתוסיף מהלכו לתשעה ועשרים יום על העיקר; יצא לך אמצע הראש מאה ושתים ושמזנים מעלות ותשעה ועשרים חלקים ושבע ושלושים שניות-סימנם קפ"ב כ"ט ל"ז; תגרע אמצע זה משלוש מאות וששים, ישאר לך מאה ושבע ושבעים מעלות ושלושים חלקים ושלוש ועשרים שניות-סימנם קע"ז ל' כ"ג; וזה הוא מקום הראש, ואל תפנה אל השניות. נמצא מקום הראש, במזל בתולה בשבע ועשרים מעלות ושלושים חלקים; ומקום הזנב פנגדו, במזל דגים בשבע ועשרים מעלות ושלושים חלקים.

טז,ז לעולם יהיה בין הראש ובין הזנב, חצי הגלגל בשווה; לפיכך כל מזל שתמצא בו מקום הראש, יהיה הזנב במזל שביעי ממונו בכמו מנין המעלות והחלקים בשווה-אם יהיה הראש בעשר מעלות במזל פלוני, יהיה הזנב בעשר מעלות במזל שביעי ממונו.

טז,ח ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הזנב ומקום הירח האמתי, התבונן בשלשתן-אם מצאת הירח עם הראש או עם הזנב במעלה אחת וחלק אחד, תדע שאין הירח נוטה לא לצפון השמש ולא לדרומה; ואם ראית מקום הירח לפני מקום הראש והוא הולך פנגד הזנב, תדע שהירח נוטה לצפון השמש; ואם היה הירח לפני מקום הזנב והרי הוא הולך פנגד הראש, תדע שהירח נוטה לדרום השמש.

טז,ט הנטיה שנוטה הירח לצפון השמש או לדרומה, היא הנקראת רחב הירח; ואם היה נוטה לצפון, נקרא רחב צפוני, ואם היה נוטה לדרום, נקרא רחב דרומי. ואם היה הירח באחת משתי הנקודות-לא יהיה לו רחב, כמו שבארנו.

טז,י לעולם לא יהיה רחב הירח יתר על חמש

מעלות, בין בצפון בין בדרום; אלא כך הוא דרכו: יתחיל מן הראש ויתרחק ממונו מעט מעט, והמרחק הולך ונוסף עד שיגיע לחמש מעלות; ויחזר ויתקרב מעט מעט, עד שלא יהיה לו רחב כשיגיע לזנב; ויחזר ויתרחק מעט מעט, והמרחק נוסף עד שיגיע לחמש מעלות; ויחזר ויתקרב, עד שלא יהיה לו רחב.

טז,יא אם תרצה לידע רחב הירח כמה הוא בכל עת שתדעה, ואם צפוני הוא או דרומי-תוציא מקום הראש ומקום הירח האמתי לאותה העת, ותגרע מקום הראש ממקום הירח האמתי; והנשאר, הוא הנקרא מסלול הרחב. אם יהיה מסלול הרחב ממעלה אחת עד מאה ושמזנים, תדע שרחב הירח צפוני; ואם היה המסלול יתר על מאה ושמזנים, תדע שרחב הירח דרומי; ואם היה מאה ושמזנים בשווה או שלוש מאות וששים בשווה, אין לירח רחב כלל. ותחזר ותראה מנת מסלול הרחב כמה היא, והוא שעוד נטיתו לצפון או לדרום; והוא הנקרא רחב הירח הדרומי או הצפוני, כמו שבארנו.

טז,יב וכמה היא מנת מסלול הרחב-אם יהיה מסלול הרחב עשר מעלות, תהיה מנתו שנים וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול חזה עשרים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושלושה וארבעים חלקים; ואם יהיה המסלול שלושים, תהיה מנתו שתי מעלות ושלושים חלקים; ואם יהיה המסלול ארבעים, תהיה מנתו שלוש מעלות ושלושה עשר חלקים; ואם יהיה המסלול חמשים מעלות, תהיה מנתו שלוש מעלות וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול ששים, תהיה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים; ואם יהיה המסלול שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות ושנים וארבעים חלקים; ואם יהיה המסלול שמונים, תהיה מנתו ארבע מעלות וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות.

טז,יג ואם יהיו אחדים עם העשרות-תקח הראוי להם לפי היתר שבין שתי המנות, כמו שעשית במסלול השמש ובמסלול הירח. פיצד: הרי שהיה מסלול הרחב שלוש וחמשים מעלות-וכבר

ידעת שאלו היה המסלול חמשים, היתה מנתו שלוש מעלות וחמשים חלקים, ואלו היה המסלול ששים, היתה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים; נמצא היתר בין שתי המנות, שלוש חלקים, שלוש מעלות חלקים, לכל מעלה; ונמצא לפי חשבון מסלול זה שהוא שלוש וחמשים, מנתו שלוש מעלות ותשעה וחמשים חלקים. ועל דרך זו, תעשה בכל מנין ומנין.

טז, יד מאחר שתדע מנתו של מסלול הרחב עד תשעים כמו שהודענו, תדע מנות של כל מנינות המסלול: שאם יהיה המסלול יתר על תשעים עד מאה ושמונים—תגרע המסלול ממאה ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.

טז, טו וכן אם היה המסלול יתר ממאה ושמונים עד מאתיים ושבעים—תגרע ממנו מאה ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.

טז, טז ואם היה המסלול יתר על מאתיים ושבעים עד שלוש מאות וששים—תגרע אותו משלוש מאות וששים, והנשאר תדע בו המנה.

טז, יז כיצד: הרי שהיה המסלול מאה וחמשים—תגרע אותו ממאה ושמונים, נשאר שלוש חלקים. וכבר ידעת שמנת שלוש חלקים, שתי מעלות ושלושים חלקים; וכך תהיה מנת מאה וחמשים, שתי מעלות ושלושים חלקים.

טז, יח הרי שהיה המסלול מאתיים—תגרע ממנו

מאה ושמונים, ישאר עשרים. וכבר ידעת שמנת עשרים, היא מעלה אחת ושלושה וארבעים חלקים; וכך תהיה מנת מאתיים, תהיה מעלה אחת ושלושה וארבעים חלקים.

טז, יט הרי שהיה המסלול שלוש מאות—תגרע אותו משלוש מאות וששים, נשאר ששים. וכבר ידעת שמנת ששים, ארבע מעלות ועשרים חלקים; וכך היא מנת שלוש מאות, ארבע מעלות ועשרים חלקים. ועל דרך זו, בכל המנינות.

טז, כ הרי שרצינו לידע רחב הירח כמה הוא, ובאיזה רוח הוא אם צפוני ואם דרומי, בתחלת ליל ערב שבת שני לחדש איר משנה זו: וכבר ידעת שמקום הירח האמתי, היה בליל זה בשמונה עשרה מעלות וארבעים חלקים ממזל שור—סימנו י"ח מ'; ומקום הראש היה באותה העת, בשבע ועשרים מעלות ושלושים חלקים ממזל בתולה—סימנו כ"ז ל'. תגרע מקום הראש ממקום הירח, יצא לך מסלול הרחב מאתיים אחת ושלושים מעלות ועשרה חלקים—סימנו רל"א י'—לפי שאין משגיחין על החלקים, בכל מסלול. ונמצאת המנה של מסלול זה בדרכים שבארנו בפרק זה, שלוש מעלות ושלושה וחמשים חלקים; וזה הוא רחב הירח בתחלת ליל זה, והוא דרומי—שהרי המסלול יתר על מאה ושמונים.

הלכות קדוש החדש פרק יז

לעולם שיראה הירח באותו הלילה בכל ארץ ישראל, ואין אתה צריך חשבון אחר; ואם יהיה הארץ הראשון יתר על חמש עשרה מעלות—תדע בודאי שהירח יראה בכל ארץ ישראל, ואין אתה צריך לחשבון אחר; ואם יהיה הארץ הראשון מתשע מעלות ועד חמש עשרה—תצטרך לדרש ולחקר בחשבונות הראיה, עד שתדע אם יראה או לא יראה.

יז, ב כמה דברים אמורים, בשעה מקום הירח האמתי מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים. אבל אם היה מקום הירח מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת, ויהיה הארץ הראשון עשר מעלות בשונה או פחות—תדע שאין הירח נראה

יז, א כל הדברים שהקדמנו כדי שיהיו עתידים ומוכנים לידיעת הראיה, וכשתרצה לדעת זאת, תתחיל ותחשב ותוציא מקום השמש האמתי ומקום הירח האמתי ומקום הראש לשעת הראיה, ותגרע מקום השמש האמתי ממקום הירח האמתי; והנשאר, הוא הנקרא ארץ ראשון.

יז, ב ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הירח, תדע רחב הירח כמה הוא, ואם הוא רחב צפוני או דרומי; והוא הנקרא רחב ראשון. והזהר בארץ הזה הראשון וברחב הראשון, ויהיו שניהם מוכנים לפניך.

יז, ג והתבונן בארץ זה הראשון: אם יצא לך תשע מעלות בשונה או פחות—תדע בודאי שאי אפשר

כָּלֵל בְּאוֹתוֹ הַלִּילָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה
הָאֶרֶץ הִרְאִישׁוֹן יָתֵר עַל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעְלֹת, וְדַאי
יִרְאֶה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל; אִם יִהְיֶה הָאֶרֶץ הִרְאִישׁוֹן
מֵעֶשֶׂר מַעְלֹת עַד אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים—תִּצְטָרֵף לְדִרְשׁ
וְלַחְקֹר בַּחֲשֻׁבֹנוֹת הִרְאִיָּה, עַד שֶׁתִּדַּע אִם יִרְאֶה אוֹ
לֹא יִרְאֶה.

יִזַּה, וְאֵלּוּ הֵן חֲשֻׁבֹנוֹת הִרְאִיָּה: הַתְּבוּנָה וְרִאֵה
הִירָח בְּאִיזָה מִזֵּל הוּא—אִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל טְלָה, תִּגְרַע
מִן הָאֶרֶץ הִרְאִישׁוֹן תִּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם
יִהְיֶה בְּמִזֵּל שׁוּר, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ מַעְלָה אַחַת; וְאִם
יִהְיֶה בְּמִזֵּל תְּאוּמִים, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁמוֹנָה
וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל סֶרְטָן, תִּגְרַע מִן
הָאֶרֶץ שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל אַרְיָה,
תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁלוֹשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
בְּמִזֵּל בְּתוּלָה, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ שִׁבְעָה וְשָׁלוֹשִׁים
חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל מְאֻזְנִים, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ
אַרְבָּעָה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל עֶקְרָב,
תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ אַרְבָּעָה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
בְּמִזֵּל קֶשֶׁת, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁשָׁה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים;
וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל גְּדִי, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ אַרְבָּעָה
וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דָּלִי, תִּגְרַע מִן
הָאֶרֶץ שְׁלוֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל
דְּגִים, תִּגְרַע מִן הָאֶרֶץ שְׁמוֹנָה וְחֲמִשִּׁים
חֲלָקִים. וְהַנֶּשְׂאָר מִן הָאֶרֶץ אַחַר שֶׁתִּגְרַע מִמֶּנּוּ אֵלּוּ
הַחֲלָקִים, הוּא הַנִּקְרָא אֶרֶץ שְׁנִי.

יִזַּה וְלָמַד גּוֹרְעֵין חֲלָקִים אֵלּוּ, לְפִי שְׁמֻקּוֹם הִירָח
הָאֲמִתִּי אֵינּוּ הַמְּקוֹם שִׁירָאָה בּוֹ, אֲלֹא שְׁנֵי יֵשׁ
בֵּינֵיהֶם בְּאֶרֶץ וּבְרַחֲב, וְהוּא הַנִּקְרָא שְׁנֵי הַמְּרָאָה;
וְשְׁנֵי מְרָאָה הָאֶרֶץ בְּשַׁעַת הִרְאִיָּה, לְעוֹלָם גּוֹרְעֵין
אוֹתוֹ מִן הָאֶרֶץ כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ.

יִזַּה אֲבָל שְׁנֵי מְרָאָה הִרְחֵב—אִם הָיָה רַחֲב הִירָח
עֲפוּנִי, גּוֹרְעֵין חֲלָקִים שְׁלֹשִׁים מְרָאָה הִרְחֵב מִן
הִרְחֵב הִרְאִישׁוֹן; וְאִם הָיָה רַחֲב הִירָח דְּרוּמִי, מוֹסִיפִין
הַחֲלָקִים שְׁלֹשִׁים מְרָאָה הִרְחֵב עַל הִרְחֵב
הִרְאִישׁוֹן. וּמָה שִׁיְהִיָּה הִרְחֵב הִרְאִישׁוֹן אַחַר
שְׁמוֹסִיפִין עָלָיו אוֹ גּוֹרְעֵין מִמֶּנּוּ אוֹתָם הַחֲלָקִים,
הוּא הַנִּקְרָא רַחֲב שְׁנִי.

יִזַּח וְכַמָּה הֵם הַחֲלָקִים שְׁמוֹסִיפִין אוֹ גּוֹרְעֵין אוֹתָן—
אִם יִהְיֶה הִירָח בְּמִזֵּל טְלָה, תִּשְׁעָה חֲלָקִים; וְאִם

יִהְיֶה בְּמִזֵּל שׁוּר, עֶשְׂרֵה חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל
תְּאוּמִים, שְׁשָׁה עֶשֶׂר חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל סֶרְטָן,
שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל אַרְיָה,
שְׁמוֹנָה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל בְּתוּלָה,
אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל מְאֻזְנִים,
שְׁשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל עֶקְרָב,
חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל קֶשֶׁת,
אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל גְּדִי,
שְׁשָׁה וְשָׁלוֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דָּלִי, שִׁבְעָה
וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּגִים, שְׁנַיִם עֶשֶׂר
חֲלָקִים.

יִזַּח וּמֵאַחַר שֶׁתִּדַּע חֲלָקִים אֵלּוּ, תִּגְרַע אוֹתָן מִן
הִרְחֵב הִרְאִישׁוֹן אוֹ תוֹסִיף אוֹתָן עָלָיו, כְּמוֹ
שֶׁהוֹדַעְנוּךָ; וְיֵצֵא לָךְ, הִרְחֵב הַשְּׁנִי. וְכַבֵּר יָדַעְתָּ אִם
הוּא עֲפוּנִי אוֹ דְרוּמִי, וְתִדַּע כַּמָּה מַעְלֹת וְכַמָּה
חֲלָקִים נִעְשָׂה זֶה הִרְחֵב הַשְּׁנִי; וְתַכִּין אוֹתוֹ לְפָנֶיךָ,
וְיִהְיֶה עִתִּיד.

יִזַּח וְאַחַר כֵּן תַּחֲזֹר וְתַקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי הַזֶּה
מִקְצָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִירָח נִלְוֶה מְעַט בְּמַעְגָּלוֹ. וְכַמָּה
הוּא הַמְּקֻצָּת שֶׁתַּקַּח מִמֶּנּוּ: אִם יִהְיֶה מְקוֹם הִירָח
מִתְחַלֵּת מִזֵּל טְלָה עַד עֶשְׂרִים מַעְלָה מִמֶּנּוּ, אוֹ
מִתְחַלֵּת מִזֵּל מְאֻזְנִים עַד עֶשְׂרִים מַעְלָה מִמֶּנּוּ—תַּקַּח
מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי שְׁנֵי חֲמִשִּׁים; וְאִם יִהְיֶה הִירָח
מֵעֶשְׂרִים מִמִּזֵּל טְלָה עַד עֶשֶׂר מַעְלֹת מִמִּזֵּל שׁוּר,
אוֹ מֵעֶשְׂרִים מִמִּזֵּל מְאֻזְנִים עַד עֶשֶׂר מַעְלֹת מִמִּזֵּל
עֶקְרָב—תַּקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי שְׁלִישִׁיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה
הִירָח מֵעֶשֶׂר מַעְלֹת מִמִּזֵּל שׁוּר עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ,
אוֹ מֵעֶשֶׂר מַעְלֹת מִמִּזֵּל עֶקְרָב עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ—
תַּקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי רְבִיעִיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח
מֵעֶשְׂרִים מַעְלֹת מִמִּזֵּל שׁוּר עַד סוּפוֹ, אוֹ מֵעֶשְׂרִים
מִמִּזֵּל עֶקְרָב עַד סוּפוֹ—תַּקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי
חֲמִישִׁיתוֹ; וְאִם יִהְיֶה הִירָח מִתְחַלֵּת מִזֵּל תְּאוּמִים
עַד עֶשֶׂר מַעְלֹת מִמֶּנּוּ, אוֹ מִתְחַלֵּת מִזֵּל קֶשֶׁת עַד
עֶשֶׂר מַעְלֹת מִמֶּנּוּ—תַּקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי שְׁתוּתוֹ;
וְאִם יִהְיֶה הִירָח מֵעֶשֶׂר מַעְלֹת מִמִּזֵּל תְּאוּמִים עַד
עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מֵעֶשֶׂר מִמִּזֵּל קֶשֶׁת עַד עֶשְׂרִים
מִמֶּנּוּ—תַּקַּח מִן הִרְחֵב הַשְּׁנִי חֲצִי שְׁתוּתוֹ; וְאִם יִהְיֶה
מְקוֹם הִירָח מֵעֶשְׂרִים מִמִּזֵּל תְּאוּמִים עַד חֲמִשׁ
וְעֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ, אוֹ מֵעֶשְׂרִים מִמִּזֵּל קֶשֶׁת עַד חֲמִשׁ

ועשרים ממנו—תקח מן הרחב השני רביע שתותו;
ואם יהיה מקום הירח מחמש ועשרים ממוזל
תאומים עד חמש מעלות ממוזל סרטן, או מחמש
ועשרים ממוזל קשת עד חמש מעלות ממוזל גדי—
לא תקח כלום, לפי שאין פאן גליזת מעגל; ואם
יהיה הירח מחמש ממוזל סרטן עד עשר ממנו, או
מחמש ממוזל גדי עד עשר ממנו—תקח מן הרחב
השני רביע שתותו; ואם יהיה מקום הירח מעשר
ממוזל סרטן עד עשרים ממנו, או מעשר ממוזל גדי
עד עשרים ממנו—תקח מן הרחב השני חצי שתותו;
ואם יהיה מקום הירח מעשרים ממוזל סרטן עד
סופו, או מעשרים ממוזל גדי עד סופו—תקח מן
הרחב השני שתותו; ואם יהיה הירח מתחלת מזל
אריה עד עשר מעלות ממנו, או מתחלת מזל דלי
עד עשר מעלות ממנו—תקח מן הרחב השני
חמישיתו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות ממוזל
אריה עד עשרים ממנו, או מעשר ממוזל דלי עד
עשרים ממנו—תקח מן הרחב השני רביעיתו; ואם
יהיה הירח מעשרים ממוזל אריה עד עשר ממוזל
בתולה, או מעשרים ממוזל דלי עד עשר מעלות
ממוזל דגים—תקח מן הרחב השני שלישיתו; ואם
יהיה הירח מעשר ממוזל בתולה עד סופו, או מעשר
ממוזל דגים עד סופו—תקח מן הרחב השני שני
חמישיו. וזאת המקצת שתקח מן הרחב השני, היא
הנקראת מעגל הירח.

יזיא ואחר כך תחזור ותתבונן ברחב הירח, ותראה
אם היה צפוני או דרומי—אם היה צפוני, תגרע
מעגל הירח הזה מן הארץ השני; ואם היה רחב
הירח דרומי, תוסיף המעגל הזה על הארץ
השני. במה דברים אמורים, בשתיה מקום הירח
מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים. אבל אם
היה הירח מתחלת מזל סרטן עד סוף קשת,
יהיה הדבר הפך—שם יהיה רחב הירח צפוני,
תוסיף המעגל על הארץ השני; ואם יהיה רחב
הירח דרומי, תגרע המעגל מן הארץ השני. ומה
שתיה הארץ השני אחר שתוסיף עליו או תגרע
ממנו, הוא הנקרא ארץ שלישי. ודע שאם לא יהיה
שם גליזת מעגל, ולא נתן החשבון לקחת מן הרחב
השני כלום—יהיה הארץ השני עצמו, הוא הארץ

השלישי בלא פחות ולא יתר.

יזיב ואחר כך תחזור ותראה הארץ השלישי הזה,
והוא המעלות שבין הירח והשמש—באיזה מזל
הוא: אם יהיה במזל דגים או במזל טלה, תוסיף
על הארץ השלישי שתותו; ואם יהיה הארץ במזל
דלי או במזל שור, תוסיף על הארץ השלישי
חמישיתו; ואם יהיה הארץ במזל גדי או במזל
תאומים, תוסיף על הארץ השלישי שתותו; ואם
יהיה הארץ במזל קשת או במזל סרטן, תניח הארץ
השלישי כמות שהוא, ולא תוסיף עליו, ולא תגרע
ממנו; ואם היה הארץ במזל עקרב או במזל אריה,
תגרע מן הארץ השלישי חמישיתו; ואם יהיה הארץ
במזל מאזניים או במזל בתולה, תגרע מן הארץ
השלישי שלישיתו. ומה שתיה הארץ השלישי
אחר שתוסיף עליו, או תגרע ממנו, או תניח אותו
כמות שהוא—הוא הנקרא ארץ רביעי. ואחר כך
תחזור אצל רחב הירח הראשון, ותקח ממנו שני
שלישיו לעולם—וזה הוא הנקרא מנת גבה
המדינה. ותתבונן ותראה—אם יהיה רחב הירח
צפוני, תוסיף מנת גבה המדינה על הארץ הרביעי;
ואם יהיה רחב הירח דרומי, תגרע מנת גבה
המדינה מן הארץ הרביעי. ומה שתיה הארץ
הרביעי אחר שגורעין ממנו, או מוסיפין עליו—הוא
הנקרא קשת הראיה.

יזיג פיצד: הרי שבאנו לחקר אם יראה הירח
בליל ערב שבת שני לחדש איר משנה זו או לא
יראה—תוציא מקום השמש האמתי ומקום הירח
האמתי ורחב הירח לשעה זו כמו שהודענוך. יצא
לך מקום השמש האמתי, בשבע מעלות ותשעה
חלקים ממוזל שור—סימנו ז' ט'; ויצא לך מקום הירח
האמתי, בשמונה עשרה מעלות וששה ושלושים
חלקים ממוזל שור—סימנו י"ח ל"ז; ויצא לך רחב
הירח, ברוח דרום שלוש מעלות ושלושה וחמשים
חלקים—סימנו ג' נ"ג, וזה הוא הרחב הראשון;
ותגרע מקום השמש ממקום הירח, ישאר אחת
עשרה מעלות ושבעה ועשרים חלקים—סימנו י"א
כ"ז, וזה הוא הארץ הראשון; ולפי שתיה הירח במזל
שור, יהיה שנוי מראה הארץ מעלה אחת, וראוי
לגרע אותה מן הארץ הראשון; יצא לך הארץ השני,

עֶשֶׂר מַעֲלוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֻלְקִים—סִימְנוּ י' ב"ז;
וְכֵן יִהְיֶה שְׁנֵי מֵרָאֵה הַרְחֵב, עֶשְׂרֵה חֻלְקִים, וְלִפִּי
שֶׁרֶחֶב הַיָּרֵחַ הֵיחָ דְרֹמִי, רְאוּי לְהוֹסִיף עָלָיו שְׁנֵי
הַמֵּרָאֵה שֶׁהוּא עֶשְׂרֵה חֻלְקִים; יֵצֵא לָךְ הַרְחֵב הַשְּׁנִי,
אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְשְׁלוֹשָׁה חֻלְקִים—סִימְנוּ ד' ג'; וְלִפִּי
שֶׁהֵיחָ הַיָּרֵחַ בְּשִׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת מִמְּזוֹל שׁוֹר,
רְאוּי לִקַּח מִן הַרְחֵב הַשְּׁנִי רְבִיעִיתוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא
מַעְגַּל הַיָּרֵחַ; יֵצֵא לָךְ מַעְגַּל הַיָּרֵחַ לַעֲת זֹה, מַעֲלָה
אַחַת וְחֻלְק אֶחָד, לְפִי שְׂאִין מְדַקְדְּקִין בְּשָׁנִיּוֹת.

יז, יד וְלִפִּי שֶׁרֶחֶב הַיָּרֵחַ דְרֹמִי, וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ
הָאֲמִתִּי בֵּין רֹאשׁ גְּדִי וְרֹאשׁ סֶרְטָן—רְאוּי לְהוֹסִיף
הַמַּעְגַּל עַל הָאֶרֶץ הַשְּׁנִי; יֵצֵא לָךְ הָאֶרֶץ הַשְּׁלִישִׁי,
אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְשִׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים חֻלְקִים—סִימְנוּ
י"א ב"ה; וְלִפִּי שֶׁהָאֶרֶץ הַזֶּה בְּמִזוֹל שׁוֹר, רְאוּי
לְהוֹסִיף עַל הָאֶרֶץ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ, שֶׁהוּא שְׁתֵּי
מַעֲלוֹת וְשִׁמוֹנָה עֶשֶׂר חֻלְקִים; וְיֵצֵא לָךְ הָאֶרֶץ
הַרְבִּיעִי, שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה אַרְבָּעִים
חֻלְקִים—סִימְנוּ י"ג מ"ו; וְחִזְרְנוּ אֶעֱלֵה הַרְחֵב הָרִאשׁוֹן,
וְלִקְחָנוּ שְׁנֵי שְׁלִישִׁיּוֹ—יֵצֵא מִנֵּת גְּבֵה הַמְּדִינָה, וְהוּא
שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשְׁלוֹשִׁים חֻלְקִים; וְלִפִּי שֶׁהֵיחָ
הַרְחֵב דְרֹמִי, רְאוּי לִגְרַע מִנֵּת גְּבֵה הַמְּדִינָה מִן
הָאֶרֶץ הַרְבִּיעִי; יִשָּׂאֵר לָךְ אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְאַחַד
עֶשֶׂר חֻלְקִים—סִימְנוּ י"א י"א. וְזוֹ הִיא, קֶשֶׁת הָרִאשִׁי
בְּלִילָה הַזֶּה. וְעַל דֶּרֶךְ זֹה, תַעֲשֶׂה וְתִדַּע קֶשֶׁת
הָרִאשִׁי בְּמֵה מַעֲלוֹת וּכְמֵה חֻלְקִים יִשׁ בָּהּ, בְּכָל לַיִל
רְאוּי שֶׁתִּרְצֶה, לְעוֹלָם.

יז, טו וְאַחַר שֶׁתַּעֲצֵא קֶשֶׁת זֹה, תִּבְיֵן בָּהּ, וְדַע שֶׁאִם
תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי תִשַׁע מַעֲלוֹת אוֹ פָּחוֹת, אִי
אֶפְשֶׁר שִׁירָאָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת
הָרִאשִׁי יָתֵר עַל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אִי אֶפְשֶׁר
שֶׁלֹּא יִרְאָה וְיִהְיֶה גְלוּי לְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יז, טז וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִתְחַלֶּת מַעֲלָה
עֲשִׂירִית עַד סוּף מַעֲלָת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה—תַּעֲרֹף קֶשֶׁת
הָרִאשִׁי אֶל הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן, וְתִדַּע אִם יִרְאָה הַיָּרֵחַ
אוֹ לֹא יִרְאָה, מִן הַקְּצִין שִׁישׁ לוֹ; וְהוּן הַנִּקְרָאִין קַצִּי
הָרִאשִׁי.

יז, יז וְאִלּוּ הֵן קַצִּי הָרִאשִׁי: אִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי
מִיָּתֵר עַל תִּשַׁע מַעֲלוֹת עַד סוּף עֶשֶׂר מַעֲלוֹת, אוֹ
יָתֵר עַל עֶשֶׂר, וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה

מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר—וְדֹאֵי יִרְאָה; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת
פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֶרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה—לֹא יִרְאָה.
יז, יח וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל עֶשֶׂר
מַעֲלוֹת עַד סוּף אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר עַל
אַחַת עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר—וְדֹאֵי יִרְאָה; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת
פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֶרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה—לֹא יִרְאָה.

יז, יט וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל אַחַת
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת עַד סוּף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אוֹ
יָתֵר עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן אַחַת
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר—וְדֹאֵי יִרְאָה; וְאִם תִּהְיֶה
הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֶרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה—לֹא
יִרְאָה.

יז, כ וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת עַד סוּף שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אוֹ
יָתֵר עַל שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן עֶשֶׂר
מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר—וְדֹאֵי יִרְאָה; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת
פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֶרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה—לֹא יִרְאָה.

יז, כא וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל שְׁלוֹשׁ
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת עַד סוּף אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, אוֹ
יָתֵר עַל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן תִּשַׁע
מַעֲלוֹת, אוֹ יָתֵר—וְדֹאֵי יִרְאָה; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת
פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֶרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה—לֹא
יִרְאָה. וְעַד כָּאן, סוּף הַקְּצִין.

יז, כב כִּי־עַד: בָּאֵנוּ לְהַתְּבוֹנֵן בְּקֶשֶׁת הָרִאשִׁי שְׁלִלִיל
עַרְבַּ שַׁבָּת שְׁנֵי לַחֲדָשׁ אִיר מִשָּׁנָה זֹה—יֵצֵא לָנוּ
בְּחֻשְׁבוֹן קֶשֶׁת הָרִאשִׁי, אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְאַחַד
עֶשֶׂר חֻלְקִים, כְּמוֹ שִׁדְעָתָ; וְלִפִּי שֶׁהֵיחָ קֶשֶׁת
הָרִאשִׁי בֵּין עֶשֶׂר עַד אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, עָרְכָנוּ אוֹתָהּ אֶל
הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן; וּכְבָר יִדְעָתָ שֶׁהָאֶרֶץ הִיחָ בְּלִיל זֶה,
אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֻלְקִים. וְלִפִּי
שֶׁהֵיחָ קֶשֶׁת הָרִאשִׁי יָתֵר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת,
וְיִהְיֶה הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן יָתֵר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה—יִדְעַ
שׁוֹדֵאֵי יִרְאָה בְּלִיל זֶה, לְפִי הַקְּצִין הַקְּצוּבוֹת. וְכֵן
תַעֲשֶׂה בְּכָל קֶשֶׁת וְקֶשֶׁת, עִם הָאֶרֶץ הָרִאשׁוֹן שְׁלָה.

יז, כג וּכְבָר רְאוּיָה מִן הַמַּעֲשִׂים הָאֵלּוּ כְּמֵה
הַשְּׁבוּנוֹת יִשׁ בּוֹ, וּכְמֵה תוֹסְפוֹת, וּכְמֵה גְרוּעִין—אַחַר
שִׁיגְעָנוּ הַרְבֵּה, עַד שֶׁהִמְצִינוּ דְרָכִים קְרוּבִים שְׂאִין
בְּחֻשְׁבוֹנָם עִמָּךְ גְּדוֹל: שֶׁהַיָּרֵחַ, עַקְלָקְלוֹת גְּדוֹלוֹת

יש במעגלותיו; ולפיכך אמרו חכמים, "שמש, ידע מבוואו", ירח, לא ידע מבוואו. ואמרו חכמים, פעמים בא בארוכה, פעמים בא בקצרה—כמו שתראה מחשבונות אלו, שפעמים תוסיף ופעמים תגרע, עד שתצא קשת הראיה; ופעמים תהיה קשת הראיה ארוכה ופעמים קצרה, כמו שבארנו.

יזכר וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנין זה, ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים, והראיה על כל דבר ודבר—היא חכמת התקופות והגימטריות, שחברו

הלכות קדוש החדש פרק יח

יח, א דבר ידוע וברור, שאם יוציא לך החשבון שהירח יראה בלילה—אפשר שיראה, ואפשר שלא יראה מפני העבים שמכסין אותו; או מפני המקום שהוא גיא, או שהיה הר גבוה פנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום שנמצאו באלו הן יושבין בגיא: שהירח לא יראה למי שהוא במקום נמוך, אפלו היה גדול, ויראה למי שהוא עומד בראש הר גבוה ותלול, אף על פי שהירח קטן ביותר; וכן יראה למי ששוכן על שפת הים, או למי שמהלך בספינה בים הגדול, אף על פי שהוא קטן ביותר.

יחג, וכן בימות הגשמים, אם יהיה צח, יראה הירח יותר ממה שיראה בימות החמה: לפי שבימות הגשמים, אם יהיה צח, יהיה האויר זך הרבה ויראה הרקיע בטוהר יותר, מפני שאין שם אבק שיתערב באויר. אבל בימות החמה, יהיה האויר כאלו הוא מעשן מפני האבק, ולא יראה הירח הקטן.

יחג, וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערה לה עם שני הקצין שלהם בצמצום—יהיה הירח קטן ביותר, ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר. ואם תמצא קשת הראיה והארץ הראשון ארוכין הרבה, והוסיפו על סוף הקצים שלהן מעלות—יראה הירח גדול; ולפי ארך הקשת והארץ הראשון יהיה גדול, וגליתו לכל.

יחד, לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבם—שהן זמן הראיה, ומקומה; ושואלין את העדים, באיזה מקום ראיתם: שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן החשבון שיראה בצמצום, כגון

בה חכמי יון ספרים הרבה, והם, המצויים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר, לא הגיעו אלינו. ומאחר שכל אלו הדברים, בראיות ברורות הם, שאין בהם דפי, ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם—אין חוששין למחבר, בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם גויים: שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתתו בראיות שאין בהם דפי—אין סומכין על זה האיש שאמרו, או שלמדו; אלא על הראיה שנתגלתה, והטעם שנודע.

שהיתה קשת הראיה תשע מעלות וחמשה חלקים, והיה הארך הראשון שלוש עשרה מעלות בשווה, ובאו עדים שראוהו—אם היה בימות החמה, או שהיה במקום נמוך—חוששין להן, ובודקין אותו הרבה; ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר—ודאי יראה, אם לא יהיו שם עבים המבדילין.

יח, עדים שראו את החדש בזמנו ובאו והעידו, וקבלום בית דין וקדשו את החדש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים יום מן היום המקדש, וליל שלושים לא נראה הירח—מפני שאי אפשר לו להראות, או מפני שפסוהו עבים; והרי בית דין מצפין לו כל יום שלושים כמו שבארנו, ולא באו עדים, ועברו את החדש, ונמצא יום ראש החדש השני יום אחד ושלושים כמו שבארנו.

יח, והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החדש השני, וליל שלושים לא נראה הירח—אם תאמר שבה מעברין ראש חדש זה ועושין אותו שלושים, וקובעין ראש החדש השלישי יום אחד ושלושים: כן אפשר שלא יראה הירח בליל שלושים, גם מחדש זה—ונמצאו מעברין והולכין ועושין חדשים שלושים אחר שלושים, כל השנה כלה; ונמצא בחדש אחרון, אפשר שיראה הירח בליל חמשה ועשרים בו, או בליל ששה ועשרים—ואין לך דבר שחוק והפסד, יותר מזה.

יחז, ואל תאמר שהדבר הזה, דבר שאינו מצוי הוא שלא יראה הירח בכל השנה; אלא דבר קרוב הוא, הרבה, ופעמים רבות יארע זה וכיוצא בו, במדינות שזמן הגשמים שם ארוך והעבים

רבים: שאין אנו אומרים שלא יראה הירח בכל השנה, אלא שלא יראה בתחלת החדשים; ויראה אחר כך בימים. פעמים, לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה; וחדשים שאפשר שיראה בהם, לא יראה בהם מפני העבים, או מפני שהיה קטן ביותר, ולא נתפון אדם לראותו.

יח, אלא הקבלה שביד החכמים, איש מפי איש מפי משה רבנו, כך היא: שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החדשים חדש אחר חדש, בית דין קובעין חדש מעבר משלושים יום, וחדש חסר מתשעה ועשרים יום. וכן מחשבין, וקובעין חדש מעבר וחדש חסר—בקביעה לא בקדוש, שאין מקדשין אלא על הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא, או חסר אחר חסר, כמו שיראה להם מן החשבון.

יח, ט ומתפונין לעולם בחשבונם, שאם יראה הירח בחדש הבא, יראה בזמנו או בליל עבורו, לא שיראה קדם זמנו, שהוא ליל שמונה ועשרים. ובחשבונות הראיה האלו שבארנו, יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי אי אפשר שיראה; ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש, או עושין חדש חסר אחר חדש חסר. ולעולם אין פוחתין מארבעה חדשים המעברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה חדשים המעברין. וגם לעבור חדשים אלו שמעברין לפי חשבון, עושין סעודת עבור החדש שאמרנו בפרק שלישי.

יח, י וכל שתמצא בתלמוד מדברים שמראין שבית דין סומכין על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם, והרשות בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחסר רבי תשעה חדשים בשנה, וכל פיוצא בזה—הכל על עיקר זה הוא בנוי, בזמן שלא נראה החדש בזמנו. יח, יא וכן זה שאמרו חכמים שמעברין את החדש לערה, הוא בחדשים אלו שמעברין אותן לפי חשבון, ועושין אחד מלא, ואחד חסר; ויש להם לעבר חדש אחר חדש, או לחסר: בזה הוא שמעברין לערה, מפני שלא נראה הירח בזמנו; אבל בעת שיראה הירח בזמנו, שהוא תחלת היותו נראה אחר שנתקבץ עם השמש—מקדשין לעולם, ואי אפשר לא לדחות ולא לעבר.

יח, יב וכל הדברים האלו, בזמן שיש שם בית דין,

וסומכין על הראיה; אבל בזמנים אלו, אין סומכין אלא על הקביעה בזה החשבון האמצעי, הפשוט בפי כל ישראל, כמו שבארנו בהלכות אלו.

יח, יג יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריות, שאם יראה הירח בארץ ישראל, יראה בכל מדינות העולם שהן למערב ארץ ישראל ומכונות פנגדה. ואם יתן החשבון שלא יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה במדינות אחרות שהן למערב ארץ ישראל ומכונות פנגדה; לפיכך אם יראה הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל, אין בזה ראיה שנראה הירח בארץ ישראל.

יח, יד אבל אם לא יראה הירח בראשי ההרים במדינה המערבית המכוננת פנגד ארץ ישראל, בידוע שלא נראה בארץ ישראל. וכן אם לא יראה הירח בארץ ישראל, בידוע שלא יראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכונות פנגדה; ואם יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה במדינות מזרחיות, ואפשר שלא יראה. לפיכך אם יראה במדינה שהיא למזרח ארץ ישראל ומכוננת פנגדה, בידוע שנראה בארץ ישראל; ואם לא יראה במדינה המזרחית, אין בזה ראיה אלא אפשר שיראה בארץ ישראל.

יח, טז וכל אלו הדברים בשהיו המדינות שבמערב ושבמזרח מכוננות, פגון שהיו נוטות לצפון העולם משלושים מעלות עד חמש ושלושים מעלות; אבל אם היו נוטות לצפון יותר מזה או פחות, משפטים אחרים יש להן—שהרי אינן מכוננות פנגד ארץ ישראל.

יח, טז ודברים אלו שבארנו בערי מזרח ומערב, אינן אלא להגיד כל משפטי הראיה להגדיל תורה ולהאדירה—לא שיהיו בני מזרח או בני מערב סומכין על ראית הירח, או תועיל להם כלום; אלא לעולם אין סומכין אלא על קדוש בית דין שבארץ ישראל, כמו שבארנו כמה פעמים.

דער רבי זאגט ושיחות הר"ן סימן ל"א: "ב"י די וועלט איז אמונה א קלייניקייט, אבער ב"י מיר איז אמונה א גרויסע זאך, און דער עיקר אמונה איז צו גלייבן אזוי ווי פרויען און קינדער גלייבן, אן קיין חכמות". אויב איינער קומט מיט חכמות קען ער אינגאנצן אוועק מאכן דאס רעדן צום אייבערשטן. "מען הערט מ'ך דען אויס?" "מען דארף מ'ך דען האבן?" "מיין תפלה איז דען חשוב?" "פארוואס דארף א'ך רעדן צום אייבערשטן, א'ך דאווען שוין די תפלות פון שחרית מנחה און מעריב? דאס אלעס איז נישט חכמות, אבער למעשה וועט דער אויבער-חכם בלייבן דארט ווי ער איז געווען. ווען א מענטש האט אבער שכל און ער ווארפט אוועק די אלע חכמות, ער רעדט צום אייבערשטן מיט א פשוטת אזוי ווי א פרוי וואס שטייט ביים ל'כט צינדן און רעדט צום אייבערשטן אויף איר שפראך, זי בעט זיך אויס ביים אייבערשטן אלעס וואס זי דארף אויף איר מאמע-לשון. אזא איינער וועט זייער שטארק מצליח זיין, ווייל דער אייבערשטער איז א שומע תפלת כל פה, ער הערט צו יעדן איינעם, און ער העלפט די אלע וואס ווענדן זיך צו אים.

איינער פון אנשי שלומינו האט זיך אמאל געפינען ב"י די מקומות הקדושים, האט ער געהערט דארט ווי א תמימות'דיגער איד רעדט צום אייבערשטן, יענער האט געוויינט צום אייבערשטן אז זיין ציין טוט אים זייער וויי, ער האט דערפון געפערליכע יסורים. און אזוי אינמיטן רעדן האט ער געזען ווי יענער איד לייגט אריין זיין פינגער אין מויל און זאגט פאר'ן אייבערשטן: "באשעפער, טאטע זיכער, דא טוט מיר וויי". אנווייניג פאר'ן אייבערשטן אויף די ציין וואס טוט אים וויי. ער האט גערעדט צום אייבערשטן ממש ווי ער וואלט געזען דעם אייבערשטן פאר זיך און ער רעדט מיט אים.

דאס איז באמת די גרעסטע מדרגה אין התבודדות, צו רעדן צום אייבערשטן אזוי נאנט, אז מען זאל ממש ווייזן פאר'ן אייבערשטן וואו עס טוט וויי.

<p>29</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יד 14</p>	<p>עלות השחר 6:10 סו"ז קר"ש - מג"א 9:24 סו"ז תפלה - מג"א 10:29 שקיעה 5:56 בבלי: קידושין עז • ירושלמי: חלה טז • תוספתא: שביעית ה נ"ך: יחזקאל לו-לז • רמב"ם: קדוש החודש יב</p>
<p>30</p>	<p>שני Monday</p>	<p>טו 15</p>	<p>תענית שני בתרא עלות השחר 6:11 סו"ז קר"ש - מג"א 9:25 סו"ז תפלה - מג"א 10:29 שקיעה 5:54 בבלי: קידושין עח • ירושלמי: חלה יז • תוספתא: שביעית ו נ"ך: יחזקאל לח-לט • רמב"ם: קדוש החודש יג</p>
<p>31</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>טז 16</p>	<p>עלות השחר 6:12 סו"ז קר"ש - מג"א 9:25 סו"ז תפלה - מג"א 10:30 שקיעה 5:53 בבלי: קידושין עט • ירושלמי: חלה יח • תוספתא: שביעית ז נ"ך: יחזקאל מ-מא • רמב"ם: קדוש החודש יד</p>
<p>1</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>יז 17</p>	<p>עלות השחר 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א 9:26 סו"ז תפלה - מג"א 10:30 שקיעה 5:52 בבלי: קידושין פ • ירושלמי: חלה יט • תוספתא: שביעית ח נ"ך: יחזקאל מב-מג • רמב"ם: קדוש החודש טו</p>
<p>2</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>יח 18</p>	<p>עלות השחר 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א 9:27 סו"ז תפלה - מג"א 10:31 שקיעה 5:51 בבלי: קידושין פא • ירושלמי: חלה כ • תוספתא: תרומות א נ"ך: יחזקאל מד-מה • רמב"ם: קדוש החודש טז</p>
<p>3</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>יט 19</p>	<p>עלות השחר 6:16 סו"ז קר"ש - מג"א 9:27 סו"ז תפלה - מג"א 10:31 שקיעה 5:50 בבלי: קידושין פב • ירושלמי: חלה כא • תוספתא: תרומות ב נ"ך: יחזקאל מו-מו • רמב"ם: קדוש החודש יז</p>
<p>4</p>	<p>הפטרה: ואשה אחת שב"ק Shabbos</p>	<p>כ 20</p>	<p>וירא עלות השחר 6:17 סו"ז קר"ש - מג"א 9:28 סו"ז תפלה - מג"א 10:31 שקיעה 5:48 בבלי: בבא קמא ב • ירושלמי: חלה כב • תוספתא: תרומות ג נ"ך: יחזקאל מח - הושע א • רמב"ם: קדוש החודש יח</p>

Candle Lighting 5:32 הדלקת הנרות

Shabbos Ends 7:01 זמן מוצש"ק

ווען דו זעסט עס פאסירט אן אויסערגעווענליכע זאך, זאלסטו נישט זאגן אז ס'איז פונקט אזוי געשען, נאר דו זאלסט גלייבן אז דאס האט זיכער דער אייבערשטער געפירט אזוי.

(ספר המדות אות אמונה סימן ג')